DÖNEM : 3 CİLT : 24 TOPLANTI : 3

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

84 ncü Birleşim

5 . 5 . 1972 Cuma

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	385 : 386
II. — GELEN KÂĞITLAR	387
III. — YOKLAMA	387
IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI	387
1. — Başkanlığın; 5 Mayıs Avrupa Günü dolayısiyle, Avrupa Konseyinin önemini belirten açıklaması	387 : 388
2. — İçişleri Bakanı Ferit Kubat'ın, Jandarma Genel Komutanına yapılan suikast hakkında gündem dışı demeci	388 : 389
3. — Ölüm cezasına hükümlü Rasim Topçu hakkındaki mahkûmiyet dosyasının geriverilmesine dair Başbakanlık tezkeresi (3/763)	389
4. — Sakarya Milletvekili Yaşar Bir'in, yasama dokunulmazlığı ile ilgili yargılama dosyasının geriverilmesine dair Başbakanlık tezkeresi (3/759)	389
V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER	389
1. — 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Adalet komisyonları raporları (1/588) (S. Sayısı : 515)	389 : 398
2. — Nüfus kanunu tasarısı hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca değiştirilen maddeler hakkında Millet Meclisi 30 numaralı Geçici Komisyon raporu (Millet Meclisi : 1/93; Cumhuriyet Senatosu : 1/50) (S. Sayısı : 363 ve 363'e 1 nci ek)	398 : 401
3. — 6785 sayılı İmar Kanununda bazı değişiklikler yapılması hakkında kanun tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi 7 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/16, 2/294) (Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 70 ve 70'e 1 nci ek; Millet Meclisi S. Sayısı : 137'ye 2 nci ek)	401 : 402
4. — 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 5, 8, 14 ve 76 ncı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna iki ek ve bir geçici madde ile 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 18 nci maddesinin (B) fıkrası ve 58 nci maddesinin değişti-	

Sayfa

rilmesine dair kanun tasarısı ile Malatya Milletvekili Mustafa Kaftan'ın, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 10 ncu maddesinin (b) bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Aydın Milletvekili İsmet Sezgin ve 2 arkadaşının, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 79, 80, 82 nci maddelerinin değiştirilmesine ve 81 nci maddesinin kaldırılmasına dair kanun teklifi ve İçişleri, Adalet, Anayasa ve Plan komisyonlarından seçilen 4'er üyeden kurulu 72 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/611, 2/659, 2/666) (S. Sayısı : 661) 402

5. — 24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bazı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bazı maddelerinin değiştirilmesine, bazı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 ve 53 ncü maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu hakkında Anayasa Komisyonu raporu hakkında Anayasa Komisyonu raporu (1/589, 2/617, 2/618) (S. Sayısı : 508 ve 508'e 1 nci ek) 402 : 424

VI. — SORULAR VE CEVAPLAR 424

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI *424*

1. — Kayseri Milletvekili Mehmet Türkmenoğlu'nun, Teknik personelin Personel Kanunundan yeteri kadar faydalandırmayış nedenlerine dair soru önergesi, ve Maliye Bakanı Sait Naci Ergin'in yazılı cevabı (7/758) 424

2. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, bugünkü ödeme temposuyla dış ve iç borçlarımızın kaç yılda ödeneceğine dair soru önergesi ve Başbakan adına Maliye Bakanı Sait Naci Ergin'in yazılı cevabı. (7/906) 425 : 426

3. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar hapisanelerdeki insan sayısına dair soru önergesi ve Adalet Bakanı Suat Bilge'nin yazılı cevabı (7/937) 426

Sayfa

4. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar icra takibine verilmiş dosya miktarına dair soru önergesi, ve Adalet Bakanı Suat Bilge'nin yazılı cevabı (7/938) 426 : 427

5. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar evlenme ve boşanma miktarına dair soru önergesi, ve Adalet Bakanı Suat Bilge'nin yazılı cevabı (7/939) 427 : 428

6. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'deki kütüphane, kitaplık ve kitap sayısına dair soru önergesi, ve Millî Eğitim Bakanı İsmail Arar'ın yazılı cevabı (7/943) 428

7. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar Türkiye'deki hekim, diş hekimi ve eczane sayısına dair soru önergesi, ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/950) 428 : 429

8. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar Türkiye'deki ebe, hemşire ve sağlık memuru ve hemşire düştüğüne dair soru önergesi, ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/951) 429 : 430

9. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar doğan her bin çocuktan ölenlerin sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/952) 430 : 431

10. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar Türkiye'deki cüzamlı, frengili, trahomlu ve veremli insan sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/953) 431 : 433

11. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar sakat insan sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/954) 433 : 434

12. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar Türkiye'deki bakıma muhtaç ve kimsesiz insan sayısına dair soru önergesi ve

Sayfa

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/955) 435

13. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar tedaviye tabi tutulan akıl hastası sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/956) 435

14. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar intihar eden insan sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/957) 436

15. — Ankara Milletvekili Hüseyin Balan'ın, İzmit'te Petro - Kimya Tesisleri A. Ş. tarafından kurulması düşünülen Petrol Gazi Karası (Carbon Black) tesislerine dair soru önergesi ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Nezih Devres'in, yazılı cevabı (7/958) 436 : 438

16. — İstanbul Milletvekili Bahir Ersoy'un, memleketimizin 1958 yılından beri yabancı firmalara ne miktar navlun ödendiğine dair ve Ulaştırma Bakanı Rıfkı Danışman'ın yazılı cevabı (7/959) 438 : 439

17. — Trabzon Milletvekili Mehmet Arslantürk'ün, İzmir'de inşa edilen Halkapınar Spor Tesisleri'ne dair yazılı soru önergesi ve Bayındırlık Bakanı Mukadder Öztekin ile Gençlik ve Spor Bakanı Adnan Karaküçük'ün yazılı cevapları (7/960) 439 : 441

I — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Başbakanvekili ve Millî Savunma Bakanı Ferid Melen; THY'na ait uçağın Bulgaristan'a kaçırılış şeklini, yolcularla, mürettebat ve uçağa herhangi bir zarar gelmeyecek şekilde kurtarılmaları yolunda yapılan çalışmaları açıkladı.

İzmir Milletvekili Muzaffer Fazlı Arınç; İzmir'de Mobil Şirketine ait LPG deposunda meydana gelen yangın hakkında gündem dışı konuştu.

Sayın üyelerden bazılarına, adları hizalarında yazılı sebep ve sürelerle izin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi okundu ve izinler kabul edildi.

Bakanlar Kurulunun yeniden teşkili için Cumhuriyet Senatosu Üyesi Suad Hayri Ürgüplü'nün Başbakan olarak görevlendirildiğine ve

Vazife ile yurt dışına gidecek olan Adalet Bakanı Suat Bilge'ye, dönüşüne kadar, Devlet Bakanı İlhan Öztrak'ın vekillik edeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkereleri bilgiye sunuldu.

Avrupa Konseyi İstişarî Meclisinin 24 ncü döneminde Türkiye Büyük Millet Meclisini temsil etmek üzere siyasî parti gruplarınca aday gösterilen üyelere dair liste bilgiye sunuldu.

Dışişleri Bakanı Halûk Bayülken, Bulgaristan'a kaçırılan THY uçak ve yolcularının serbest bırakıldığını bildirdi.

Samsun Milletvekili Kâmran Evliyaoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Kastamonu Milletvekili Mehmet Seydibeyoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Konya Milletvekili Mustafa Kubilay İmer'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Siirt Milletvekili Zeki Çeliker'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Adana Milletvekili Cevdet Akçalı'nın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Antalya Milletvekili Ömer Buyrukçu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Maraş Milletvekili Mehmet Özdal'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Niğde Milletvekili Avni Kavurmacıoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Konya Milletvekili Baha Müderrisoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

İzmir Milletvekili Orhan Demir Sorguç'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Balıkesir Milletvekili Mehmet Niyazi Gürer'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Balıkesir Milletvekili Mehmet Niyazi Gürer'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Balıkesir Milletvekili Mehmet Niyazi Gürer'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Balıkesir Milletvekili Mehmet Niyazi Gürer'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Kayseri Milletvekili Turhan Feyzioğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Adana Milletvekili Turgut Topaloğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

İzmir Milletvekili Fazlı Arınç'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Ankara Milletvekili Musa Kâzım Coşkun'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Elâzığ Milletvekili Samet Güldoğan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Aydın Milletvekili M. Kemal Yılmaz'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Ankara Milletvekili İbrahim Cüceoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Tekirdağ Milletvekili Yılmaz Alpaslan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Urfa Milletvekili Necmettin Cevheri'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

İzmir Milletvekili Orhan Demir Sorguç'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Sakarya Milletvekili Barbaros Turgut Boztepe'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Ankara Milletvekili Musa Kâzım Coşkun'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Tekirdağ Milletvekili Nedim Karahalil'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Sivas Milletvekili Hüseyin Çınar'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Ağrı Milletvekili Abdülkerim Bayazıt'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Ağrı Milletvekili Abdülkerim Bayazıt'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Ağrı Milletvekili Abdülkerim Bayazıt'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Ağrı Milletvekili Abdülkerim Bayazıt'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Bolu Milletvekili Kemal Demir'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Samsun Milletvekili Yaşar Akal'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Kayseri Milletvekili Tufan Doğan Avşargil'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Konya Milletvekili Baha Müderrisoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün yasama dokunulmazlığının kaldırılması;

İstanbul Milletvekili Tekin Erer'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması ve

İstanbul Milletvekili Tekin Erer'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkındaki Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporları okundu ve kabul olundu.

Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı ve Sayıştay Başkanlığı 1970 yılı Kesinhesabı hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporları bilgiye sunuldu.

648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 5, 8, 14 ve 76 ncı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna iki ek ve bir geçici madde ile 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 18 nci maddesinin (B) fıkrası ve 58 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ile Malatya Milletvekili Mustafa Kaftan'ın, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 10 ncu maddesinin (b) bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Aydın Milletvekili İsmet Sezgin ve 2 arkadaşının, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 79, 80, 82 nci maddelerinin değiştirilmesine ve 81 nci maddesinin kaldırılmasına dair kanun teklifi komisyonun hazır bulunmaması sebebiyle görüşülemedi.

Orman Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkında kanun tasarısının görüşülmesi tamamlandı ve tasarının tümü kabul olundu.

5 Mayıs 1972 Cuma günü saat 15,00'te toplanılmak üzere Birleşime saat 18,45'te son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Kayseri
Nurettin Ok	*Tufan Doğan Avşargil*

Kâtip
Tunceli
Kenan Aral

II — GELEN KÂĞITLAR

Teklif

1. — Ankara Milletvekili Cengizhan Yorulmaz ve 9 arkadaşının, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddelerine fıkra eklenmesine dair kanun teklifi (2/674) (Plan Komisyonuna)

Rapor

2. — Erişme Kontrollu Karayolları kanunu tasarısı ve 78 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/657) (S. Sayısı : 665)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Nurettin Ok

KÂTİPLER : Tufan Doğan Avşargil (Kayseri), Kenan Aral (Tunceli)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 84 ncü Birleşimini açıyorum.

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — Otomatik cihazla yoklama yapılacaktır; sayın milletvekili arkadaşlarımın beyaz düğmelere basmalarını rica ederim.

Genel Kurula sonradan katılan arkadaşlarımın da beyaz düğmelere basmalarını rica ediyorum.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım çoğunluğumuz vardır, müzakereye başlıyoruz.

IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Başkanlığın; 5 Mayıs Avrupa Günü dolayısiyle, Avrupa Konseyinin önemini belirten açıklaması.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, bugün 5 Mayıs 1972; bugünün, gerek Türk Parlamentosunda ve gerekse Avrupa Konseyine dahil 18 üye Devlet nezdinde ayrı bir önemi vardır. Üye devletler, 5 Mayıs gününü, Avrupa Konseyinin kuruluşunun yıldönümü dolayısıyle «Avrupa günü» olarak kabul ve ilân etmişlerdir. 5 Mayıs 1949 tarihinde kurulmuş olan ve demokratik prensiplere göre seçilmiş bulunan parlâmentolar arasında ve ayrıca hükümetler seviyesinde karşılıklı işbirliğini geliştirmeyi hedef alan Avrupa Konseyi, her şeyden önce insan haysiyetini ve demokratik parlamenter rejimi korumak amacını büyük gaye olarak benimsemiştir.

Konsey, aynı zamanda birleşmiş bir Avrupa fikrinin yerleşmesi amaciyle 23 yıldır, istişarî bir statü içerisinde de olsa, Avrupalılık anlayışının gelişmesinde, ilme, tekniğe ve hukuka verdiği büyük önem sayesinde, gerçekten büyük hizmetler ifa etmiştir.

Büyük Atatürk'ün Türk milletine hedef tayin ettiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmayı ve insan haklarına dayalı demokrasiyi halkın refah ve mutluluğu için temel esas sayan memleketimiz, Avrupa Konseyinin kurulduğu günden itibaren üyesi olmuş ve 23 yılda bu bünye dahilinde büyük başarılar göstermiştir.

Avrupa Konseyine üye olabilmenin ilk şartı, üye devletlerde demokratik parlamenter rejimin cari olmasıdır. Demokratik nizamın temeli ise, kendisini idare edecek kimseleri, kendi hür iradesini kullanarak seçebilme hakkını ferde tanımak suretiyle ona cemiyet hayatında en mühim mevkii sağlamaktır. İşte, demokratik devletlerin bir arada, müşterek ülkü ve ilkeleri gerçekleştirmek ve korumak, iktisadî ve

sosyal ilerlemelerini kolaylaştırmak amacıyle üyeleri arasında daha sıkı bir birlik meydana getirmeyi, statüsünün 1 nci maddesinde ele almış bulunan Avrupa Konseyi, yapacağı anlaşmalar ve müzakereler yoluyla sosyal, kültürel, bilimsel, hukukî ve idarî alanlarda birlikte hareket edilmesi ve insan haklarının ve anaözgürlüklerinin korunmasını sağlamaktadır.

Bu espiri dahilinde ilim, teklik ve medeniyetin icaplarını «Hayatta en hakikî mürşit ilimdir.» şeklinde formüle eden büyük Atatürk'ün çizdiği yolda, insan haysiyetini ve demokratik rejimi her şeyin üstünde tutan Türk Parlâmentosundan Avrupa Konseyine ve Avrupa Birliklerine sizlerin adına, yıldönümü olan bugün başarılar diliyorum. (Alkışlar)

Sayın Hasan Değer arkadaşımızın, 4 . 5 . 1972 Perşembe günü saat 13,30 sılarında Sayın Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemâlettin Eken'e yapılan suikast dolayısıyle duyulan üzüntüyü bu gibi harekâtı Türk milletinin ve özellikle şerefli Türk Ordusunun kıracağını belirtmek amacıyle, Başkanlığın geçmiş olsun dileğinde bulunulmasına delâlet etmesini öngören önergesi üzerinde bir açıklama yapacağım.

Muhterem arkadaşlarım, bu menfur suikast dün yapıldığı andan hemen sonra, Sayın Meclis Başkanı sizlerin, bizim ve Meclis adına kendilerine ve o suikastte yaralanmış bulunan diğer subay ve erlere geçmiş olsun dileklerini ulaştırmış ve hislerimize tercüman olmuş bulunmaktadır.

2. — İçişleri Bakanı Ferit Kubat'ın, Jandarma Genel Komutanına yapılan suikast hakkında gündem dışı demeci.

BAŞKAN — Buyurun Sayın İçişleri Bakanı, gündem dışı bir beyanda bulunacaksınız.

İÇİŞLERİ BAKANI FERİT KUBAT — Sayın Başkan, Millet Meclisinin değerli üyeleri; 4 Mayıs 1972 günü çok Sayın Jandarma Genel Komutanımıza yapılan menfur suikast teşebbüsü hakkında Yüce Meclisinize kısa bilgi arz etmek üzere huzurlarınızı işgal etmiş bulunuyorum.

4 Mayıs 1972 Perşembe günü saat 13,25 raddelerinde Jandarma Genel Komutanı Sayın Orgeneral Kemalettin Eken, ikametgâhından vazifesine gelmek üzere makam otosuna bindiği sırada üzerine ve yanındaki emir subayı, şoför ve evde nöbet göreviyle vazifeli 2 ere ateş edilmek suretiyle menfur bir suikast teşebbüsüne maruz bırakılmıştır.

Hadise arz edeceğim şekilde cereyan etmiştir:

Sayın Orgeneral arabaya bindiği sırada arabasının önüne bir Anadol marka araba âni olarak yanaşmış ve içinden inenler tarafından otomatik tabancalarla kesif bir ateş açılmıştır. İlk anda Sayın Orgeneral Eken, Emirsubayı Yarbay Adnan Coşkun ve şoförü Mehmet Söylemez yaralanmış, durumu gören Sayın Genel Komutanın ikametgâhındaki muhafız 2 er, Osman Zeki Yaşar ve Mustafa Baş isimli jandarma erleri silâhlarına davranarak müsademeye girmişler ve kendileri de yaralandığı anda bölgede vazifeli polis ekibi olay mahalline yetişerek müsademeye katılmışlardır.

Müsademe neticesinde Sayın Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken, Yaveri Adnan Coşkun, makam şoförü Mehmet Söylemez ve vazifeli erler Zeki Yaşar ile Mustafa Baş, anarşistlerden; Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Yüksek Okulu öğrencisi Sefa Asım Yılmaz yaralanmış, Ankara Hukuk Fakültesi 2 nci sınıf öğrencisi Ahmet Niyazi Yıldızhan ölmüştür. Hadise sonunda anarşistlerden diğerleri kaçmaya muvaffak olmuşlardır. Bilâhara yaralı olarak ele geçirilen anarşistlerden Sefa Asım Yılmaz'ın ifadesinden; anarşistlerin 4 kişi oldukları, kaçmaya muvaffak olan 2 sinin Orta - Doğu Teknik Üniversitesi öğrencisi Ergün Adaklı ve Hasan Ataol oldukları anlaşılmıştır.

Olayda kullanılan «Anadol» marka araba 40 dakika kadar sonra bulunmuştur. Arabanın kiralık olduğu ve Ergün Adaklı tarafından kiralandığı tespit edilmiştir.

Olay mahallinde, 1950 doğumlu İbrahim Yener olduğunu söyleyen bir yaralı daha ele geçirilmişse de bu âna kadar İbrahim Yener'in anarşistlerle bir ilgisi olduğu tespit edilememiş, kendi ifadesinde hadiseyi duyunca merak saikasiyle oraya geldiğini ve müsademe sırasında isabet alarak yaralandığını bildirmiştir.

Müsademe sonunda; Rus yapısı 3 otomatik makinalı tabanca, (bunlar yepyeni tabancalardır, mermiler de pırıl pırıldır) 3 yuvarlak şarjör, 2 otomatik şarjör, 2 saplı tahrip bombası

ve 381 adet makinalı tabanca mermisi ele geçirilmiştir.

Bu gibi menfur olayların önüne geçecek ve tekerrürüne meydan verilmeyecek her türlü tedbir, Hükümet, örfî idare komutanları ve bütün vali ve zabıta ilgililerince, elde mevcut imkânlarla en iyi ve müessir şekilde alınmıştır.

Olayla ilgili geniş tahkikat ve kaçan anarşistlerin ele geçirilmesi için aralıksız çalışmalar devam etmektedir.

Saygılarımı sunarım.

5. — Ölüm cezasına hükümlü Rasim Topcu hakkındaki mahkûmiyet dosyasının geri verilmesine dair Başbakanlık tezkeresi (3/763)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Başbakanvekili Ferid Melen imzasını ihtiva eden bir tezkere gelmiştir, takdim ediyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 10 . 3 . 1972 tarihli ve 5/4 - 1715 sayılı yazımız.

Ölüm cezahına hükümlü Rasim Topçu hakkındaki mahkûmiyet dosyasının, avukatının tashihi karar isteminde bulunması nedeniyle iadesine dair bu kere Millî Savunma Bakanlığından alınan 26 . 4 . 1972 tarihli ve AD:1972/757 - 5 sayılı tezkerenin sureti bağlı olarak sunulmuştur.

Gereğini müsaadelerine arz ederim.

Ferid Melen
Başbakan Vekili

BAŞKAN — Yüce Meclisin bilgilerine sunulur.

4. — Sakarya Milletvekili Yaşar Bir'in, yasama dokunulmazlığı ile ilgili yargılama dosyasının geri verilmesine dair Başbakanlık tezkeresi. (3/759)

BAŞKAN — Başbakan Vekili Ferid Melen imzasını ihtiva eden bir tezkere daha vardır, takdim ediyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : a) 8 . 12 . 1971 tarihli ve 4800 - 36619 sayılı yazınız.

b) 10 . 3 . 1972 tarihli ve 6/2 - 1714 sayılı yazımız.

Sakarya Milletvekili Yaşar Bir'in yasama dokunulmazlığı ile ilgili yargılama dosyasının iadesine dair bu kere Adalet Bakanlığından alınan 24 . 4 . 1972 tarihli ve 18433 sayılı tezkere ile ekinin suretleri bağlı olarak sunulmuştur.

Gereğini müsaadelerine arz ederim.

Ferid Melen
Başbakan Vekili

BAŞKAN — Yüce Meclisin bilgilerine sunulur, gereği icra edilecektir.

V — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Adalet komisyonları raporları (1/588) (S. Sayısı : 515) (1)

BAŞKAN — 1 saatlik süre zarfında görüşülecek kanunların müzakeresine başlıyoruz.

Millî Savunma Bakanı Sayın Ferid Melen tarafından verilmiş bulunan bir önerge var, takdim ediyorum.

Yüksek Başkanlığa

Gündemde bulunan 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısının, Anayasanın geçici 17 nci maddesi uyarınca 6 ay içerisinde çıkarılması öngörülen tasarılardan bulunmasına ve halen bu sürenin geçmesine, ayrıca kanun uygulamada âcilen önemli bir boşluğu dolduracak olmasına binaen tasarının ivedilikle ve diğer işlere takdimen öncelikle görüşülmesini arz ve talebederim.

Ferid Melen
Millî Savunma Bakanı

BAŞKAN — Önerge, aynı zamanda Anayasaya göre muayyen müddet zarfında çıkarılması öngörülen kanun mahiyetinde tavsif edildiği için öncelik ve ivedilik gerekçesini de ihtiva etmektedir.

Öncelik ve ivedilik talebi üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Yok...

Önergeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(1) 515 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

Gereği buna göre icra edilecektir, esasen daha önce 1 saatlik süre zarfında görüşülecek kanunlar meyanına alınmış bulunmaktadır. Bu sebeple kanunun müzakeresine başlıyoruz.

Hükümet ve Komisyon lütfen yerini alsın.

Raporu okutuyorum.

(Adalet Komisyonu raporu okundu.)

BAŞKAN — Raporu Genel Kurul huzurunda okutmuş bulunuyorum.

Tümü üzerinde söz isteyen sayın üye?..

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — D. P. Grubu adına söz istiyorum.

BAŞKAN — D. P. Grubu adına Sayın Mustafa Kubilay İmer, buyurun.

D. P. GRUBU ADINA MUSTAFA KUBİLÂY İMER (Konya) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısı, D. P. olarak görüşümüz odur ki, mevzuattaki bazı mühim açık yerleri dolduracak ve askerî kaza tatbikatında bunun işleyişi ve netice alması bakımından hakikaten yerinde tedbirler getirecektir.

Tasarı, Hükümetin sevkinden sonra Millî Savunma Komisyonunda ve Adalet Komisyonunda ele alınmış, maddeler ve fıkraları tek tek gözden geçirilmiştir.

Sizlerin de elinde bulunan gerek Hükümetin getirdiği tasarı, gerekse komisyon değişikliklerine uğrayan maddelerin ihtiva ettiği hükümler, bugün içinde bulunduğumuz durum dolayısıyle ayrı bir önem kazanmaktadır. 12 Marttan önce mevcudolup, 12 Marttan sonra su yüzüne çıkan birtakım anarşik hareketlerin maalesef ordu içerisine kadar uzanma çabası içerisinde bulunduğu ve bu hususta birtakım hareketlerin mevcudolduğu ve gerekli takibatın da yapıldığı malumlarıdır.

Bu ölçüler, bu yapılan hareketlerle ele alındığı takdirde, kanunda bugüne kadar mevcut bazı boşluklardan istifade edilerek yapılan birtakım hareketlerin yapılmasına mani olucu hükümler getirdiği ve ayrıca bu hükümleri getirmekle beraber önleyici ve yapanları da tecziye edici, müessir birtakım kaideleri ortaya koyduğu muhakkaktır.

Biz, 1 - 2 maddeden ibaret olan bu tasarı üzerinde, eğer son günlerin birtakım hadiseleri mevcudolmasaydı ve son günlerin bu hadiseleri içerisinde yer alanların yaptıkları hareketlerin nerelere kadar uzandığı ve ne gibi menfur neticeler doğurduğu hususu meydana çıkmamış olsaydı, grup olarak bu mevzu etrafında kanunun tümü üzerinde değil, belki maddeleri üzerinde gerekli fikirlerimizi açıklamak durumunda olacaktık, ama hadiseler o şekilde cereyan etmekte ve bunun altında yatan meseleler o kadar büyük bir vüsat taşımaktadır ki, şu kanunun konuşulması vesilesiyle de olsa, bu Meclisin çatısı altında antikomünist bir teşekkül olan partimizin bu mevzuda memleketin ve milletin bekası, Devletin bekası yolunda azimli, kararlı bir mücadele vermekte olan ve bu Devletin emniyetini korumakla görevli, içeride ve dışarıda güvenini sağlamak vazifesi içerisindeki Ordumuzun bu yolda yapacağı işlerde ne dereceye kadar Parlamento içerisinde destek gördüğünü, milleti temsil eden milletvekillerinin ve Parlamentonun bu hususdaki görüşünün belirtilmesi bakımından söz almanın ve bunu belirtmenin lüzumuna kaniiz.

Defaatle partimiz adına burada belirttiğimiz üzere, Devlet ya toptan vardır veya toptan yoktur. Devlet içerisinde fonksiyonların bir arada yer aldığı ve fonksiyonlar arasında bir armoninin, bir ahengin bulduğu sürece mevcuttur. Bu olmadığı takdirde Devletin varlığı üzerinde münakaşaya kadar gidilebilir.

O halde, yasama fonksiyonunu icra eden Meclislerin, kaza fonksiyonunu icra eden askerî ve sivil yargının, nihayet yürütme ve idare fonksiyonunu ifa eden sivil ve askerî idarenin bir arada ve Devletin bekası bakımından Anayasa çizgisi içerisinde müştereken hareketleri lüzumu vardır.

O halde, bu şekilde birtakım hareketler meydana gelmiş ve bu hareketler Devletin bekasını tehdidetme durumunda olmuş ve derece derece bu bekayı temin edecek müesseseleri yıpratma yolunda yeni birtakım suçlar meydana gelmiş veyahut suçlulara tatbik edilen cezalarda eksik kalan hususlar olmuşsa bunu yürütme ve idare organı talebedecek, yasama organı da istenilen istikamette onlara hareket serbestiyetini tanıyan hükümleri kanunlarla ortaya koymak durumunda olacaktır.

Bu bakımdan, getirilen hükümleri, bu umumî açı içerisinde ele almak ve hükümlerin müessiriyetini de bu noktalar etrafında toplamak lâzımdır.

Muhterem milletvekilleri, kanunun tümü üzerinde görüştüğümüz şu sırada, maddelere geçildiği zaman üzerinde durulabilecek olan hususların bir kısmını, tekrar işin uzamasına mani olmak ve işin teferrüatına o hususlaki müzakereler sırasında girmemek kaydıyle, bazı hususları burada zikretmeyi faydalı gördük.

Nitekim, Adalet Komisyonunda yapılan müzakereler sonunda getirilen tasarıda birtakım değişikliklerin yapılması öngörülmüş ve böylece getirilen tasarının 2 nci maddesinde ek 1 nci maddenin sonuna değişik bir fıkra eklenmek suretiyle yeni bir şekil verilmiştir. Bunun esbabı mucibesi üzerinde durmak hakikaten yerinde olacaktır.

Burada, daha önce Sıkıyönetim Kanununda yapılan değişiklik sırasında ileriye sürdüğümüz hususları yine tekrar etmek durumu içerisinde bulunacağız. Adalet Komisyonu tarafından değiştirilen ve janlarmaların görevleriyle ilgili olan madde de, bu esasa istinadedilerek fıkra olarak ek 1 nci maddeye eklenmiş durumdadır.

Muhterem arkadaşlarım, asker şahısların, yani asker kişilerin işlemiş oldukları fiiller hakkında hüküm getiren bu tasarıda getirilen cezalar ve ortaya konulan suçlar, askerlerin ve askerliğin icabı olarak son Anayasa değişikliğindeki espri içerisinde ele alınmak durumundadır.

Bu bakımdan, bu esasın tasarıda ve kanunlaştığı takdirde bu tasarının metninde muhafaza edilmesi zarureti mevcuttur. Bu ölçüler içerisinde biz, ek madde 1 de 2 nci fıkrada mevcudolan, «Nöbetçi, devriye, karakol, inzibat, askerî trafik, kolluk veya kurtarma ve yardım görevi yapan asker kişilere karşı bu görevleri yaptıkları sırada yukarıdaki fırkada yazılı suçları işleyenler aynı kanun maddeleri ile cezalandırılırlar.» hükmündeki «Askerî trafik, kolluk, kurtarma ve yardım fiillerinin» bu tasarı içerisinde yer almasının bazı mahzurları dolayısiyle karşısında olduğumuzu ortaya koymak durumundayız.

Bu karşısında oluş durumu; bu işi askerî yargının yerine getiremeyecek bir durumda olması veyahut bunu başaramayacak durumda olması gibi menfî bir düşünüş ile elbette ki, beraberliği olamayacaktır.

Burada üzerinde durduğumuz nokta, sıkıyönetim kanunu tasarısında da ileriye sürdüğümüz ve sıkıyönetim tatbikatında, sıkıyönetim mahkemelerinin karşılaştıkları güçlüklerle ilgilidir. Görülmüştür ki, Sıkıyönetim kanun tasarısında yer alan ve sıkıyönetim mahkemelerinin vazife ve salâhiyetleri içerisine sokulan birtakım hususlar, sıkıyönetim mahkemeleri gibi mahdut sayıda olan mahkemeleri ve Askerî Temyizi birtakım ufak davalarla işgal etmiş ve mühim meseleleri gerektiği ölçü içerisinde ve kısa zamanda bitirir durumdan alıkoymuştur.

Bilindiği üzere, sıkıyönetim idare tarzının normal idare tarzına dönüştükten sonra Ceza Kanununda ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda birtakım değişiklikler yapılarak, Devletin güvenliğinin sıkıyönetim sırasında konulan esaslara ve tatbik edilen hususlara riayet edilmek suretiyle devam ettirilmesi öngörülmüştür.

O halde, birtakım hususları sıkıyönetime veyahut askerî mahkemelere intikal ettirmiş olmak, muayyen zamanlarda mahkemelerin işlerini kısa zamanda bitirmelerine engel olucu bir durum doğuracaktır. Mesele, suçlunun işlediği suçun cezasını görmesi ise, bu, elbette ki kanun hükümleriyle getirilecektir, ama bunun tecziyesi hususunun normal mahkemelerden alınıp, askerî mahkemelere intikal ettirilmiş olması - söylediğimiz gibi - askerî mahkemelerin yükü zaten ağırdır, bu yüklerini daha fazla bir durum içerisine getirecektir.

Askerî trafik, kolluk, kurtarma ve yardım görevleri gibi, daha ziyade sivil idareye yardım mahiyetindeki geçici görevler, askerî kişilerin tabi oldukları hükümlerle beraber ele alınırsa, bu hususlaki davalar askerî mahkemelerde görülme yolunda olacaktır. Bunun mahzurlarından bazılarını arz etmek isterim;

Bir kere, her yerde askerî mahkemeler mevcudolmadığı için işlenen suçlarda sanıkların askerî mahkemelerin bulunduğu bölgelere sevki işi gibi zorluklar çıkacaktır. Diğer taraftan, askerî yargının dışındaki sivil yargı bu kabil hadiselerde işi askerî yargıya intikal ettirmek gibi bir kolaylığın içine de girebilecektir.

Bunun daha ötesinde, bu işin, sivil yargının görevi içinde mi, askerî yargının görevi içinde mi olduğu noktası, birtakım uyuşmazlıkların da meydana çıkmasına sebebiyet verecektir.

Diğer taraftan, bu sanıkların mevkufiyet hallerinde bir kurtarma, bir trafik işindeki suçluluk sırasında işlenilen bir suç sebebiyle sanığın mevkufiyet halinde iaşe ve ibatesi dahi umumî tarzda Millî Savunmanın bütçesi üzerine yüklenilmiş gibi bir durum hâsıl olacak; bu gibi birtakım mahzurlar meseleyi genişletecek ve askerî yargının yükünü artıracaktır.

Nitekim, bu husus nazarı itibare alınmaz ve Adalet Komisyonunun raporunda belirtilmek suretiyle, jandarmalar hakkında, «üçüncü fıkra ile umumî emniyet ve asayişi korumaya ilişkin önleyici adlî zabıta görevlerini ifa ettikleri sırada, jandarma subay, astsubay, erbaş ve erlerine karşı işlenilen suçlarda, yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanmaz» denmek suretiyle, bunların askerî yargı hükümlerine göre değil, normal sivil yargı hükümlerine göre takibedilecekleri noktası kabul edilmiştir.

Bu durumda, köyde her zaman için jandarma ile karşı karşıya olan köylünün, alelâde yaptığı hareketlerin askerî mahkemelere intikalini önlemek kasdiyle bu hüküm konulmuş ve o sebeple de Adalet Komisyonuca kabul edilmiştir. Hatta, Adalet Komisyonunda bu meselenin müzakeresi sırasında, gerek ben ve gerek orada bulunan bir kısım arkadaşlarım, biraz evvel arz ettiğim askerî trafik, kolluk, kurtarma ve yardım görevlerinin de yine aynı sebepler tahtında askerî yargıyı meşgul edeceği noktası üzerinden, buradan çıkarılmasının normal olduğunu, ama bunun dışında sırf «askerî yerlerde, askerî mahallerde» denilen, ek 1 nci maddede yer alan hususlarda işlenen fiillerde her zaman için askerî yargının burada işi görme durumunun mevcudolacağını ifade etmiştik.

Böylece arz etmekteyiz ki, memlekette suçlular, suçlarının gerektirdiği ve kanunların verdiği hükümler içerisinde takibolunmalı ve suçlarının cezası verilmeli ve infazları, bazı düşünüşlerin aksine, yapılmalıdır ki, ibreti müessire olsun, tatbik edilsin; buna taraftarım. Ama, bu iş yapılırken muhtelif Devlet mekanizmalarının, muhtelif organların çalışmalarını zorlaştırıcı ve işlerini fazlalaştırıcı birtakım noktalara da gitmekten kaçınmak gereklidir.

Diğer taraftan, askerî fiillerle onun dışındaki fiillerin birbirlerinden ayrılmış olması iktiza etmektedir. Bunlar nazarı itibara alındığı takdirde, biraz evvel ortaya koyduğumuz hususların ne derece haklılık taşıdığı ortaya çıkar.

Bunları böylece ortaya koyduktan sonra, Demokratik Parti Grubu olarak tekrar üzerinde durduğumuz gerçek şudur ki, getirilen hükümler, son zamanda meydana çıkan anarşik vakaların asker ve orduya sıçrama hususundaki tehlikeleri önleme kasdıyle sevk edilmiştir ve yerindedir. Bu bakımdan memleketin büyük bir ihtiyacına cevap vereceği kanaati içerisindeyiz. Bu kanaat ve düşünüş içerisinde bu tasarının kanunlaşmasını, belirttiğimiz hususlar da nazarı itibare alınmak suretiyle, pozitif hukuk kuralı haline getirilmesini arzu ettiğimizi, grup görüşü olarak arz eder, Demokratik Parti Grubu adına hepinizi saygıyla selâmlarım.

BAŞKAN — Raporun tümü üzerinde başka söz isteyen var mı?.. Yok. Maddelere geçilmesi hususunu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İvedilik teklifini daha önce oya koymuş olmakla beraber, işin iktizası gereğince tekrar ivedilik teklifini oyunuza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeleri okutuyorum.

1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı

Madde 1. — 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunun 95 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 95. — 1. Hakkı ve görevi olmadığı halde askerî muamelât, teşkilât, harekât, tesisat veya tertibata mütaallik işler hakkında:

a) Müzakere veya istişare için asker kişileri toplıyan,

b) Birlikte beyanat veya şikâyette bulunmak üzere imza toplıyan,

c) Birlikte beyanat veya şikâyette bulunan,

d) Her ne suretle olursa olsun gösteri veya tezahüratta bulunan,

Kim olursa olsun altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.

2. (a) fıkrasında yazılı toplantıya bilerek katılanlar ile (b) fıkrasında yazılı beyanat ve şikâyetlere imza koyanlar altı aya kadar hapsolunur.

3. Kendisine özel bir mezuniyet verilmediği halde, görevi ve sıfatı icabı muttali olduğu askerî muamelât, teşkilât, harekât, tesisat veya tertibata mütaallik işler hakkında beyanat veren, yazı yazan veya sair surette açıklamada bulunanlar her kim olursa olsun, fiilî daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.

4. Astlık - üstlük münasebetlerini zedelemeye, amir veya komutanlara karşı güven hissini yok etmeye matuf olarak alenen tahkir veya tezyif edici fiil ve harekette bulunanlar altı aydan üç seneye kadar haspolunur.

5. Bu maddede yazılı suçların basın yoluyle işlenmesi halinde ceza artırılarak verilir.

6. Bu maddenin 3 ve 4 ncü fıkralarında yazılı suçlar hakkındaki soruşturma icrası Millî Savunma Bakanının iznine tabidir.

BAŞKAN — 1 nci madde üzerinde söz isteyen var mı?.. Buyurun Sayın Asutay.

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Efendim, Sayın Komisyondan bir sualim var: 1 nci maddenin (d) fıkrasında; «Her ne suretle olursa olsun gösteri veya tezahüratta bulunan.» diye bir ifade var.

Askerin yerinde bir müdahalesi veya fevkalâde bir olayı önlemesi suretiyle lehte bir tezahürat vaki olursa, lehteki vaki tezahürat da böyle bir suç haline gelecek ve acaba cezalandırılacak mıdır? Bu noktada Komisyonun görüşünü istirham ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Komisyon.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Efendim, burada disiplini bozan her türlü tezahürat manasına alınmıştır.

BAŞKAN — Cevap bu; burada disiplini bozan her türlü tezahürat manasında alınmıştır, buyurdular.

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — O halde müsaade ederseniz (Her türlü disiplini bozar mahiyette) kelimelerinin ben de eklenmesi için bir önerge veriyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Buldanlı.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri,

Konuşulmakta olan 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısının 1 nci maddesinin dördüncü fıkrası üzerinde şahsım adına söz almış bulunuyorum.

Malumuâliniz, Devletimizin bekasına, milletimizin şeref ve haysiyetine vaki iç ve dış tehlikeleri büyük bir azim ve cesaretle koruyan Türk Ordusunun yüksek vatanseverlik duygusu yanında en büyük şerefi, disipline olan bağlılığıdır. Disiplin, ordumuzun iç meselelerinin görülmesi, yüklendiği müdafaa mükellefiyetinin inkıtasız olarak zafere ulaşması hususunda müessir rol oynamaktadır.

Bunun içindir ki, ordumuzun moral gücünün, fizikî kondüsyon, silâh, malzeme, teçhizat ve sair malzeme kadar disiplin ruhunun üstün seviyede tutulması ile kaim olacağı hakikatinden hareketle görürüz ki, 1 nci maddenin dördüncü fıkrasında öngörülen cezanın, müessiriyeti temin için, artırılması lâzım geldiği kanaatindeyiz.

Yani, şunu söylemek istiyorum: Ordumuzun fiilen deruhte ettiği vazifeleri muvaffakiyetle sürdürebilmesi için disiplin gücünün yerinde ve disipline bağlı güçlerin devamlılığı ile kaimdir. Ama, üç yıldır görüyoruz ki, Türk vatanına, Türk Devletine ve Türk Milletine vaki tecavüzleri devam ettirenler, tecavüzlerini bu sefer Türk Ordusunun yüksek kumanda kademesine, Türk Ordusunu sevk ve idare eden üstlere, Türk Ordusunu teşkil eden büyük vatan çocuklarına doğru yöneltmiş bulunmaktadırlar. Yani, Ordunun fizik gücünü durdurmak Ordunun fiilen deruhte ettiği vazifelerinde muvaffak olmamasını temin için elinden gelen her türlü fitne ve fesadı ika etmektedirler.

Gerek yurt içinde basılan evrakı matbuaat, gerek yurt dışından Türkiye'ye sokulan fesat mecmuaları, mevkuteler ve kitaplarda Türk Ordusunun generallerine, «Satılmış Amerikan uşakları...» diyecek kadar küstahlaşan vatan hainleri bulunmakta ve ordunun astları ve üstleri arasında mevcut disiplini bozmak için her türlü melâneti ifa ettikleri bilmüşahade sabit olmaktadır.

Bugün kumanda heyetine vaki bu tecavüzler, iftiralar ve yaralamalar yarın neferler arasında dahi sürdürülebilir ve bu suretle ordumuzun moral gücü inkıtaa uğratılabilir.

Vatanımızın en son dayanağı olan Türk Ordusunun bu türlü tehlikeden korunması ve vikaye edilebilmesi için, ordu kademeleri mensuplarının hukuken de tahaffuz imkânına sahibolması lâzımdır.

Bu bakımdan, bu dördüncü fıkranın şiddet sebebi olarak kabul edilmesi ve cezalarının artırılması kanaatindeyim. Eğer, cezada müessiriyet temin edilmezse, üç - beş günlük hapis cezası, üç - beş yüz liralık para cezası bu vatanın mahremiyetine el uzatanlara cüret verir, onlara cesaret verir ve bunların tecavüzleri, melanetleri devam eder.

Bu devamı, bu cüreti kırmak için müessir cezalar vermek mecburiyetindeyiz. Yoksa, bu maddenin getirdiği altı aydan üç yıla kadar olan ceza, hiç bir sürette maksada matuf olmayacak, ordumuzun disiplin gücü baltalanmış olacaktır. Bu hususta bir de önerge vermiş bulunuyorum. Yüksek şahsiyetlerinizden bu önergeye itibar etmenizi rica eder, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Özgüner.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Kanunun 95 nci maddesinde yapılmak istenen değişiklik, ağırlık taşır. Diğerleri, ek maddeler bu denli ağır değil. Ancak, yapılmak istenen değişikliğe rağmen, getiriliş esprisine uygun olmayacak hafiflikte kanuna müeyyide maddeleri konulmuş olduğunu gördük.

Benden evvel konuşan arkadaşıma ilâve yapmak istiyorum; 95 nci maddede: Asker kişileri toplayan şahsın (hiçbir yetkisi olmadığı halde) asker kişileri toplama kastı ne olursa olsun müzakere ve topluca şikâyette bulunma gibi bir girişime giren şahsın göreceği ceza, altı aydan üç seneye kadardır. Altı aydan üç seneye kadar deyince;; hâkim asgariden âzamiye kadar çıkabilir, ama asgariyi de verebilir. Altı ay verdiği takdirde şüphesiz 647 sayılı Kanunun malum, tecil hükmünü taşır ve bu kanuna göre para cezasına tahvili mümkündür.

Yine, 95 nci maddenin 2 nci bendinde bu husus daha hafif olarak ele alınıyor. Bu gibi asker kişileri toplayan şahıs kim olursa olsun, o toplantıya katılanlara verilen ceza altı aya kadar hapistir. Hapis, Türk Ceza Kanununa göre 7 günden başladığına göre, «7 günden altı aya kadar» demek lâzım, yani cümleyi bu anlamda anlamak lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım;

Şüphesiz fiil ile ceza arasındaki muadelete uymaz bu durum. Günümüzde 95 nci maddenin getiriliş esprisine rağmen müeyyidenin hafifliği ortadadır.

Üçüncü bend; «Kendisine özel bir mezuniyet verilmediği halde görevi ve sıfatı icabı müttali olduğu askerî muamelât, teşkilât, harekât, tesisat ve tertibata mütaallik işler hakkında beyanat veren.» Şüphesiz bu da «altı aydan üç seneye kadar» denildiğine göre asgariyi verirse sayın hâkim, 647 sayılı Kanuna göre para cezasına bunun da tahvili mümkündür.

Benden evvel konuşan sayın arkadaşımın belirttiği gibi, 4 ncü bent de çok önemlidir: «Astlık üstlük münasebetlerini zedelemeye, amir ve komutanlara karşı güven hissini yok etmeye çalışmak». Bu, azımsanacak bir fiil değil, epeyce ağırlık taşıyan bir fiildir. 95 nci maddenin bu 4 ncü bendini enine boyuna tartmak lâzımdır arkadaşlarım.

Eğer bir kanun yapmış olmak için yapıyorsak, hepimiz «evet» diyelim, geçelim. Yok, bu değil de Komisyon getiriliş esprisinin ağırlığını biliyorsa bu maddeyi geri alıp, 4 ncü bendin ağırlığına uygun bir müeyyidede ağırlık getirmesi gerekir. Bu da altı aydan üç seneye kadar başladığına göre, şüphesiz asgariyi verdiği takdirde sayın hâkimin, bunu 647 sayılı Kanun gereğince para cezasına tahvili, hatta tecili mümkündür.

5 nci bent haşivdir gibi geliyor bana, onu da komisyonun takdir etmesi gerekir. 95 nci maddenin 5 nci bendi ne diyor?» Bu maddeye yazılı suçların basın yolu ile işlenmesi halinde ceza artırılarak verilir.» diyor. Cezanın artırılarak verilmesini söylemek haşivdir. Neden? Çünkü, eskiden cezanın asgarî haddi sanığın hakkı idi, âzamisini, esbabı mucibesini göstermek suretiyle teşdide gidecekse hâkim, âzamisine doğru cezayı yükseltirdi.

Oysa şimdi, Temyiz Mahkemesinin müstakar içtihatları öyle değil, asgarisi maznunun

hakkı değildir, asgariden âzamiye kadar takdir hakkı tamamen hâkime bırakılmış olduğuna göre; «artırılır» deyimi cidden haşivdir, kanun tekniğine uymaz. Bu durumu nazarı itibara almak lâzımdır. Komisyondan geçerken bu husus gözden kaçmış olsa gerek. Hukuk tekniğine vakıf olan arkadaşlarım «artırılır» deyiminin hiç de gerekli olmadığını herhalde saptarlar.

Yine 95 nci maddenin heyeti umumiyesini ele alırsak; bu derece ağırlık taşıyan bu maddedeki fiillere rağmen müeyyide, şüphesiz bir çırpıda bu fiillerin ağırlığında değildir. Ceza muadeleti esas alınırsa; bunu gözden geçirmek lâzımdır. 95 nci maddenin tamamının tek bir madde olması yerine - ki, günümüzde ehemmiyet veriyorsak bu tür suçlara - 95 nci maddeyi parçalayıp ayrı ayrı maddeler halinde getiriliş esprisine uygun olarak, tedvin etmek daha doğru olur. Bunu komisyonda ciddiyetle tetkik etmek herhalde daha isabetli olur.

Bunu belirtmek için söz aldım, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Başka söz isteyen olmadığına göre verilmiş bulunan değişiklik önergelerini takdim ediyorum.

Sayın Başkanlığa

1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun 95 nci maddesini tadil eden 1 nci maddenin 4 ncü fıkrasının aşağıdaki gösterilen şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Muğla
Ahmet Buldanlı

4. Astlık, üstlük münasebetlerini zedelemeye, amir veya komutanlara karşı güven hissini yok etmeye matuf olarak alenen tahkir veya tezyif edici fiil ve harekette bulunan sivil ve asker kişiler bir yıldan az olmamak üzere üç yıla kadar hapsolunurler.

AHMET BULDANLI (Muğla) — «Sivil» ibaresinin önergemden çıkarılmasını talebediyorum.

BAŞKAN — Sivil ibaresinin çıkarılmasını istiyorsunuz.

Diğer önergeyi okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan kanunun 95 nci maddesinin (d) fıkrasına «disiplini bozacak» kelimelerinin eklenmesini arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

İzmir
Burhanettin Asutay

BAŞKAN — Bir diğer önergeyi daha okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

1632 sayılı Askerî Ceza Kanununu tadil eden tasarının madde 1 ile değişen 95 nci maddesinin 5 nci bendinin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Nevşehir
Hüsamettin Başer

Madde 95 :

5) Bu maddede yazılı suçların basın yolu ile işlenmesi halinde 50 nci madde dışında ceza 1/3 nispetinde artırılarak verilir.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, önergelerin zamanında verilmesini rica ediyorum. Önergeleri okuttuktan sonra yeni önerge kabul edemem. Burada Başkanlık yapmakta fevkâlâde müşkülât çekiyorum. Önergeler önceden gelecek ki, ben onları muayyen bir aykırılık sırasına göre tanzim edeceğim. Onun için bu tanzim etme imkânını bana bahşediniz lütfen.

Şimdi bir önerge daha gelmiştir, onu da okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Tasarının 95/5 nci maddesi haşivdir. Maddeden çıkarılmasını arz ederim.

Saygılarımla.

İçel
Turhan Özgüner

BAŞKAN — Önce, Sayın Turhan Özgüner'in önergesi en aykırı şekilde düzenlendiği için onu tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

(İçel Milletvekili Turhan Özgüner'in önergesi yeniden okundu.)

BAŞKAN — Komisyon bu önergeye katılıyor mu?

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Önergeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi tekrar okutuyorum.

(İzmir Milletvekili Burhanettin Asutay'ın önergesi yeniden okundu.)

BAŞKAN — Komisyon bu önergeye katılıyor mu?

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Sayın Başkan, yerimden kısa bir gerekçe arz ederek katılmadığımızı arz etmek istiyorum.

Sayın Asutay'ın ilk nazarda tekliflerinde bir haklı yön var gibi intiba vardı. Şu sebeple ki, (d) fıkrası «Her ne suretle olursa olsun gösteri veya tezahüratta bulunanlar» derken bu lehte yapılan bir tezahüratı da acaba kapsar mı gibi bir ihtimal üzerinde durulabilir.

Sayın arkadaşlarımızı ikna için biz bunu şu şekilde cevaplandıralım: Maddenin birinci cümlesi «Hakkı ve görevi olmadığı halde askerî muamelât, teşkilât, harekât, tesisat veya tertibata müteallik işler hakkında» ne yapar? (a), (b), (c), (d) fıkralarında sıralanan harekette bulunanlar. Yani hakkı olmayan bir tezahüratı yapınca bu lehte bir tezahüratı her halde içine almayacaktır ve hakkı olmayan bir tezahürat veya gösteri de disiplini bozucu nitelikte olacağı için kanuna kazuist bir yön vermemek için ayrıca oraya «disiplini bozucu mahiyette» kelimesinin ilâvesinde fayda mülâhaza etmiyoruz ve bu sebeple de katılmıyoruz.

Saygılar sunarım.

BURHANETTİN ASUTAY (İzmir) — Sayın Başkan, ilk izahları böyle olsa idi önergeyi vermezdim, bu nedenle önergemi geri alıyorum.

BAŞKAN — Önerge, sahibinin talebi üzerine geri verilmiştir.

Diğer önergeyi tekrar okutuyorum.

(Muğla Milletvekili Ahmet Buldanlı'nın önergesi yeniden okundu.)

BAŞKAN — «Sivil» kelimesi önerge sahibinin isteği ile bu önergeden çıkarılmıştır. Komisyon bu önergeye katılıyor mu efendim?

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Önergeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi yeniden okutuyorum.

(Nevşehir Milletvekili Hüsamettin Başer'in önergesi yeniden okundu.)

BAŞKAN — Komisyon bu önergeye katılıyor mu efendim

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Katılmıyoruz Sayın Başkan,

Yine sayın üyelerin tereddüde düşmemeleri için kısaca arz etmek istiyorum: Burada «cezalar artırılarak verilir» tâbirini tefsir eden Askerî Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 50 nci maddesinde ifade aynen şudur: «Cezaların artırılması suretiyle uygulanmasında ceza iki misli artırılarak verilir ve herhalde ceza âzami haddi geçemez» demektedir.

Şimdi aşağı yukarı «1/3 kadar artırılır» da içine almakta ve daha ziyadeleştirmekte olduğu için cezayı, bu metodu bozmamakta fayda mülâhaza etmekteyiz.

Saygılarımla.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Sayın Başkan, önergemi izah için söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Önergenizi mücmelen izah etmek üzere buyurunuz Sayın Başer.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Askerî Ceza Kanunu 1930 yılında kabul edilmiştir ve 42 senedir de tatbik edilmektedir. 1930'a göre 1970 şartları çok değişmiştir. Ordu, disiplin demektir ve buna yapılacak vaki tecavüzlerin önlenmesi de ancak ağır ceza müeyyidesi ile olabilir.

Aynı Kanunun 50 nci maddesinde: «Ceza artırıldığı takdirde azamî haddini geçemez» der. Bunu izah edersek, altı aydan, üç seneye kadar dediği zaman, artırma yapılsa üç seneyi geçemez diyor.

Temyiz Mahkemesi Genel Kurulunun kararına göre, eskiden cezalar artırılırken esbabı mucibe gösterirlerdi, şimdi «teşdiden ve takdiren üç sene verebiliyorum» diyebilir hâkim.

Bu bakımdan ben «50 nci maddenin dışında üçte bir nispetinde artırılsın» dememdeki maksat; üç sene mi verilecek? Üçte bir nispetinde artırınca dört sene verebilecek demektir. Aksi takdirde biz basın yoluyla işlenen suçları önleyemeyiz. Temyiz Mahkemesi de «teşdiden ve takdiren» dediğine göre, hâkim üç sene verebilir. Biz o zaman nasıl artıracağız? O bakımdan «Üçte bir nispetinde artırılır» deyen önergem kabul edilirse maddeye açıklık verilmiş olur.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmadığını beyan etti. Önerge sahibi mücmelen önergesini izah etti. Önergeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Başka değişiklik önergesi olmadığına göre tasarının 1 nci maddesini Yüce Meclisin oyuna sunuyorum.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Sayın Başkan, oylamadan evvel maddî hatanın düzeltilmesi için bir açıklama yapmak istiyorum.

BAŞKAN — Özür dilerim, unuttum. Buyurunuz efendim.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — «1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı» denecekken (ki) şeklinde okunmuştur. (ki) ekinin, zapta geçmiş ise maddî hata olarak düzeltilmesini rica ediyoruz.

BAŞKAN — Tasarı metnindeki başlığın aynen okunup, aynen kabul edilmesini istiyorsunuz.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Efendim, bir diğeri de 1 nci maddenin (3) numaralı bendindeki son cümlede «fiilî» nin üzerindeki uzatma işareti manayı değiştirdiği için «fiili» şeklinde, uzatma işareti kaldırılmış olarak düzeltilmesini rica ediyoruz.

BAŞKAN — Doğru. Tertip hatası vardır.

Tasarı metnini, komisyonun bu beyanları muvacehesinde, aslında tasarı metninde yazılan başlık şeklinde ve «fiilî» kelimesinin (î) yerine (i) şeklinde «fiili» olarak düzeltilerek 1 nci maddeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Bu şekliyle kabul edilmiştir.

Madde 2. — 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir:

Ek Madde 1. — Birinci askerî yasak bölgeler içinde veya nöbet yerlerinde, karakollarda, kıtalarda, karargâhlarda askerî kurumlarda, yerleşme veya konaklama amacıyle kullanılan bina veya mahaller içinde; askerlere fiilen taarruzda bulunanlar, sövenler, hareket edenler veya askerlik görevlerine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet veya tehdide başvuranlar Türk Ceza Kanununun bu fiillere ilişkin 188, 190, 191, 254, 155, 156, 157, 258, 266, 267, 268, 269, 271, 272 ve 273 ncü maddeleri uyarınca cezalandırılırlar.

Nöbetçi, devriye, karakol, inzibat, askerî trafik, kolluk veya kurtarma ve yardım görevi yapan askerlere karşı bu görevleri yaptıkları sırada yukardaki fıkrada yazılı suçları işleyenler aynı kanun maddeleri ile cezalandırılırlar.

Umumî emniyet ve asayişi korumaya ilişkin önleyici ve adlî zabıta görevlerini ifa ettikleri sırada jandarma subay, astsubay, erbaş ve erlerine karşı işlenen suçlarda yukardaki fıkralar hükümleri uygulanmaz.

BAŞKAN — 2 nci madde üzerinde söz isteyen sayın milletvekili?.. Yok.

Madde üzerinde verilmiş bulunan değişiklik önergelerini okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan tasarının 2 nci maddesinin Ek 1 nci maddesinin 2 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

«Nöbetçi devriye, karakol ve inzibat görevi yapan askerlere karşı, bu görevleri yaptıkları sırada yukarıdaki fıkrada yazılı suçları işleyenler aynı kanun maddeleri ile cezalandırılırlar.»

Mustafa Kubilay İmer
Konya Milletvekili

BAŞKAN — Komisyon bu önergeye katılıyor mu efendim.

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Sayın Başkan, yerimden kısaca açıklamak istiyorum: Tümü hakkında yaptığım görüşme sırasında da belirttiğim gibi «kolluk» ve «trafik» gibi hususları madde metninden çıkarmak suretiyle madde metnini aynen muhafaza eden bu takriri vermiş bulunuyorum.

BAŞKAN — Komisyon katılmadı; muvafık bulmuyor.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Bu konu Komisyonda müzakere edildiği için hassaten gerekçemize de aldık efendim.

BAŞKAN — Anlıyorum ama, şimdi madde metnine bunun ayrıca dercedilmesini kabul etmiyorsunuz. Önergeyi oya sunacağım şimdi.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Evet efendim, kabul etmiyoruz.

BAŞKAN — Madde metni ve muhtevası kifayet eder; raporda bu husus zikredilmiştir diyorsunuz. öyle mi efendim.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Evet.

BAŞKAN — Kendinize göre, bu ya maddeye girecek veya girmiyecek. Siz de önergenizi muhafaza ediyorsunuz ve oya sunulmasını talebediyorsunuz....

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Evet.

BAŞKAN — Peki.

Komisyon bu önergeye, verilmiş bulunan izahat muvacehesinde, katılmadığını beyan ediyor. Önergeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Komisyon tarafından verilmiş bulunan bir diğer değişiklik önergesini takdim ediyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan tasarının Ek 1 nci maddesinin 1 nci fıkrasındaki «sövenler» kelimelerinden sonra «veya» kelimelerinin eklenmesini «hakaret edenler» kelimelerinden sonra gelen «veya» kelimelerinin «veyahut» olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Adalet Komisyonu adına
Komisyon Sözcüsü
Tevfik Koraltan

BAŞKAN — Komisyon tarafından verilmiş olduğu için kabulü de mutazammın bulunmaktadır.

Önergeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon tarafından verilmiş olduğu cihetle filhal kabulü de tazammun etmektedir. Bu sebeple maddeyi...

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sual sormak istiyorum.

BAŞKAN — Oylamaya geçtik efendim.

2 nci maddeyi değişik bu şekliyle, kabul edilen önerge muvacehesinde Ek 1 nci madde ile birlikte Yüce Meclisin oyuna sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde bu şekliyle kabul edilmiştir.

Ek madde 2. — Devletin Askerî Kuvvetlerini alenen tahkir ve tezyif edenler. T. C. K. nunun 159 ncu maddesi gereğince cezalandırılırlar. Bu maddedeki suçun basın yoliyle işlenmesi halinde ceza artırılarak verilir.

BAŞKAN — Ek 2 nci madde üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Ek 2 nci madde üzerinde değişiklik önergesi verilmemiştir. Ek 2 nci maddeyi tasarı metninde yazılı şekliyle oyunuza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Aynen kabul edilmiştir.

2 nci maddeyi Ek 1 nci ve 2 nci maddelerle birlikte tümden tekrar oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Bu şekliyle kabul edilmiştir.

Madde 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Söz isteyen?... Yok. Oyunuza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Söz isteyen?... Yok. Oyunuza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Aynen kabul edilmiştir.

Kanunun tümü üzerinde lehte aleyhte söz isteyen?.. Yok. Kanunun tümünü Yüce Meclisin oyuna sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Memleket için hayırlı olsun.

2. — Nüfus kanunu tasarısı hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca değiştirilen maddeler hakkında Millet Meclisi 30 numaralı Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi 1/93; C. Senatosu 1/50) (S. Sayısı : 363 ve 363 e 1 nci ek) (1)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Senatodan gelmiş ve benimsenip benimsenmemesi hususu çok kısa bir zamanda değerlendirilmesi mümkün olan Genel nüfus yazımı Kanununun diğer işlere tercihan ve takdimen görüşülmesi hususunda İçişleri Bakanı tarafından verilmiş bir önerge var, takdim ediyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Genel nüfus yazımı Kanunu Resmî Gazetede yayınlanıp yürürlüğe girmiştir. Ancak, uygulanabilmesi Nüfus Kanununun da çıkmış olmasına

---

(1) 363'e 1 nci ek S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

bağlıdır. Nüfus kanun tasarısının Cumhuriyet Senatosunda 1, 37, 57 ve 66 ncı maddelerinde yapılacak küçük değişiklikler Millet Meclisi 30 No. lu Geçici Komisyonunda 24 . 4 . 1972 gün ve (4) sayılı Kararla benimsenmiş ve Genel Kurul gündeminin «Bir defa görüşülecek işler» bölümünün 24 ncü sırasında yer almıştır. Bu nedenle Nüfus Kanununun öncelikle, sair işlere tercihan ve takdimen görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Ferit Kubat
İçişleri Bakanı

BAŞKAN — Önergeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gereği buna göre icra edilecektir.

Hükümet, bu kanunun Meclisimizde görüşülmesi sırasında Nüfus İşleri Genel Müdürü Şevket Eker tarafından yazılı yetki kâğıdıyle temsil edilecektir.

30 Numaralı Geçici Komisyonun 361'e 1 nci ek sıra sayılı raporunu takdim ediyorum.

(30 No. lu Geçici Komisyon raporu okundu.)

BAŞKAN — Rapor üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddelere geçilmesi hususunu oyunuza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, müsaade ederseniz hâfızalarınızı tazelemek için, önce Millet Meclisinin kabul ettiği metni okutacağım; onu takiben Cumhuriyet Senatosunun, Millet Meclisinin kabul ettiği bu metinde yaptığı değişikliği okutacağım ve benimseyip benimsememe hususunu Meclisin oyuna sunacağım.

Millet Meclisinin kabul ettiği birinci maddeyi okutuyorum.

Nüfus kanunu tasarısı
KISIM — 1
Teşkilât
BÖLÜM : 1
Merkez

Madde 1. — Nüfus işleri, İçişleri Bakanlığına bağlı ayrı bütçeli bir genel müdürlük tarafından yürütülür. Bu genel müdürlük bir genel müdür, bir müşavir ve iki genel müdür yardımcısı ile aşağıdaki şubelerden teşekkül eder.

1. Nüfus şubesi :

Yurt dışında oturanlar da dahil bütün vatandaşların nüfus hareketlerine ve şahsi hallerine ilişkin işlemlerle kanun, tüzük, yönetmelikle genel emirlerin hazırlanması nüfus yazımı işlerinin yürütülmesi, teftiş lâyihalarının incelenip sonuçlandırılması ve nüfus artış ve eksilişlerini gösterir istatistiklerin düzenleme ve özetlemesi ile nüfusa ait taşradan yapılacak danışmalara cevap vermekle görevlidir.

2. Vatandaşlık şubesi :

Vatandaşlık Kanununun uygulanması, vatandaşlığa alınma, çıkma, kayıp ve çıkarılma işlemleriyle, göçmen ve mültecilerin tescil işleri, anlaşma ve protokollere uygun vatandaşlık tetkik ve tasdiki; vatandaşlık konuları ile ilgili bütün işleri görür ve anlaşmazlıkları mevzuat dairesinde çözer.

3. Arşiv şubesi :

Aile kütüklerinin iller itibariyle ikinci nüshalarını tutar ve nüfus dairelerinden gönderilecek şahsi hal tutanaklarını kütüklerine işleyip özel yerlerinde saklar ve taşrada her hangi bir sebeple kaybolan şahsi hal ve aile kütüklerinin tasdikli örneklerini isteyen resmî makamlara ve ilgililere verir.

4. Personel ve gereç şubesi :

Genel müdürlüğün merkez ve iller teşkilâtında çalışan memur ve hizmetlilerin bütün özlük işleriyle teşkilâtın bütçe, ayniyat, levazım ve hesap işlerini yürütür.

5. Evrak ve dosya şubesi :

Genel müdürlüğün haberleşme, dosya, evrak işleriyle diğer şubelerin çalışma konuları dışında kalan ve genel müdürlükçe verilen işleri yapar.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Millet Meclisi 1 nci maddeyi bu şekliyle kabul etmiş iken, Cumhuriyet Senatosu şimdi okutacağım şekilde bir takım küçük değişiklikler icra etmiş; onu takiben mesele Millet Meclisi Geçici Komisyonuna tekrar intikal etmiş ve Geçici komisyonumuz bu değişikliği benimsemiştir. Şimdi benimsenmiş bulunan değişik metni takdim ediyorum.

Nüfus kanunu tasarısı
KISIM - 1
Teşkilât
BÖLÜM : 1
Merkez

Madde 1. — Nüfus işleri, İçişleri Bakanlığına bağlı bir Genel Müdürlük tarafından yürütülür. Bu Genel Müdürlük bir Genel Müdür, bir Müşavir ve iki Genel Müdür Yardımcısı ile aşağıdaki şubelerden teşekkül eder ve bu Genel Müdürlüğün giderleri İçişleri Bakanlığı Bütçesinin ilgili tertiplerinde ayrı olarak gösterilir.

1. Nüfus şubesi :

Yurt dışında oturanlar da dahil bütün vatandaşların nüfus hareketlerine ve şahsi hallerine ilişkin işlemlerle kanun, tüzük, yönetmelikle genel emirlerin hazırlanması nüfus yazımı işlerinin yürütülmesi, teftiş lâyihalarının incelenip sonuçlandırılması ve nüfus artış ve eksilişlerini gösterir istatistiklerin düzenleme ve özetlemesi ile nüfusa ait taşradan yapılacak danışmalara cevap vermekle görevlidir.

2. Vatandaşlık şubesi :

Vatandaşlık Kanununun uygulanması, vatandaşlığa alınma, çıkma, kayıp ve çıkarılma işlemleriyle, göçmen ve mültecilerin tescil işleri, anlaşma ve protokollere uygun vatandaşlık tetkik ve tasdiki; vatandaşlık konuları ile ilgili bütün işleri görür ve anlaşmazlıkları mevzuat dairesinde çözer.

3. Arşiv şubesi :

Aile kütüklerinin iller itibariyle ikinci nüshalarını tutar ve nüfus dairelerinden gönderilecek şahsi hal tutanaklarını kütüklerine işleyip özel yerlerinde saklar ve taşrada her hangi bir sebeple kaybolan şahsi hal ve aile kütüklerinin tasdikli örneklerini istiyen resmî makamlara ve ilgililere verir.

4. Personel ve gereç şubesi :

Genel müdürlüğün merkez ve iller teşkilâtında çalışan memur ve hizmetlilerin bütün özlük işleriyle teşkilâtın bütçe, ayniyat, levazım ve hesap işlerini yürütür.

5. Evrak ve dosya şubesi :

Genel müdürlüğün haberleşme, dosyası evrak işleriyle diğer şubelerin çalışma konuları dışında kalan ve genel müdürlükçe verilen işleri yapar.

BAŞKAN — Muhterem milletvekilleri, 1 nci madde Cumhuriyet Senatosunca şimdi okuttuğum şekilde değişikliğe uğramıştır.

Geçici Komisyon bu değişikliği benimsemiş bulunmaktadır.

Şimdi, benimseme hususunu Yüce Meclisin oyuna sunuyorum: Benimsemeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Benimseme kabul edilmiştir ve 1 nci madde, Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişik şekliyle kesinleşmiştir.

Önce Millet Meclisinin tertibetmiş olduğu 37 nci maddeyi okutacağım. Daha sonra Cumhuriyet Senatosunun yaptığı değişik metni okutacağım.

Madde 37. — Sel, yer sarsıntısı, yer çöküntüsü, hava deniz, tren trafik ve maden kazaları, yangın gibi toplu ölümler meydana getiren olaylar vali ve kaymakamın görevlendireceği memurlar tarafından incelenip, iki nüsha tutanak ile tespit olunur. Ondan sonra olay yerindeki ölülerin kimlikleri belirtilip her şahıs için ayrı ayrı ve örneğine uygun üçer nüsha tutanak yapılır. Birinci tutanağın bir nüshası, nüfus başmemurluğunda saklanır. Şahıslar için ayrı ayrı yapılan ölüm tutanakları da nüfus memurluğuna verilir. Tutanak yapılması mümkün olmıyan hallerde yetkili makamların ölümü bildirilen belge veya resmî yazıları ölüm tesciline yeter görülür.

BAŞKAN — 37 nci madde, Cumhuriyet Senatosunda şimdi okutacağım şekilde değişikliğe tabi tutulmuştur.

Madde 37. — Sel, yer sarsıntısı, yer çöküntüsü, hava, deniz, tren trafik ve maden kazaları yangın gibi toplu ölümler meydana getiren olaylar vali ve kaymakamın görevlendireceği memurlar tarafından incelenip, iki nüsha tutanak ile tespit olunur. Ondan sonra olay yerindeki ölülerin kimlikleri belirtilip her şahıs için ayrı ayrı ve örneğine uygun üçer nüsha tutanak yapılır. Birinci tutanağın bir nüshası, nüfus başmemurluğunda saklanır, Şahıslar için ayrı ayrı yapılan ölüm tutanakları da nüfus memurluğuna verilir. Tutanak yapılması mümkün olmıyan hallerde yetkili makamların ölümü bildirilen belge veya resmî yazıları ölüm tesciline yeter görülür.

BAŞKAN — 37 nci madde Senato tarafından bu şekilde değiştirilmiş ve bu değişiklik 30 numaralı Geçici Komisyon tarafından benimsenmiş bulunmaktadır.

Benimsemeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Benimseme kabul edilmiştir. Madde, değişik bu şekliyle kesinleşmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği 57 nci maddeyi okutuyorum.

Madde 57. — Nüfus cüzdanları ancak doğum tutanağı ile kütüğüne işlendikten sonra nüfus memuru tarafından bu kayıtlara uygun olarak doldurulup kendilerine, reşidolmayanların veli, vasi veya resmî vekillerine imza karşılığında, okur - yazar olmayanların sağ elinin işaret parmağı cüzdan kayıt defterine bastırılmak suretiyle verilir.

Nüfus cüzdanlarının bir örneği, okul veya daire gibi resmî yerlerde çıkarılıp onaylanarak dosyalarında saklanabilirse de asılları hiçbir suretle alıkonamaz.

Nüfus cüzdanlarına her ne sebeple olursa olsun bu kanunla diğer kanunlar gerekleri dışında bir kayıt ve işaret yapılamaz. Resmî belgelerden olan nüfus cüzdanlarının sayfalarının damgalı olması ve her sayfasının aynı seri numarasını taşıması şarttır. Aile ve nüfus cüzdanları İçişleri Bakanlığınca tespit edilecek şekil ve örneklere uygun olarak Maliye Bakanlığınca bastırılır. Ve mal sandıklarına gönderilir. Mal sandıklarınca il ve ilçe nüfus memurlarına bir defaya mahsus olmak üzere ikiyüzer adet aile ve nüfus cüzdanı parasız, mütaakıp partiler peşin para ile verilir.

BAŞKAN — 57 nci madde Cumhuriyet Senatosunda şimdi okutacağım şekilde değiştirilmiştir.

Madde 57. — Nüfus cüzdanları ancak doğum tutanağı aile kütüğüne işlendikten sonra nüfus memuru tarafından bu kayıtlara uygun olarak doldurulup kendilerine, reşidolmayanların veli, vasi veya resmî vekillerine imza karşılığında, okur - yazar olmayanların sağ elinin işaret parmağı cüzdan kayıt defterine bastırılmak suretiyle verilir.

Nüfus cüzdanlarının bir örneği, okul veya daire gibi resmî yerlerde çıkarılıp onaylanarak dosyalarında saklanabilirse de asılları hiçbir suretle alıkonamaz.

Nüfus cüzdanlarına her ne sebeple olursa olsun bu kanunla diğer kanunlar gerekleri dışında bir kayıt ve işaret yapılamaz. Resmî belgelerden olan nüfus cüzdanlarının sayfalarının damgalı olması ve her sayfasının aynı seri numarasını taşıması şarttır. Aile ve nüfus cüzdanları İçişleri Bakanlığınca tespit edilecek şekil ve örneklere uygun olarak, Maliye Bakanlığınca bastırılır. Ve Maliye saymanlıklarınca gönderilir. Maliye saymanlıklarınca il ve ilçe nüfus memurlarına bir defaya mahsus olmak üzere ikiyüzer adet aile ve nüfus cüzdanı parasız, mütaakıp partiler peşin para ile verilir.

BAŞKAN — 57 nci madde bu şekliyle değişikliğe tabi tutulmuş ve 30 numaralı Geçici Komisyon değişikliği benimsemiş bulunmaktadır.

Şimdi benimsemeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Benimseme kabul edilmiştir. Madde, değişik bu şekliyle kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği 66 ncı maddeyi okutuyorum.

Madde 66. — Bu kanun, 62 nci maddesi gereğince nüfus yazımı yapılan illerde yazımın bitimi tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

BAŞKAN — 66 ncı madde, şimdi okutacağım şekilde Cumhuriyet Senatosunca değişikliğe tabi olmuştur.

Madde 66. — Bu kanun, 1 Eylül 1974 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

BAŞKAN — 66 ncı madde Senato tarafından bu şekilde değiştirilmiş ve bu değişiklik 30 numaralı Geçici Komisyon tarafından benimsenmiş bulunmaktadır.

Benimsemeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Benimseme kabul edilmiştir, madde, değişik bu şekliyle kesinleşmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, diğer maddeler esasen kesinleşmiş bulunduğu cihetle Nüfus Kanunu tasarısı Cumhurbaşkanının imzasına arz edilecek bir şekilde tekemmül etmiştir. Hayırlı olsun.

3. — 6785 sayılı İmar Kanununda bazı değişiklikler yapılması hakkında kanun tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi 7 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/16, 2/294) (Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 70 ve 70'e 1 nci ek; Millet Meclisi S. Sayısı : 137'ye 2 nci ek) (1)

---

(1) 137'ye 2 nci ek sıra sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

BAŞKAN — İmar ve İskân Komisyonu üyesi ve 7 numaralı Geçici Komisyon Başkanı İlhan Ersoy tarafından verilmiş bir önerge var. Takdim ediyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Gündemin, Tüzük gereğince bir defa görüşülecek işler meyanında 47 nci sırada yer alan 137'ye 2 ek sıra sayılı 6758 sayılı İmar Kanununda bazı değişiklikler yapılması hakkında kanun tasarısı, Cumhuriyet Senatosunda bir kısım değişikliklere uğradığından bazı maddeleri tekrar görüşülmek üzere Yüce Meclise gelmiş bulunmaktadır.

1966 yılından bu yana, Parlamentoya intikal ettirilmekte olan bu değişikliklerin bir an önce kanunlaşması, gerek belediyelerce gerekse ilgili bütün vatandaşlarca beklenmektedir.

İmar uygulamalarında rastlanan geniş ölçüdeki aksamaları, kısmen de olsa, önleyecek ve mevzuattaki boşlukların doldurulmasını sağlayacak olan bu tasarının öncelik ve ivedilikle ve gündemdeki diğer işlere takdimen görüşülmesi zarurî görülmektedir.

Bu hususu Yüce Meclisin takdirine arz eder, gerekli kararın alınmasını arz ve talebederim.

Kütahya
İlhan Ersoy
7 Numaralı Geçici
Komisyon Başkanı

BAŞKAN — Bahis konusu tasarı bir saatlik süre zarfında görüşülecek işler protokolündedir. Süratle ele alınması ve görüşülmesine geçilmesi talebedilmektedir.

Önergeyi Yüce Meclisin oyuna sunuyorum: Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Sayın İmar ve İskân Bakanı.. Buyurunuz. Sayın Komisyon Başkanı.. Buyurunuz.

Muhterem arkadaşlarım, Bu hususta düzenlenmiş bulunan 7 numaralı geçici Komisyon raporunu, birazcık uzun olmakla beraber okutuyorum.

(7 No.lu Geçici Komisyon raporu okundu)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım; 137'ye 2 nci ek sıra sayısında kayıtlı 6785 sayılı İmar Kanununda bazı değişiklikler yapılması hakkındaki kanun tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi 7 numaralı geçici komisyon raporunu okutmuş bulunuyorum.

Rapor üzerinde söz isteyen?.. Yok.

Maddelere geçilmesini oyunuza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, komisyon Başkanı tarafından Başkanlığa gönderilen bir yazıda; raporun 10 ncu maddesinin son fıkrasında baştan 47 ve 57 nci maddelerde vukubulan operasyonla ilgili olduğu için, son fıkrasında, yani «bu madde kesinleşmiştir» ibaresi var. «Bu madde kesinleşmiştir, denmeyecek» de, yani «bu maddeler» denecek. «Maddeyi» «Maddeler» olarak düzeltiyoruz.

Evvelce de arz ettiğim gibi, bir saatlik süre zarfında görüşülecek kanunlar arasındadır. Ancak bir saatlik süreyi aşmış bulunuyoruz. Bu cihetle kanunun 1 nci maddesinden itibaren müzakeresi gelecek birleşimde yapılacaktır.

Şimdi bir saatlik süre dışında görüşülecek kanunlara geçiyoruz.

4. — 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 5, 8, 14 ve 76 ncı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna iki ek ve bir geçici madde ile 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 18 nci maddesinin (B) fıkrası ve 58 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ile Malatya Milletvekili Mustafa Kaftan'ın, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 10 ncu maddesinin (b) bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Aydın Milletvekili İsmet Sezgin ve 2 arkadaşının, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 79, 80, 82 nci maddelerinin değiştirilmesine ve 81 nci maddesinin kaldırılmasına dair kanun teklifi ve İçişleri, Adalet, Anayasa ve Plân komisyonlarından seçilen 4 er üyeden kurulu 72 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/611, 2/659, 2/666) (S. Sayısı 661)

BAŞKAN — Daha önce başlanmış olan Siyasî Partiler Kanununun müzakeresine devam ediyoruz.

Siyasî Partiler Kanununun müzakeresinde görevli Komisyon?... Yok. Olmadığına göre, Siyasî Partiler Kanununa geçiyoruz.

5. — 24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bazı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bazı maddelerinin değiştirilmesine, bazı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçiçi maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 ve 53 ncü maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu hakkında Anayasa Komisyonu raporu (1/589, 2/617, 2/618) (S . Sayısı : 508 ve 508 e 1 nci ek) (1)

BAŞKAN — Bu konu ile ilgili Adalet Bakanı tarafından verilmiş bulunan bir önerge vardır, takdim ediyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Bugünkü gündemin 27 nci sırasında bulunan, 24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bazı maddeleri değiştirilmiş bulunan, 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bazı maddelerinin değiştirilmesine, bazı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 ve 53 ncü maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri, Anayasanın 1488 sayılı Kanunla değişen hükümlerinin gerektirdiği değişiklikleri ihtiva etmekte olup, bunların yine Anayasanın 1488 sayılı Kanunla eklenmiş bulunan geçici 18 ve 19 ncu maddeleri gereğince 6 aylık sürede çıkarılması zorunlu bulunmaktadır.

Bu sürenin 22 . 3 . 1972 tarihinde dolduğu gözönünde tutularak, Adalet Komisyonunca öncelik ve ivedilikle görüşülmesi kararlaştırılmış bulunan kanun tasarısı ile tekliflerin gündemde bulunan bütün işlere takdimen, öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Adalet Bakanı
Suat Bilge

BAŞKAN — Önerge, kendisine göre düzenlenmiş gerekçe dahilinde, 45 sayılı Kanunda yapılacak değişikliklerin öncelikle, ivedilikle görüşülmesini ihtiva etmektedir.

Söz isteyen sayın üye?... Yok.

Öncelik ve ivedilikle diğer bütün işlere takdimen görüşülmesi hususunu Yüce Meclisin oyuna sunuyorum: Öncelikle görüşülmesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İvedilikle görüşülmesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer işlere takdimen görüşülmesini oyunuza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon yerini aldı. Adalet Bakanı yerine esasen Devlet Bakanı bulunuyor. Fakat bulunmaması halinde de Özlük İşleri Genel Müdürü İsmet Kemal Öztek, yazılı yetkiyi haiz bulunmaktadır. Bu sebeple kanunun müzakeresine başlıyoruz.

DEVLET BAKANI İLHAN ÖZTRAK — Sayın Başkan, esasen Adalet Bakanına vekâleten bulunuyorum.

BAŞKAN — Evet efendim.

Bu hususta düzenlenmiş bulunan raporu önce takdim ediyorum.

Raporun okunup okunmaması hususunda bazı mütalaalar var. «Rapor daha önce bastırılıp arkadaşlara dağıtılmıştır» diyen arkadaşlar var. Raporun okutulmasına lüzum olduğunu beyan eden arkadaşımız var mı?

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Okunsun, daha iyi olur, bilgi sahibi olmuş oluruz. («Okunmasına lüzum yok» sesleri)

BAŞKAN — «Okunsun», diyorsunuz, uzun bir rapor. Sayın İmer, sizin yanınızda rapor yok mu?

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Var, ama rapor okunursa tekidedecek arkadaşlar birtakım vesikalara bağlar ve daha iyi mütalaalar serd ederler. Okunması daha iyi olur.

BAŞKAN — Bazı milletvekilleri raporun okunmasını arzu ediyorlar, bazıları ise, «bu rapor tabedilmiş ve bütütn milletvekillerine dağıtılmış bulunmaktadır. Esasen her birimizin önünde bulunmaktadır.» derler. Bu sebeple raporun okunup okunmamasını oyunuza sunuyorum: Raporun okunmasını kabul edenler... Raporun okunmasına lüzum olmadığını kabul edenler... Raporun okunmasına lüzum olmadığı Heyeti Umumiyece kararlaştırılmıştır.

(1) Millet Meclis i508 ve 508'e 1 nci ek S. Sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

Şu anda yanlarında raporu olmayan arkadaş varsa, derhal rapor gönderelim.

Raporun tümü üzerinde söz isteyen arkadaşlarımı takdim ediyorum: Sayın Reşit Ülker, Sayın Kemal Kaya, Adalet Partisi Grubu adına; Sayın Hüsamettin Başer, Sayın Hilmi İşgüzar, Demokratik Parti Grubu adına Sayın Kubilay İmer söz istemişlerdir. Daha isteyen olursa, bize yazılı olarak müracaat etsinler, kendilerini sıraya geçirelim.

Sayın Birler, Halk Partisi Grubu adına mı efendim?

İSMAİL HAKKI BİRLER (Tokat) — Hayır, şahsım adına.

BAŞKAN — Şahsınız adına, peki efendim.

Sayın Kemal Kaya, Adalet Partisi Grubu adına buyurunuz efendim.

A. P. GRUBU ADINA KEMAL KAYA (Kars) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar,

22 . 4 . 1962 tarih ve 45 sayılı Hâkimler Kanununun, 1488 sayılı Kanunla yürürlüğe giren Anayasamızın yeni maddeleri ışığında ve yeni Anayasaya eklenen geçici maddelerin ışığında yeniden düzenlenmesi gerekmiştir. Bu sebeple 45 sayılı Hâkimler Kanunu tasarısı hazırlanarak Yüce Heyetinize sevk edilmiştir. Bendeniz, Adalet Partisi Grubu adına bu kanun üzerindeki görüşlerimizi açıklayacağım.

Sayın arkadaşlar; 1488 sayılı Kanunla yürürlüğe giren «Yargı bölümü» adı altındaki Anayasamızın değişen maddelerine uygun olarak 45 sayılı Hâkimler Kanununda değişiklik yapılırken evvelâ ismi değiştirilmiştir. Çünkü, Anayasamızın 137 nci maddesi, yeni Savcılar Kurulunun kurulmasını öngörmüştür. Bu sebeple 45 sayılı Hâkimler Kanununun adı «Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulu Kanunu» adını almıştır. Bu şekilde isimlendirilmesi, Anayasanın özüne uygundur. Bu bakımdan, bu kanunun ismi «Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu Kanunu» şeklinde değiştirilmiştir.

45 sayılı Hâkimler Kanununda yapılan değişiklikleri dört esasta mütalâa edebiliriz.

1. — Yüksek Hâkimler Kurulunun yeniden teşkili,

2. — Yüksek Hâkimler Kurulunun bünyesinde müfettiş hâkimlerin ihdası,

3. — Yüksek Savcılar Kurulunun kurulması,

4. — Coğrafî teminat dediğimiz, yani hâkim teminatı denilen esasında coğrafî teminattır. Yer değiştirilmesinde hâkimin rızası olmadan hâkimin bir yerden diğer bir yere nakledilmemesi hususundaki Hâkimler Kanununun 79 ve 80 nci maddelerinin değiştirilmesi hususlarından ibarettir.

45 sayılı Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu Kanununun esas değişiklikleri bu dört esasta toplanmaktadır.

Şimdi, bu dört esas hakkındaki görüşlerimizi ayrı ayrı açıklayacağız.

Muhterem arkadaşlarım;

1961 Anayasasının 143 ncü maddesi gereğince; Yüksek Hâkimler Kurulu 18 asil, 5 de yedek üyeden teşekkül ederdi. Bu asil üyelerin 6'sı Yargıtaydan, 6'sı birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasından ve 3'er tanesi de yasama organlarından seçilirlerdi. On senelik tatbikat göstermiştir ki; bu seçim sistemi, Yüksek Hâkimler Kurulunun kurulması, çalışmasında birçok zorluklar husule getirmiştir. Yüksek Hâkimler Kurulunun birinci sınıf hâkimler arasından seçimi, evvelce bütün mıntakalarda ayrı ayrı yapılmakta idi. Bu, mahzurlu görülerek bilâhara yapılan değişiklikle - bu hâkimler Ankara'da toplanmakta idi, bir sürü masraflar yapılmakta idi - hâkimler yerlerinde rey vermeye başladılar. Meclislerde ise hâkimlerin rey toplaması çok zordu. Çünkü, birçok kimseler talip olmakta ve yasama meclislerindeki siyasî gruplar, gerek şahıslar muhtelif şekilde reylerini dağıtmakta ve turlar devam edip gitmekte, bir türlü Yüksek Hâkimler Kuruluna üye seçilmemekte ve bu suretle de Yüksek Hâkimler Kurulu teşekkül edip çalışmalarını muntazaman yapmamakta idi. Bu hususlar, bütün partilerce ve partilerin gruplarınca benimsenmiş, yasama organlarının Hâkimler Kuruluna üye seçmesinin mahzurlarını görmüş ve bu suretle de Anayasa değişikliği öngörülmüştür. Anayasanın 143 ncü maddesi değiştirilerek hem miktarda, hem de seçim sisteminde değişiklik olmuştur. Eskiden 18 asil, 5 yedek üyeden teşekkül eden Hâkimler Kurulu, Yeni Anayasanın 143 ncü maddesine göre 11 asil, 3 yedeğe indirilmiştir. Bu suretle, çalışmalarının da daha normal olması için üye miktarı azaltılmıştır.

Ayrıca, Yargıtay Genel Kurulu arasından, Yargıtay üyelerinden 11 asil ve 3 yedeğin seçilmesi öngörülmüştür ki, bu suretle hem yasama meclislerinden, hem de birinci sınıf hâkimler arasından seçilmenin güçlükleri ortadan kaldırılarak tamamen Yargıtayın bünyesinden Yüksek Hâkimler Kurulunun kurulması hükmü getirilmiş ve bu şekilde kurulacak Yüksek Hâkimler Kurulunun daha iyi görev yapacağı ve seçimlerin de - yani müddetlerinin bitiminden beş ay evvel de seçim hazırlığı yapılacağı cihetle - zamanında yapılarak Hâkimler Kurulunun çalışmaları hiçbir suretle aksamayacaktır.

Muhterem arkadaşlarım; Anayasamızın eski hükmüne göre, hâkimlerin denetimi, yüksek dereceli hâkimler tarafından yapılırdı. Biliyorsunuz ki, Hâkimler Kurulu nezdinde müfettiş hâkimler yoktu. Hâkimler Kurulu, ya bir üyesini bizzat vazifelendirir veyahut şikâyet edilen mıntakada yüksek dereceli bir hâkime şikâyet edilen hâkimi denetletirdi. Takdir edersiniz ki, bir vilâyette yüksek dereceli bir hâkim, o vilâyette bulunan diğer hâkim hakkındaki şikâyeti denetlerken arkadaşlık münasebetleri, bir arada bulunmaları dolayısiyle o şikâyeti iyice tetkik etmesi hiçbir zaman varidolamaz. Çünkü, aynı mıntakada beraber çalışan ve birisinin yüksek dereceli olması, onun müfettiş hâkim gibi tahkikat yapması, diğer hâkimler üzerinde tepki yarattığı ve vatandaşın da hâkimin diğer hâkimi himaye ettiği şikâyetleri hergün gelmekte idi. On senelik tatbikat göstermiştir ki, Yüksek Hâkimler Kurulu, yapılan şikâyetleri zamanında neticelendirmemiştir. Vatandaşlar, adalete karşı soğumuşlardır. Bu yüzden, bu hükmü yeni Anayasa değişikliğinde nazara alınarak, Hâkimler Kurulu nezdinde 40 - 50 kişiden müteşekkil müfettiş hâkim kadroları ihdas edilmiştir. Bu suretle, Türkiye'nin herhangi bir yerinde hâkimler hakkında yapılacak şikâyet bu müfettiş hâkimler vasıtasiyle tarafsız iyi bir şekilde tetkik ettirilip ona göre rapora bağlanarak Yüksek Hâkimler Kuruluna verilecektir. Bu bakımdan müfettiş hâkimlerin Hâkimler Kurulu bünyesinde ihdası, çok yerinde bir hüküm ve birçok şikâyetlerri de önleyecek mahiyettedir.

Muhterem arkadaşlarım, uzun süre savcıların teminat meselesi bu meclislere gelmiş, Anayasa Mahkemesince çıkarılan kanunlar iptal edilmiştir. Anayasanın eski 137 nci maddesine göre sevcıların teminatlı olup olmadığı hususu münakaşalara sebebolmuş ve bu meclislerden çıkarılan iki kanun da Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir. Bu yüzden, Anayasanın 137 nci maddesi değiştirilirken; 137 nci madde ile Yüksek Savcılar Kurulu kurulmuştur. Yüksek Savcılar Kurulunun nasıl kurulacağı, tamamen isim isim sayılarak, Adalet Bakanı, Başsavcı, Adliye Vekâleti Zatişleri Genel Müdürü, Müsteşar ve Ceza Dairelerinden de seçilecek 3 üyeden müteşekkil olmak üzere kurulacağı Anayasanın 137 nci maddesinde yer almıştır. Binaenaleyh, tedvin edilen madde, tamamen Anayasanın 137 nci maddesine göre Savcılar Kurulunun kurulmasına aittir.

45 sayılı Hâkimler Kanununun getirdiği yeni bir husus da hâkimlerin teminatı meselesidir.

Muhterem arkadaşlar; teminat deyince; hâkimin özlük işleri akla gelir. Yani, hâkimin kadrosu, maaşı, diğer bütün özlük işleri bunun içinde yer alır. Hâkim teminatı demek, hiç bir zaman Türkiye'nin bir yerinden diğer bir yerine naklinin rızası olmadan yapılmaması demek değildir. Halbuki, 2556 sayıl Hâkimler Kanununun 79 ncu ve 80 nci maddelerinde; «Hâkimler rızaları olmadıkça bir yerden diğer bir yere nakledilemezler.» Bu, memlekette hâkimlerin büyük şehirlerde toplanması ve Anadolunun birçok yerlerinde hâkim bulunmaması ve hattâ ilk kurayı çeken hâkimlerin Anadolunun muhtelif yerlerine tecrübesiz olarak gitmeleri neticesinde birçok şikâyetlere yer vermeleri neticesini doğurmuştur. Yer itibariyle teminatın hiçbir faydası yoktur. Türkiye'nin her tarafında hâkim, kanunları tatbik eder ve tarafsızlığını korur. Zaten Anayasamız hâkimlerin özlük işlerinde teminatı getirmiştir. Hâkim, azledilemez, 65 yaşını bitirmedikçe emekli edilemez, bir mahkeme kaldırılsa dahi kadrosundan edilemez, maaşından edilemez. Ee, bu teminatlar karşısında Anayasanın maddesi, hâkimin rızası olmadıkça bir yerden diğer bir yere değiştirilemez diye bir hüküm koymamıştır. Anayasa, bu hükmü koymadığına göre, 2556 sayılı Kanunun 79 ve 80 nci maddelerinde hâkimin rızası olmadan bir yerden başka bir yere tayin edilmemesi hükmü nereden gelmiştir?.

Muhterem arkadaşlar; eskiden hâkimlerin tayini Adalet Bakanına aitti. Adalet Bakanı, siyasî bir şahıstır, iktidara gelen siyasî bir partidendir. Hâkimlerin tayininde tarafsız olamayacağı düşüncesiyle o zaman 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 79 ve 80 nci maddeleri tedvin edilmiştir. Halbuki, bu gün Yüksek Hâkimler Kurulu, Yargıtayın bünyesinden kurulmakta ve Anayasal bir kuruluş olmaktadır. Binaenaleyh, tamamen tarafsız, bağımsız yüksek hâkimlerden kurulu Yargıtaydan seçilen Yüksek Hâkimler Kurulunun artık herhangi bir siyasî tesirle hâkimi başka yerden başka yere nakledeceği akla da gelmez, bunu ileri sürmek de hiç yerinde olmayan bir fikir olsa gerektir. Binaeneleyh, bu sebepledir ki, Yüksek Hâkimler Kurulunun kuruluşundan sonra 2556 sayılı Kanunun 79 ve 80 nci maddelerine yer kalmamıştır. Bu sebeple, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulu Kanununda hâkimlerin yer değiştirme hususu, coğrafi teminata değil, yeni yönetmelik esaslarına göre tayinlerini Yüksek Hâkimler Kurulu yapacaktır ki, bence getirilen en mühim ve en iyi hüküm bu hükümdür. Çünkü, eski kanuna göre, Hakkâri'deki bir hâkimin teminatlı olduğunu kabul etmek insana gülünç gelir. Teminatlı hâkim İstanbul'dadır, İzmir'dedir, Eskişehir'dedir, Ankara'dadır, ama Hakkâri'deki hâkimi, Hakkâri'den alıp Bayburt'a verirseniz sevinerek gider. Bu teminat böyle olmaz. En iyi değişiklik bu hükümdür. Bu hükmü getiren Bakanlık mensuplarına huzurunuzda bilhassa teşekkür etmek isterim.

Yeni kanunun bir hükmü de, Yüksek Hâkimler Kurulunun verdiği kararların kesin olmasıdır.

Muhterem arkadaşlarım,

Yüksek Hâkimler Kurulu kurulduğundan beri, ismi Yüksek Hâkimler Kurulu olan ve hepsi birinci sınıf hâkimlerden teşekkül eden bu kurulun verdiği kararlara karşı hâkim Danıştaya gider, Danıştayın bir başkan ve dört üyesi veyahut Genel Kurulu (eğer Genel Kuruldan çıkmışsa, daireden çıkmamışsa) Yüksek Hâkimler Kurulunun kararını iptal edebilirdi.

Yüksek Hâkimler Kurulu bir hâkimin sicilini tetkik eder, bu hâkim birinci sınıfa ayrılamaz veya terfie lâyık değildir, der. Kim demiştir bunu? Yüksek Hâkimler Kurulu. Fakat hâkim Danıştaya gider, Yüksek Hâkimler Kurulunun kararını iptal ettirir, birinci sınıfa ayrılır veya terfi eder... Bu olmaz arkadaşlarım... Yüksek Hâkimler Kurulu adı altında kurulan ve Yargıtaydan teşekkül edecek bu yüksek kurulun kararlarının Danıştaya gitmeyeceği, kesin olacağı hükmünün getirilmesi yerinde bir hükümdür ve esasında Yüksek Hâkimler Kurulunun verdiği bu kararların da bir defa daha tashihi karar şeklinde görüşülebilmesi hükmü de ayrıca getirilmiştir. Bu suretle Yüksek Hâkimler Kurulunun hâkimler üzerindeki terfi, yer değiştirme, fikir yönünden verdiği kararlarının Danıştayda her zaman değiştirilmesi Yüksek Hâkimler Kurulunun vazife görmesini önlediği için getirilen hüküm tamamen yerindedir. Çünkü, Yüksek Hâkimler Kurulu Yargıtaydan seçilecek üyelerden teşekkül etmektedir. Her halde kendileriyle çalışan bidayet mahkemelerindeki hâkimlerin fikirlerini, terfilerini Danıştay'dan daha iyi takdir edecek niteliktedirler. Bunun için, verdikleri kararların kesin olması çok yerinde bir hükümdür.

Kaldı ki, karar çıktıktan sonra da müşteki, yahut şikâyet eden hâkim veyahut terfi edemeyen hâkim, bir defa daha kararın Genel Kurulca tezekkür edilmesini de isteyebilecektir. Bunun için de bu hüküm yerindedir.

Muhterem arkadaşlarım,

Getirilen tasarı, Anayasanın yargı bölümü adı altında değiştirilen maddelerine de uygun olarak tedvin edilmiştir. Bu bakımdan kanun tasarısına diyecek bir şeyimiz yoktur. Ancak, Hükümet tasarısında bulunmadığı halde, Adalet Komisyonunca tasarıya geçici bir 15 nci madde eklenmiştir. Bu geçici 15 nci maddeyle, eski Hâkimler Kurulu üyelerinin Yargıtay üyesi olması hükmü getirilmiştir.

Aziz arkadaşlarım,

Anayasamızın 139 ncu maddesinin ikinci fıkrası, Yargıtaya nasıl üye olunacağı hükmünü koymuştur ve demiştir ki, «Birinci sınıf hâkimler arasından Yüksek Hâkimler Kurulunca Yargıtay üyesi seçilir.» Kanunla Yargıtay üyesi olunmaz. Kanunla mühendis olunmaz. Kanunla doktor olunmaz. Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından seçilir hükmü Anayasada varken, bir kanunla filân filân filân Yargıtay üyesidir de-

nilemez arkadaşlarım... Tamamen Anayasaya aykırıdır.

Bu bakımdan, bu madde Hükümet tasarısında olmadığı halde, Adalet Komisyonu her nedense bu maddeyi tasarıya ilâve etmiş ve Anayasaya Komisyonu da, bu maddenin Anayasaya aykırı olup olmadığı tetkik için kendisine havale edildiği halde, Anayasaya aykırı olduğunu bile bile nedense aykırı değildir diye hüküm getirmiştir.

Muhterem arkadaşlarım,

Bu kanun çıktığı takdirde, Yüksek Hâkimler Kurulu kendilerini ilgilendirdiği için, Anayasa Mahkemesine gidecek. Anayasa iptal edecek, ama ne olacaktır? Müktesep hak olduğu için geriye işlemeyecektir. Yani âdeta, biz Yargıtay üyesi olalım, ondan sonra Anayasa Mahkemesi bu kanunu iptal da etse müktesep hakkımızdır... Yüksek Meclisin böyle bir hususa iltifat etmeyeceğini ve Anayasaya aykırı kanun çıkarmayacağına inandığım için, bu maddenin Anayasaya aykırı olduğunu huzurunuzda tekrar tekrar söylemek isterim ve bu maddenin müzakeresine sıra geldiği zaman okunmak üzere Başkanlığa bir de önerge veriyoruz.

Muhterem arkadaşlar,

Konuşmamı bitirirken, huzurunuza getirilen Yüksek Hâkimler ve Savcılar Kurulu kanun tasarısının milletimize, memleketimize, hâkim ve savcılara hayırlı ve uğurlu olmasını temenni eder, Grupum adına hepinizi sevgi ve saygı ile selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Demokratik Parti Grubu adına Sayın Kubilay İmer. Buyurun.

D. P. GRUBU ADINA MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Sayın Başkan, Meclisin kıymetli üyeleri;

Demokratik Parti Grubu adına hepinize saygılarımı sunarak sözlerime başlıyorum.

Muhterem arkadaşlar,

Görüşmesine başlamış olduğumuz kanun tasarısı, belki muayyen bir yerde vazife almış ve miktarı belirli olan bir müessesenin işleyişini ilgilendiren kanun tasarısı niteliğindedir, ama bu müessesenin görmekte olduğu vazife ve bunun hukukumuzdaki taşıdığı ehemmiyet meseleye daha başka bir şekil ve vüs'at kazandırmaktadır. Bu bakımdan, aslında her kanun tasarısı üzerinde inceden inceye durmanın kanun yapma tekniği bakımından lüzumu açıkça belliyken, burada bunun lüzumu bir kere daha ortaya çıkmaktadır.

Koyacağımız hükümler bizatihi memlekette hukuku tatbik edecek olanların hukukunu ilgilendiren hükümlerdir. Burada yapılabilecek birtakım hatalar sade vatandaş önünde, hukuk karşısında birtakım tereddütlerin ve hukuka karşı saygı yönünden birtakım şüphelerin uyanmasını tevlit edebilir. İşte bütün bu ehemmiyetli hususlar bu tasarının görüşülmesinde ve bu tasarının hükümleri içerisinde azami titizliği göstermeye bizi mecbur kılmaktadır.

Muhterem milletvekilleri,

Adalet Bakanlığı bütçesi görüşüldüğü sırada da arz etmiş olduğumuz gibi, Anayasaya ve Anayasanın getirdiği hükümlere saygılı olmak mecburiyetindeyiz, bu bir.

Fonksiyonların mevcudiyetini kabul etmek ve bu fonksiyonları ifa eden müesseseleri muhafaza etmek ve bu muhafaza için de gereken hükümleri getirmemiz lâzımdır, iki.

Bu arada şunu da arz etmek mecburiyetindeyiz ki, hukukun tatbikinde birtakım meslek meslek grupları arasında ayrılıklar veyahut ufak tefek de olsa birtakım sürtüşmeler doğurabilecek olan hükümlerden de sarahatle kaçınmamız lâzımdır. Bu yapılmadığı takdirde, bidayetinden en yüksek derecesine kadar adalet mekanizmasında hukukun prensipleri gerek doktriner açıdan, gerek pozitif hukuk kaideleri bakımından zedelenmiş bir durum arz eder.

Önümüze gelmiş olan tasarı daha evvelki ayrı ayrı durumları, kanun hükümleriyle tanzim edilmiş olan hâkimlerin ve savcıların bağlı bulundukları Yüksek Hâkimler ve Savcılar Kurumlarını bir tasarı altında toplamak, hükümleri bir arada kodifiye etmek noktasından hakikaten ileri bir adımdır. Bu yönden tasarının hazırlanışı ve bu espirinin muhafaza edilişi yerinde bir hareket tarzı olmuştur.

Ancak, belirtelim ki, tasarıda maalesef bazı hatalı durumlara sapılmıştır. Bunlardan birisi, burada benden evvel konuşan arkadaşımızın da açıklıkla belirttiği gibi, Anayasanın açık hükümlerine aykırı düşen ve âdeta, bir babadan evlâda geçen veraset hukukunun hükümleri şekline bürünürcesine bir kaide getiren geçici 15 nci maddenin hükmüdür.

Hüküm ne diyor: Matlabı «Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin Yargıtay üyeliğine atanması :

Geçici madde 15. — Yüksek Hâkimler Kurulunun Yargıtaydan seçilmiş olan üyeleri dışında kalan üyelerinden, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte görevi başında olan asıl ve yedek üyelerle, usulü dairesinde son dönem için seçilmiş olup da, fiilî durum itibariyle henüz göreve başlamamış olan asıl ve yedek üyeler, Yargıtay üyesi olurlar.»

Muhterem arkadaşlarım,

Anayasanın hükmüne göre, Yüksek Hâkimler Kuruluna üyelerin nasıl seçileceği ve diğer taraftan yine Yüksek Yargı kuruluşu olan Yargıtaya ne şekilde üye seçileceği ayrı ayrı belirtilmiştir. Bu seçim esasının getirildiği yerde, seçim esasının kaldırılması bir veraset esasının getirilmesine benzeyen durum doğurur. Bu şekildeki bir müktesep hak durumu şayet mevcudolsa veyahut bu hukuken muteber bir durum içerisinde kabul edilmiş olsaydı, Anayasamızın hükümleri içerisinde yer almış olması iktiza ederdi. Biz burada; Anayasaya uygun kanunlar çıkarmak durumundayız. Ama kanun hükümleri Anayasaya aykırı olursa, bunun müracaat edici organları tespit edilmiştir, bunlar tarafından oraya müracaat edilmek suretiyle mercii olan Anayasa Mahkemesi tarafından hüküm iptal edilebilir gibi bir düşünce, peşin bir hüküm olarak yanlıştır. Bu düşünce içerisinde hareket edildiği takdirde; biz çıkaralım da, sonunda iptal edilirse, ona göre değiştiririz gibi bir kanaate varılır. Halbuki aslolan, sözlerimin başında da izah ettiğim üzere, mevzuu en iyi şekilde tetkik etmek ve en iyi şekilde kanun çıkarmaktır. Şimdiden bozulmasını kabul edeceğimiz bir hükmü ortaya koymak, ilim ve fikir açısı içerisinde, hele hukukun yasama organı olarak pozitif kaideleri ortaya koyan bir Millet Meclisi çatısı içerisinde elbette tecviz edilen bir durum olmayacaktır.

Burada, getirilen bu kabul etmediğimiz hükmü getiren arkadaşlarımızı, muayyen şart ve şekiller altında itham etmek ve yermek kaygısı içerisinde değiliz. Bizim kaygımız, herkesin - kul hatadan münezzeh olmayacağına göre - yapabileceği hatayı, doğru ve yanlış noktalarıyle tenkidin mevcudolduğu noktasından hareket ederek, doğru olduğuna inandığımız noktada birleşilmeyi sağlamak olacaktır.

Bu yönden, Demokratik Parti Grubu olarak açıkça ifade ve beyan edelim ki, Yüksek Hâkimler Kurulu eski üyelerinin Yargıtay üyesi sayılmaları Anayasaya aykırıdır. Ve bu mevzuda getirilen geçici 15 nci madde hükmü bu cihetten muallel bir durum arz edecektir. Bu bakımdan, bu hükmü - zaten Hükümet tasarısında yoktur - sonradan ilâve edilmiş olmasını bir sehiv olarak kabul etmekte ve tasarı metninden çıkarılmasından yana olduğumuzu açıkça beyan etmekteyiz.

Diğer taraftan muhterem arkadaşlarım, bir hususa da işaret etmek yerinde olacaktır. Tasarının 69 ve 70 nci maddelerinde Yüksek Savcılar Kurulunun teşkilinde, Ceza Daireleri Kurulu üyeleri arasından seçilenlerin, Yüksek Savcılar Kurulunu teşkil edeceği noktası yer almış bulunmaktadır.

Sözlerimin başında söylediğim gibi, hukuk tatbikatçıları ve hukukçular arasında birtakım ayrılıklar doğurmak ve bunlar arasında bir tarafa meyleden ve o tarafı daha çok kabul eden tefrikler ve meyillere sapan bir görüş sakil olacaktır. Bu yönden, Yüksek Savcılar Kurulunun teşekkül tarzında, kendilerinin, Ceza Hukuku bakımından, hukukçuluk yönünden hakikaten memleketin yüksek mahkemesinde vazife almış insanlar olarak liyakatli olduğunu kabul ettiğimiz Ceza Daireleri Kurulu üyelerinin böyle bir mevzuda bir vazifeyi almaya hak sahibi olabileceklerini kabul ettiğimiz kadar, bu hususta Temyiz Mahkemesinde yer almış ve derece itibariyle yüksek kademe durumunu, bilgi ve ihraz ettiği mevki itibariyle kazanmış bulunan savcıların da aynı ölçüler içerisinde bu kurullar içerisinde elbette temsili gerekmektedir.

Madde metni gözümüzün önündedir. Madde metinleri üzerinde ayrıca müzakereler cereyan edecektir ama biz burada birtakım umumî prensipleri de ortaya koymak bakımından, bu hususları zikretmek mecburiyeti içerisindeyiz.

69 ncu maddenin 1 nci fıkrası aynen; «Yüksek Savcılar Kurulu Adalet Bakanının Başkanlığında, Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen üç asil ve iki yedek üye ile, Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdürlüğünden kurulur.» de-

mektedir. «Bu seçilecekler kimlerdir? Belli değildir» denilecek 69 ncu maddenin 1 nci fıkrasına göre, 70 nci madde bunu da hallediyor; «Yüksek Savcılar Kuruluna katılacak üç asil ve iki yedek üye, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.»

Böylece, savcıların aynı mesleğin insanları olmalarına ve adaletin tevziinde bilgi seviyesi yönünden diğerlerinden aşağı kalmayacak durum içerisinde olmalarına rağmen, değil Yüksek Hâkimler Kurulunun teşekkülündeki üyeler arasında yer almada haklarının bulunması, kendilerini ilgilendiren bir savcılar kurulunun içerisinde savcıların arasından değil, hâkimlerin arasında seçilir gibi bir tefrik, yerinde bir düşünüş olmayacaktır. Biz, hukukçular noktası içerisinde, hukuk açısından, gerek doktriner, gerek pozitif hukuk yönünden mahkemelerde hâkim, savcı ve avukat gibi bir tefrikin dahi yapılmasının karşısında bir düşünüş ve mantık içerisinde hareket ederek bu çeşit ayrılıkların, birtakım meslekî sürtüşmelere sebebolacağı ve çıkan kanunun, peşinen, hükümlerinin - Anayasa Mahkemesi tarafından, müracaat vuku bulmayıp da bu hususlaki hükümler iptal edilmese dahi - bir huzursuzluk doğurabileceği kanaati içerisindeyiz.

Bu bakımdan, fırsat eşitliğini herkese aynı ölçüler içerisinde sağlamak, elbette daha doğru ve yerinde bir hüküm olacaktır. Bu bakımdan, getirilen hükümlerin bu ölçülere bağlı kalması hakikaten iyi olacaktır.

Diğer taraftan şunu da belirtelim ki, tenkit, bir mevzuun müspet ve menfi taraflarını her şekliyle objektif açıdan orta yere koymak olduğuna göre, burada bu kanunun getirdiği birtakım hükümlerin memleketimizin hukuku ve bu hukuk düzeni içerisinde büyük bir yer alan bir müesseseyi tanzim etmek bakımından, hakikaten birtakım yerinde kaidelerin de bu tasarının içerisinde yer almış olduğuna işaret etmek isteriz.

Bu arada, müfettiş hâkimlik mevzuunun daimî bir kadro halinde ele alınması meselesi, teftiş müessesesini hakikaten daha iyi bir neticeye bağlayacaktır. Diğer taraftan teminat meselesinin, daha ziyade mahkemelerin teminatı noktasından ele alınması lüzumuna kani bulunmaktayız. Ve hâkim, bulunduğu mahkemede hâkimlik sıfatı içerisinde teminat içerisine olmak durumundadır. Onun dışında, kendi şahsî hukuku yönünden birtakım teminat içerisine girmiş olmak, bunun âdeta bir yasama dokunulmazlığı havası içerisine girmesi gibi bir durumu düşünmek elbette yerinde olmayacaktır. Ve bizatihi yasama dokunulmazlığı dahi, muayyen ölçüler içerisinde muhafaza edilen, ama, kaldırılabilen bir husus olduğuna göre diğer hususları da buna göre bağlamış olmak yerinde olacaktır. Bu bakımdan coğrafî teminat yerine, hâkimin mesleği itibariyle, hâkimlik mesleğinin icrası dolayısiyle teminat altında bulunmuş olması her halde yerinde olacaktır.

Bu arada, Adalet Bakanlığının teftiş salâhiyetinin elinden alınmış bulunması ve bunun diğer bir organa verilmiş olması noktasında bir hususa işaret etmek isteyeceğiz. Bu da, hâkimlerin hâkimlik vazifesini biraz evvel izahına umumî ölçüler içerisinde çalıştığım şekilde, vazifenin gerektirdiği ölçüde yapılıp yapılmadığı noktasından dikkat edilmesi yolunda olacaktır. Bu ihdas edilen müfettişlikler, rahat çalışma imkânı içerisinde bunu temin edeceklerdir ve bu madde bu rahat çalışma imkânını temin edebildiği nispette faydalı olacaktır ve Meclisteki konuşmalar elbette ki, bu kanunun tatbikatına ışık tutacaktır. Daha açık bir ifade ile şunu ortayere koymak isterim ki, bir mahkemede sanık veya müdahil ceza yönünden, hukuk yönünden davacı veya davalı, diğer taraftan da bunların vekili durumunda olanların hukukları ve mahkemedeki usul yönünden riayete mecbur oldukları hususlar, nasıl mevcut ise, hâkimler için de bu hususların mevcudolması iktiza eder. Yani, bir davacı veya davalıya hâkim «9,30 da mahkemede bulunacaksın» dediğinde, gelmediğinde gıyabına geçme gibi bir durum varsa, vekili ile, asili ile, o saatte mahkemenin de işler durumda bulunması lâzımdır.

Eğer bu çeşit işleyiş durumu sağlanmış olmazsa, ki şikâyetlerin tümü bu yöndendir, müfettişlerin esas itibariyle tahkik edecekleri noktalar bu yöndendir, çünkü diğer hususlar yazılı delillerle ve zabıtlarla her zaman için tevsik edilmek ve Temyiz Mahkemesine kadar arz edilmek imkânına sahiptirler. Ama bunun dışındaki birtakım usul hükümlerinin, keşiflerden tutun, du-

ruşmalara kadar, usul hükümlerinin yerine getirilmesinde kanun hükümlerinin herkese mütesaviyen tatbik edilmesi gerekecektir.

Bu, sözlerimin içerisinde iki defa tekrar etmiş olduğum hukukun tatbikatı ve mahkemede hak ve hukukun ve adaletin meydana çıkışı yönünden birliği ve beraberliği temin edecek ve mahkemede hiçbir kimse, bir diğeri karşısında rüçhaniyet içerisinde bulunmayacaktır. Bir avukat, vazifesini ihmal ettiğinde ne derece mesul ise, bir savcı bu durumda ne derece mesul ise, bir hâkim de ayni derecede mesul olma durumunda olacak ve işte bu müfettişlik mevzuu bunu temin etmek için ortaya konulmuş olacaktır. Ve esasen Yüksek Hâkimler Kurulu da, daha evvel terfi ve tefeyyüzleri Temyiz Mahkemesince verilen notlara göre olan hâkimlerin Yüksek Hâkimler Kurulunca durumlarının tetkik ve tahkiki gibi bir meseleyi zaruri hale getirmiştir. Böylece kanunun tatbikatı ile, kanunu tatbik edenin hareketi arasındaki durum ayrılma şekline konulmuştur. Bu suretle biraz evvelki arzetmiş olduğum hususlar, şurada çıkaracağımız ve üzerinde konuştuğumuz tasarının esasını teşkil etmektedir. Ve biz kanunun tümü üzerinde konuşmaktayız. Diğer maddeler, filân halde nasıl seçilir, filân halde nasıl gelinir, filân halde nasıl gidilir gibi birtakım şeklî hükümlerdir. Kanunun temelinde yatan hükümleri bilmez ve kanun koyucu olarak bu hususta, kanun koyucunun fikirleri ortaya açıklıkla çıkmaz ise tatbikatta elbette aksamaların olması beklenebilir.

Muhterem milletvekilleri, daha evvel mevcudolan hükümlere bunlardaki görülen aksaklıklar da giderilmek suretiyle birtakım değiştirmeler, birtakım hükümleri kaldırmalar ve yeniden birtakım hükümler tanzim etmeler şekliyle getirilen tasarı; umumiyeti itibariyle geçmişten ders alınan hususlarla geleceği daha iyi tanzim edecek olan hukuk kaidelerini bir araya getirme durumunda olmuştur. Elbette bizim biraz evvel işaret etmiş olduğumuz hatalar gibi, hatalar burada diğer arkadaşlarımız tarafından da ileriye sürülebilecek ve en az hatalı olarak bu kanun tasarısı Meclislerden geçerek kanunlaşmış olacaktır. Temennimiz odur ki, burada üzerinde titizlikle yapacağımız tetkikler bu kanunun en az eksikle, enaz hata ile kanunlaşmasının temin edilmesidir.

Biz, bu ölçüler içerisinde bu kanun tasarısının kendilerini bizatihi ilgilendirdiği yüksek ve daha aşağı kademedeki savcı ve hâkimlerimizi ve bu arada bilhassa müspet Türk hukuku için hayırlı ve uğurlu neticeler doğurmasını temenni ederiz. Bu temenni ve düşünüşler içerisinde Demokratik Parti Grubu adına hepinizi saygılarımla selâmlarım.

BAŞKAN — Komisyon adına Sayın Tekinel, buyurun.

ADALET KOMİSYONU BAŞKANI İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Tasarının tümü üzerinde iki arkadaşımız görüştü ve müşterek bir noktaya temas ettiler. Bir de sayın İmer arkadaşımız, Anayasada yer alan bir hükmü eleştirdi. Bir yanlış anlamaya mahal vermemek üzere kısaca bu iki konuda maruzatta bulunacağım.

Birincisi, Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin Yargıtay üyeliğine atanmasıyle ilgili geçici 15 nci madde hakkında ileriye sürülen tenkitlerdir. Bu tenkitleri haksız olarak mütalaa etmek mümkün değil.

Komisyon bunu buraya neden getirdi, buna benzer bazı maddeler var, bu maddeler üzerinde neler düşündü, bunu sırası geldiği zaman takdim edeceğiz.

Kısaca şunu arz edeyim, Anayasamızın yargı bölümüne taalluk eden 132 ve müteakip maddelerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliklerin yargıda istenilen netayici doğurmadığını, kanun tasarısını tetkik ederken müşahede ettik. Bu itibarla çelişkiler vardır. Bir nevi kavram anarşisi mevcuttur. Düşündük ki, böyle bir maddeyi tedvin edelim, Yüce Meclisin huzuruna çıkalım. Böylece ıstılah beraberliği ve maddeler arasındaki anlayış beraberliğini ve Anayasada mevcudolan çelişkileri ortaya koyalım. Yüce Meclisler bunları da düşünsün ve bu 15 nci madde hakkındaki takdirlerini kullansınlar.

Buna böylece işaret ettikten sonra sayın İmer'in, tasarının 69 ncu maddesinde yer alan bir hükme tevcih etmiş olduğu tenkidi cevaplandırıyorum.

Arkadaşımızın düşüncesine iltifat etmek mümkündür, ancak bu elimizde değildir. Çün-

kü bu hükmü biz kendimiz yapmadık, Anayasa maddesi hükmüdür, aynen kabul etmek zorundaydık. Arkadaşımızın tenkidettiği fıkrayı elimizdeki tasarı metninden okuyorum, arkadaşım şimdi takibederlerse, Anayasanın 137 nci maddesinin 3 ncü fıkrasına denk olduğunu görürler.

Okuyorum, «Yüksek Savcılar Kurulu, Adalet Bakanının başkanlığında Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen üç asıl ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdüründen kuruludur. Adalet Bakanı bulunmadığı zaman Kurula Cumhuriyet Başsavcısı başkanlık eder.»

Anayasamızda böyle bir hüküm yer aldığına göre, Cumhuriyet Savcıları arasından seçilecek arkadaşların böyle bir kurulda vazife görmelerini temin etmek mümkün değildir. Temennidir, uygundur, olabilirdi, ama ne çareki Anayasamızın 137 nci maddesinin değişik 3 ncü fıkrası hükmünü aynen uygulamak zorundaydık.

Bu konuda ikinci bir tartışma açılmamasını temin eder düşüncesiyle maruzatta bulundum. Saygılarımı sunuyorum.

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Sayın Başkan, mevzuun tavzihi sadedinde grup adına tekrar söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Peki efendim, buyurunuz grup adına sayın İmer.

D. P. GRUBU ADINA MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Muhterem milletvekilleri; Sayın Başkan; parti grubum adına önümüzde tekrar Komisyon Başkanının aldığı sözden sonra söz almak mecburiyetinde kaldığım için özür dilerim.

Yalnız, bizim yaptığımız konuşmada 69 ncu maddenin 1 nci fıkrası ile beraber 70 nci maddenin 2 nci fıkrasını da ele aldık.

Diğer taraftan Anayasanın 137 nci maddesinin 3 ncü fıkrasının hükmünü tekrar burada okuyalım. «Yüksek Savcılar Kurulu, Adalet Bakanının Başkanlığında Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen üç asıl, ve iki yedek üye...» bu üç asıl iki yedek üye kimlerden seçilir, tasrih var mı? Yok. Onlarca...

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Devamla) — «Onların arasından» demiyor. Onlarca seçilen, onu okuyorum; «..Yar Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen üç asıl ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdürüğünden kuruludur. Adalet Bakanı bulunmadığı zaman Kurula Cumhuriyet Başsavcısı Başkanlık eder.» Nitekim burada, «Yargıtay Daireleri Genel Kurulunca seçilen üç asıl ve iki yedek üye» dediği için, 70 nci maddeye bir fıkra daha eklemek lüzumu hissedilmiş, aynı mevzuda. Orada diyor ki, «Yüksek Savcılar Kuruluna katılacak üç asıl ve iki yedek üye...» yani 69 ncu maddeye sarahat veriyor. «...Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından...» Anayasada «kendi üyeleri arasından» diye bir tâbir yok. Anayasa, «Ceza Daireleri Genel Kuruunca üç asıl ve iki yedek üye» nin seçileceğini söylüyor. Ama kendi üyeleri arasından seçileceğine dair burada bir hüküm yok. Biz buna işaret etmek istedik.

Ve eğer, zaten bu onu doğurmuş olsaydı 70 nci maddenin 1 nci fıkrasının tedvinine lüzum kalmayacaktı. 69 ncu maddenin 1 nci fıkrasını tedvin ettikten sonra 70 nci maddenin 1 nci fıkrasının tedvinine ne lüzum var. Orada zeten hüküm getirilmiş, 69 ncu maddenin 1 nci fıkrası aynen şöyle, Anayasanın o hükmünü aynen alıyor. «Yüksek Savcılar Kurulu, Adalet Bakanının Başkanlığında Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen üç asıl ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdüründen kuruludur.» Şimdi bunu bir tekrar için, zaman almak için okumuyorum. Tutanak metinlerinden tetkike esas olsun ve ayrıca Anayasa metni bir daha araştırılmasın diye tekrarlayarak okumuş bulunuyorum. Burada iki maddenin yani 69 ncu maddenin 1 nci fıkrası ile Anayasanın 137 nci maddesinin 3 ncü fıkrasındaki hüküm aynen tetabük etmektedir. «Üç asıl ve iki yedek üye» diye. 70 nci madde bu eksikliği gidermek için Yüksek Savcılar Kuruluna katılacak üç asıl ve iki yedek üye, bu sefer üyeler kimden olacak meselesini getirmeye mecbur kalmış, «Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir» hükmünü getirmiş. Biz, Anayasada böyle bir hüküm, bunlar Ceza Daireleri arasından seçilir diye bir hüküm mev-

cut ise, buna da ittiba etmek durumu içerisindeyiz. Ve bu hüküm Anayasa hükmü olduğu takdirde elbetteki buna kimsenin diyeceği olmaz.

Ama buna rağmen biz yine hukukî görüşümüzde savcı ve hâkim tefriki diye bir tefrikin hukuk yönünden, ne savcı, ne hâkim, ne avukat hiçbir bakımından, adaletin ve hukukun yerine getirilmesi bakımından mevcudolmaması noktası üzerinde durmuş ve hatta burada yine tekrar ediyorum, Adalet Bakanlığı bütçesinin tetkiki ve görüşülmesi sırasında Adalet Bakanlığı bünyesinde yer alacak olanlarında, son Danıştay kanunu tasarısında getirilen hükümde olduğu gibi, hukukçuluk noktası üzerinde toplanmasını, hâkim, savcı veya avukatlık yapmış veyahut dışarıda vazife görmüş olarak değil, hukukçuluk noktası üzerinde Bakanlık bünyesindekilerin çalışması tayin ve tanzim edildiği takdirde, memleketimizdeki hukuk tatbikatı yönünden bugüne kadar belirlenen, açıkça söylenen veya dolaylı söylenen birtakım hususların, birtakım sürtüşmelerin giderilebileceğini muhafaza etmiştik. Birincisi, doktriner açıdan tezimizi orta yere koymuş oluyoruz. Diğer taraftan 69 ncu ve 70 nci maddelerin hükümlerini açıkça buraya, burada okumak ve Anayasanın açık hükmü ile karşılaştırmak suretiyle yedek ve asıl üyelerin ceza kurullarınca seçileceği meselesinde Anayasa hükmüne bir diyeceğimiz olmamakla beraber, bizim esas burada ortaya birinci konuşmamda koyduğumuz bu üyelerin nerelerden ve kimlerin arasından seçileceği noktasında Anayada açıkça bir sarahat olmadığına göre burada bir telifin olması lüzumuna işaret etmiş idik. Ve ağırlığımızı, 70 nci maddedeki üyelerin kimler arasından seçileceği noktasına teksif etmiştik.

Bu bakımdan tekrar söz almış bulunduğum için özür dilerim. Biz, nihayet meselenin burada ilk konuşmamda yaptığım gibi, söylediğim gibi, hukukî açıdan birtakım yanlışlıkların yapılmaması, kanunların daha az hatalı çıkması ve tatbikatının daha rahat ve kolay olması yönünden fikir ve kanaatlerimizi açıklamış bulunmaktayız. Ama Anayasanın biraz evvelki okuduğumuz hükmünü başka şekilde tefsir etme durumu içerisinde de bulunabilinir. Metin üzerinde açıkça anlaşıldığı takdirde, kanunun lâfzından anlaşılan hususun kabul ve itibar edilemeyeceği, umumî kaidesinden de hareket edilerek görüş ve kanaatimizin bu noktada haklılığı bulunduğu düşüncesi içerisindeyiz. Müzakereler sonunda karar yine Yüce Meclisin olacaktır.

Hepinize tekrar Demokratik Parti Grubu adına hürmetlerimi sunarım.

KEMAL KAYA (Kars) — Grub adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Kaya, Adalet Partisi Grubu adına tekrar buyurunuz.

A. P. GRUBU ADINA KEMAL KAYA (Kars) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım.

Sayın Kubilay İmer, 69 ncu madde ile 70 nci madde arasında bir tezat görmüş ve bu kanaattedir.

Sayın Kubilay İmer hatırasını tazelerse; partiler arasında Anayasa değişikliği için kurulan komisyonlar ve bu komisyonların getirdiği metinler parti yönetim kurullarında müzakere edilirken Sayın Kubilay İmer gibi ben işaret ettim, dedim ki; «Yüksek Savcılar Kurulu, Adalet Bakanlığının Başkanlığında Başsavcı, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Özlük İşleri Müdürü ve Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen 3 asil ve 2 yedek» denmektedir. Neden savcılardan kimse bu araya alınmamaktadır? Partiler arasında yapılan konuşmada; Yüksek Savcılar Kurulu, Anayasanın bir hükmü ile tamamen Yargıtay üyesi olmuşlardır. Yani, Savcılar Kurulu Yargıtaya intikal etmiştir, Yargıtay üyesi olmuşlardır. Bu bakımdan sarahatle bu Kanunun konuşulması sırasında yani Anayasanın Savcılar Kurulunun kuruluşuna ait maddenin gerekçesinde; «Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilecek» dendikten sonra altında yine Anayasa; «Çalışma şekilleri bir kanunla düzenlenir» der 70 nci madde. Anayasanın «Kanunla düzenlenir.» hükmüne göre Yargıtay, Ceza Genel Kurulu arasında 3 asil 2 yedeğin nasıl seçileceğine dair hükümdür. Anayasada hüküm, «Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilecek 3 üye..» E, Ceza Daireleri Genel Kurulunda savcı var mıdır, savcı var mıdır arkadaşlar?.. Ceza Daireleri Genel Kurulunda Ceza Daireleri üyeleri ve başkanları vardır. 70

nci maddede, Ceza Daireleri Genel Kurulu kendi arasında nasıl seçeceği hükmünü getirmektedir. Binaenaleyh, savcıların kimi seçeceği, dışarıdan birinci sınıf savcı da seçilir hükmü çıkar, çıkmaz. Çünkü, Anayasa görüşülürken gerekçesinde bu hususu biz ileri sürdük, tamamen Ceza Daireleri Genel Kurulundan seçilecek kimselerden teşekkül eder, Yüksek Savcılar Kurulu kaldırılıp Yargıtaya intikal ettiği için. Yoksa, orada Ceza Daireleri Genel Kurulu demezdi de Başsavcı ve birinci sınıf savcılar arasından derdi. Öyle demiyor, «Ceza Daireleri Genel Kurulu arasından..» dendikten sonra 70 nci madde, Ceza Daireleri Genel Kurulu 3 asil 2 yedeği nasıl seçer hükmünü getirmiştir. Bu bakımdan Anayasanın ruhuna uygundur.

Arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker, buyurunuz.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Değerli arkadaşlarım; 45 sayılı Kanunun tümü üzerinde bir - iki noktaya temas etmek istiyorum.

Benden evvel konuşan değerli hatiplerin de işaret ettikleri gibi bu kanun fevkâlâde önemli, yargı ile ilgili bir kanundur. O bakımdan üzerinde ne kadar titizlikle durulsa yerindedir.

Burada genel prensipler arasında yer teminatına temas edilmiş ve bir madde ile yer teminatı ortadan kaldırılmıştır. Yani, hâkimlerin hâkimlik teminatı içinde bulunan yer teminatı kaldırılmaktadır. Halbuki, böyle önemli, üzerinde alabildiğine konuşma yapılabilecek, Türkiye'de de literatürü olan, üzerinde çok konuşulmuş bir mevzuun Yüksek hâkimlerle ilgili kanunun içinde bir madde ile getirilmesi, kanun tekniği bakımından, hukuk tekniği bakımından yanlıştır. Hâkimler Kanunu bir bütündür. O bakımdan yapılacak değişikliklerle beraber onun getirilmesi lâzımdır. Halbuki burada görüyoruz ki;

«Madde 6. — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 79 ve 80 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir» demek suretiyle 45 sayılı Yüksek Hâkimlerle ilgili Kanunun içine sokulmak suretiyle bu çok önemli mesele halledilmek istenmektedir. Bir defa usul bakımından bu hatalıdır. Hâkimler Kanunu ile beraber gelmesi lâzımdır.

Esas bakımından da temas etmek istiyorum. Esas bakımından burada genel gerekçede uzun uzun neden yer teminatının kaldırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Değerli arkadaşlarım; hâkimlik teminatları hâkimlerin şahıslarına sağlanmış bir teminat değildir. Bunlar, günlük hayatta herhangi bir hâkimden konuşulduğunda, sanki o hâkimin kendi şahsına tanınmış bir teminat gibi ifade edilmektedir. Ha, gerçekte bu o anlama gelmez. Hâkimin, adaleti iyi dağıtması için, emniyet altında dağıtması için, hiçbir kuşkuya ve endişeye kapılmaması için insanoğlunun uzun asırlar içerisinde bulunduğu bir metotdur. Şimdi bu gerekçede, Anayasanın 133 ncü maddesinde böyle bir teminatın bahis mevzuu olmadığı ifade ediliyor, bir Anayasa Mahkemesi kararından bahsediliyor ve bir de 133 ncü maddenin Kurucu Meclisteki konuşmalar esasında Ardıçoğlu'nun (Sözcünün) beyanlarından bahsediliyor. Bunlara geçmeden evvel meseleye objektif olarak bakmak lâzımdır.

Anayasada Yüksek Hâkimler Kurulu teşekkül ettikten sonra artık hâkimler iktidarların etkisinde değildir. Madem ki iktidarların etkisinden kurtulmuştur, onların tesirinde değildir, öyleyse bu hâkimlerin yer teminatına ihtiyaç yoktur deniliyor.

Değerli arkadaşlarım; müesseseleri, demin de ifade ettiğim üzere, objektif nitelikleriyle ele almak lâzımdır. Gerçekten bu teminat dolayısiyle bir kısım belli statülerde bulunan hâkimler şikâyet ederler. Şikâyet edebilirler, ama bunu getiren kanun koyucu, onların şikâyeti veya şikâyet etmemesi noktasından hareket etmemiştir. Daha yüksek bir amaçla adaletin tam yerine getirilmesi noktasından hareket etmiştir. Yüksek Hâkimler Kurulunun 1961 Anayasasından bu yana işleyiş tarzını düşünürüz. ki, biz bunu değiştirdik. Yüce Meclis, Yüksek Hâkimler Kurulunun bu kuruluş tarzını uygun bulmadı ve değiştirdi. Niye değiştirdi diye teferruata girmeye lüzum yok. İhtiyaç görülmüş, görüldü, konuşuldu, şikâyet edildi, partilerarası komisyonlarda ifade edildi ve günün birinde de, zamanı geldiğinde değiştirildi.

Nurettin Ardıçoğlu; «Yüksek Hâkimler Kurulunda Yüksek Hâkimler Kurulu vardır te-

minat olabilir» diye gösterilen müessese, teminat olmayabiliyor. Yani, Yüksek Hâkimler Kurulu bir teminattır; fakat demokraside her teminatı tanırken onun karşısında da bir kontrolunu koyuyoruz. Demokratik bir ülkede hiç korunaksız, sorumsuz hiçbir müessese yoktur. Hepsinin karşısı konulmuştur. Cumhurbaşkanının dahi sorumluluğu vardır, Bakanın, Cumhurbaşkanının, kim olursa olsun sorumluluğu vardır. Şimdi biz meseleyi getirip de Yüksek Hâkimler Kurulu vardır, bu iş tamam olur, bunlar hata etmezler dersek yanlış olur. Memleketimizin gerçeklerine göre düşünmek mecburiyetindeyiz. Coğrafî teminat, memleketin bugünkü gerçeklerine göre yerinde bir esastır. Zaten Nurettin Ardıçoğlu'nun konuşması da bunu doğrulamaktadır, ben öyle anlıyorum. «Binnetice hâkimlerin yer bakımından mazhar olacakları teminatın yerine getirilmesini Yüksek Hâkimler Kurulu sağlayacaktır. Bu suretle yer bakımından teminatın Anayasada tenzim edilmesini isteyen fikirler de ilerideki mevzuat..» Yani, sözcü yer bakımından teminatı reddetmemiştir. Kaldı ki, sözcülerin söyledikleri söz var. Bendeniz, Anayasa sözcülerinin diğer sözcülerin bana ifade ettikleri kanaatindeyim; ama burada bu kürsülerde o sözcülerin söyledikleri sözlerin bir mana ifade etmediği de söylenmiştir.

Şimdi, bütün bunları nazarı itibara alırsak; burada düşüneceğimiz şey, adalete teminattır. Adalet teminatından herkes kendi kafasına göre bir şey düşünür; şöyle olursa böyle olur, böyle olursa böyle olur der; ama bu hesaplar gelir bir yerde takılır. Bazan bana yarıyacak diye bunu hesaplayanların zararına işler bu müessese. Binaenaleyh, biz Parlamento olarak her zaman kendimize göre, şahsımıza veya partimize göre değil, memleketimizin şartlarına göre meseleyi ele almalıyız. Memleketimizin şartlarına göre aldığımız takdirde de coğrafî teminatın Türkiye'de bir anlamı olduğunu ifade etmek zarureti vardır. Bir tanesi bu.

Bir diğeri, de, benden evvel değerli arkadaşlarımın temas ettikleri geçici 15 nci maddedir. Bu geçici 15 nci madde, - teşekkürle ifade etmek isterim - Sayın Komisyon Başkanı da «Doğru olabilir.» diye ifade ettiler. Komisyonca evvelce bunun aksi fikri savunulmuş olmasına rağmen şimdi böyle ifade edilmesini biz «olur» diye anlamak mevkiindeyiz, öyle söylemeleri lâzım, çünkü raporlarını vermişler. Kendilerine bu bakımdan teşekkür ederim. Bu konu Anayasa Komisyonumuza da geldi, - orada bendenizin de bir muhalefet şerhim var - orada da konuşuldu. Yargıtay'dan bir temsilci, Yüksek Hâkimler Kurulundan iki arkadaşımız ve Hükümet temsilcisi olarak da Adalet Bakanı vardı. Hükümet temsilcisi bunun Anayasaya aykırı olduğunu söyledi. Esas komisyonu olan Adalet Komisyonunda da Anayasaya aykırılığını ifade edilmiş, Hükümet orada da ısrar etti. Yargıtaydan gelen temsilci, bunun Anayasaya aykırı olduğunu söyledi. Yüksek Hâkimler Kurulundan gelen iki temsilciden bir sayın temsilci, bunun Anayasaya uygun olabileceğini ifade etti. Bir diğeri ise; «Biz, Yüksek Hâkimler Kurulunda, bütün Yüksek Hâkimler Kurulunu bağlayıcı bir karar almadık. Arkadaşımız kendi adına konuşmaktadır. Ben de buraya Yüksek Hâkimler Kurulundan geldim, ben Yüksek Hâkimler Kurulunun bir üyesi olarak Anayasaya aykırı buluyorum.» dedi. Böylece, bu işle ilgili adalet müesseselerinin hepsinin bir noktada birleştikleri ortaya çıktı.

Şimdi, burada Anayasamızın 139 ncu maddesinin 2 nci fıkrası sarih:

«Yargıtay üyeleri birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekterden sayılanlar arasından Yüksek Hâkimler Kurulunca üye tam sayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.»

Yargıtay üyeleri 1 nci sınıfa ayrılmış hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekterden sayılanlar arasından olur deniyor. Şimdi, getirilen metinde ise; Yüksek Hâkimler Kurulunun Yargıtaydan seçilmiş olan üyeleri dışında kalan üyelerinden bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte görevi başında olan asil ve yedek üyelerle usulü dairesinde son dönem için seçilmiş olup da fiilî durumu itibariyle henüz göreve başlamamış olan asil ve yedek üyeler Yargıtay üyesi olurlar deniyor. Yani, Yüksek Hâkimler Kurulunda bulunup da 1 nci derecede hâkim olma niteliğini taşımayan, yani Yargıtay üyesi olmak niteliğini taşımayan kimselere de bu geçici maddeyle Yüksek Hâkimler Kurulu üyeliği hakkı bah-

şedilmektedir. Bu sarih olarak Anayasanın maddesine aykırıdır. Yani, burada tefsir yapılmasına imkân olduğu kanaatinde değilim.

Bu arada şu iddia öne sürülmüştür; «diğer Yargıtay başsavcıları için bir geçici 15 nci madde Anayasada mevcuttur, o geçici 15 nci madde yapılırken bunlar da oraya dahil edilebilirlerdi, unutulmuştur.» Bu fikre de katılmaya imkân yoktur. O Yargıtay savcılarının statüsü tamamen başkadır. Onlarla bunların bir benzerliği bahis mevzuu değildir. Zaten böyle bir ifade tarzı da bunun haksızlığını ortaya koyar. Unutulmuş yok demektir; unutulmuş bir şey yoktur. Yok olan, unutulmuş, kabul edilmemiş bir şeyi de unutuldu diye getirip koyamayız; bu Anayasadır çünkü. Unutulmuşsa bu bir Anayasa değişikliğiyle olur; eğer ihtiyaç varsa ki, bendeniz o kanatte de değilim, ihtiyaç varsa bunun getirilmesiyle olur.

Binaenaleyh, bu tez, unutulmuştur tezi, benzer tezinin buraya yürütülmesine imkân yoktur. Anayasa koyucusu istese idi, o maddenin içine veya başka bir geçici madde olarak, meselâ 16 ncı madde diye bunu koyardı.

Bunun yanında bir de müktesep haktan bahsedildi. Müktesep hak, hukukun genel prensibi, büyük bir hukuk prensibi; ama bu da burada bahis mevzuu olamaz. Bir kimse bir hak kazanacak, biz de o hakka dokunmuş olacağız. Yüksek Hâkimler Kuruluna seçilmiş, evvelki kanuna göre arkadaşları seçmiş bir sayın hâkimi, göndermiş; şimdi, bu hâkim bir gün dönecek yerine; seçilmiş gelmiş, bizim gibi; biz seçilip geliyoruz, müddeti bitince dönüyoruz. Burada bir müktesep hak filan iddia ettiğimiz yok. Yani, biz Devletin 1 nci derecede memuru statüsündeyiz, öyle ise ayrılınca bize 1 nci derecede Devlet memurluğu verin; vermezler bize; eğer varsa müktesebatımız, buraya gelmişse verilebilir; ama Yüksek Hâkimler Kuruluna arkadaşlarını temsilen seçilmiş gelmiş bir kimse sonunda tekrar normal vazifesine döner. Yok, bu üye gerçekten 1 nci derecede hâkim ise ki, zaten şu anda Türkiye'de bulunan 1 nci derecede hâkimdir, yani Yüksek Hâkimler Kurulu üyeliği niteliğini taşıyacakların arasına o da katılır. Demek, niteliği yok ki, getirip buraya koymak istiyor. Binaenaleyh, bir mütesep haktan bahsedilemez, eğer böyle bir yol açacak olursak çok karışık işler çıkar ortaya, demin misalini verdim.

Bir de Yüksek Hâkimler Kurulunun lâğvından bahsetmişlerdi orada. Bendeniz böyle anlamaya imkân görmüyorum. Yüksek Hâkimler Kurulu lâğvedilmedi, duruyor; terekküp tarzı değişti. Yani, o lâğvedildi, lâğvedilirken böyle bir hüküm getirelim de demeye imkân yok, lâğv falan bahis mevzuu değil; teşekkülün kuruluş tarzı değişmiş oldu.

Binaenaleyh, bu kesin surette Anayasaya aykırıdır. Çok takdire değer bir şeydir ki, bütün partiler, grup sözcüleriyle buna katıldılar. Gerçekten böyle yapmamız lâzım gelir. Göz göre göre Anayasaya aykırı bir hükmün şu veya bu sebeple çıkarılması doğru olmaz. Komisyonda da ifade ettiğim gibi bizim, kendi getirdiğimiz şu Anayasa değişikliğinin ki, biz bunun koyucusu sıfatını da Meclis olarak aldık, yani bizim değişikliğimizdir, biz de bu Mecliste idik bu değişikliği yaptık, kendi yaptığımız değişikliklere, kendi getirdiğimiz esaslara Parlamento olarak sadık kalmamız lâzımdır. Anayasa Mahkemesine gidip de bozulursa çok hazin olur; orada da ifade ettim, bunun muhatabı hâkimlerdir, meselâ bir kanun çıkarabiliriz, vatandaş bunu ilk günde anlamayabilir; fakat bu kanunun muhatabı hâkimlerdir; hâkimlerin bu yanlışlığı anlamamasına imkân yoktur. Yani bu kanunu çıkardığımız zaman bu kanunun muhatabı olan hâkimlerin % 100 bizim yanlış bir karar verdiğimizi tespit etme imkânları vardır; çünkü kendi meslekleridir. Hüküm tesis ederler. Parlamento itibarı bakımından da ifade ediyorum, biz bozulmaz kanunlar çıkarmalıyız, bizim yaptığımız, burada çıkardığımız kanunları Anayasa Mahkemesi bozamamalıdır, bir sakat noktasını bulamamalıdır. Ben bunun itibar bakımından, Meclislerimizin itibarı bakımından önemli olduğu kanısındayım. Maddeler geldiği zaman tekrar üzerinde duracağız. Zaten herkes ittifak etmiş durumda, İnşallah o şekilde çıkar.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Hüsamettin Başer, buyurunuz efendim.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hür ve demokratik rejimin korunmasında adliye müesse-

selerinin büyük önemi vardır. Dikta, ve komünist rejim geldiği zaman bir memlekete evvelâ adalet müessesesine darbeyi indirir. Bu bakımdan hür, demokratik rejimlerde rejimi koruyacak olan bağımsız mahkemelerdir. Bugün vatandaşların hürriyetini, malını, canını ancak adliye koruyabilir. Bu bakımdan adliyenin, diğer müesseselere nazaran, insanlar üzerinde baskısı büyüktür. Nasıl insanların sıhhatini mikroplar bozarsa, anarşi de hür ve demokratik rejimi bozar. Bu bakımdan kanunlardan emir alan hâkimlerimizin gayet titiz, dürüst ve rejimi koruyacak hareketlerde bulunması elzemdir.

1961 Anayasasıyle Yüksek Hâkimler Kurulu teşkil edilmiştir. 10 senelik tatbikat büyük aksaklıkları meydana çıkardı; partilerin de ittifakıyle Anayasanın 134 ve mütaakıp maddeleri ittifakla değiştirildi. Bir kere Yüksek Hâkimler Kurulu seçim sistemi mahzurlu idi. Hâkimlerimiz ki meselâ İstanbul'dan adaylığını koymuşsa, Anadolu'nun muhtelif yerlerindeki 1 nci sınıf hâkimlere kadar gidip kendini orada küçültüyordu. Yasama organlarından seçilmek için günlerce yasama organlarının kapısında, onların peşinde koşmak yine onları küçük düşürüyordu. Bu bakımdan, Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin Yargıtayın kendi genel kurulundan seçilmesinde büyük isabet vardır. Bu hâkimlerimiz ve adliyemiz için en büyük teminattır.

İkincisi, 1961 Anayasasıyla hâkimler maalesef denetlenemiyordu. Denetlenemiyen adliyemiz ve hâkimlerimiz işleri kısa zamanda çıkaramıyorlardı, vatandaşlar adliye kapılarında uzun müddet bekletilmekte idiler. Bu da vatandaşın adalete ve adliyeye karşı olan duygularını sarsmakta idi. Şimdi, son değişikliklerle müfettiş, denetçi hâkimler sistemi getirilmiştir. Hâkimlerimizin kararlarını zamanında yazması, talikleri zamanlı yapması, vatandaşları uzun müddet adliye kapılarında süründürmemek için denetleme sistemi getirilmiştir ki, bu da en büyük yeniliklerden biridir.

Yüksek Hâkimler Kurulu, kendi bünyesinde Adalet Bakanlığının dışında, hattâ Bakanın hiç bir tesiri olmayan bir müessese idi. Son Anayasa değişikliğiyle Adalet Bakanı da Yüksek Hâkimler Kuruluna, aynı camianın bir üyesi olduğundan, bizzat kurula başkanlık ediyor; aynı zamanda oy hakkı da veriliyor. Adalet Bakanı bundan sonra Yargıtay, Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulunda da hukuken vazife almıştır ki, bu da memleketin yararına olmuştur; faydalar sağlıyacaktır.

Hâkimlerimize vazifelerinde rahatlıkla hareket edebilmek için çifte teminat verilmişti; birincisi, Yüksek Hâkimler Kurulu kurup Adalet Bakanlığının bünyesinden çıkarılmış olması; ikincisi de çoğrafî teminat idi. Şimdi, hâkimlerimizi kendi kendini idare eder hale getirdikten sonra, çoğrafî teminat 7 nci dereceye kadar yok, onun üzerinde var demek bir nevi hâkimler arasında eşitsizlik yaratıyordu. Büyük şehirlere yerleşen hâkimlerimiz küçük şehirlerdeki hâkimlerin devamlı kıskançlıklarına mâruz kalıyorlar, bu da bünyede ikilik ve huzursuzluk yaratıyor idi. Bunun da değiştirilmesinde büyük isabet vardır.

Savcılar Kurulu da yine Anayasaya isabetli bir tadille konulmuştur. Savcılarımızın nakillerinde, tâyinlerinde, denetlenmesinde bu Yüksek Savcılar Kurulunun büyük önemi vardır. Aynı zamanda Adalet Bakanı da bu kurulda üye, oy kullanabiliyor ve hiç değilse savcılarımızla münasebeti kesilmemiş hale geliyor. 1961 Anayasasına göre Adalet Bakanının ne Yüksek Hâkimler Kuruluyla ne de savcılarla bir ilgisi vardı; yalnız zabıt kâtiplerini, icra memurlarını denetler; âdeta emanetçi gibi otururdu. Son değişiklikle Adalet Bakanının yeri, görevi ve yetkisi belli olmuştur.

Gelmiş olan bu Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun süratle çıkmasında büyük faydalar vardır. Adalet müessesesinin süratle işlemesinde Yüksek Hâkimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulu beyin durumundadır; bunları işletecektir. Temennimiz memlekette adaleti seri, süratli bir şekilde temin etmektir.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Hilmi İşgüzar?.. Yok. Sayın İsmail Hakkı Birler, buyurunuz efendim.

İSMAİL HAKKI BİRLER (Tokat) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun, Anayasanın değişen 143 ve 144 ncü maddeleri ve geçici 19 ncu maddesi hükümlerine uygun ola-

rak değiştirilmesi maksadıyle getirilmiş olan bu tasarı üzerindeki görüşlerimi kısaca arz edeceğim.

Tasarının şekli üzerinde öncelikle, izninizle, durmak istiyorum.

Yanlış tespit etmediysem mevcut 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu, 868 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerle birlikte 105 asıl madde - ki, bu 105 asıl maddenin içinde yürütme mercii ve yürürlük tarihi maddeleri de dahildir - 8'de geçici maddeden müteşekkil bir kanındur. Şimdi görüştüğümüz tasarıyla getirilen değişikliklere bakıyoruz; - yine yanlış tespit etmediysem - 47 asıl ve 2 geçici madde değiştiriliyor, 29 asıl ve 3 geçici madde yürürlükten kaldırılıyor, 7 yeni geçici madde ekleniyor. Böylece 105 asıl ve 8 geçici maddeden ibaret olan 45 sayılı Kanunun 82 maddesi değiştiriliyor veya kaldırılıyor, yeni 7 madde ilâve ediliyor. Bunu da dahil edersek Kanunun 22 maddesi dışındaki bütün maddeleri ve denebilir ki, sistematiği tamamen değiştiriliyor.

Değerli arkadaşlarım, bu şekil konusu üzerinde hemen durmak isteyişimin sebebini de arz etmek isterim.

12 Marttan bu yana kurulan hükümetler bir isim aldılar; «Reform hükümetleri» yapılması düşünülen, taahhüt ve ilân edilen reformlar arasında adalet reformu da var idi ve zaman zaman bazı resmî ağızlardan da; «Adalet reformuna başlandı, adalet reformu yapılıyor, adalet reformu cümlesinden olarak Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçimiyle ilgili kanun sevk edildi, Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu değişiklikleriyle ilgili tasarı Meclise sevk edildi» tarzında beyanlar işitmişizdir.

Mevcut bir kanunun bir veya birkaç maddesini yahut şu elimizdeki tasarıda olduğu gibi, tamamına yakın maddelerini değiştirerek sevk etmek, eğer gerçekten inanılarak reform sayılıyor ise özür dileyerek beyan etmek isterim ki, bu benim reform anlayışıma uygun değildir.

Şimdi bir güç durum da var: İstifa etmiş bir Hükümete ve onun sayın temsilcisine böyle bir konuda tarizde bulunmak mümkün değil, hatırımdan da geçmiyor; ama görüşlerimi ifadeye de kendimi mecbur sayıyorum.

Demin bir arkadaşımızın söylediği gibi, «Adalet Bakanlığının elinden hâkimler gitti, savcılar gitti, sadece mübaşirler, gardiyanlar ile icra memurları kaldı. Adalet Bakanlığı bununla mı uğraşır?» tarzında bir süreden beri maalesef bazı yetkililerde hüküm süren, yerleşen bu duygudan Adalet Bakanlığı ve yetkilileri kendilerini kurtarıp, Adalet Bakanlığının gerçekten taşıması gereken fonksiyona, yani Devletni kodifikasyon fonksiyonuna sahip çıkması ve bunun gereklerini yerine getirmesini arzu ederdim ve isterdim ki; Sayın Bakanlık bu tasarıyı sevk ederken 45 sayılı Kanunu değiştiren 868 sayılı Kanunun 82 maddesini değiştiren - kanun kaç numarayı alacak bilmiyorum - ve uygulamada, incelemede mütemadiyen birbirini kovalayan tadilleri arayıp bulmak gibi bir güçlük ortada mevcudolmasın.

Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu - zaten adından başlıyor değişiklik - Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu Kanunu şeklinde yeniden pekâlâ tedvin edilebilirdi. Tedvin edilen bu kanunun sonuna bir tek madde eklenirdi: «45 sayılı Kanun bütün değişikliğiyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır» bir madde ile bir başka kanuna atıf yapmak başka şey, bir kanunla diğer bir başka kanunun 82 maddesine atıf yapmak elbette başka şeydir.

Bu konuda görüşümü arz ettikten sonra getirilen tasarının esasları üzerinde görüşlerimi kısaca ifadeye çalışacağım.

Sevk edilen tasarı, kuruluşların, Anayasanın değişen 143 ve 144 ncü maddelerine genellikle uygun hale getirilmesi ve Yüksek Savcılar Kurulunun da yine Anayasanın 137 nci maddesine uygun şekilde yeni bir kuruluş olarak kurulması amacını güdüyor ve Anayasa hükümlerine uygun tarzda tedvinine gayret edilmiştir.

Ancak, konuşan bütün arkadaşlarımın üzerinde titizlikle durdukları iki konu üzerinde ben de çok kısa olarak durmak istiyorum:

Birincisi; gerekçede «Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle halen mevcut Yüksek Hâkimler Kurulu lâğvedilmiş olacağına göre, bir lâğvedilme halinde o müessese mensuplarının statüsünün tanzimi de bir hukuk zorunluğudur» deniliyor. Bunların statülerinin tanzimi için de en uygun yol olarak, bu kişilerin Yargıtay üyesi olmaları öngörülmüştür.

Değerli arkadaşlarım, - tuhafınıza gitmezse - halen mevcut Yargıtay üyelerini bir tasnife

tabi tutmak istiyorum. Bu tasnif maalesef bizzat Yargıtay üyeleri arasında da yapılmaktadır. Yargıtayda halen 3 türlü üye vardır. Yeni terimlerle ifadeye çalışayım:

«Bakansal üye» dedikleri, 1961 Anayasasından önce Adalet Bakanı tarafından o zamanki mer'i kanunlara göre tayin edilen üyeler; «Kurulsal üye» dedikleri, Yüksek Hâkimler Kurulunun 45 sayılı Kanun hükümlerine göre seçtiği üyeler; «Anayasal üye» dedikleri, Yüksek Savcılar Kurulu üyelerinin, Yargıtay savcıları ve Yargıtay İkinci başsavcılarının Yargıtay üyesi olması yolunda Anayasanın geçici maddesi hükmü gereğince seçilen üyeler ve bu şekilde sınıflandırılan Yargıtay üyelerine bir 4 ncü üye sınıfını da biz şimdi bu kanunla katma durumundayız, «Yasal üyeler»...

Değerli arkadaşlarım, ne isim takarsanız takınız, nasıl sınıflandırılırsa sınıflandırılsın, ortada bir gerçek vardır. Gerekçede deniyor ki; madem ki yüksek savcılar Anayasa değişikliği ile Yargıtay üyesi oldular; bunların da statüsü aynıdır ve lâğvedilmiş bir müessese mensuplarının lâğv ânından itibaren statülerini tanzim etmek hukukun borcudur, başka çare de yoktur. Bunlar esasen 1 nci sınıf hâkimdir, Yargıtay üyeliğine seçilme hakkını kazanmış kişilerdir, o halde bunları da Yargıtay üyesi yapalım...

Değerli arkadaşlarım, Anayasa ile yapılan bir tasarrufu emsal alarak, yasa ile aynı mealde bir tasarrufta bulunmaya imkân olmadığı kanaatindeyim; bu bir.

İkincisi; Anayasanın değişik şekliyle de, evvelki haliyle de Yargıtayı diğer mahkemelerden ayrı tutan özel hükümleri vardır: «Yüksek mahkemeler» başlığı altında Anayasanın 139 ncu maddesi...

1 nci sınıfa ayrılmışlar, Yargıtay üyesi seçilme hakkını da kazanmışlar; doğrudur. Binaenaleyh, kanunla Yargıtay üyesi olabilirler.

Değerli arkadaşlarım, Adliye teşkilâtı içinde 1 nci sınıfa ayrılmış, Yargıtay üyesi olma hakkını da kazanmış hâkim sayısı, sadece Kurulda halen vazife görmekte olanlardan ibaret değildir.

Bu Kurulda çalışanların, Kurulun lâğvı ile ne olacakları, statülerinin tanzim edilmesi gerektiği noktasına gelince: Hemen ifade edelim; 45 sayılı Kanun bunu açıkça söylemiştir. Herkes seçildiği anda nereden gelmiş ise oraya döner. Yargıtaydan gelmiştir, Yargıtaya döner; filân yerde ağır ceza reisidir, oraya döner; bir başka yerde hukuk hâkimidir, oraya döner; avukatlıktan gelmiştir, yazıhanesine döner. Bundan daha tabiî bir şey olamaz.

«Bu kişileri geldikleri yerlere göndermeyelim, bir tek yere gönderelim orası Yargıtay olsun» yolundaki bir görüşe katılmak sanıyorum mümkün değildir: Anayasa bakımından, hukuk mantığı bakımından mümkün değildir.

Bunların «6 tanesi» deniyor, 7 tanesi zaten Yargıtay üyesidir, zaten döneceklerdir. Geriye kalıyor 13 kişi, bu 13 kişiye de kanun ile bir nevi atıfette bulunalım...

Değerli arkadaşlarım, 1 nci sınıfa ayrılmış, Yargıtay üyesi olma hakkını da kazanmış bir hâkime atıfette bulunulmaz. O, eğer bu vasıfları haiz ise, Yargıtaya seçilme hakkını kazanmış ise sırası gelir Yüksek Hâkimler Kurulu Anayasanın emri gereğince Yargıtay üyeliğine onu da seçer; Yargıtaya gönderir; ama ondan evvel böyle bir kanun hükmüyle ve Hükümet tasarısında olmayan, Hükümetin, Komisyon çalışmalarında karşı çıktığı, Komisyonda eklenen bir geçici madde ile bu sonucun alınması mümkün değildir. Bu geçici maddenin kanun metninden çıkarılması gerekir kanaatindeyim.

Sözü uzatmayacağım, madde metni geldiği zaman gerekirse fikirlerimi tekrar arza çalışacağım.

İkinci bir husus; tasarının 6 ncı maddesiyle 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 79 ncu maddesi değiştiriliyor.

Değerli arkadaşlarım, evvelâ şunu arz edeyim: Her hangi bir kanunla diğer bir kanunun bir veya birkaç maddesinin değiştirilmesi şeklindeki tedvin usulüne prensibolarak karşıyım; evvelâ bunu arz edeyim.

Kısa süre de olsa tatbikatta bulunmuş bir arkadaşınız olarak ifade ediyorum; tatbikatçının, (hâkim olarak, savcı olarak, avukat olarak, vatandaş olarak) kanunlarımız bakımından çektiği sıkıntıların en büyüklerinden bir tanesi budur. Bir kanunla bir başka kanun tadil edilir, o tadil edilmiş olan kanun metnini elinize alır tetkik edersiniz; ama bilemezsiniz ki hiç ilgisi olmayan bir başka kanun o okuduğunuz ve uygulamaya çalıştığınız kanunu ta-

dil etmiştir. Böylesine bir hukuk keşmekeşi, uygulama güçlükleri sürer gider.

O sebeple evvelâ işin yine şekil yönünden, 45 sayılı Kanun tadil edilirken bu arada 2556 sayılı Hâkimler Kanununun filân maddesinin de değiştirilmesi usulüne, tercih olunan bu biçime karşı olduğumu arz etmek istiyorum.

Meselenin esasına gelince: İlgililerle de görüştük, görüşüyoruz. Hâkimler Kanunu gerçekten tümü ile ele alınmaya muhtaç hale gelmiştir ve bu konuda uzun süreden beri çeşitli çalışmalar da vardır; ama bu çalışmalar bir türlü sonuçlanmaz ve Hâkimler kanun tasarısının Meclise sevk edilmek imkânı bulunamaz. Bunun teknik sebepleri vardır, hukukî güçlükleri vardır, Adalet Bakanlığının eksiklikleri vardır; ama sonuç budur: Gelmemiştir...

«Hâkimler Kurulu yeni baştan tedvin ediliyor, kuruluyor, yeni görevlerle ve yeni yetkilerle teçhiz ediliyor; kesin karar verme yetkisi var, denetleme yetkisi genişletiliyor, müfettiş hâkimler kadrosu kuruluyor: deniyor; ama Hâkimler Kanununun bu maddesi değişip, coğrafî teminat, yer teminatı dediğimiz hüküm bir vuzuha kavuşturulmazsa, Hâkimler Kurulu bu yeni yetkileriyle dahi hâkimler üzerinde bir müessiriyet sağlayamaz, hizmetin iyi yürütülmesini temin edemez... Bu görüşe bendeniz katılmıyorum.

Hükümet gerekçesinde, Anayasanın 133 ncü maddesindeki hâkimlik teminatından bahsederken bir yer teminatından bahsetmemektedir, çoğrafî teminattan bahsetmemektedir. Binaenaleyh bahsetmediğine göre bu getirdiğimiz kanun değişikliği Anayasaya da aykırı değildir, hatta Anayasanın emridir. Bugüne kadar böyle bir hüküm getirilmemiş ise Anayasaya uygun davranılmamıştır da onun için...

Kurucu Meclisten de bir misal alınıyor, Kurucu Mecliste müzakereleri sırasında 133 ncü madde ile ilgili olarak söz alanlara cevap veren komisyon sözcüsü, «Komisyonumuzca yer bakımından da teminat meselesinin nasıl bir sisteme tabi tutulacağı konusu tartışılmış ve nihayet Anayasaya konmaması üzerinde görüş birliğine varılmıştır. Yer bakımından teminat sisteminin Anayasaya konması hususu çok münakaşalı ve uzun sürecek bir konudur. Yapılacak Hâkimler Kanununda, hâkimlerin yer bakımından teminatlarının ne suretle tanzim edileceği orada daha geniş olarak ele alınmış olacaktır» buyurmuş. Bu da gerekçeye esas olarak alınıyor. komisyon sözcüsü de böyle söylediğine göre, Anayasada yoktur. O halde, Hâkimler Kanununda da olmaması lâzımdır. Onun için bu hüküm sevk edilmiştir deniyor.

Değerli arkadaşlarım, şimdi Anayasada yer teminatından, coğrafî teminattan bahsedilmediği doğru, ama 133 ncü maddeyi okuduğumuz zaman, bunun yer teminatını kapsayıp kapsamadığı bir yana. hâkimler için coğrafî teminat, yer teminatı yoktur dediği şeklinde bir hüküm çıkarmak kanaatimce mümkün değil ve Anayasa Komisyonu Sözcüsünün Kurucu Meclisteki biraz evvel okuduğum izahatından benim anladığım şu;

Coğrafî teminat, yer teminatı olmamalıdır demiyor. Bu konu son derece münakaşalı bir konudur, doğrudur. Bunu Anayasada çok kısa, veciz şekilde formüle etmek mümkün değildir. Hâkimler Kanunu geldiğinde, Hâkimler Kanunu içerisinde bu konu tartışılır, coğrafî teminat olsun olmasın, olacaksa nasıl olsun konusu ancak Hâkimler Kanununun içerisinde tedvin edilebilir, ancak orada mümkündür. Benim, komisyon sözcüsünün izahatından anladığım bu ve kanaatımca da doğru.

Şimdi Hâkimler Kanunu gelmez, 45 sayılı Kanunu değiştiririz, bu kanun içerisinde de Hâkimler Kanununun bir maddesini değiştirmek suretiyle o maddenin bir bendi ile coğrafî teminatı kaldırdık deriz. Yüksek Hâkimler Kurulu atama, nakil planı yapar, kimin nerede, hangi bölgede, ne kadar süre ile kalacağını tespit, tayin eder ve bu plana göre atamalar ve nakiller yapılır.

Değerli arkadaşlarım, işin prensibini tartışmak mümkün. Coğrafî teminat gerekli midir, Türkiye'nın şartlarına uygun mudur, hangi ölçülerle uygundur? Bugüne kadar olan uygulama - değerli arkadaşlarım pek çok misal verdiler, o misalleri kısmen yaşamış bir arkadaşınızım - kurayı çeken Erzurum'a gitmişse, Erzurum'un kazalarını dolaşır, kurayı çeken İstanbul'u çekmişse, o da İstanbul'un kazalarını dolaşır, Beşiktaş'tan Karaköy'e, Kadıköy'den Sarıyer'e, Sarıyer'den Adalara sürülür du-

rur, doğrudur bunlar. Ama bunun çözüm yolu nedir, ciddiyetle üzerinde durulması, görüşülmesi, tartışılması gereken bir konu.

Bu konuyu 45 sayılı Kanunun bir maddesinin bir fıkrasiyle halledebileceğimizi zannediyor isek, sanıyorum yarın daha muhataralı, daha ızdıraplı sonuçlarla karşılaşmamız mukadder olacaktır. Acele ile yapılan bir işten iyi sonuç alacağımız kanaatinde değilim.

O sebeple dileğim, tasarının 6 ncı maddesinin bu değişiklik tasarısı metninden çıkarılması ve yine dileğim, Adalet Bakanlığının asıl görevi olan kodifikasyon konusuna ciddiyetle eğilerek diğer kanunlar gibi bu meyanda Hâkimler Kanununu da biran evvel süratle Yüce Meclise sevk etmesidir.

Değerli arkadaşlarım, Hükümet tasarısında çok yanlış, yanlışdan da öte, bir noktada bir anlayış gözüküyor. Yargıtay hâkimlerini, Yargıtay üyelerini de diğer adliye mahkemeleri hâkimleri gibi aynı statüde saymak tarzında bir görüşe varmışlar ve teşekkürle anmak gerekir ki, Komisyonumuz bu konuyu ciddiyetle ele almış, uzun uzun tartışmış - oturumların birisinde ben de bulunup dinlemek fırsatını buldum - ve bu gerekçeyi reddetmiş. Anayasanın açık hükümlerine rağmen Hükümet, tasarıda bu anlayışı nasıl ifade eder ve hele yazılı metin haline getirir, bunlar tarihe malolacak vesikalardır, hayretle karşılamamak mümkün değil. Komisyona huzurunuzda bu düzeltmesinden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli arkadaşlarım fazla vaktinizi almamak için maddeler üzerinde yeri geldikçe görüşlerimi arz etmek üzere hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Esat Kemal Aybar, buyurunuz. Son konuşmacı zatiâliniz, sizden başka söz isteyen yok.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

Benden önce kanun tasarısı üzerinde görüşen değerli hatip arkadaşlarım, tasarının tümü üzerinde görüşlerini belirtmişlerdir. Tasarı, beyan edildiği şekilde gerçekten çok önemli bir tasarıdır. Vakit hayli ilerlemiştir. Ben, konuşmamda mümkün mertebe tekrardan kaçınmak konusunda titizlik göstereceğim.

Tasarı, 1488 sayılı Kanunla değiştirilen Anayasamızın yeni şekline uygun olarak hazırlanmış ve gelmiştir. Aslında 334 sayılı Anayasamızda yargı organları hakkında getirilen hükümler 10 yıllık bir uygulamada aksak yönleriyle ortaya çıkmış ve bu aksaklıklar yine Anayasa değişikliği yoluyla da düzeltilmiş. Bu düzeltmeler de huzurunuzda bulunan tasarıyle de kanuniyet kesbedecektir.

Şimdi, Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin 18 üyeden 11 üyeye indirilmesi, tamamının Yargıtaydan seçilmesi gibi konular Anayasa gereğidir, üzerinde fazla durmak istemiyorum.

Bu tasarıyı görüşen Adalet Komisyonu üyesiyim, geçici 15 nci madde üzerinde muhalefetim var. Bu konu üzerinde konuşan hatiplerin çoğu da durdular, bilhassa ben de bu konu üzerindeki görüşümü beyan etmek isterim.

Filhakika, Anayasamız kesin olarak Yargıtaya ne şekilde üye seçileceğini belirtmiştir. Yargıtaya, muayyen niteliği olan hâkimler arasından Yüksek Hâkimler Kurulunca üye seçilir. Bunun dışında bir seçim usulümüz yoktur. Tasarının geçici 15 nci maddesi ile yeni bir seçim sistemi getiriliyor, Anayasanın dışındadır. Yalnız, bu tek yönlü bir konu değildir. Değişen Anayasamızın 144 ncü maddesinde, Yüksek Hâkimler Kurulunun 18 asil ve 3 yedek üyeden kurulacağını amirdir. Bunların 6'sı birinci sınıf hâkimler arasından, 6'sı Yargıtaydan ve kendi aralarından tabiî, 3'ü Millet Meclisinden, 3'ü de Yüce Senatodan seçilmektedir.

Yüksek Hâkimler Kuruluna birinci sınıf hâkimler arasından seçilen kişiler hâkimdirler. Bunlar Kurul dağıldığı zaman tekrar yerlerine dönecekler, onda bir sakınca yok. Yargıtay üyeleri de Yargıtaya dönecekler, ama Millet Meclisi ve Yüce Senato tarafından 4 yıl için seçilmiş olan üyelerin tamamı hâlen veya seçildiği sırada hâkimlik yapan kişilerden seçilmemişlerdir, dışarıdan seçilenler vardır. Senatonun ve Millet Meclisinin muayyen niteliği olan kişileri memur dahi olmasa seçme yetkileri vardır.

Şimdi, Yüksek Hâkimler Kurulunun terkip tarzı değişince dışarıdan seçilen, hâkimlikten gelmeyen üye arkadaşlar açıkta kalmış oluyorlar. Tasarıda bu konuda boşluk var. Nitekim, Hükümet tarafından hazırlanan tasarının geçici 11 nci maddesinde, «Halen Yüksek Hâkimler Kurulunda görevli bulunan raportörlerin unvanları yeniden atanmalarına lüzum olmaksızın tet-

kik hâkimi olarak değiştirilmiştir» diye bir hüküm getirilmiştir.

Demek ki, Yüksek Hâkimler Kurulunda görevli bulunan üye ve personelin, raportörlerin yine yerlerini muhafaza etmeleri esası getirilmiştir, ama, Anayasanın yapılan son değişikliğine göre, Yargıtay üyesi olmayan üyelerinin artık Yüksek Hâkimler Kurulunda görev almaları mümkün olmadığından, bunlar yerlerine döneceklerdir; fakat dışarıdan Yüce Meclis veya Cumhuriyet Senatosu tarafından 4 yıl için seçilmiş olan üyeleri de azletmek gibi bir durum ile karşılaşıyoruz. Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin hukukî durumları itibarıyle Yargıtay üyeliği teminatı ve hükümleri içerisinde görev yapmaktadırlar.

Şimdi, ortada bir boşluğun bulunduğu açık. Ben, komisyonda Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin şekil bakımından mümkün olmadığı cihetle, Yargıtay üyesi olarak kabul edilmelerine muhalif kaldım, ama mutlak surette yerine bir şey ikamet etmek lâzım ve bu üye arkadaşları açıkta bırakmamak da icabeder. Aksi halde 4 sene için seçilmiş olan birinci sınıf hâkimlerin bütün teminatını haiz, bu üyeleri doğrudan doğruya görevden uzaklaştırma gibi bir sonuca varmış oluruz.

Şimdi, bu kanun tasarısı ile genellikle 10 yıldan beri geniş çapta ihtiyacı duyulan müfettişlik müessesesi getirilmiştir. Aslında bu Anayasamızın da gereğidir. Kanun tasarısında daimî teftiş ve murakabe konusunda getirilen hükümler gerçekten memleket ihtiyaçlarına uygun olarak tedvin edilmiştir.

Değerli arkadaşlarım, gerçekten, hâkimlik toplum içinde ve kamu düzeninde yüce bir görevdir. Hâkime saygı, bir arada yaşamanın temel ilkesidir; fakat hâkime saygıyı temel ilke olarak kabul etmek demek, aralarında çok az sayıda olsa bile, hâkimlerin hiçbirinin hata etmeyeceği, suç işlemeyeceği sonucuna bizi götüremez. Küçük yerlerde, kazalarda zamanında, gününde görevine devam etmeyen hâkimler vardır. Verdiği kararın gerekçesini yazmayan hâkimler vardır. Ayrıca, gençliği dolayısıyle bazı hatalı duruma giren hâkimlerimiz olabilir. Bunlara karşı yapılacak bir şikâyet, üst dereceli hâkimin vakit bulması halinde incelemesi gibi bir konu, adaleti rencide eder, adaletten bekleneni de sağlamaz. Bu değişiklik bu gaye ile yapılmış, tasarı da bu maksatla getirilmiş, güzel hükümlerle süslenmiştir ve çok yerinde bir müessese yargı hayatımıza girmiş bulunmaktadır.

Son bir konuya temas etmek istiyorum :

Bilhassa tasarının 6 ncı maddesinde getirilmek istenen yeni hükümler vardır. Bâzı arkadaşlarımız bu konuya temas etti ve bu hükümlerin bu kanunda yer almasının kanun tekniği bakımından uygun olmayacağı sonucu savunuldu ki, bendeniz aksi kanaatteyim.

2556 sayılı Hâkimler Kanunu yürürlüğe girdiği zaman Yüksek Hâkimler Kurulu diye bir kurul yoktu. Hâkimlerin tâyini Bakanlığın bünyesi içerisinde idi ve Bakanlık dilediği gibi hâkimler üzerinde tasarrufta bulunuyordu. O zaman için hâkimleri biraz daha teminatlı duruma getirmek maksadiyle bizzarure 2556 sayılı Hâkimler Kanununa konmuş bir teminattır.

Şimdi, Yüksek Hâkimler Kurulu Anayasa ile getirildiğine ve Yüksek Hâkimler Kuruluna, hâkimlerin özlük işleri hakkında kesin karar verme yetkisi tanınmış olduğuna göre, hâkimlerin coğrafi teminatlarının Hâkimler Kanununda mı yeralması gerektiği, yoksa 45 sayılı Kanunun bu değişikliğinde mi yer almasının daha münasip olacağı konusu gerçekten üzerinde durulacak çok önemli bir konudur.

Bizim kanaatimize göre bu teminat, Yüksek Hâkimler Kurulunun görevi ile doğrudan doğruya ilgili bulunduğundan, bunun burada yer alması daha yakışık alır. Belki 2556 sayılı Kanun çıkarıldığı zaman orada böyle, bu görevi yapan bir kurul olmuş olsaydı, bu yetkiyi, bu maddeyi 2556 sayılı Kanunda değil, belki buna benzer mevzuatta görmüş olacaktık. Burada şekil bakımından hiçbir sakınca yoktur. Kanaatimce Hükümet bu maddeyi buraya daha yakışık alır, düşüncesi içersinde, yerini bulur, düşüncesi içersinde koymuştur ve bu maddenin bu tasarıda yer alması kanun tekniği bakımından da doğrudur.

Şimdi çok değerli bir arkadaşım, kurulsal üye, seçimsel üye, bakanlıksal üye falan diye bir tasnife tabi tuttu Yargıtay üyelerini. Ben bu tabirleri kullanmayacağım ama şunu da kabul ediniz ki, bugünkü coğrafi teminat sadece Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Adana gibi büyük şehirlerde görev yapan hâkimlerimizin le-

hine, Türkiye'nin 60 vilâyetinde çalışan çok değerli hâkimlerimizin de aleyhine çalışan bir maddedir. Genellikle bu büyük şehirlerde yer alan hâkimlerimizi tayin eden de Bakanlık olmuştur. Hükümet, rengi ne olursa olsun, ister koalisyon hükümetleri, ister Demokratik Parti hükümetleri olsun, ister bundan önceki C. H. P. hükümetleri olsun, işbaşına gelmiş ve büyük şehirlere muayyen adamlarını doldurmuşlardır. O zaman yapılmış olan ve zaman zaman politik yönü bulunduğu iddia edilen bu tayinleri aynen muhafaza edecek miyiz? Yüksek Hâkimler Kurulu faaliyete geçiyor, hâkimler arasında eşitliği ve adaleti sağlayacak bir organ olarak bir teminat organı olarak ortaya çıkıyor. Bu Yüksek Hâkimler Kuruluna ki, Yargıtay üyelerinden teşekkül eden, Türkiye'nin en mümtaz organları olan, Anayasa kuruluşu olan, Yargıtaydan seçilen üyelerden kurulu Yüksek Hâkimler Kuruluna itimat edip de hâkimler arasında teminat yönünden adaleti dağıtmaya itimat etmeyecek miyiz?

Getirilen bu hüküm, tüm hâkimler arasında eşitliği ve adaleti sağlayan bir hükümdür. Bu yetkinin kullanılması, Türkiye'nin en mümtaz bir organına verilmektedir. Hiç kimse bu yetkinin suiistimal edileceği hususunda iddiada bulunamaz. Çok yerinde bir hükümdür. Burada yer alması da faydalı olmuştur. Hâkimler Kanunu seneler senesi bir türlü çıkarılmamaktadır. Bu adaletsizliği, huzursuzluk doğuracak seviyeye kadar varan bu adaletsizliği biran evvel yok etmek de bizim görevimizdir.

Kanunun tümü üzerinde maruzatım bundan ibarettir. Maddelerin görüşülmesine başlandığı zaman görüşlerimizi arz etmek üzere huzurunuzdan ayrılıyorum, saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın İlhan Öztrak, Devlet Bakanı ve Adalet Bakanı Vekili, buyurun efendim.

DEVLET BAKANI VE ADALET BAKANI VEKİLİ İLHAN ÖZTRAK — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri.

Huzurunuza gelmiş olan tasarı, Komisyonun ve Hükümetin hemen hemen bütün noktalarında görüş birliğine varmış oldukları bir tasarıdır. Sadece 7 nci madde ile ilgili bir konuda, Komisyon ile Hükümet arasında görüş ayrılığı vardır.

Yalnız, burada bon kanunun getiriliş şekli ile ilgili olarak ileri sürülen bazı görüşlere kısaca cevap vermeyi bir görev saydım, cevaplarımı kısaca arz edeceğim.

1. Deniyor ki, niçin kanunun tümünü değişmediniz de bazı maddelerini değiştirdiniz? Bir hayli madde değişmiş, tatbikatçılara zorluk olur, bu tür değiştirmeler iyi değildir...

Genellikle kanunlarda esaslı değişiklikler yapılırken kanunun tümünün değiştirilmesi gerekir... Yalnız biz zaman kazanmak amacıyle bu yola gitmedik. Esas kanunun bazı maddelerini tasarıda aynen kabul ettiğinize göre; sadece değişen maddeler üzerinde müzakere cereyan etmesi ve dolayısıyle vakit kaybının önlenmesi için biz tasarının sadece bazı maddelerini değiştirdik; tasarının esasını değiştirme yoluna gitmedik. Bütün amacımız, Büyük Meclisin zamanını kaybetmemesi idi. Zaten bu da dünyanın çeşitli ülkelerinde ve Türkiye'de görülegelen bir yoldur. Tamamen ilgisiz bir kanunla bu değişikliği yapsaydık eleştiriler pek tabiî haklı olurdu. Ama Hâkimler Kanunu ve Yüksek Hâkimler Kurulu kanunları birbirine o kadar yakın kanunlardır ki, birindeki bir maddenin diğeriyle ilgili olmasından, veya birinde yapılan değişikliğin diğerinde de yapılmasından daha tabiî bir şey mülâhaza edilemez.

Diğer bir nokta da şu: Bu tasarı bir reform tasarısı mı, değil mi? Tasarının üzerinde böyle bir iddia yok. Yalnız ben reformu şöyle anlıyorum: Reform; iyiye, güzele, doğruya bir yöneliştir ve iyiye, güzele, doğruya her yöne yöneliş bir reformdur. Zannediyorum ki, bu tasarıda da Türkiye'de son senelerde Türk halkının çok büyük sıkıntısını çektiği birçok dertlere cevap getirilmiştir. Böyle olduğuna göre, belki de, her iyiye, doğruya, güzele yönelişi bir reform olarak kabul etmek mümkündür.

Nitekim bu tasarı bir kere, Yüksek Hâkimler Kurulunun tertip tarzını değiştirmiş ve bu Kurulun üyelerinin tam tarafsız şekilde seçilmesi imkânını sağlamıştır. Biliyorsunuz bu hususta Türk kamuoyunda çok tepkiler vardı; bilimsel seminerler dahi tertiplenmiştir.

Bu tasarıda, Türk halkının büyük sıkıntısını çektiği, hâkimlerin cağrafî teminatından ve denetlenememesinden doğan hususlara cevap getirilmiştir. Artık Türkiye Cumhuriyeti 1961 Anayasasında, Türkiye'de teminatlı hâkim yerine, hakim teminatı getirilmiştir. Böyle oldu-

ğuna göre hâkim teminatı müessesesinin cağrafî teminatla ilgisi kalmamış; bu tasarıda Türk halkının özlemini duyduğu bu ihtiyaca cevap vermek üzere bu müessese kabul edilmiştir.

Yine bu tasarıda, vatandaşın mahkeme kapısında beklemesini önlemek amacıyle, hâkimlerin devamlı olarak idarî yönden denetimi ve hâkimler hakkındaki kavuşturmaların süratinin temini için müfettiş hâkim müessesesi getirilmiştir. Biliyorsunuz 1961'den bu yana bütün seçmenlerinizden işittiğiniz şikâyet, mahkemelerdeki işleyişin iyi olmamasındandı. Mahkemelerimizde maalesef bir boşluk doğmuştu. İdarî denetim müessesesi işlememekteydi. Hâkimlerin idarî yönden denetlenememesi demek, hâkimlerin bazılarının - tabiî çok iyi, şuurlu hareket eden hâkimlerimiz de çok şükür var - bu denetimsizlikten yararlanıp, gayet lâubalî bir şekilde, vazifelerine devam etmeyip dosyaları yıllarca sürüncemede bırakmak yoluna gitmişlerdir.

İşte böylece bir taraftan idarî yönden devamlı murakabenin, teftişin getirilmesi; diğer yönden coğrafî teminatın kaldırılması ve sonuncu olarak da Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin seçilişinde tamamen tarafsızlık ilkesinin getirilmiş olması dolayısıyle, bu tasarıya, belki de, her iyiye, güzele, doğruya yöneliş gibi, bir refarm da diyebiliriz.

Üçüncü nokta: Hâkimler Kanununun bazı maddelerinin burada değiştirilmesi...

Demin de arz ettiğim gibi, Hâkimler Kanununun bazı maddelerini burada değiştirebiliriz. Nitekim değiştirmekten de daha tabiî bir şey olamaz. Yüksek Hâkimler Kurulu, hâkimlerin atanmaları, nakilleri v. s. ile ilgili bütün hususları yürütmek üzere kurulan bir kuruldur. Burada hâkimlerin atanmaları ve atanmalariyle ilgili bazı hususlarda değişiklikler yapılmasından daha tabiî bir şey olamaz. Nitekim Hâkimler Kanunu da hazırlanırken bu değişiklikler gözönünde tutulacaktır. Hâkimler Kanununun hazırlanması biraz uzunca bir zaman almıştır. Sebebi ise: Devlet Personel Kanununda yapılması düşünülen bazı değişiklikler dolayısiyle Hükümetçe bu kanun tasarısını biraz daha bekletmek zorunluluğu duyulmuştur.

Diğer bir noktaya daha işaret etmek isterim: Adalet Bakanlığı bugün bütün modern hukuk devletlerinde Devletin hukuk müşaviri durumuna gelmiştir. Hükümetin ve Devletin hukuk müşaviri durumuna gelmiş olmasından daha tabiî bir şey olamaz. Nitekim bu da hazırlanmakta olan Merkez Teşkilâtı Kanunu tasarısında öngörülmüştür. Zaten kısa bir süre sonra da bu tasarının huzurlarınıza getirilmesi düşünülmekte idi. Bugün artık modern hukuk devletlerinde Adalet Bakanları hiçbir zaman mahkemelerin işleyişi ile, tayin, nakil v. s. ile ilgilenmezler, bu husus bitmiştir. Onun yerine Devletin hukuk müşaviri olmuşlardır. Devletin bütün kanunlarının iyi olmasını, bütün kanunlar arasındaki ahengin temin edilmesini sağlamak, bugün modern hukuk devletinde adalet Bakanlığının başlıca görevi olmuştur. Bizim Adalet Bakanlığımız da bu şekilde teşkilâtlanmak üzere kendi bünyesindeki gerekli hazırlıkları yapmış, hatta bitirmiştir. Yalnız son hazırlanan, İdarî Reform Komisyonunun Hükümete hazırlamış olduğu tasarıda bazı görüşler ileri sürüldüğü için, bu görüşlerin Hükümetçe kabul edilip edilmeyeceği ve gerekirse bazı değişikliklerin yapılması için Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilât kanunu tasarısı bekletilmektedir.

İdarî reform tasarısı hakkında görüş kesinleştikten sonra, Adalet Bakanlığı da bu görüşe uyarak modern hukuk devletindeki hukuk müşavirliği görevini ifa etmek üzere teşkilâtlanacaktır.

Bu hususları böylece kısaca belirtmiş oldum. Tasarıyı hiçbir zaman remorm tasarısı olarak getirmedik. Ama, her derde çare bulan şey bir reform sayılabilir belki. Bunların hayatı zaten devamlı reformdan ibarettir. Bunlar için reform, yaşamanın ve ileri gitmenin bir işaretidir. İhtilâl kötüdür toplumlar için. Onun için bunu da iyiye, güzele yöneliş olarak bir reform tasarısı olarak da niteleyebiliriz.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Raporun tümü üzerinde başka söz isteyen milletvekili yok.

Söz isteyen sayın üye bulunmadığına göre maddelere geçilmesi hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Tasarının ivedilikle görüşülmesi teklifi vardır. İvedilik teklifini Yüce Meclisin oyuna su-

nuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, vakit çok gecikmiş bulunduğu cihetle bugünkü birleşimi 8 Mayıs 1972 Pazartesi günü saat 15,00 te toplanmak üzere kapatıyorum.

Kapanma saati : 19,15

VI. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Kayseri Milletvekili Mehmet Türkmenoğlu'nun, Teknik personelin Personel Kanunundan yeteri kadar faydalandırmayış nedenlerine dair soru önergesi ve Maliye Bakanı Sait Naci Ergin'in yazılı cevabı (7/758)

12 . 11 . 1971

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Maliye Bakanlığınca yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletinizi saygılarımla rica ederim.

Kayseri Milletvekili
Mehmet Türkmenoğlu

6 Eylül 1971 günü Millet Meclisinin 163 ncü Birleşiminde yapmış olduğum gündem dışı bir konuşmada, özellikle teknik personel bakımından, Personel Kanunu uygulanmasının ortaya çıkardığı büyük adaletsizliklere temas etmiş ve bunun çalışma şevkini kırdığını, hizmeti aksattığını belirtmiştim.

Aynı eğitimi gören, aynı zamanda memuriyete başlayan, aynı hizmetleri başarı ile yapan iki sınıf arkadaşından birinin ötekine göre, bürüt 1 750 veya 1 925 lira eksik ücret alması izahı mümkün olmayan bir harekettir.

«Eşit işe eşit ücret» fikrinden hareket edilerek hazırlandığı söylenen bir personel reformunun tatbikatta - Devlete yüklediği külfetlere rağmen - büyük adaletsizliklere yol açtığı meydandadır.

6 . 9 . 1971 günü yaptığım konuşmaya Hükümet adına aynı gün verilen cevapta bu çeşit intibak adaletsizliklerinin çok kısa zamanda düzeltileceği belirtilmiş ve gerek yan ödemeler, gerek Personel Kanunu değişikliği konusunda, zaman tayini suretiyle, bazı vaatlerde bulunulmuştu.

Bu vaatler ne zaman gerçekleşecek ve yukarda sözü geçen açık adaletsizlikler nasıl ve ne zaman düzeltilecektir?

T. C.
Maliye Bakanlığı 20 . 4 . 1972
Bütçe ve M K. Gn. Müdürlüğü
Kamu Yönetimi
Sayı : 117014 - 727/11088
Konu : Önerge Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü sözü ile alınan 24 . 11 . 1971 gün ve 7/758, 4672/35847 sayılı yazı.

İlgideki yazınıza ek olarak alınan Kayseri Milletvekili Mehmet Türkmenoğlu'nun önergesinin incelenmesinden Personel Kanununun uygulanmasından doğan adaletsizliklerin ne zaman giderileceği ve teknik personele yan ödemelerin ne zaman yapılacağının açıklanmasının istendiği anlaşılmıştır.

Bilindiği üzere, 657 sayılı Kanunun uygulanmasından doğan adaletsizliklerin giderilmesi için Bakanlar Kuruluna yetki verilmesi hakkında kanun tasarısı Yüce Meclislerde görüşülmektedir. Tasarının kanunlaşması halinde adaletsizlikler giderilecektir.

1972 yılı Bütçe Kanununun 25 nci maddesi gereğince teknik personele şantiye ve ağırlık zamlarının ödenmesine devam olunmakta; bu personele iş riski, iş güçlüğü ve teminindeki güçlük zammının verilmesi yolunda yapılan çalışmalar ise ilerlemiş bulunmaktadır.

Arz olunur.

Sait Naci Ergin
Maliye Bakanı

2. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, bugünkü ödeme temposuyla dış ve iç borçlarımızın kaç yılda ödeneceğine dair soru önergesi ve Başbakan adına Maliye Bakanı Sait Naci Ergin'in yazılı cevabı (7/906)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Sayın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

31 . 1 . 1972
Celâl Kargılı
İçel Milletvekili

Bugünkü ödeme temposuyla dış ve iç borçlarımızın ödenmesi kaç yıl sürecektir?

T. C.
Maliye Bakanlığı 31 . 3 . 1972
Hazine Genel Müdürlüğü
ve Milletlerarası İktisadî
İşbirliği Teşkilâtı
Muntazam Borçlar ve
Taahhütler Saymanlık Md.
Sayı : 57150/4 - C - 57/15085

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 9 . 2 . 1972 gün ve 7/906 - 5180/39174 sayılı yazınız.

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın iç ve dış borçlarımızın kaç yılda ödenebileceğine dair Sayın Başbakana tevcih ettiği ve Sayın Başbakan adına tarafımdan cevaplandırılması tensibolunan yazılı soru önergesine verilen cevap ilişikte takdim olunmuştur.

Bilgilerine arz ederim.

Sait Naci Ergin
Maliye Bakanı

Not : Bu tezkereye ilişik dosya müfredatı, kesafeti sebebiyle Tutanak Dergisinde yayımlanamadığından, aslı dosyasına konulmuş olup, bir sureti de soru sahibine verilmiştir.

T. C.
Maliye Bakanlığı 31 . 3 . 1972
Hazine Genel Müdürlüğü
Milletlerarası İktisadî
İşbirliği Teşkilâtı
Muntazam Borçlar ve
Taahhütler Saymanlık Md.
Sayı : 57150/4 - C/15084
Sn. Celâl Kargılı
İçel Milletvekili

Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve yazılı olarak cevaplandırılması teklif edilen önergenizde aynen «Bugünkü ödeme temposuyla dış ve iç borçlarımızın ödenmesi kaç yıl sürecektir» sorusu yer almaktadır :

Konu ile ilgili olarak aşağıdaki hususlar bilginize sunulmuştur.

1. İç ve dış borçlarımızın yıllık anapara ve faiz ödemelerini, her bir borcun tabi olduğu ödemesiz süre, vade ve faiz şartları tayin etmektedir. Borç itfa tablolarına göre hazırlanmış bulunan ve borçların ilerdeki yıllarda anapara ve faiz ödemelerini ve bakiyelerini gösterir tablolar, ilişikte gönderilen Devlet borçları bülteninin 7, 14 ve 19 ncu sayfalarında dövizle ödenecek dış borçlar, Türk lirası ile ödenecek dış borçlar ve iç borçlar için ayrıntılı olarak yer almaktadır.

2. Ancak, yukarda belirtilen tablolara dayanarak en uzun vadeli borcun vade tarihi sonunda iç ve dış borçların tamamen ödenmiş olacağı sonucuna varmak hatalı bir değerlendirme olacaktır. Gerçekten, bugünkü borçlarımız itfa tablolarına göre ödemeye tabi tutulurken, ekonomik ve malî ihtiyaçların zorunlu kıldığı ölçülerde yeni borçlanmalar yapılmaktadır. Bu bakımdan, hiçbir zaman belli bir tarih itibariyle iç ve dış borçlarımızın sıfır olamayacağını belirtmekte fayda vardır. Esasen bu hedefe yönelmiş bir politika, ekonomik ve malî açıdan bir anlam taşımamaktadır.

3. İç ve dış borçlarımızda ilerdeki tarihlerde meydana gelecek değişmeleri ve bu borçların gerekli kaldığı yıllık anapara ve faiz ödemelerini değerlendirirken üzerinde durulması gereken husus, borç ve borç servisinin mutlak rakamlarından ziyade, bunların millî gelir, Devlet gelir

ve giderleri ile döviz gelirleri gibi borç ödeme kapasitesini gösterir büyüklüklere göre nispî durumudur.

4. Bilgilerinizi arz ve rica ederim.

Sait Naci Ergin
Maliye Bakanı

3. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar hapishanelerdeki insan sayısına dair soru önergesi ve Adalet Bakanı Suat Bilge'nin yazılı cevabı (7/937)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun yazılı olarak Sayın Adalet Bakanı tarafından cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

31 . 1 . 1972
Celâl Kargılı
İçel Milletvekili

Cumhuriyetin ilânından bu yana, yıllar itibariyle, hapishanelere düşen insan sayısı nedir?

T. C.
Adalet Bakanlığı 28 . 2 . 1972
Sayı : 8492

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın soru önergesi Hk.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğünün 15 Şubat 1972 gün ve 7/937 - 5211/39205

İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından Cumhuriyetin ilânından bu zamanadek yıllar itibariyle cezaevlerine giren insan sayısı hakkında istenilen bilgiler, cezaevleri idaresinin 1929 yılında Adalet Bakanlığına intikali nedeniyle ancak 1926 yılından başlamak suretiyle ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Suat Bilge
Adalet Bakanı

Yıllar itibariyle cezaevlerine giren hükümlü ve tutuklu sayısı

Yıllar	Tutuklu	Hükümlü
1926	32 856	67 839
1927	33 517	60 346
1928	36 572	71 710
1929	37 041	51 064
1930	43 877	43 845
1931	50 011	55 959
1932	53 868	68 117
1933	49 980	65 464
1934	48 794	48 159
1935	46 728	66 274
1936	45 878	89 516
1937	44 442	93 940
1938	42 446	92 414
1939	37 431	88 295
1940	35 995	79 330
1941	38 037	68 860
1942	39 947	50 942
1943	43 162	48 947
1944	39 047	50 048
1945	39 051	52 824
1946	41 672	50 958
1947	46 115	56 278
1948	46 345	60 416
1949	50 292	69 387
1950	52 892	60 493
1951	53 952	58 699
1952	61 922	71 516
1953	58 071	78 313
1954	55 196	71 054
1955	58 698	89 925
1956	55 802	88 179
1957	57 693	72 516
1958	63 886	71 447
1959	65 232	77 590
1960	69 123	79 395
1961	69 191	68 852
1962	65 187	95 877
1963	65 690	94 243
1964	68 513	93 040
1965	102 590	82 187
1966	84 446	61 523
1967	82 259	68 292
1968	93 109	93 044
1969	82 751	88 722
1970	85 868	92 094
1971	92 380	93 268

4. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar icra takibine verilmiş dosya miktarına dair soru önergesi ve Adalet Bakanı Suat Bilge'nin yazılı cevabı (7/938)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun yazılı olarak Sayın Adalet Bakanı tarafından cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

31 . 1 . 1972
İçel Milletvekili
Celâl Kargılı

Cumhuriyetin ilânından bu yana, yıllar itibariyle icra takibine verilmiş dosya sayısı nedir?

T. C.
Adalet Bakanlığı 1.3.1972
Özlük İşleri Genel Müdürlüğü
Sayı : 11833

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Kanunlar Müdürlüğü ifadeli 15.2.1972 tarihli ve 7/938 - 5212/39206 sayılı yazıları;

İçel Milletvekili Sayın Celâl Kargılı'nın Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar icra takipleri ile ilgili olarak sorduğu yazılı soru önergesinin cevabı ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Prof. Suat Bilge
Adalet Bakanı

1940 yılından, bugüne kadar icra takibine verilmiş dosya sayısı yıllar itibariyle aşağıda gösterilmiştir.

1940 yılından önce bu konuda tutulmuş istatistik cetvelleri mevcudolmadığı cihetle, ilk sıhhatli rakamlar 1940 yılından itibaren tespit edilebilmiştir. 1971 yılı işleri ise henüz tespit edilmemiştir.

İcra takip dosyaları
(1940 - 1970)

Yılı	Takip dosyası sayısı
1940	190 537
1941	141 565
1942	109 653
1943	114 334
1944	129 078
1945	133 621
1946	167 232
1947	122 363
1948	187 699
1949	217 213
1950	247 680
1951	255 745
1952	275 154
1953	309 192
1954	325 605
1955	358 681
1956	356 803
1957	308 428
1958	309 291
1959	379 998
1960	461 093
1961	537 925
1962	560 739
1963	589 552
1964	656 288
1965	679 960
1966	710 642
1967	726 450
1968	829 859
1969	900 731
1970	893 128

5. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar evlenme ve boşanma miktarına dair soru önergesi ve Adalet Bakanı Suat Bilge'nin yazılı cevabı (7/939)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Sayın Adalet Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim. 31 . 1 . 1972

Saygılarımla.

İçel Milletvekili
Celâl Kargılı

Cumhuriyetin ilânından bu yana, yıllar itibariyle yılda kaç adet evlenme ve kaç adet boşanma olmuştur.

T.C. 26 . 2 . 1972
Adalet Bakanlığı
Hukuk İş. Gn. Müdürlüğü
Sayı : 6044

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın yazılı soru önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Millet Meclisi Genel Sekreterliği, Kanunlar Müdürlüğü ifadeli, 15 Şubat 1972 günlü, 7/939 - 5213/39207 sayılı yazımız.

İçel Milletvekili Sayın Celâl Kargılı ilgide gün ve sayısı gösterilen yazınıza ilişik olarak alınan, 31 Ocak 1972 günlü yazılı soru önergesinde, «Cumhuriyetin ilânından bu yana, yıllar itibariyle yılda kaç adet evlenme ve kaç adet boşanma olduğunun» bildirilmesini istemiş bulunmaktadır.

Bakanlığımızda evlenme ve boşanma durumları ile ilgili bilgiler ve bu konuda istatistikler toplanmamaktadır.

Malûmları olduğu üzere evlenme ve boşanma istatistiklerinin, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığına ilgili kuruluşlarınca intikal ettirilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan nüfus memurluklarınca da bu konuda gerekli işlemler yapıldığı cihetle lüzumlu bilginin, İçişleri Bakanlığından da elde edilebileceği düşünülmektedir.

Bu itibarla, soruya Bakanlığımca olumlu yönde cevap verilmesi mümkün olmamıştır.

Keyfiyeti bilgilerine saygı ile arz ederim.

Prof. Dr. Suat Bilge
Adalet Bakanı

6. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'deki kütüphane, kitaplık ve kitap sayısına dair soru önergesi, ve Millî Eğitim Bakanı İsmail Arar'ın yazılı cevabı (7/943)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Sayın Millî Eğitim Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim. 31 . 1 . 1972

Saygılarımla.

İçel Milletvekili
Celâl Kargılı

Türkiye'de halen kaç adet kütüphane ve kitaplık mevcuttur? Bu kütüphane ve kitaplıklardaki kitap sayıları nelerdir?

T. C. 2 . 3 . 1972
Millî Eğitim Bakanlığı
Özel
129

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 15 . 2 . 1972 tarih ve 7/943 - 5217/39211 sayılı yazıları.

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'deki kütüphane, kitaplık ve kitap sayısına dair yazılı soru önergesi ile ilgili cevabımız ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

İsmail Arar
Millî Eğitim Bakanı

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'deki kütüphane, kitaplık ve kitap sayısına dair yazılı soru önergesi ile ilgili cevabımız

Türkiye'de bulunan halk, çocuk kütüphaneleri ile gezici kütüphane sayısı aşağıda gösterilmiştir :

1. Halk kütüphanelerinin sayısı	314
2. Çocuk kütüphanelerinin sayısı	257
3. Gezici kütüphane sayısı	21
a) Gezici kütüphane otobüsü (7,5 - 9 tonluk, 2 500 - 3 000 kitaplı) (3'ü bu yaz hizmete girecek)	11
b) Gezici kütüphane jeepi	4
c) Gezici idare servisi (Canlı vasıta ile)	6

Bu kütüphanelerde bulunan kitap sayısı da aşağıdaki gibidir :

1. Halk kütüphanelerindeki toplam kitap sayısı	2 704 289
2. Çocuk kütüphanelerindeki toplam kitap sayısı	626 326
3. Gezici kütüphane otobüsü kitap sayısı (kitap koleksiyonları ayrıdır.)	25 101

7. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar Türkiye'deki hekim, diş hekimi ve eczane sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/950)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun yazılı olarak Sayın Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı tarafından cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

31 . 1 . 1972
İçel Milletvekili
Celâl Kargılı

Cumhuriyetin ilânından bu yana Türkiye'de yıllar itibariyle ihtisaslarına göre mevcut hekim, diş hekimi ve eczane sayısı ne olmuştur?

T. C.
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
Bakan
432 — 1.3.1972

Konu: İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi: 15 . 2 . 1972 tarih, Kanunlar Müdürlüğü : 7/950 - 5224/39218 sayılı yazı.

İçel Milletvekili Sayın Celâl Kargılı tarafından 31 . 1 . 1972 tarihinde verilen yazılı soru önergesine cevabım ektedir.

Arz ederim.

Saygılarımla
Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Yıllar	Hekim		Eczacı	Diş Tabibi
	Mütehassıs	Pratisyen		
1956	3 585	3 811	1 298	1 071
1957	3 671	4 031	1 394	1 220
1958	4 031	3 848	1 387	1 287
1959	5 217	4 609	1 406	1 395
1960	4 181	4 033	1 390	1 367
1961	4 770	4 228	1 517	1 555
1962	6 204	4 873	1 721	1 751
1963	6 422	4 809	1 768	1 824
1964	6 150	3 901	1 650	1 769
1965	6 657	4 238	1 771	1 932
1966	6 844	4 491	1 933	2 140
1967	7 266	4 609	2 203	2 246
1968	7 920	4 469	2 307	2 381
1969	9 620	5 583	2 546	3 025
1970	10 241	5 615	3 011	3 245

8. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar Türkiye'deki ebe, hemşire ve sağlık memuru sayısı ile kaç kişiye bir ebe, sağlık memuru ve hemşire düştüğüne dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı(7/951)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun yazılı olarak Sayın Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı tarafından cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

31 . 1 . 1972
İçel Milletvekili
Celâl Kargılı

Cumhuriyetin ilânından bu yana Türkiye'de yıllar itibariyle mevcut ebe, hemşire ve sağlık memuru sayısı nedir?

Yine yıllar itibariyle kaç kişiye bir ebe, sağlık memuru ve hemşire düşmüştür?

T. C.
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
Bakan
421 — 1.3.1972

Konu: İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi: 15 . 2 . 1972 tarih, Kanunlar Müdürlüğü 7/951 - 5225/39219 sayılı yazı.

Not : 1. 1971 yılı henüz illerden gelmediğinden gösterilmemiştir.
2. 1956 yılından önceki senelere ait adedi bilgiler tam derlenemediğinden gönderilememiştir.
3. Gösterilen adetler yurttaki personel toplamlarıdır.

İçel Milletvekili Sayın Celâl Kargılı tarafından 31 . 1 . 1972 tarihinde verilen yazılı soru önergesine cevabım ektedir.

Arz ederim.

Saygılarımla
Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Bir personele düşen nüfus

Yıllar	Ebe	Hemşire	Hemşire Yard.	Sağlık Memuru	Yıllar	Türkiye nüfusu	Ebe	Hemşire	Hemşire Yard.	Sağlık Memuru
1956	1 965	1 608	—	3 345	1956	24 064 763	12 246	14 965	—	7 194
1957	2 102	1 804	—	3 191	1957	24 064 763	11 448	13 339	—	7 541
1958	2 843	1 889	—	3 366	1958	24 064 763	8 464	12 739	—	7 149
1959	3 126	2 420	—	3 890	1959	24 064 763	7 698	9 944	—	6 186
1960	3 219	1 658	956	3 550	1960	27 754 820	8 622	16 739	29 032	7 818
1961	3 729	1 564	1 552	3 443	1961	27 754 820	7 442	17 746	17 883	8 061
1962	4 041	2 168	1 830	5 672	1962	27 754 820	6 868	12 802	15 166	4 893
1963	4 080	2 529	2 207	5 738	1963	27 754 820	6 802	10 974	12 575	4 837
1964	3 937	2 706	1 478	5 809	1964	27 754 820	7 233	10 256	18 778	4 777
1965	4 329	2 969	1 623	4 676	1965	31 391 421	7 251	10 573	19 341	6 713
1966	4 964	3 058	1 981	5 180	1966	32 332 911	6 513	10 573	16 321	6 241
1967	5 621	3.591	2 570	5 897	1967	33 302 864	5 924	9 273	12 958	5 647
1968	6 676	3 927	3 499	6 494	1968	34 301 918	5 138	8 734	9 803	5 282
1969	10 251	4 301	3 809	9 461	1969	35 330 941	3 446	8 214	9 275	3 734
1970	11 321	4 688	4 108	9 954	1970	36 390 841	3 214	7 762	8 853	3 655

9. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar doğan her bin çocuktan ölenlerin sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/952)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun yazılı olarak Sayın Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı tarafından cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

31 . 1 . 1972

İçel Milletvekili
Celâl Kargılı

Cumhuriyetin ilânından bu yana, yıllar itibariyle, Türkiye'de ortalama insan ömrü kaç yıldır? Doğan her bin çocuktan kaçı ilk yıl ölmekte ve 12 yaşa varıncaya kadar ölen çocuk sayısı kaçı bulmaktadır?

Sağlık ve Sosyal Yardım

T. C.
Bakanlığı
Bakan
Sayı : 479

14 . 3 . 1972

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın önergesi hakkında.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 19 . 2 . 1972 tarih Kanunlar Müdürlüğü : 7/952 - 5226/39220 sayılı yazı.

Not : 1. 1971 yılı henüz illerden gelmediğinden gösterilmemiştir.

2. 1956 yılından önceki senelere ait adedî bilgiler tam derlenemediğinden gönderilememiştir.

3. Gösterilen adetler yurttaki personel toplamlarıdır.

Türkiye'de ortalama insan ömrü ve çocuk ölümleri hakkında İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından verilen yazılı soru önergesi hakkında Devlet İstatistik Enstitüsünden alınan cevabın bir sureti ilişiktedir.

Arz ederim.

Saygılarımla.

Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Ortalama insan ömrü ve çocuk ölümleri sayısı

1935'ten 1960 yılına kadar beşer yıllık beş sayım devresinde Türkiye'de gerek erkek ve kadın nüfus gerek bütün nüfus için Prof. Kenan Gürtan tarafından tahmin edilen doğuştaki hayat ümidi yıl olarak şöyledir :

Devre	Erkek	Kadın	Toplam nüfus
1935 — 1940	42.3	47.5	44.9
1940 — 1945	33.5	35.6	34.5
1945 — 1950	42.2	50.4	46.3
1950 — 1955	50.7	54.8	52.7
1955 — 1960	53.7	56.6	55.2

Kaynak : Türkiye'de nüfus problemi ve iktisadî kalkınma ile ilgili Dr. K. Gürtan Sh. 92.

Enstitümüzce 1966 - 1967 yılları için hesaplanan hayat tablolarına göre bu değerler erkek için 52.51, kadın için 56.27 bulunmuştur. (DİE yayın No. : 623)

Türkiye nüfus araştırmasından elde edilen verilere göre bebek ölümü oranları Türkiye'de 1966 - 1967 yılında 1 000 canlı doğumda 153, köysel yerlerde 168 ve şehirsel yerlerde 113'tür.

Aynı araştırmaya göre 1966 - 1967 yıllarında 15 yaşına kadar ölenlerin oranı köylerde yüzde 22.6 şehirlerde 16.1'dir. Ayrıca 12 yaşa kadar ölenlerin yüzdesi bilinmemektedir.

10. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar Türkiye'deki cüzamlı, frengili, trahomlu ve veremli insan sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/953)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun yazılı olarak Sayın Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı tarafından cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

31 . 1 . 1972
İçel Milletvekii
Celâl Kargılı

Cumhuriyetin ilânından bu yana, yıllar itibariyle Türkiye'deki cüzamlı, frengili, trahomlu ve veremli insan sayısı ne olmuştur?

T. C.
Sağlık ve Sosyal Yardım
Bakanlığı
Bakan
Sayı : 0482

14 . 3 . 1972

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın önergesi hakkında.

Millet Meclisi Başkanlığı

İlgi : 19 . 2 . 1972 tarih Kanunlar Müdürlüğü : 7/953 - 5227/39221 sayılı yazısı.

Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar Türkiye'deki cüzamlı, frengili trahomlu ve veremli insan sayısına dair İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından verilen 31 . 1 . 1972 tarihli yazılı soru önergesine cevabım ektedir.

Arz ederim.

Saygılarımla.

Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Veremli insan sayısı

Memleketimizde Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren mevcut veremli miktarını gösterir muteber bir istatistik bulmak mümkün değildir.

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından toplanan ölüm istatistikleri dahi 1945 yılından itibaren başlamaktadır. Tüberkülozun ilâçla tedavisinin başlaması 1945 - 1950 yılları arasında gelişmiştir. Bu yıllarda tedaviye muhtaç veremli nispetinin veremden ölümün 10 misli olduğu hesaplanmakta idi. 1945 yılında ölüm nispeti 100 000 de 263 olup, aynı tarihte Türkiye nüfusu 18 860 000 olduğuna göre, aynı yılda takriben 50 000 kişinin veremden öldüğü ve tedaviye muhtaç 500 000 veremli bulunduğu tahmin edilebilir.

Bundan sonra veremin ilâçla tedavisi başlamış ve ölüm ile hastalık arasındaki nispet değişmiştir. Ancak 1960 yılında Verem Savaşı Genel Müdürlüğünün teşekkülü ile Türkiye'deki veremli nispetini tespit edecek çalışmalar başlamıştır.

1960 - 1962 yıllarında yapılan taramalarda tedaviye muhtaç veremli nispeti % 2,5 - 3 ortalama % 2,8 olarak bulunmakta idi. 1961 yılında Türkiye'nin nüfusu 28 231 000 olduğuna göre 1961 yılında Türkiye'de 790 000 civarında tedaviye muhtaç veremli olduğu tahmin edilmektedir.

1970 yılında yapılan taramalarda tedaviye muhtaç veremli nispeti % 0,5 olarak bulunmuştur.

1970 Türkiye nüfusu 35 232 000 olduğuna göre Türkiye'de 176 000 tedaviye muhtaç veremli olduğu hesabedilmektedir.

Bütün Türkiye nüfusunun her yıl röntgenle taramak mümkün olmadığından, her sene Türkiye'de mevcut bütün veremli hastayı bulmak mümkün değildir.

1960 yılından itibaren yapılan muayene ile teşkilât tarafından tespit edilen hasta sayısı aşağıda gösterilmiştir.

1960 - 1970 yılları arasında yapılan muayene ve bulunan hasta miktarı

Yılı	Muayene edilen	Yeni bulunan hasta
1960	703 469	(1) 8 772
1961	1 000 063	15 292
1962	1 725 351	32 175
1963	1 923 385	52 595
1964	2 488 401	47 699
1965	2 467 344	53 851
1966	3 162 991	56 287
1967	3 777 030	54 850
1968	3 770 576	55 806
1969	4 327 866	52 009
1970	3 556 549	46 146

(1) Yapılan yıllık muayenelerin yarısı tarama muayenesi, diğer yarısı ise kendisinde hastalık olduğundan şüphe eden vatandaşların ferdî müracaatları üzerine yapılan muayenedir. Bu gibi ferdî müracaatlarda hasta nispeti çok olduğundan, muayeneye göre bulunan hasta nispeti yüksek gözükmektedir.

Muhtelif yıllara göre Türkiye'de Trahomlu hasta sayısı

Yılı	Kayıtlı Trahom sayısı
1923 - 1924	Mücadele henüz başlamamıştır.
1925	2 067
1926	18 507
1927	21 381
1928	20 493
1929	31 511
1930	54 356
1931	90 501
1932	111 610
1933	145 317
1934	137 102
1935	142 917
1936	136 526
1937	148 931
1938	161 520
1939	154 416
1940	148 743
1941	159 714
1942	172 816
1943	189 305
1944	238 519
1945	251 283
1946	234 502
1947	269 311
1948	243 516
1949	269 320
1950	366 927
1951	359 946
1952	365 703
1953	372 472
1954	434 974
1955	257 202
1956	211 942
1957	291 700
1958	291 835
1959	263 071
1960	215 311
1961	218 489
1962	206 503
1963	236 136
1964	258 351
1965	331 268
1966	290 974
1967	305 649
1968	310 746
1969	175 981

Yılı	Kayıtlı Trahomlu sayısı
1970	161 508
1971	158 742

1926 - 1972 yıllara göre Frengi ve Lepralı durumu

Yıllar	Frengi'li miktarı	Lepra'lı miktarı
1926	81 826	—
1927	92 051	—
1928	96 536	—
1929	102 125	—
1930	108 792	—
1931	115 367	—
1932	144 998	—
1933	151 619	—
1934	154 369	—
1935	161 753	—
1936	153 268	—
1937	158 010	—
1938	155 875	—
1939	152 215	—
1940	148 656	—
1941	141 723	—
1942	133 466	—
1943	131 258	—
1944	127 701	—
1945	122 631	—
1946	121 090	—
1947	117 070	—
1948	109 617	—
1949	107 782	—
1950	104 491	—
1951	90 396	—
1952	90 366	—
1953	72 307	—
1954	67 544	—
1955	61 608	—
1956	54 770	—
1957	50 066	—
1958	46 805	—
1959	43 406	—
1960	78 966	1 192
1961	35 205	1 490
1962	32 514	1 780
1963	29 545	3 120
1964	27 113	3 439
1965	23 835	3 210
1966	22 556	3 294
1967	19 807	3 429
1968	17 373	3 781
1969	16 808	3 710
1970	13 572	3 672
1971	12 599	3 771

Not : 1971 yılı istatistiği henüz sonuçlanmadığından geçici rakamdır.

Not : Lepra mücadelesi 1960 yılında başladığından daha evvelki tarihler gösterilememiştir.

11. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar sakat insan sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/954)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Sayın Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

31 . 1 . 1972
Celâl Kargılı
İçel Milletvekili

Cumhuriyetin ilânından bu yana, yıllar itibariyle sakatlık nevilerine göre mevcut sakat sayısı nedir?

T. C.
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
Bakan
692

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 19 . 2 . 1972 tarih, Kanunlar Müdürlüğü : 7/954 - 5228/39222 sayılı yazı.

Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar mevcut sakat insan sayısına dair İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından verilen 31 . 1 . 1972 tarihli yazılı soru önergesine ait cevap Devlet İstatistik Enstitüsünden alınan bilgilere göre hazırlanarak ekte sunulmuştur.

Arz ederim.

Saygılarımla.

Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Sayım yıllarına göre nüfusun sakatlık itibariyle dağılımı

Sakatlar	1927		1935		1945		1955		1965	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Toplam	135 848	57 500	186 817	128 860	77 377	60 748	195 022	121 921	238 605	142 380
Çolak	16 290	2 804	45 308	11 406	13 864	5 079	25 257	7 286	21 237	5 884
Kambur	1 864	1 172	5 595	5 963	3 485	2 993	4 035	3 169	3 267	2 476
İki gözü kör	15 322	11 638	23 500	27 232	15 299	17 369	45 269	24 143	51 544	23 234
Bir gözü kör							15 602	16 168	19 448	18 730
Kötürüm	—	—	6 496	9 121	1 182	1 686	3 069	3 224	11 056	8 876
Sağır	—	—	—	—	—	—	10 861	6 295	16 013	9 144
Sağır ve dilsiz	9 801	5 041	20 530	14 431	9 142	5 989	10 138	6 743	16 230	11 472
Topal	32 714	17 328	72 971	52 903	32 761	26 625	62 636	45 246	86 976	55 914
Müteaddit	—	—	8 564	5 385	1 644	1 007	5 937	3 161	3 778	2 220
Sair	59 857	15 517	3 853	2 419	—	—	2 030	1 033	—	—
Bilinmeyen	—	—	—	—	—	—	10 188	5 453	9 056	4 430

12. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar Türkiye'deki bakıma muhtaç ve kimsesiz insan sayısına dair soru önergesi, ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/955)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Sayın Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim. 31 . 1 . 1972

Saygılarımla.

İçel Milletvekili
Celâl Kargılı

Cumhuriyetin ilânından bu yana, yıllar itibariyle Türkiye'de bakıma muhtaç ve kimsesiz insan sayısı ne olmuştur?

T. C.
Sağlık ve Sosyal yardım Bakanlığı
Bakan
739

18 . 4 . 1972

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 19 . 2 . 1972 tarih Kanunlar Müdürlüğü : 7/955-5229/39223 sayılı yazı.

İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından Türkiye'de bakıma muhtaç ve kimsesiz insan sayısına dair yazılı soru önergesine cevap verecek nitelikte Bakanlığımızda istatistik bulunmamaktadır.

Bu konuda Devlet İstatistik Enstitüsünden de her hangi bir bilgi alınamamıştır.

Arz ederim.

Saygılarımla
Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

13. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar tedaviye tabi tutulan akıl hastası sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı. (7/956)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Sayın Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim. 31 . 1 . 1972

Saygılarımla.

İçel Milletvekili
Celâl Kargılı

Cumhuriyetin ilânından bu yana, yıllar itibariyle tedaviye tabi tutulan akıl hastası sayısı nedir?

T. C.
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
Bakan
0481

14 . 3 . 1972

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 19 . 2 . 1972 tarih Kanunlar Müdürlüğü : 7/956-5230/39224 sayılı yazı.

İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından 31 . 1 . 1972 tarihinde verilen yazılı soru önergesine cevabım ektedir.

Arz ederim.

Saygılarımla.

Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Yatarak tedavi görenler sayısı : 1956 - 1971

Yıl	Vaka sayısı
1956	11 529
1957	10 547
1958	8 374
1959	12 218
1960	8 782
1961	10 887
1962	12 289
1963	12 765
1964	12 218
1965	12 102
1966	11 493
1967	17 616
1968	18 315
1969	19 862
1970	21 142
1971	28 375 (x)

(x) Geçici rakamdır.

Not : 1956 yılından önceki istatistik sistemine göre sorunun cevabı tam verilemediğinden yazılmamıştır.

14. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar intihar eden insan sayısına dair soru önergesi ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/957)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Sayın Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim. 31 . 1 . 1972

Saygılarımla.

Celâl Kargılı
İçel Milletvekili

Cumhuriyetin ilânından bu yana, yıllar itibariyle intihar eden insan sayısı nedir?

T. C. 14 . 3 . 1972
Sağlık ve Sosyal Yardım
Bakanlığı
Bakan
480

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 19 . 2 . 1972 tarih, Kanunlar Müdürlüğü : 7/957 - 5231/39225 sayılı yazı

İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından 31 . 1 . 1972 tarihinde verilen intihar olayları hakkındaki yazılı soru önergesine cevabım ektedir.

Bu cevap Devlet İstatistik Enstitüsünden alınmıştır. Adalet Bakanlığından da bu konuda gereken bilginin alınabileceğini arz ederim.

Saygılarımla.

Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım
Bakanı

Türkiye'de vukubulan intihar olayları

1931	yılında	85	Adet
1932	»	75	»
1933	»	67	»
1934	»	59	»
1935	»	52	»
1936	»	56	»
1937	»	63	»
1938	»	76	»
1939	»	90	»
1940	»	86	»
1941	»	65	»
1942	»	66	»
1943	»	68	»
1944	»	73	»
1945	»	61	»
1946	»	80	»
1947	»	81	»
1948	»	52	»
1949	»	53	»
1950	»	70	»
1951	»	67	»
1952	»	87	»
1953	»	101	»
1954	»	98	»
1955	»	88	»
1956	»	85	»
1957	»	104	»
1958	»	130	»
1959	»	135	»
1960	»	135	»
1961	»	151	»
1962	»	197	»
1963	»	161	»
1964	»	199	»
1965	»	195	»
1966	»	185	»
1967	»	193	»
1968	»	200	»
1969	»	207	»
1970	»	180	»

15. — Ankara Milletvekili Hüseyin Balan'ın, İzmit'te Petro - Kimya Tesisleri A. Ş. tarafından kurulması düşünülen Petrol Gazı Karası (Carbon Black) tesislerine dair soru önergesi ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Nezih Devres'in yazılı cevabı (7/958)

26 Ocak 1972

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından aşağıdaki sorularımın yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlinizi saygılarımla arz ederim.

Ankara Milletvekili
Hüseyin Balan

Soru :

1. Petro - Kimya Tesisleri A. Ş. tarafından İzmit'te kurulması düşünülen, Petrol Gazı Karası (Carbon Black) tesislerinin :

a) Maliyet bedeli nedir?

1. İç finansman miktarı TL. olarak.

2. Dış finansman miktarı $ olarak.

b) Tesisin yıllık üretim kapasitesi nedir?

1. İç tüketim miktarı?

2. İhraç imkânı var mıdır, ne kadar tahmin edilmektedir? Hangi ülkelere?

c) Tesislerin inşaatına ne zaman başlanacak ve hangi tarihte üretime geçilecektir?

d) Tesisler kendisini kaç yılda amorti edecektir? Rantabilite hesaplarının anahatları nelerdir?

e) Tesisler herhangi bir yeri örnek alarak mı planlanmıştır?

f) Proje hakkında kısa teknik bilgi?

T. C.
Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı
Enformasyon ve Genel İlişkiler Müşavirliği
20.4.1972

Sayı : 112/1 - 423/2 - 72/585 21354

Konu: Ankara Milletvekili Sayın Hüseyin Balan'ın yazılı soru önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 19 . 2 . 1972 gün ve 7/958 - 5239/39337 sayılı yazınız.

Ankara Milletvekili Sayın Hüseyin Balan'ın «Petro - Kimya Tesisleri T. A. Ş. tarafından kurulması düşünülen Karbon Siyahı (Carbon Black) tesisleri» ne dair yazılı soru önergesi cevabı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Nezih Devres
Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı

Ankara Milletvekili Sayın Hüseyin Balan'ın Petkim - Petrokimya A. Ş. tarafından kurulmakta olan Karbon Siyahı ünitesine mütedair 26 . 1 . 1972 tarihli yazılı soru önergesi cevabıdır.

Soru :

Petro - Kimya Tesisleri A. Ş. tarafından İzmit'te kurulması düşünülen, Petrol Gazı Karası (Carbon Black) tesislerinin :

a) Maliyet bedeli nedir?

1. İç finansman miktarı TL. olarak.

2. Dış finansman miktarı $ olarak.

b) Tesisin yıllık üretim kapasitesi nedir?

1. İç tüketim miktarı?

2. İhraç imkânı var mıdır, ne kadar tahmin edilmektedir, hangi ülkelere?

c) Tesislerin inşaatına ne zaman başlanacak ve hangi tarihte üretime geçilecektir?

d) Tesisler kendisini kaç yılda amorti edecektir? Rantabilite hesaplarının anahatları nelerdir?

e) Tesisler her hangi bir yeri örnek alarak mı planlanmıştır?

f) Proje hakkında kısa teknik bilgi.

Cevap :

1. Petkim - Petrokimya A. Ş. tarafından Yarımca Petrokimya Kompleksinde tesis edilmekte olan Karbon Siyahı ünitesinin;

a) Maliyet bedeli (proje bedeli toplam olarak 124 035 000 TL. dır.

1. Bu projenin iç finansmanı 36 704 000 TL. dır.

2. Dış finansmanı 87 331 000 TL. dır. (87 331 000 TL. = 5 800 000 $)

b) Devlet Yatırım Bankası, Devlet Planlama Teşkilâtı ve Petkim tarafından yurt içi talep tahminlerine dayanılarak, tesisin en uygun üretim kapasitesi 15 bin ton/yıl olarak seçilmiştir.

Böylece bu ünite, yalnızca yurt içi ihtiyacını karşılayacaktır.

c) Tesislerin inşaat ve montajına 1970 yılında başlanılmış olup, ünitenin 1972 Eylül ayında tecrübe işletmesine alınması programlanmıştır.

d) Karbon Siyahı ünitesinin amortisman süresi, kompleksin diğer ünitelerinde olduğu gibi 10 yıl olarak kabul edilmiştir. Ünite bu projeye tahsis edilecek öz kaynak üzerinden % 10 net kâr sağlaması esasına göre projelendirilmiş olup, halihazır Karbon Siyahı gümrüklü ithal fiyatı, bu proje için satış fiyatı olarak uygulandığında bu esas gerçekleştirilebilecektir.

Halihazır gümrüklü ithal fiyatı 5 400 TL/ton dur.

e) Karbon Siyahı ünitesi, Phillips Petroleum lisansı ile üretim yapacaktır. Ünitenin mühendislik ve tedarik hizmetlerini İtalyan Eurotechnica firması yapmaktadır.

f) Petkim kompleksinde kurulacak Karbon Siyahı fabrikasında üretim metodu olarak fırın metodu (Furnace Process) seçilmiştir. Bu metotda hammadde olarak «Aromatik Yağ» adı verilen rafineri artıkları veya kok fabrikaları artıkları kullanılır. Bu metot ilk defa 1943 yılında tatbik edilmiş olup bugün dünya üretiminin % 85 - 90'ı bu metot ile sağlanmaktadır.

Tesis esas itibariyle reaktör, soğutma kulesi, toplama (filitrasyon) sistemi ve taneleştirme kısımlarından müteşekkildir.

Bilgilerinize saygı ile sunarım.

Nezih Devres
Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı

16. — İstanbul Milletvekili Bahir Ersoy'un, memleketimizin 1958 yılından beri yabancı firmalara ne miktar navlun ödediğine dair soru önergesi ve Ulaştırma Bakanı Rıfkı Danışman'ın yazılı cevabı (7/959)

2 . 2 . 1972

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Sayın Ulaştırma Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracı olmanızı rica ederim.

İstanbul Milletvekili
Bahir Ersoy

Konu :

27 Aralık 1971 tarihli Cumhuriyet Gazetesinin birinci sayfasının alt ortasında dört sütun üzerinde :

«Yabancı armatörlere 1,3 milyar döviz ödendi» başlığı altında bir haber yayınlanmıştır. Haber şöyle başlıyor: «Türkiye, 1971 yılı 11 ayı içinde 1 milyar 300 milyon liralık dövizi ithal ve ihraç mallarımızın taşınması için yabancı armatörlere ödenmiştir. Bundan en büyük parayı Libarya ve Panama bandıralı gemilerin sahipleri olan Onasis, Niyarkos, Skouras gibi Yunanlı ve Yunan asıllı armatörler almışlardır.

Dünya deniz ticareti 1971 yılının Temmuz ayı sonuna kadar % 7,34 lük bir artış kaydetmiştir. Rekor ise % 27,94 lük bir artışla Yunanlıların olmuştur. Yunan Filosunun bu artışında Türkiye navlunlarının Yunanlı armatörlere akması da rol oynamıştır. Dünya deniz ticaret filosunun % 7,34 lük artmasına karşılık, Türk filosu % 6,28 lik bir artışla 696 bin 913 tona çıkmıştır. Yunan Filosu ise 16.874 bin tona ulaşarak dünyada üçüncülüğü almıştır. Türkiye ise 29 nculuktan 33 ncülüğe düşmüştür...» diye devam ediyor.

Soru :

1. Memleketimiz 1958 yılından beri navlun parası olarak dış firmalara ne ödemiştir?

2. Bu paranın memleketlere ve firmalara göre dağılımının, her seneyi ayrı belirterek bir cetvel halinde bildirilmesi?

3. Hissesine fazla para isabet eden firmanın durumu bir tesadüf müdür? Bir ihale veya pazarlık sonu mu olmuştur? Öyle ise bu anlaşma hangi tarihte ve kim tarafından yapılmıştır?

4. Bu para ile yeni gemi alsaydık ticaret filomuzun gücü ne olurdu?

5. Konuda vazifeyi kötüye kullanma var mıdır? Daha başka bir deyimle suiistimal var mıdır? Varsa ilgililer hakkında ne yapılmıştır?

T. C.
Ulaştırma Bakanlığı 8 . 4 . 1972
Tarife ve Ticaret
Dairesi Başkanlığı
Bütçe - 200

Konu : Yabancı firmalara ne miktar navlun ödendiği Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 19 . 2 . 1972 gün ve Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü 7/959-5244/39348 sayılı yazıları,

27 Aralık 1971 tarihli Cumhuriyet Gazetesinin birinci sayfasında «Yabancı armatörlere 1,3 milyar döviz ödendi» başlığı altında yayınlanan dört sütunluk bir yazı üzerine, İstanbul Milletvekili Sayın Bahir Ersoy'un Ulaştırma Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılması isteği ile Yüksek makamlarına vermiş olduğu 2.2.1972 tarihli soru önergesinde yer alan 5 maddeden 4 ncü madde hariç, diğerleri Maliye Bakanlığını ilgilendirdiğinden keyfiyet 23 . 2 . 1972 tarih, Liman ve Denizişleri Dairesi U-1/8-1/494 sayılı yazımızla adı edilen Bakanlığa intikal ettirilmiştir.

Maliye Bakanlığından bu defa alınan 3 . 4 . 1972 gün ve Hazine Genel Müdürlüğü Milletlerarası İktisadî İşbirliği Teşkilâtı Hazmiit. 593583-057/E-119/15370 sayılı cevabî yazıda;

Soru önergesinde belirtilen hususların tespiti için Bakanlıklarınca ilgili merciler nezdinde temasa geçilerek gerekli araştırmaların yapıldığı, ancak,

1. 1961 yılına kadar navlun için döviz Bakanlıklarınca tahsis edilmekte iken bu seneden sonra libere edilmiş olması,

2. Merkez Bankasının bütün şubelerince navlun için döviz tahsis edilmesi ve bu tahsislerin bankanın idare Merkezine, içinde,

a) Yolcu bileti bedellerine,

b) Bagaj ücretlerine

c) Eşya navlunlarına

d) Charter seferleriyle ilgili ücretlere

Ait giderler de dahil rakamlar halinde bildirilmesi,

3. Ayrıca yetkili bankaların, navlun gideri mahiyetinde mahsup işlemi yapabilmeleri,

Muvacehesinde, 1958 yılından bu yana, memleketlere ve firmalara göre dağılımını da göstermek suretiyle, yabancı firmalara ne kadar döviz ödendiğinin muayyen sürede tespitinin mümkün olamayacağının anlaşıldığı,

Bildirilmektedir.

Bakanlığımızı ilgilendiren «bu para ile yeni gemi alsaydık Ticaret Filomuzun gücü ne olurdu?» hakkındaki 4 ncü maddede yer alan soruya, 1958 yılından bu yana firmalara ödenen döviz miktarını, Maliye Bakanlığınca yukarıda açıklanan nedenlerle tespit edilememiş olması sebebiyle kesin bir cevap vermeye imkân görülememektedir.

Bilgilerine arz ederim.

Rıfkı Danışman
Ulaştırma Bakanı

17. — Trabzon Milletvekili Mehmet Arslantürk'ün, İzmir'de inşa edilen Halkapınar spor tesislerine dair soru önergesi ve Bayındırlık Bakanı Mukadder Öztekin ile Gençlik ve Spor Bakanı Adnan Karaküçük'ün yazılı cevapları (7/960)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Bayındırlık Bakanı ile Gençlik ve Spor Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracı olmanızı saygılarımla öneririm.

5 . 2 . 1972
Trabzon Milletvekili
Mehmet Arslantürk

Öğrenebildiğimiz kadarıyle, İzmir'deki Halkapınar spor tesislerinin yapımında :

1. İhale şartlarında hangi pozdan iskele (kalıp) yapılacağı ve hangi iskelede hangi fiyatın uygulanacağı tespit ediliyor. Mahal listesi, fiyatlar ve her şey gösterilmek üzere projeler hazırlanıyor. Ve proje tutarı 3 milyon lira olarak belirtiliyor. Sonradan, proje değiştiriliyor... Projeye daha sık iskele sokuluyor ve yeni projeyi İzmir Bölge Yapı İşleri Müdürlüğü de tasdik ediyor. Yeni projenin malî portesi ise 32 milyon liradır. Yapılan şikâyet üzerine mesele bir bilirkişiye incelettiriliyor. Bilirkişi sözü geçen tesisler için 32 milyonluk yeni iskele projesine ihtiyaç bulunmadığı sonucuna varıyor.

2. Spor tesislerinin yapıldığı arazi üzerinde de jeolojik bir etüt yapılmıyor. Sahanın emniyet gerilmesi çok düşük ve zemin bataklıktır. Zeminin teknik bir kurul tarafından incelenip mukayeseli temel projesi de yapılmıyor. Derin radye ve fore kazıktan hangisinin kullanılmasının daha elverişli olduğu da dikkate alınmıyor. Stadyumda meydana gelen yangının da kasten çıkarıldığı bilirkişiler tarafından belirtiliyor.

Böylece yer hariç 56 milyon liraya çıkacağı düşünülen stadyum 162 milyon liraya yapılıyor. Ve Devlet Hazinesi tesislerin yapımında 100 milyona yakın zarara sokulmuş bulunuyor, yolunda iddialar ileri sürülmektedir.

Bu derecede, malî bir önem taşıyan, söylentiler ne dereceye kadar doğrudur? Yapılan soruşturma dosyası nerededir; ne işlem görmüştür veya görecektir? Soruşturma, Maliye müfettişleri ile ilgili bakanlıklar müfettişleri tarafından mı yapılmıştır? Soruşturmaya Maliye müfettişleri katılmamışsa sebepleri nelerdir?

Bayındırlık Bakanlığı 10 . 3 . 1972

T. C.
Hususi Kalem
Sayı : 473

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 25 . 2 . 1972 gün 7/960 - 5254/39475 sayılı yazınız.

İzmir'de inşa edilen Halkapınar spor tesislerine dair Trabzon Hilletvekili Mehmet Arslantürk tarafından verilen 5 . 2 . 1972 günlü yazılı soru önergesi incelenmiştir.

Ankara ve İstanbul'da aynı anda basın toplantısı yapan Mimarlar Odası iddia ediyor, «Halkapınar tesislerinden 40 milyon lira haksız kazanç sağlanmıştır.» başlıklı bir yazıdaki iddialar ihbar telâkki edilerek iki müşavir müfettişimiz 1 . 11 . 1971 tarihinde konunun tetkik gerekirse tahkiki ile görevlendirilmiştir.

Müşavir müfettişlerimiz mahallinde ve merkezde dosyalar üzerinden incelemeler yapmışlar,

15 . 2 . 1972 tarihinde raporlarını Bakanlığımıza vermişlerdir.

Konunun arz ettiği önem dolayısıyle, tahkikata Memurin Muhakematı hakkında Kanunun 10 ncu maddesi gereğince teşkil ettiğim tahkik heyeti tarafından devam olunmaktadır. Heyetin düzenleyeceği fezlekeli dosya karar mercilerine sunulacaktır. İlk tahkikatın yürütülmekte olması hasebiyle daha fazla açıklamada bulunmamız mümkün değildir.

Tahkikat teknik konular üzerinde cereyan ettiğinden, Maliye müfettişlerinin soruşturmaya katılmalarına şimdilik lüzum bulunmamaktadır.

Arz ederim.

Mukadder Öztekin
Bayındırlık Bakanı

T. C.
Gençlik ve Spor Bakanlığı
Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü
Dairesi : Tesisler : T-35-29
Sayı : 952

29 Mart 1972

Konu : İzmir - Halkapınar Spor tesisleri Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 19 Şubat 1972 gün ve 7/960-5254/39475 sayılı yazınıza;

İzmir'de inşa edilen Halkapınar Spor tesislerine dair Trabzon Milletvekili Sayın Mehmet Arslantürk tarafından ilgideki yazı eki soru önergesine ait cevap listesi ilişikte takdim edilmiştir.

Bilgilerine arz ederim.

Adnan Karaküçük
Gençlik ve Spor Bakanı

Trabzon Milletvekili Sayın Mehmet Arslantürk'ün İzmir Halkapınar Spor tesisleri soru önergesine ait cevap listesi :

Cevap 1. Halkapınar Spor tesisleri devir muamelesine ait işler Bayındırlık Bakanlığı ile Devlet Bakanlığı arasında yapılan 14 Aralık 1968 tarihli protokola istinaden 12 Şubat 1969 tarihinde Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından Bayındırlık Bakanlığına devredilmiştir.

İdaremizde bulunan mevcut dosyalardan çıkartılan notlar :

	TL.
1. İnşaatın keşif bedeli	56 500 355,51
2. Münakasa tenzilâtı	% 15,89
3. Münakasa tenzilâtı tutarı	8 977 906,49
4. İhale tutarı	47 522 449,02
5. Mukavele tarihi : 10 . 7 . 1968 tarih ve 10050 sayılı Ankara 10 ncu Noteri.	
6. İnşaat müddeti : 15 Haziran 1971	
7. Günlük gecikme cezası	10 000 TL. dır.
8. 12 . 2 . 1969 tarihinde bitmiş inşaat tutarı :	11 116 532,34
9. 12 . 2 . 1969 mevcut ihzarat tutarı	2 645 450,00
Yekûn	13 761 973,34
% 15,89 münakasa tenzilâtı	2 186 777,56
5 Nolu istihkakla net ödenen	11 575 195,78

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünce Halkapınar tesislerine yapılan istihkak ödemeleri (dökümü)

	TL.
1. Nolu istihkakla net ödenen	2 789 140,09
2. » » » »	1 971 284,92
3. » » » »	1 965 252,17
4. » » » »	1 374 572,57
5. » » » »	3 474 946,03
nen	11 575 195,78

Bu istihkaklar içerisinde 810 mt. fore kazık için malzeme, işçilik ve sair karşılığı olarak (411.676,25) Tl. civarında bir ödeme idaremizce yapılmıştır.

Müteahhit Kemâl Uzan ile idaremiz arasında akdedilen mukavelenin tabiî eki olan hususi şartnamenin; Müteahhit işin ikmali için lüzumlu;

(A) Fıkrası gereğince Temel zemin etüdü ve temel sisteminin tayini ve buna istinaden temel hesaplarının ve projelerinin ikmali mukavele tarihinden itibaren 2 ay sonunda,

(B) Fıkrası gereğince mevcut tasdikli mimarî projeye göre ve gerekli statik tadilâtı kaale alarak hazırlanacak betonarme hesap ve pro-

jelerinin ikmâli mukavele tarihinden itibaren 3 ay sonunda,

(C) Fıkrası gereğince bilumum mimari tatbikat projeleri ve detayları ile her türlü tesisat tatbikat projeleri ve detayları mukavele tarihinden itibaren 4 ay sonunda teslim edilecektir.

Müteahhide bu işler karşılığında hususi şartnamenin 11 nci maddesine göre maktuen (300.000.—) lira idarece ödenecektir. Bu meblâğın % 50 si bilumum tatbikat projelerinin, mütebaki (bakiye) % 50 si bilumum detay resimlerinin Bayındırlık Bakanlığınca tasdikini müteakip usulüne göre ödenecektir.

Cevap 2. Mukavele tabiî eki olan hususî şartnamenin 14 - 15 ve 16 ncı maddelerden;

Madde 14. — Zemin etüdü için evvelce yapılmış sondaj evrakı dairede mevcuttur. Bundan istifade edilerek ve gerektiğinde gösterilen lüzumun dairece kabulü şartiyle yeni sondaj kuyuları açılarak zemin ve temel sistemi etüdü yapılacaktır. ilâve yeni sondajlar için Bayındırlık Bakanlığı analiz ve birim fiatları tatbik edilecektir.

Madde 15. — Temel sistemi mukavele dosyasında temel sistemi radye jeneral düşünülmüş ve 1. keşif özeti buna göre tanzim edilmiş olup, müteahhit idarece yapılmış sondaj ve etüdlerden faydalanılarak inşaatın temel sisteminin radye jeneral veya diğer sistemlerle teknik ve maliyet mukayeselerini yaparak ihale tarihinden itibaren 60 gün içinde idareye tevdiye mecburdur. Müteahhit zemin etüdünü ikmâl ve temel sistemini tayin ve tasdik ettirmeden bina inşaatına başlayamaz.

Madde 16. — Temel sistemi ve statik hesapları için daha başka araştırmalara da ihtiyaç hasıl olduğu takdirde müteahhit bu araştırmaları da yaptıracak ve araştırmalara ait labaratuvar tecrübelerini de İ. T. Ü. veya idarenin kabul edeceği diğer bir müessesede bedeli kendisine ait olmak üzere yaptıracaktır. Bu araştırma ve tecrübelerden dolayı müteahhide hiç bir bedel ödenmiyecektir.

Temel sistemi tayini için ek özel teknik şartname hükümleri idarenin temel sisteminin tespiti için yeniden sondaj yaptırmasına karar verdiği takdirde yapının temel sistemini tayin için yapılacak çalışmalar;

1. Arazideki sondaj v. s. araştırmaları,
2. Labaratuvar deneyleri,
3. Temel statik hesapları ve rapor hazırlanmasından ibaret olacaktır, kaydı bulunmaktadır.

Spor tesislerinin yapıldığı arazi üzerinde gerekli temel zemin etüdleri müteahhitlikçe İstanbul Teknik Üniversitesine yaptırılmış ayrıca temel zemin etüdü için Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünce teşkil edilen teknik heyette iş mahalline gidilerek Teknik Üniversitece tayin edilen fore kazık temel sistemi üzerinde mutabık kalınmıştır.

Bahse konu işin bundan sonraki kısmı Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmâr İşleri Reisliği uhdesinde yürütüldüğünden diğer hususların cevaplandırılması ilgili Bakanlığa bırakılmış ve önergeyi havi yazı fotokopisi adı geçen Bakanlığa gönderilmiştir.

Bilgi edinilmesini arz ederim.

Millet Meclisi
GÜNDEMİ

84 NCÜ BİRLEŞİM

5 . 5 . 1972 Cuma

Saat : 15,00

I
A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II
SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III
ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

× 1. — Tekirdağ Milletvekili Yılmaz Alpaslan ve 6 arkadaşının, Siyasi Partiler Kanununun 74 ncü maddesinin yeniden düzenlenmesine dair kanun teklifi ve Adalet, Anayasa ve Plân komisyonlarından 5 er üyeden kurulu 49 No. lu Geçici Komisyon raporu (2/540) (S. Sayısı : 421) (Dağıtma tarihi : 3 . 9 . 1971)

× 2. — Gümrük kanunu tasarısı ve Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley ve 10 arkadaşının, hastaların memleket içinde bulamadıkları ilâçları dış memleketlerden getirtmeleri ve dış memleketlerden getirtecekleri ilâçlar için yapılacak işlemler hakkında ve Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley'in, 474 sayılı Kanuna ekli Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 87.11 tarife No. lu bölümünün değiştirilmesi hakkında kanun teklifleri ve Ticaret, Sanayi, Millî Savunma, Ulaştırma, Adalet, Maliye, Gümrük ve Tekel, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Plân komisyonlarından seçilen 3 er üyeden kurulu 24 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/155, 2/43, 2/210) (S. Sayısı : 162 ve 162 ye 1 nci ek) (Birinci dağıtma tarihi : 26 . 5 . 1970; ikinci dağıtma tarihi : 4 . 6 . 1971)

× 3. — 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 5, 8, 14 ve 76 ncı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna iki ek ve bir geçici madde ile 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 18 nci maddesinin (B) fıkrası ve 58 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ile Malatya Milletvekili Mustafa Kaftan'ın, 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 10 ncu maddesinin (b) bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Aydın Milletvekili İsmet Sezgin ve 2 arkadaşının, 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 79, 80, 82 nci maddelerinin değiştirilmesine ve 81 nci maddesinin kaldırılmasına dair kanun teklifi ve İçişleri, Adalet, Anayasa ve Plân komisyonlarından seçilen 4 er üyeden kurulu 72 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/611, 2/659, 2/666) (S. Sayısı : 661) (Dağıtma tarihi : 22 . 4 . 1972)

IV
A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — 7126 sayılı Sivil Savunma Kanununa iki madde eklenmesine dair kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu (1/150) (S. Sayısı : 375 ve 375 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 2 . 7 . 1971, 29 . 12 . 1971)

2. — İçel Milletvekili Çetin Yılmaz'ın, 27 . 5 . 1935 gün ve 2739 sayılı Ulusal Bayramlar ve genel tatiller hakkındaki Kanuna 1 madde eklenmesine ilişkin kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/491) (S. Sayısı : 413 ve 413 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 17.8.1971; 29 . 12 . 1971)

3. — Nevşehir Milletvekili Esat Kıratlıoğlu ve 15 arkadaşının, Mehmet Tevfikoğlu Haticeden doğma 1339 doğumlu Nevşehir Yenimahalle 10 hanede kayıtlı Mustafa Parmaksız'ın affı

(×) Açık oya sunulacak işleri gösterir.

hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/196) (S. Sayısı : 161, 161 e 1 nci ek ve 161 e 2 nci ek) (Dağıtma tarihleri 18 . 4 . 1970, 21 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

4. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı, Ankara Milletvekili Suna Tural ile Sinop Milletvekili Hilmi İşgüzar ve Kocaeli Milletvekili Vehbi Engiz'in, Genel af kanunu teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu (2/383, 2/439, 2/482) (S. Sayıları : 353 ve 353 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 15 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

5. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Avukatlık Kanununun 7 nci maddesinin kaldırılması ve 114 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/284) (S. Sayıları : 359 ve 359 a 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 17 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

6. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin Türk Kanunu Medenisinin 485 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/9) (S. Sayıları : 360 ve 360 a 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 16 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

7. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Eşinden beş sene ayrı kalan karı, kocanın ayrılması hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/423) (S. Sayıları : 361 ve 361 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 16 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

8. — Muğla Milletvekili Ahmet Buldanlı'nın, Türk Ceza Kanununun değişik 449 ncu maddesinin 2 nci bendinin tadili hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/449) (S. Sayıları 366 ve 366 ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

9. — Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ve 19 arkadaşının, Devlet memurlarının disiplin cezalarının affına dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/135) (S. Sayıları : 367 ve 367 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21.6.1971 ve 4 . 2 . 1972)

10. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Türk Ceza Kanununun 455 nci maddesinin 1 nci fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/112) (S. Sayıları : 368 ve 368 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

11. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Türkiye'de sabotaj yapanların ölüm cezası ile cezalandırılmaları hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/427) (S. Sayıları : 369 ve 369 a 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

12. — Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Arslan Bora'nın, Türk Ceza Kanununun 480 nci maddesine son fıkra olarak bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/155) (S. Sayıları : 370 ve 370 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

13. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley'in, Ellerinde sağlık muayene fişi bulunmıyan İstiklâl Madalyalı muharip gazilerle diğer bütün muharip gazilere Millî Savunma Bakanlığınca sağlık muayene fişi verilmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Savunma Komisyonu raporu (2/301) (S. Sayıları : 372 ve 372 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 26 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

14. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türk Ceza Kanununun 141/1 ve 142/1 nci maddelerinin yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/388) (S. Sayıları : 377 ve 377 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 6 . 7 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

15. — Adıyaman Milletvekili M. Zeki Adıyaman'ın, Türk Ceza Kanununun 426 ncı maddesinin tadiline dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/456) (S. Sayıları : 378 ve 378 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 6 . 7 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

16. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley'in, 1076 sayılı İhtiyat zâbiti ve ihtiyat askerî memurları Kanununun 8 nci maddesinin (E) fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Millî Savunma Komisyonu raporu (2/281) (S. Sayıları : 381 ve 381 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 12.7.1971 ve 4.2.1972)

17. — C. Senatosu Gaziantep Üyesi Salih Tanyeri'nin, 13 Mart 1329 tarihli İdarei Umumiye Vilâyat Kanununun 118 ve 136 ncı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/201) (S. Sayısı : 492) (Dağıtma tarihi : 16 . 2 . 1972)

18. — C. Senatosu Gaziantep Üyesi Salih Tanyeri'nin, 14 Nisan 1930 tarih ve 1580 sayılı Be-

lediye Kanununun 62 ve 77 nci maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/202) (S. Sayısı : 493) (Dağıtma tarihi : 16 . 2 . 1972)

19. — İzmir Milletvekili Burhanettin Asutay ve 12 arkadaşının, 4837 sayılı İş ve İşçi Bulma Kurumu Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Kanunun 13 ncü maddesine bir fıkra eklenmesine ilişkin 7332 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifi ve Çalışma Komisyonu raporu ile Plân Komisyonu Başkanlığı tezkeresi ve Plân Komisyonu raporu (2/403) (S. Sayısı : 428 ve 428 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 19 . 10 . 1971 ve 23 . 2 . 1972)

20. — Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu ve 8 arkadaşının ve İçel Milletvekili Celâl Kargılı ve 6 arkadaşının ölüm cezasının kaldırılması hakkında kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu (2/286, 2/578) (S. Sayısı : 512) (Dağıtma tarihi : 10 . 3 . 1972)

× 21. — Köy İşleri Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkında kanun ile Cumhurbaşkanlığı geri gönderme tezkeresi ve 19 Numaralı Geçici Komisyon raporu (1/594) (S. Sayısı : 311 e 2 nci ek) (Dağıtma tarihi : 1 . 4 . 1972)

22. — 6785 sayılı İmar Kanununda bâzı değişiklikler yapılması hakkında kanun tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi 7 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/16, 2/294) (Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 70 ve 70 e 1 nci ek; Millet Meclisi S. Sayısı : 137 ye 2 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 14 . 5 . 1970, 5 . 5 . 1971, 21 . 4 . 1972)

23. — Maraş Milletvekili M. Zekeriya Kürşad'ın ve Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, Maraş ilinin adının Kahraman Maraş olarak değiştirilmseine dair kanun teklifleri hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi İçişleri Komisyonu raporu (M. Meclisi 2/162, 2/163; C. Senatosu 2/12) (S. Sayısı : 192, 192 ye 1 nci ek, 192 ye 2 nci ek) Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1970, 29 . 12 . 1971 ve 26 . 4 . 1972)

24. — Nüfus kanunu tasarısı hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca değiştirilen maddeler hakkında Millet Meclisi 30 numaralı Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi : 1/93; C. Senatosu : 1/50) (S. Sayısı : 363 ve 363 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21 . 6 . 1971 ve 27 . 4 . 1972)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

× 1. — Bursa Milletvekili Kasım Önadım'ın, 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bâzı maddelerine fıkralar eklenmesine dair kanun teklifi ve Adalet, İçişleri, Ticaret, Sanayi ve Plân komisyonlarından seçilen 3 er üyeden kurulu 6 numaralı Geçici Komisyon raporu (2/15) (S. Sayısı : 136 ya 1 nci ek) (Birinci dağıtma tarihi : 20 . 5 . 1970; ikinci dağıtma tarihi : 18 . 3 . 1971)

× 2. — Manisa Milletvekili Mustafa Ok ve 39 arkadaşının, tarım ve hayvan ürünlerinin taban fiyatlarının saptanması ve ilânı hakkında ve Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, taban fiyat kanunu teklifleri ve Ulaştırma, Gümrük ve Tekel, Köy İşleri, Sanayi ve Ticaret, Maliye, Tarım, Dış Ekonomik İlişkiler ve Plân komisyonlarından 2 şer üyeden kurulu 48 No. lu Geçici Komisyon raporu (2/535, 2/543) (S. Sayısı : 424) (Dağıtma tarihi : 18 . 9 . 1971)

× 3. — İstanbul Milletvekili Mustafa Fevzi Güngör ile C. Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin Toptancı halleri kanun teklifleri ve Sanayi ve Ticaret, İçişleri ve Adalet komisyonlarından 5 er üyeden kurulu 57 numaralı Geçici Komisyon raporu (2/221, 2/173) (S. Sayısı : 433) (Dağıtma tarihi : 23 . 11 . 1971)

4. — Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu teşkiline ve vazifelerine dair 2 Temmuz 1951 tarih ve 5805 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrası «K» bendinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve İçişleri, Turizm ve Tanıtma ve Millî Eğitim komisyonları raporları. (1/365) (S. Sayısı : 417 ve 417 ye birinci ek) (Birinci dağıtma tarihi : 23.8.1971, ikinci dağıtma tarihi : 29.11.1971)

5. — 14 . 7 . 1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 14 . 8 . 1970 tarih ve 1327 sayılı Kanunla eklenen ek geçici 5 nci maddenin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Plân Komisyonu raporu (1/485) (S. Sayısı : 343 ve 343 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 11 . 6 . 1971; 19 . 12 . 1971)

6. — Nevşehir Milletvekili Esat Kıratlıoğlu ve 9 arkadaşının, Türkiye Jeologlar Odası kanunu teklifi ve Adalet, Enerji ve Tabiî Kaynaklar ve Plân komisyonları raporları (2/197) (S. Sayısı : 362 ve 362 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21 . 6 . 1971; 9 . 12 . 1971)

7. — Amasya Milletvekili Yavuz Acar ve 23 arkadaşının ve İzmir Milletvekili Burhanettin Asutay ve 9 arkadaşının, 2 . 1 . 1961 tarihli ve 195 sayılı Basın İlân Kurumu teşkiline dair Kanunun 5 nci maddesinin (a) fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve Çalışma ve İçişleri komisyonları raporları (2/507, 2/308) (S. Sayısı : 412 ve 412 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 17 . 8 . 1971; 29 . 12 . 1971)

8. — Edirne'nin Lalapaşa ilçesi Çömlekpınar köyü hane 1, cilt 5, sayfa 1 de nüfusa kayıtlı Osmanoğlu, Nazmiye'den doğma, 22.1.1937 doğumlu Mehmet Yama ile aynı nüfusa kayıtlı Emin Kızı, Fatma'dan doğma, 1928 doğumlu Zehra Yama'nın ölüm cezalarına çarptırılmaları hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/43) (S. Sayısı : 346 ve 346 ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

9. — Kastamonu iline bağlı Daday ilçesinin Uyukören köyü hane 9, cilt 5 ve sayfa 391 numarasında nüfusa kayıtlı Mehmetoğlu, Necibe'den doğma, 15 . 3 . 1943 doğumlu Hüseyin Ören'in ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/48) (S. Sayısı : 347 ve 347 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 16 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

10. — Boğazlıyan ilçesine bağlı Yeni Fakılı Bucağı Yiğitler köyünün 15 hanesinde nüfusa kayıtlı Döndü Şahin'den doğma, Mehmet Alioğlu, 2 . 1 . 1950 doğumlu Sırcalı köyünde oturur Hüseyin Şahin'in ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/290) (S. Sayısı : 348 ve 348 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 16 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

11. — Artvin ilinin Şavşat ilçesinin merkeze bağlı Kireçli köyünün 52 nci hane, 8 nci cilt ve 146 sayfasında kayıtlı, Mehmetoğlu, Güneş'ten doğma, 4 . 2 . 1944 doğumlu Alim Gümüş'ün ölüm cezasına çarptırılmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/53) (S. Sayısı : 349 ve 349 a 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

12. — Kastamonu iline bağlı Devrekâni ilçesinin Contay köyü, hane 4, cilt 23, sayfa 11 de nüfusa kayıtlı, Hüseyinoğlu, Fikriye'den doğma, 4 . 3 . 1944 doğumlu Süleyman Çelik'in ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/489) (S. Sayısı : 350 ve 350 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

13. — Zile ilçesinin İğdir nahiyesi Büyük Aköz köyü hane 20, cilt 35, sayfa 73 te kayıtlı, Alioğlu, Hanım'dan doğma, 1935 doğumlu Abidin Demirbağ'ın ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/417) (S. Sayısı : 351 ve 351 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

14. — İstanbul ilinin Sarıyer ilçesi, Büyükdere Dedekorkut Sokak, hane 313, cilt 37 ve sayfa 111 de nüfusa kayıtlı, Saffetoğlu, Havva'dan doğma, 8 . 6 . 1943 doğumlu Selâmi Kodal'ın ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/49) (S. Sayısı : 352 ve 352 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

× 15. — Ankara Milletvekili Cengizhan Yorulmaz ve 17 arkadaşının, Ankara iline bağlı Kırıkkale ilçesinde (Kırıkkale) adı ile bir il kurulması hakkında kanun teklifi ve İçişleri ve Plân komisyonlarından seçilen 7 şer üyeden kurulu 54 No. lu Geçici Komisyon raporu (2/561) (Millet Meclisi S. Sayısı : 429 ve 429 a 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 18 . 10 . 1971, 2 . 2 . 1972)

16. — Fazla fiyatla bilet satanların cezalandırılmaları hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet komisyonları raporları (1/113) (S. Sayıları : 158 ve 158 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 18 . 5 . 1970 ve 4 . 2 .1972)

17. — 1076 sayılı Yedek subay ve yedek askerî memurlar Kanununun 3 ncü maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna geçici maddeler, ilâvesine dair 97 sayılı Kanuna geçici bir madde ile 1076 sayılı Kanunun 97 sayılı Kanunla değişik 3 ncü maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun tasarıları ve Millî Savunma Komisyonu raporu (1/27, 1/248) (S. Sayıları : 246 ve 246 ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 28.1.1971 ve 4 . 2 . 1972)

18. — Kırklareli Milletvekili Mehmet Atagün'ün, 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 38 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/489) (S. Sayıları 304 ve 304 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 8 . 3 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

× 19. — Mardin Milletvekili Şevki Altındağ ve 14 arkadaşının, çiftçi mallarının korunması hakkında kanun teklifi ve Afyon Karahisar Milletvekili Süleyman Mutlu'nun önergesi (2/171) (S. Sayıları : 307 ve 307 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 25.3.1971 ve 4.2.1972)

20. — Uşak Milletvekili M. Fahri Uğrasızoğlu'nun, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 8 nci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Millî Eğitim ve İçişleri komisyonları raporları (2/224) (S. Sayısı : 462) (Dağıtma tarihi : 4 . 2 . 1972)

× 21. — Niğde Milletvekilleri Mevlüt Ocakcıoğlu ile Avni Kavurmacıoğlu'nun, Niğde iline bağlı Aksaray ilçesinde (Aksaray) adı ile yeniden bir il ve dört ilçe kurulması hakkında kanun teklifi ve İçişleri ve Plân komisyonlarından seçilen 7 şer üyeden kurulu 54 No. lu Komisyon raporu (2/573) (S. Sayısı : 463) (Dağıtma tarihi : 4 . 2 . 1972)

22. — Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 25 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu (1/231) (S. Sayısı : 470) (Dağıtma tarihi : 8 . 2 . 1972)

23. — Bartın ilçesinin Esenyurt köyü hane 47, cilt 20, sayfa 3, numarasında nüfus siciline kayıtlı Mustafa oğlu, Hatice'den doğma 1949 doğumlu Ahmet Güneş'in ölüm cezasına çarptırılmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/640) (S. Sayısı : 510) (Dağıtma tarihi : 8 . 3 . 1972)

24. — Artvin ili Borçka ilçesi Güneşen köyünün Selimiye mahallesinin hane 1, cilt 13 ve sayfa 92 numarasında nüfus siciline kayıtlı Eyüp oğlu Şadiye'den doğma 23 . 6 . 1948 doğumlu Adil Kalfa'nın ölüm cezasına çarptırılmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/984) (S. Sayısı : 511) (Dağıtma tarihi : 8 . 3 . 1972)

× 25. — Toprak ve Tarım reformu öntedbirler kanunu tasarısı ve 55 No. lu Geçici Komisyon raporu (1/609) (S. Sayısı : 513) (Dağıtma tarihi : 15 . 3 . 1972)

26. — 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Adalet komisyonları raporları (1/588) (S. Sayısı : 515) (Dağıtma tarihi : 4 . 4 . 1972)

27. — 24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bâzı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 ve 53 ncü maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu hakkında Anayasa Komisyonu raporu (1/589, 2/617, 2/618) (S. Sayısı : 508 ve 508 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 9 . 3 . 1972, 10 . 4 . 1972)

× 28. — Dernekler kanunu tasarısı ve Anayasa, İçişleri ve Adalet komisyonlarından seçilen 5 er üyeden kurulu 70 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/606) (S. Sayısı : 561) (Dağıtma tarihi : 12 . 4 . 1972)

29. — 353 sayılı Askerî Mahkemeler kuruluşu ve yargılama usulü Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Adalet komisyonları raporları (1/587) (S. Sayısı : 562) (Dağıtma tarihi : 14 . 4 . 1972)

30. — Danıştay Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ve Adalet, İçişleri ve Plân komisyonlarından seçilen 5 er üyeden kurulu 71 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/612) (S. Sayısı : 583) (Dağıtma tarihi: 14 . 4 . 1972)

× 31. — 6831 sayılı Orman Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir ek madde eklenmesine dair kanun tasarısı ve Antalya Milletvekili İhsan Ataöv ve 2 arkadaşının, 6831 sayılı Orman Kanununa geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Anayasa, Adalet, Orman ve Plân komisyonlarından 3 er üye seçilerek kurulan 73 Numaralı Geçici Komisyon raporu (1/583, 2/572) (S. Sayısı : 584) (Dağıtma tarihi : 14 . 4 . 1972)

32. — Arşiv kanunu tasarısı ve İçişleri, Adalet ve Plân komisyonları raporları (1/143) (S. Sayısı : 646) (Dağıtma tarihi : 22 . 4 . 1972)

33. — İstanbul Milletvekili Nuri Eroğan'ın, 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa 23 . 2 . 1965 gün ve 545 sayılı Kanunun 5 nci maddesiyle eklenen ek maddenin birinci fıkrasının değiştirilmesine, İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa bâzı maddeler eklenmesine ve Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley'in, 15 . 1 . 1943 gün ve 4379 sayılı Maaş Kanununa Ek Kanunun 10 . 3 . 1950 gün ve 5585 sayılı Kanunla değişik birinci maddesine bir fıkra ile kanuna bir geçici madde eklenmesine dair kanun teklifleri ve Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/176, 2/215, 2/245) (S. Sayısı : 127 ve 127 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 7 . 4 . 1970 ve 26 . 4 . 1972)

34. — Afyon Karahisar Milletvekili Süleyman Mutlu ve 19 arkadaşının, Haşhaş Kanunu teklifi 2/610) (S. Sayısı : 662) (Dağıtma tarihi: 26 . 4 . 1972) (İçtüzüğün 36 ncı maddesine göre Genel Kurul kararıyle)

× 35. — Memur Yardımlaşma Kurumu kanun tasarısı ve Ankara Milletvekili A. Sakıp Hiçerimez ve 58 arkadaşının, Türkiye belediyeler, il özel idareleri, İktisadî Devlet kuruluşları ve Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) kanunu teklifi ve 67 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/582, 2/591) (S. Sayısı : 663) (Dağıtma tarihi : 2 . 5 . 1972)

36. — Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği kanunu tasarısı ve 66 No. lu Geçici Komisyon raporu (1/604) (S. Sayısı : 664) (Dağıtma tarihi : 3 . 5 . 1972)

Dönem : 3
Toplantı : 3 **MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 137 ye 2 nci ek**

6785 sayılı İmar Kanununda bâzı değişiklikler yapılması hakkında kanun tasarısına dair C. Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve C. Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi 7 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/16, 2/294)

(Not : C. Senatosu S. Sayısı : 70 ve 70 e 1 ek)

Cumhuriyet Senatosu
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 106

8 . 3 . 1972

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 7 . 12 . 1971 gün ve 810 sayılı yazınız :

6785 sayılı İmar Kanununda bâzı değişiklikler yapılması hakkında kanun tasarısının, Millet Meclisince kabul olunan metni, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 7 . 3 . 1972 tarihli 39 ncu Birleşiminde değiştirilerek ve işari oyla kabul edilmiş, dosya ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Saygılarımla.

Tekin Arıburun
Cumhuriyet Senatosu Başkanı

NOT : Değişen maddeler;
MADDE 1.
Madde 4, 16, 18, 25, 26, 29, 35, 39, 45, 47, 48, 57.
MADDE 2.
EK MADDE 2, 6, 7, 8
EK MADDE 9 (Metinden çıkarılmıştır.)
Bu tasarı Genel Kurulun, 22 . 2; 2 . 3; 7 . 3 . 1972 tarihli 35, 38 ve 39 ncu birleşimlerinde görüşülmüştür.

İmar ve İskân Komisyonu raporu

Millet Meclisi
İmar ve İskân Komisyonu
Esas No. : 1/161
Karar No. : 4

15 . 4 . 1972

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 3 . 12 . 1971 günlü 10 ncu Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilen ve Cumhuriyet Senatosunca da 7 . 3 . 1972 günlü 39 ncu Birleşimde maddelerinin bir kısmında değişiklik yapılmak suretiyle ve işari oyla kabul edilmiş bulunan (6785 sayılı İmar

Kanununda bâzı değişiklikler yapılması hakkında) ki kanun tasarısı, Hükümet temsilcileri de hazır bulunduğu halde, Komisyonumuzca incelendi.

1. Yüce Senato, esasen 5 anamaddeden ibaret olan kanun tasarısının çerçeve 1 nci maddesi metninde, bu madde ile değiştirilmek istenen 6785 sayılı Kanun maddeleri arasına 25 nci maddeyi de dâhil etmek suretiyle bir değişiklik yapmış, ayrıca bu çerçeve madde içerisinde yer alan 4, 16, 18, 26, 29, 39, 45, 47, 48 ve 57 nci maddelerde değişiklik yapılmasını ve Millet Meclisince ele alınmadığı halde 25 nci maddeyi de metne dâhil ederek, bu maddeye yeni bir (F) bendi ilâvesini kabul etmiştir.

2. 4 ncü maddede yapılan değişiklik; birinci fıkranın sonuna (ve eğer kanalizasyon varsa alınacak kanalizasyon ruhsatının) ibaresinin eklenmesinden ibarettir. Komisyonumuzca bu değişikliğin benimsenmemesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Zira, gerek 6785 sayılı Kanun, gerekse bu tasarı ile yapılmak istenen değişikliklerde her şeyden önce göz önünde bulundurulması gerekli husus şudur : İmar Kanunu, belli birkaç büyük şehre değil, bütün Türkiye'ye şâmil hükümler getirmekte ve maddelerin buna göre tedvini gerekmektedir. Bunun yanında, yapılması istenen değişikliğin anaesprisi; nizamsız tatbikatı önlemek, nizamî yollardan hareket eden vatandaşlara da gerekli kolaylığı sağlamaktır.

Kaldı ki, 4 ncü madde metninde esasen yer alan (tesisat) kelimesi, (kanalizasyonu) da içine alan geniş mânalı bir kelimedir. Ayrıca, anayapının ne olduğu bilinmeden, buna ait yapı izni alınmadan, kanalizasyon ruhsatının neye dayanılarak alınacağının izahı güçtür.

3. 16 ncı maddede yapılan değişiklikler, maddenin (A), (B)... gibi bentlere ayrılması, ifadenin daha güç anlaşılır bir hale getirilmesinden ibarettir ve bu sebeple benimsenmemesi lâzımgeldiği neticesine varılmıştır. Bu maddede kat mülkiyeti Kanunu ile irtibat kurulmak isteniyorsa, bunun Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikle sağlanamıyacağı aşikârdır.

4. Çerçeve 1 nci maddeye Cumhuriyet Senatosunca eklenmiş bulunan 25 nci maddede yapılan değişiklik, bu maddeye bir (F) bendi eklenmesinden ibarettir.

Eklenen bu bendin, yukarda da açıklandığı veçhile İmar Kanununun genelliği prensibine ne kadar aykırı olduğu yanında, fen ve teknik kaideleri ve imkânlarla bağdaştırılması güçlükleri de meydandadır. Çünkü :

— 6785 sayılı Kanun en küçük belediyelerde de tatbik edilecektir.

— Yurdumuzda henüz kanalizasyonu tamamlanmış bir belde yoktur.

— Kanalizasyon mevzuunda tatbik edilecek belirli sistemler vardır. Bunlardan birini, hem de yurdumuzda tatbiki mümkün olamıyanını alıp, bunu kanuni hükme bağlamak yerinde bir davranış değildir.

— Kanalizasyon şebekesinin devamlı akarsuya ihtiyaç gösterdiği, yurdumuzda bu imkânı sağlıyan belediyelerin sayısının ne olabileceği düşünülmelidir.

Henüz ikili bir sistemle çalışır kanalizasyonu olmıyan, hattâ kanalizasyon projesine dahi sahip bulunmıyan belediyelere, iki ayrı şebeke yaptırma imkânının nasıl sağlanacağı da ayrıca belirtmeye değer bir husustur.

Bu sebeplerle 25 nci maddeye eklenmesi istenen (F) bendine ve dolayısiyle bu şekilde bir değişiklik yapılan 25 nci maddenin, çerçeve 1 nci madde içerisine dâhil edilmesine imkân olmadığı anlaşılmış ve Komisyonumuz bu hususu da Yüce Meclise arz etmeyi faydalı görmüştür.

5. — 26 ncı maddede Cumhuriyet Senatosunca bentlere ayırmak suretiyle yapılan değişiklik, buna lüzum olmadığı ve bu bentlerin muhtevası bakımından sistematiğe uygun düşmediği gerekçesiyle, 26 ncı maddenin Millet Meclisince kabul olunan metninin daha uygun olduğu kanaatine varılmıştır.

6. — 29 ncu maddede yapılan değişiklik 1351 sayılı Kanunun tarihinin de belirtilmesinden ibaret olup, Komisyonumuzca buna lüzum görülmemiştir.

7. — Cumhuriyet Senatosundan gelen metnin tetkikinde, her ne kadar 35 nci maddenin değiştirildiği ifade olunmakta ise de, her hangi bir değişiklik tesbit edilememiştir. Bu maddenin de Millet Meclisince kabul edildiği şekilde aynen benimsenmesi yerinde görülmüştür.

8. — 39 ncu maddede yapılan redaksiyon, maddenin daha güç anlaşılır şekle gelmesine sebebolmuştur. Bu bakımdan Millet Meclisince kabul olunan metin daha uygundur. Ayrıca maddeye ikinci fıkra olarak eklenen fıkra; anlaşılması, bâzı yerlerde tatbiki de mümkün olamıyan bir hüküm getirmektedir. Bu itibarla kabulü yerinde olamıyacaktır.

Bu maddenin tatbikatta meydana getirebileceği aksaklıkların giderilmesi, ancak son fıkranın bir defa daha gözden geçirilmesi suretiyle mümkün olabilir.

9. — 45 nci maddede Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklik maddenin ikinci fıkrasında yer alan ve Millet Meclisi tutanaklarına yanlışlıkla (tatbik) olarak geçmiş bulunan kelimenin (tetkik) olarak düzeltilmesinden ibarettir. Bu düzeltme gereklidir. Ancak aynı maddede yer alan (Tapu ve Kadastro Dairesi) nin de bir sonraki maddede yapılan değişikliğe paralel olarak (Tapu Dairesi) şeklinde düzeltilmesi de gerekmektedir. Bu sebeple Cumhuriyet Senatosu metninin benimsenmemesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır.

10. — 47 nci ve 57 nci maddelerde Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklik (İmar - İskân Bakanlığı) ibarelerinin (İmar ve İskân Bakanlığı) olarak düzeltilmesinden ibarettir. Esasen Millet Meclisince kabul olunan metinlerde bu şekilde bir hata bulunmayıp, bu ibareler (İmar ve İskân Bakanlığı) şeklinde doğru olarak yer almıştır.

Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyonunca tasarının tabı sırasında bu yanlışlıklar yapılmış ve daha sonra da Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda verilen önergelerle bunlar düzeltilmiş, yani Millet Meclisince kabul olunan metin aynen kabul olunmuştur. Bu itibarla her hangi bir değişikliğe mahal olmayıp, Millet Meclisi metninin benimsenmesi uygun görülmüştür. Yani bu madde kesinleşmiştir.

11. — Cumhuriyet Senatosunca, çerçeve 2 nci madde içinde yer alan (ek madde 7) de yapılan esas değişiklik, üçüncü fıkraya yeni bir ibare eklenmesinden ibarettir ki, Komisyonumuz bunu benimsememiştir. Buradaki (olumlu görüş) ün tarifi mümkün olamadığı gibi, maddede yer alış şekli de hatalıdır.

Ayrıca, yukarıda 47 ve 57 nci maddelerde de belirtildiği üzere, Millet Meclisince kabul olunan metinde hatasız olarak yer almış bulunan (İmar ve İskân Bakanlığı) ibaresinin, yine Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyonunca hatalı olarak (İmar - İskân Bakanlığı) şeklinde bastırıldığı esasen Millet Meclisi metninde mevcut olmıyan bu hatanın düzeltilmesi yoluna gidildiği anlaşılmıştır.

Bu itibarla (ek madde 7) nin Millet Meclisince kabul edildiği şekliyle benimsenmesi yerinde mütalâa olunmuştur.

12. — (Ek madde 8) in Millet Meclisince kabul olunan şekli ifade bakımından daha uygun görüldüğünden, Cumhuriyet Senatosunca bu maddenin (h) bendinde yapılan değişiklik uygun mütalâa olunmamıştır.

13. — Millet Meclisince kabul olunduğu halde, Cumhuriyet Senatosunca metinden çıkartılmış bulunan (ek madde 9) un, bu tasarıda yer almasını gerektiren zaruri sebepler vardır.

Örfü belde ve gedik haklarının tasfiyesine imkân veren bir hüküm getirilmediği, mevcut statünün muhafazasına devam olunduğu ve yeni bir çözüm yolu bulunmadığı takdirde, yurdumuzun pek çok yerinde imar işleri geniş ölçüde aksamaya devam edecektir.

Esasen imar faaliyetleriyle çok yakından ilgili bulunan bu husus, defalarca Yüce Meclislere intikal ettirilmiş, ilgili komisyonlarda görüşülüp karara varılmış olmasına rağmen, bir kanun hükmü ile düzenlenememiştir. Bu boşluğun burada doldurulması yerinde ve Millet Meclisince kabul buyurulmuş olan metin de bu sebeple gerekli görülmüştür.

14. Çerçeve 1 nci madde içerisinde yer alan (18 ve 48 nci maddeler ile (Çerçeve 2 nci Madde) metninde ve bu madde içerisindeki (Ek madde 2) ve (Ek madde 6) da Cumhuriyet Senatosunca yapılmış olan değişiklikler redaksiyon mahiyetinde ve tatbikatı kolaylaştırıcı ufak tefek değişikliklerden ibaret olup, Komisyonumuzca da uygun görülmüştür.

15. Diğer maddeler Cumhuriyet Senatosunca da Millet Meclisinden geldiği şekli ile kabul olunmuş bulunduğu cihetle, bunlar hakkında yeni bir görüş tesbitine mahal olmadığına karar verilmiştir.

SONUÇ :

Yukarda etraflıca açıklanan sebepler yüzünden,

a) Cumhuriyet Senatosunca :

Çerçeve 1 nci madde metninde,

Ayrıca bu madde içerisinde yer alan 4, 16, 26, 29, (35), 39 ve 45 nci maddelerde yapılan değişikliklerin,

Yine bu çerçeve madde içerisinde 25 nci maddenin de dâhil edilmesi suretiyle yapılan değişikliğin,

Keza, çerçeve 2 nci madde ile 6785 sayılı Kanuna eklenmesi istenen (Ek madde 7) de yapılan değişikliğin,

Ve (Ek madde 8) de yapılan değişikliğin,

Aynı çerçeve madde içerisinde yer alan (Ek madde 9) un metinden çıkartılması suretiyle yapılan değişikliğin benimsenmemesi,

b) Buna mukabil;

Çerçeve 1 nci madde içerisinde yer alan 18 ve 48 nci maddelerde yapılan değişikliklerin,

Çerçeve 2 nci madde metninde yapılan değişikliğin,

Ayrıca bu madde içerisinde yer alan (Ek madde 2) ve (Ek madde 6) da Cumhuriyet Senatosunca yapılmış bulunan değişikliklerin,

Benimsenmesi hususu Komisyonumuzca oybirliğiyle uygun mütalâa olunmuştur.

Gereği yapılmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

(7) No. lu Geçici
Komisyon Başkanı ve
Bu Rapor Sözcüsü

Kütahya	Kırklareli	Konya	Denizli
İ. Ersoy	*B. Arda*	*O. Okay*	*A. Uslu*
Diyarbakır	Gümüşane	Kars	Kastamonu
A. Ensarioğlu	*M. Karaman*	*M. Doğan*	*O. Deniz*
Konya	Malatya	Tokat	
Ö. Ölçmen	*H. Gökçe*	*İ. H. Balcı*	

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

6785 sayılı İmar Kanununda bâzı değişiklikler yapılması hakkında Kanun

MADDE 1. — 6785 sayılı Kanunun 4, 6, 7, 8, 11, 16, 18, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 39, 41, 42, 45, 47, 48, 57 ve 58 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 4. — Yapı ruhsatiyesi almak için belediyeye bir dilekçe ile müracaat edilmesi, tapunun ve varsa çapın gösterilmesi ve dilekçeye bu kanuna uygun olarak hazırlanmış mimari, statik ve tesisat plân, proje, resim ve hesaplarından gerekli olanlarının eklenmesi lâzımdır.

İstisna olarak, nerelerde ve hangi hallerde tapu senedi yerine ne gibi vesikaların ibraz edilmesi gerektiği nizammamede belirtilir.

Kadastrosu yapılan yerlerdeki belediyeler inşaatla ilgili dosyalarını, kadastro ada ve parsel numaralarına göre tutmakla mükelleftirler.

Ruhsatiye alınmış yapılarda her hangi bir değişiklik yapılması bu maddeye göre yeniden izin alınmasına bağlıdır.

(Bu kanunda geçen ruhsatiye ekleri tâbirinden, dilekçe ile beraber belediyeye verilen ve ruhsatiye ile birlikte tasdik edilen mimari, statik ve tesisat plân, proje, resim ve hesapları anlaşılır.)

Madde 16. — Yapı tamamen bittiği takdirde tamamının, kısmen kullanılması mümkün kısımları ikmal edildiği takdirde bu kısımlarının kullanılabilmesi için belediyeden izin alınması mecburidir. Yapı, mal sahibinin yazılı isteği üzerine fen ve sağlık mensuplarınca muayene edilerek, ruhsat ve eklerine uygun olduğu ve kullanılmasında fen ve sağlık bakımlarından mahzur görülmediği takdirde, kullanma izni verilir.

Belediyeler mal sahiplerinin müracaatlarını en geç 30 gün içinde neticelendirmek mecburiyetindedirler. Aksi halde bu müddetin sonunda yapının tamamının veya biten kısmının kullanılmasına izin verilmiş sayılır. Şu kadar ki, bu salâhiyet mal sahibinin kanuna, ruhsatiye ve eklerine riayetsiz hareketinden doğacak mesuliyetten kurtaramaz.

Yapı, tamamen veya kısmen ruhsatsız veya ruhsatiye ve eklerine aykırı olarak bitirilmişse, 6 ve 7 nci maddelerdeki hükümler yerine getirilmedikçe, kullanılmasına izin verilmez. Ancak, ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapılan binalarda, aykırılığın gerek bu durumu ile, gerekse giderilmesi sırasında diğer kısımlara zarar vermiyeceği ve kullanılmasına da mâni teşkil etmiyeceği tesbit olunursa, bu binaların ruhsat ve eklerine uygun olarak tamamlanan ve müstakil daire veya işyeri halinde kullanılması mümkün olan kısımlarına, belediye encümeni kararıyle kullanma izni verilebilir.

Madde 18. — İnşaatın bitme günü, kullanma izninin verildiği tarihtir. Kullanma izni verilmiyen veya alınmıyan yapılar, izin alınıncaya kadar belediye hizmetlerinden ve tesislerinden faydalanamazlar. Bu hizmetlerin yapılmaması mal sahiplerini kanuni mükellefiyetlerinden kurtaramaz.

16 ncı madde gereğince kullanma izni alınmadan kullanılan veya kullanılmak üzere kiraya verilen yapıların sahiplerinden, müstakil her bir daire veya işyeri için, belediye encümenince 500 liradan 5 000 liraya kadar para cezası takdir olunur.

Kullanma izni alınmadan kullanılmaya devam olunduğu takdirde bu ceza tekrarlanabilir.

(Madde 25. — C. Senatosunca ilâve edilmiştir.)

C. SENATOSUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

6785 sayılı İmar Kanununda bâzı değişiklikler yapılması hakkında kanun

MADDE 1. — 6785 sayılı Kanunun 4, 6, 7, 8, 11, 16, 18, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 39, 41, 42, 45, 47, 48, 57 ve 58 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 4. — Yapı ruhsatiyesi almak için belediyeye dilekçe ile müracaat edilmesi, tapu senedinin ve varsa çapın gösterilmesi ve dilekçeye bu kanuna uygun olarak hazırlanmış mimarî, statik ve tesisat plân, proje, resim ve hesaplarından gerekli olanlarının ve eğer kanalizasyon varsa alınacak kanalizasyon ruhsatının eklenmesi lâzımdır.

İstisna olarak, nerelerde ve hangi hallerde tapu senedi yerine ne gibi vesikaların ibraz edilmesi gerektiği nizamnamede belirtilir.

Kadastrosu yapılan yerlerdeki belediyeler inşaatla ilgili dosyalarını, kadastro ada ve parsel numaralarına göre tutmakla mükelleftirler.

Ruhsatiye alınmış yapılarda her hangi bir değişiklik yapılması bu maddeye göre yeniden izin alınmasına bağlıdır.

(Bu kanunda geçen ruhsatiye ekleri tâbirinden, dilekçe ile beraber belediyeye verilen ve ruhsatiye ile birlikte tasdik edilen mimarî, statik ve tesisat plân, proje, resim ve hesapları anlaşılır.)

Madde 16. — A) Yapı tamamen bittiği takdirde tamamının, kullanılması mümkün kısımları ikmal edildiği takdirde bu kısımların kullanılabilmesi için belediyeden izin alınması mecburidir.

B) Tamamen veya kısmen bitirilmiş olması halinde, yapı; mal sahibinin yazılı isteği üzerine fen ve sağlık mensuplarınca muayene edilir. Yapının ruhsatiye ve eklerine uygun olduğu, kullanılmasında fen ve sağlık bakımlarından mahsur görülmediği, 2 . 7 . 1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanununun 4 ncü maddesine göre anayapıda ortak yer olarak kabul edilmiş yerlerin de tasdikli projesine uygun şekilde tamamlanmış bulunduğu anlaşılırsa; kullanma izni verilir.

C) Belediyeler mal sahiplerinin müracaatlarını en geç otuz gün içinde neticelendirmek mecburiyetindedirler. Aksi halde bu müddetin sonunda yapının tamamının veya biten kısmının kullanılmasına izin verilmiş sayılır. Şu kadar ki, bu yetki, mal sahibini; kanuna, ruhsatiye ve eklerine riayetsiz hareketinden doğacak sorumluluktan kurtaramaz.

D) Yapı, tamamen veya kısmen ruhsatsız veya ruhsatiye ve eklerine aykırı olarak bitirilmişse, 6 ve 7 nci maddelerdeki hükümler yerine getirilmedikçe, kullanılmasına izin verilmez. Ancak, ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapılan binalarda, aykırılığın gerek bu durumu ile, gerekse giderilmesi sırasında diğer kısımlara zarar vermiyeceği ve kullanılmasında mani teşkil etmiyeceği tesbit olunursa, bu binaların ruhsat ve eklerine uygun olarak tamamlanan ve müstakil daire veya işyeri halinde kullanılması mümkün olan kısımlarına, belediye encümeni kararıyle kullanma izni verilebilir.

Madde 18. — İnşaatın bitme günü, kullanma izninin verildiği tarihtir. Kullanma izni verilmiyen veya alınmıyan yapılar, izin alınıncaya kadar belediye hizmetlerinden ve tesislerinden faydalanamazlar. Bu hizmetlerin yapılmaması mal sahiplerini kanuni mükellefiyetlerinden kurtaramaz.

16 ncı madde gereğince kullanma izni alınmadan kullanılan veya kullanılmak üzere kiraya verilen yapıların sahiplerinden, müstakil her daire veya işyeri için, belediye encümeni kararı ile 500 liradan 5 000 liraya kadar para cezası alınır.

Ayrıca, yeniden verilen müddet içinde kullanma izni alınmadan kullanılmaya devam olundukça bu ceza tekrarlanabilir.

Madde 25. — Yapılacak bina, tesis ve bunlara ait müştemilâtın :

A) Fen, sağlık, içtimai emniyet, mahallî hususiyet ve kullanılacak malzeme bakımından ne gibi şartlara tabi olacağı ve hangi vasıfları haiz bulunacağı;

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Madde 26. — Tasdikli halihazır haritası bulunmıyan belediyelerin halihazır haritalarını veya İmar ve İskân Bakanlığınca uygun görülen hallerde, bu Bakanlığın tâyin ve tesbit ettiği vasıflara uygun olmak şartiyle hava fotoğraflarını, nüfusu 5 000 den yukarı olan veya nüfusu ne olursa olsun ilçe merkezi olan belediyelerden imar plânı bulunmıyanlarının belediye meclislerince tesbit edilecek belirli yolların yol istikamet plânlarını, nüfusu 10 000 den yukarı olan belediyeler ile, nüfusu 10 000 den az olduğu halde, il merkezi olan veya müstakbel imar faaliyetleri bakımından plâna ihtiyacı bulunduğu İmar ve İskân Bakanlığınca tesbit edilen belediyelerin imar plânlarını ve kanalizasyon projelerini yaptırmaları mecburidir.

Ayrıca, İmar ve İskân Bakanlığı da, lüzumlu gördüğü hallerde, umumi hayata müessir âfetler dolayısiyle veya Gecekondu Kanununun tatbiki maksadiyle yapılması gereken plânların veya plân değişikliklerinin, birden fazla belediyeyi ilgilendiren metropoliten imar plânlarının ve içerisinden veya civarından demiryolu veya karayolu geçen veya hava yolu veya deniz yolu bağlantısı bulunan belediye veya köy hudutları içindeki veya sair yerlerdeki iskân ünitelerinin veya diğer sahaların imar veya yerleşme plânlarının tamamını veya bir kısmını, ilgili belediyelerin ve diğer idarelerin bu yolda kararına lüzum kalmaksızın yapmaya veya yaptırmaya salâhiyetlidir.

Bina ve haritalara ait nirengi, poligon, nivelman ve sınır işaretlerine ait tesislerin çıkarılması ve tahribedilmesi yasaktır. Bunlar çıkarıldığı, tahribedildiği veya yerleri değiştirildiği takdirde, belediyeler bunları eski haline getirmekle mükelleftirler. Haritaların alınmasına ve imar plânlarının tatbikatına memur edilen vazifeliler, vazifelerini yaparken 2613 sayılı Kanunun 7 nci maddesindeki salâhiyeti haizdirler.

Madde 29. — İmar ve yol istikamet plânları belediye meclisince kabul edildikten sonra İmar ve İskân Bakanlığına gönderilir. Adı geçen bakanlık bunları aynen veya değiştirerek tasdik etmeye veya değiştirilmek üzere iadeye salâhiyetlidir.

İmar ve İskân Bakanlığınca yapılan veya yaptırılan veya birden fazla belediyeyi ilgilendiren imar plânlarının hazırlanmasında ve kabulünde ayrıca belediye meclislerinden karar alınmasına lüzum yoktur.

İmar ve yol istikamet plânları İmar ve İskân Bakanlığının tasdikiyle kesinleşir ve yürürlüğe girer.

Tasdik edilmiş plânlar üzerinde yapılacak değişiklikler de yukardaki usullere tabidir. Ancak, Bakanlık değişiklik tekliflerini reddetmeye de salâhiyetlidir.

Bir âmme hizmetinin görülmesi maksadiyle resmî bina ve tesisler için imar plânlarında yer ayrılması veya bu maksatla değişiklik yapılması gerektiği takdirde, durum valilik kanaliyle ilgili belediyeye yazı ile bildirilir.

Belediye meclisinin bu tebligattan sonra yapacağı ilk toplantıda teklif görüşülür ve en geç 3 ay içerisinde karara bağlanır. Bu müddet zarfında gereken karar alınmadığı takdirde, bele-

B) Kat adedi, kat yüksekliği, derinlik ve çıkıntıları;

C) Komşu hudutlarına, yol ve su kenarlarına, kara ve demiryolu mihverlerine, tarihî ve bedîî kıymeti olan eski eserlere ve arkeolojik sahalara olan mesafeleri;

D) Parsel cephesi ile parsel ebadı ve bu parseller içerisine yapılacak binaya verilecek âzami inşaat sahası;

E) Bahçelerin tanzimi, ağaçlandırılması, bahçe duvarlarının şekli ve ebadı, bina ve tesislere ait diğer hususat;

F) Pis su mecralarının lâğım şebekesine veya genel fosseptiğe bağlanması ve yağmur suyu mecralarının mahallî icaplara göre bundan tamamiyle ayrı olarak yapılması hususları;

Hazırlanacak nizamname ve talimatnamelerde tesbit olunur.

Madde 26. — A) Tasdikli halihazır haritası bulunmıyan belediyelerin halihazır haritalarını veya İmar ve İskân Bakanlığınca uygun görülen hallerde, bu Bakanlığın tâyin ve tesbit ettiği vasıflara uygun olmak şartiyle hava fotoğraflarını;

B) Nüfusu 5 000 den yukarı olan veya nüfusu ne olursa olsun ilçe merkezi olan belediyelerden imar plânı bulunmıyanlarının belediye meclislerince tesbit edilecek belirli yolların yol istikamet plânlarını;

C) Nüfusu 10 000 den yukarı olan belediyeler ile, nüfusu 10 000 den az olduğu halde, il merkezi olan veya müstakbel imar faaliyetleri bakımından plâna ihtiyacı bulunduğu İmar ve İskân Bakanlığınca tesbit edilen belediyelerin imar plânlarını ve kanalizasyon projelerini;

Yaptırmaları mecburidir.

D) İmar ve İskân Bakanlığı, lüzumlu gördüğü hallerde, umumi hayata müessir âfetler dolayısiyle veya Gecekondu Kanununun tatbiki maksadiyle yapılması gereken plânların veya değişikliklerinin, birden fazla belediyeyi ilgilendiren metropoliten imar plânlarının ve içerisinden veya civarından demiryolu veya karayolu geçen veya hava yolu veya deniz yolu bağlantısı bulunan belediye veya köy hudutları içindeki veya sair yerlerdeki iskân ünitelerinin veya diğer sahaların imar veya yerleşme plânlarının tamamını veya bir kısmını, ilgili belediyelerin ve diğer idarelerin bu yolda kararına lüzum kalmaksızın yapmaya veya yaptırmaya salâhiyetlidir.

E) Plân ve haritalara ait nirengi, poligon, nivelman ve sınır işaretlerine ait tesislerin çıkarılması ve tahribedilmesi yasaktır. Bunlar çıkarıldığı, tahribedildiği veya yerleri değiştirildiği takdirde belediyeler bunları eski haline getirmekle mükelleftirler. Haritaların alınmasına ve imar plânlarının tatbikatına memur edilen vazifeliler, vazifelerini yaparken 2613 sayılı Kanunun 7 nci maddesindeki salâhiyeti haizdirler.

Madde 29. — İmar ve yol istikamet plânları belediye meclisince kabul edildikten sonra İmar ve İskân Bakanlığına gönderilir. Adı geçen bakanlık bunları aynen veya değiştirerek tasdik etmeye veya değiştirilmek üzere iadeye salâhiyetlidir.

İmar ve İskân Bakanlığınca yapılan veya yaptırılan veya birden fazla belediyeyi ilgilendiren imar plânlarının hazırlanmasında ve kabulünde ayrıca belediye meclislerinden karar alınmasına lüzum yoktur.

İmar ve yol istikamet plânları İmar ve İskân Bakanlığının tasdikiyle kesinleşir ve yürürlüğe girer.

Tasdik edilmiş plânlar üzerinde yapılacak değişiklikler de yukardaki usullere tabidir. Ancak, Bakanlık değişiklik tekliflerini reddetmeye de salâhiyetlidir.

Bir âmme hizmetinin görülmesi maksadiyle resmî bina ve tesisler için imar plânlarında yer ayrılması veya bu maksatla değişiklik yapılması gerektiği takdirde, durum valilik kanaliyle ilgili belediyeye yazı ile bildirilir.

Belediye meclisinin bu tebligattan sonra yapacağı ilk toplantıda teklif görüşülür ve en geç 3 ay içerisinde karara bağlanır. Bu müddet zarfında gereken karar alınmadığı takdirde, bele-

diye meclisi kararına lüzum kalmaksızın, İmar ve İskân Bakanlığının uygun görüp tasdik ettiği plân veya değişiklik teklifi katileşir.

İmar ve İskân Bakanlığınca tasdik edilerek kesinleşen plânlar belediyeye geldiği günden itibaren en geç 15 gün içinde belediye dairesinde herkesin görebileceği bir yere bir ay müddetle asılır ve keyfiyet usulü dairesinde ilân olunur.

İmar ve yol istikamet plânlarının ve bunlar üzerinde yapılacak değişikliklerin ne şekilde hazırlanacağı, plânların aleniyetini temin etmek ve her ne sebeple olursa olsun hatalı karar alınmasını önlemek maksadiyle, gerekli kararlar alınmazdan önce ve sonra belediyesince yerine getirilmesi lüzumlu diğer hususların neler olacağı ve bakanlıkça yapılacak tetkik ve tasdiklerin esasları talimatnamede belirtilir.

1351 sayılı Kanunla kurulmuş olan Ankara İmar İdare Heyetince alınacak imar plânlariyle ilgili kararlar da bu madde hükümlerine tabidir.

Madde 35. — İskân hudutları içinde olup da, imar plânında beldenin inkişafına ayrılmış bulunan sahalarda her ne şekilde olursa olsun, yapı izni verebilmesi için :

a) Bu sahaların imar plânı esaslarına ve talimatname hükümlerine uygun olarak parselâsyon plânlarının belediye encümenince tasdik edilmiş bulunması,

b) Plâna ve bulunduğu bölgenin şartlarına göre yolunun ve lâğımın yapılmış olması şarttır.

Ancak, bunlardan parselâsyon plânları tasdik edilmiş olmakla beraber, yolu ve lâğımı henüz yapılmamış olan yerlerde, belediyenin izni halinde ve belediyece hazırlanacak keşif ve plânlamaya uygun olarak yol ve lâğımı yaptıranlara veya parselleri hizasına raslıyan ve talimatnamede belirtildiği şekilde hissesine düşen yol ve lâğım bedelini peşin olarak belediyelere verenlere veya bu bedel yerine banka kefalet mektubu ibraz edenlere de yapı izni verilebilir. Kanalizasyon tesisinin yapı bitirilip kullanılmaya başlanacağı tarihe kadar yapılmaması halinde, fosseptik veya benzeri geçici bir tesis yaptırılması yoluna gidilir. Bu yapılmadığı takdirde yapıya kullanma izni verilemez. Anatesis yapıldığında yapı sahibi veya sahipleri lâğım ayaklarını bu tesise bağlamaya mecburdurlar.

Yol ve lâğım belediyece yaptırıldığı takdirde, verilen paradan artarsa fazlası ilgiliye ödenir, eksilirse tahsil olunur.

Toplu meskun sahalarında, ilgili şahıs veya kurumlarca belediyenin izni ile bütünü inşa ve ikmal edilen yol ve lâğımın iki tarafındaki diğer parsellerin sahiplerinden, kendi parsellerine isabet eden yol ve lâğım bedeli alınmadıkça, kendilerine yapı izni verilmez. Alınan bu paralar yol ve lâğımı yaptıranlara veya bu meblâğı önceden ödiyenlere aynen geri verilir.

Şu kadar ki, bir yolun iki tarafındaki bütün parsel sahipleri bahis konusu yol bedellerini ve bir kanalizasyon şebekesinden istifade eden veya etmesi gereken bütün parsel sahipleri lâğım bedellerinin tamamını belediyelere vermedikçe belediyelerin bu tesisleri inşa ve ikmali mecburiyeti yoktur.

Tamamının ödenmesi halinde, teknik zaruretler olmadıkça, belediyeler bu hizmetleri yerine getirirler. Teknik zaruretlerin takdiri İmar ve İskân Bakanlığına aittir.

Mevcut binalarda esaslı değişiklik ve ilâveler yapılması da bu madde hükümlerine bağlı olmakla beraber, bunların tamirleri için yukardaki şartlar aranmaz.

Bu maddenin tatbikinde 6183 sayılı Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun hükümleri tatbik olunur. Tatbikatla ilgili diğer hususlar talimatnamede belirtilir.

diye meslisi kararına lüzum kalmaksızın, İmar ve İskân Bakanlığının uygun görüp tasdik ettiği plân veya değişiklik teklifi katileşir.

İmar ve İskân Bakanlığınca tasdik edilerek kesinleşen plânlar belediyeye geldiği günden itibaren en geç 15 gün içinde belediye dairesinde herkesin görebileceği bir yere bir ay müddetle asılır ve keyfiyet usulü dairesinde ilân olunur.

İmar ve yol istikamet plânlarının ve bunlar üzerinde yapılacak değişikliklerin ne şekilde hazırlanacağı, plânların aleniyetini temin etmek ve her ne sebeple olursa olsun hatalı karar alınmasını önlemek maksadiyle, gerekli karar alınmazdan önce ve karar verildikten sonra ilgili belediyece yerine getirilmesi lüzumlu diğer hususların neler olacağı ve bakanlıkça yapılacak tetkik ve tasdiklerin esasları talimatnamede belirtilir.

24 . 5 . 1928 tarihli ve 1351 sayılı Kanunla kurulmuş olan Ankara İmar İdare Heyetince alınacak imar plânlariyle ilgili kararlar da bu madde hükümlerine tabidir.

Madde 35. — İskân hudutları içinde olup da, imar plânında beldenin inkişafına ayrılmış bulunan sahalarda her ne şekilde olursa olsun, yapı izni verilebilmesi için :

a) Bu sahaların imar plânı esaslarına ve talimatname hükümlerine uygun olarak parselâsyon plânlarının belediye encümenince tasdik edilmiş bulunması,

b) Plâna ve bulunduğu bölgenin şartlarına göre yolunun ve lâğımın yapılmış olması şarttır.

Ancak, bunlardan parselâsyan plânları tasdik edilmiş olmakla beraber, yolu ve lâğımı henüz yapılmamış olan yerlerde, belediyenin izni halinde ve belediyece hazırlanacak keşif ve plânlamaya uygun olarak yol ve lâğımı yaptıranlara veya parselleri hizasına raslıyan ve talimatnamede belirtildiği şekilde hissesine düşen yol ve lâğım bedelini peşin olarak belediyelere verenlere veya bu bedel yerine banka kefalet mektubu ibraz edenlere de yapı izni verilebilir. Kanalizasyon tesisinin yapı bitirilip kullanılmaya başlanacağı tarihe kadar yapılamaması halinde, fosseptik veya benzeri geçici bir tesis yaptırılması yoluna gidilir. Bu yapılmadığı takdirde yapıya kullanma izni verilemez. Anatesis yapıldığında yapı sahibi veya sahipleri lâğım ayaklarını bu tesise bağlamaya mecburdurlar.

Yol ve lâğım belediyece yaptırıldığı takdirde, verilen paradan artarsa fazlası ilgiliye ödenir, eksilirse tahsil olunur.

Toplu mesken sahalarında, ilgili şahıs veya kurumlarca belediyenin izni ile bütünü inşa ve ikmal edilen yol ve lâğımın iki tarafındaki diğer parsellerin sahiplerinden, kendi parsellerine isabet eden yol ve lâğım bedeli alınmadıkça, kendilerine yapı izni verilmez. Alınan bu paralar yol ve lâğımı yaptıranlara veya bu meblâğı önceden belediyeye ödiyenlere aynen geri verilir.

Şu kadar ki, bir yolun iki tarafındaki bütün parsel sahipleri bahis konusu yol bedellerini ve bir kanalizasyon şebekesinden istifade eden veya etmesi gereken bütün parsel sahipleri lâğım bedellerinin tamamını belediyelere vermedikçe belediyelerin bu tesisleri inşa ve ikmali mecburiyeti yoktur.

Tamamının ödenmesi halinde, teknik zaruretler olmadıkça, belediyeler bu hizmetleri yerine getirirler. Teknik zaruretlerin takdiri İmar ve İskân Bakanlığına aittir.

Mevcut binalarda esaslı değişiklik ve ilâveler yapılması da bu madde hükümlerine bağlı olmakla beraber, bunların tamirleri için yukardaki şartlar aranmaz.

Bu maddenin tatbikinde 6183 sayılı Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun hükümleri tatbik olunur. Tatbikatla ilgili diğer hususlar talimatnamede belirtilir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Madde 39. — Belediye hudutları ve varsa mücavir sahalar içinde gayrimenkullerin tevhit ve ifrazı, bunlar üzerinde irtifak hakkı tesisi veya bu hakların kaldırılması bu kanun ve talimatnameler hükümlerine uygunluğu belediye encümenlerince (Ankara'da İmar İdare Heyetince) kabul ve tasdik edilmedikçe tapuca tescil olunmaz.

Tarafların rızası veya mahkeme kararıyle şüyuun izalesi ve arazi taksimi de yukardaki hükümlere tabidir.

Bu kanunun tatbik edildiği yerlerdeki arazi ve arsalar, bu madde hükümlerine göre ifraz edilmedikçe hisselere bölünemez ve hisseli tapuya bağlanamaz. Veraset yoluyla intikallerde veya bu kanunun 41 ve 42 nci maddelerinin tatbikinde veya imar nizamlarına uygun olarak yapılan apartmanların kat mülkiyeti esaslarına göre hisselendirilmesinde bu fıkra hükmüne bağlı kalınmaz.

Madde 45. — İmar ve yol istikâmet plânlarına göre hazırlanan parselâsyon plânları yapılıp, belediye encümeninin (Ankara'da İmar İdare Heyetinin) tasdikinden sonra, bir ay müddetle belediye dairesine asılır, alâkalılara Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ olunur. Tashih edilecek plânlar da aynı hükme tabidir.

Bu plânlara askı müddetinin hitamından itibaren 30 gün içinde itiraz edilebilir. Müddeti içinde yapılacak itirazlar ebledіyece tatbik ve uygun görülürse, tashih edilerek, tekrar encümenin (Ankara'da İmar İdare Heyetinin) tasdikine sunulur.

Katileşen parselâsyon plânları tescil edilmek üzere Tapu ve Kadastro Dairesine gönderilir. Bu daireler alâkalıların muvafakatini aramaksızın, sicillerini bu plânlara göre re'sen tanzim ve tesis ederler.

Madde 48. — İskân hudutları içinde, esasen kanalizasyonu bulunan veya fennî şekilde fosseptik yapılması mümkün, yol, su, elektrik, gibi belediye tesisleri tamamlanmış ve belde hizmetleri götürülmüş bulunan yerlerde, plân ve mevzuat icaplarına göre müstakillen yapı yapılması mümkün olduğu halde, boş duran arazi ve arsalarla, içerisinde bir kısmı veya tamamı yanmış, yıkılmış veya iskâna elverişsiz hale gelmiş bulunan yerlerden, belediye meclisince tesbit edilenlerin sahiplerine, bu yerlerde imar plânında ve talimatnamede belirtilmiş esaslara uygun inşaat yapması tebliğ edilir ve durum siciline işlenmek üzere Tapu Sicil Muhafızlığına bildirilir. Tebliğ tarihinden itibaren beş yıl içinde plâna uygun inşaat yapılmadığı takdirde bu yerler belediyelerce istimlâk edilebilir. Bu yerlerin satışı halinde yeni malik aynı şartları kabul etmiş sayılır.

Beş yıllık müddet geçtiği halde, belediyelerce istimlâk edilmiyen yerlerde mal sahibince plân ve mevzuata uygun inşaat yapılıp ikmal edildiği takdirde, belediyelerin istimlâk hakkı ortadan kalkar. Yukardaki fıkra hükmüne göre istimlâk edilen bu yerlerde istimlâk tarihinden itibaren en geç iki yıl içinde başlamak ve beş yıl içinde bitirmek şartı ile, belediyelerce, ya plân ve mevzuat icaplarına uygun bina inşa edilir veya bunlar aynı şartlar yerine getirilmek üzere satılabilir.

Belediyenin veya belediyeden bu yerleri satınalanların, bu şartları yerine getirmemeleri halinde, eski mal sahibi veya mirasçısı kendisine ödenmiş olan istimlâk bedelini ve yapılan diğer bütün masrafları ödiyerek gayrimenkulü geri alabilir. Doğmasından itibaren bir sene içinde kullanılmıyan geri alma hakkı düşer.

EK MADDE 2. — Kapıcı dairesi ayrılması mecburiyeti olan binalarda, bu dairelerin fen ve sağlık şartlarına uygun olması, talimatnamede belirtilen şart ve ölçüleri havi bulunması lâzımdır.

Kapıcı daireleri anabina içinde olabileceği gibi, nizamlara aykırı yapılmamak şartiyle bahçenin her hangi bir yerinde veya müştemilât binaları içerisinde de tertiplenebilir.

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

Madde 39. — Belediye hudutları ve varsa mücavir sahalar içinde bulunan gayrimenkullerin tevhit ve ifrazı, bunlar üzerinde irtifak hakkı tesisi veya bu hakların kaldırılması, hususlarının bu kanun ve talimatnameler hükümlerine uygunluğu; belediye encümenince (Ankara'da İmar İdare Heyetince) kabul ve tasdik edilmedikçe, tapuca tescil muamelesi yapılamaz.

Aynı adada aynı nitelikte bulunan arsalardan birisinin tevhit ve ifrazı yapılmışsa diğerlerinin de, mal sahibinin müracaatı üzerine, yapılması mecburidir.

Tarafların rızası veya mahkeme kararıyle şüyuun izalesi ve arazi taksimi de yukardaki hükümlere tabidir.

Bu kanunun tatbik edildiği yerlerdeki arazi ve arsalar, bu madde hükümlerine göre ifraz edilmedikçe hisselere bölünemez ve hisseli olarak tapuya bağlanamaz. Veraset yoluyla intikallerde veya bu kanunun 41 ve 42 nci maddelerinin tatbikinde veya imar nizamlarına uygun olarak yapılan apartmanların kat mülkiyeti esaslarına göre hisselendirilmesinde bu fıkra hükmüne bağlı kalınmaz.

Madde 45. — İmar ve yol istikamet plânlarına göre hazırlanan parselâsyon plânları yapılıp, belediye encümeninin (Ankara'da İmar İdare Heyetinin) tasdikinden sonra, bir ay müddetle belediye dairesine asılır, alâkalılara Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ olunur. Tashih edilecek plânlar da aynı hükme tabidir.

Bu plânlara askı müddetinin hitamından itibaren 30 gün içinde itiraz edilebilir. Müddeti içinde yapılacak itirazlar belediyece tetkik ve uygun görülürse tashih edilerek, tekrar encümenin (Ankara'da İmar İdare Heyetinin) tasdikine sunulur.

Katileşen parselâsyon plânları tescil edilmek üzere Tapu ve Kadastro Dairesine gönderilir. Bu daireler alâkalıların muvafakatini aramaksızın, sicillerini bu plânlara göre re'sen tanzim ve tesis ederler.

Madde 48. — İskân hudutları içinde, esasen kanalizasyonu mevcudolan veya fennî şekilde fosseptik yapılması mümkün, yol, su, elektrik, gibi belediye tesisleri tamamlanmış ve belde hizmetleri götürülmüş bulunan yerlerde, plân ve mevzuat icaplarına göre müstakillen yapı yapılması mümkün olduğu halde, boş duran arazi ve arsalarla, içerisinde bir kısmı veya tamamı yanmış, yıkılmış veya iskâna elverişsiz hale gelmiş bulunan yerlerden, belediye meclislerince tesbit edilenlerin sahiplerine, bu yerlerde imar plânında ve talimatnamede belirtilmiş esaslara uygun inşaat yapması tebliğ edilir ve durum siciline işlenmek üzere tapu dairesine bildirilir. Tebliğ tarihinden itibaren beş yıl içinde plâna uygun inşaat yapılmadığı takdirde bu yerler belediyelerce istimlâk edilebilir. Bu yerlerin satışı halinde yeni malik aynı şartları kabul etmiş sayılır.

Beş yıllık müddet geçtiği halde, belediyelerce istimlâk edilmiyen yerlerde mal sahibince plân ve mevzuata uygun inşaat yapılıp ikmal edildiği takdirde, belediyelerin istimlâk hakkı ortadan kalkar.. Yukardaki fıkra hükmüne göre istimlâk edilen bu yerlerde istimlâk tarihinden itibaren en geç iki yıl içinde başlamak ve beş yıl içinde bitirmek şartı ile, belediyelerce, ya plân ve mevzuat icaplarına uygun bina inşa edilir veya bunlar aynı şartlar yerine getirilmek üzere satılabilir.

Belediyenin veya belediyeden bu yerleri satınalanların, bu şartları yerine getirmemeleri halinde, eski mal sahibi veya mirasçısı kendisine ödenmiş olan istimlâk bedelini ve yapılan diğer bütün masrafları ödiyerek gayrimenkulü geri alabilir. Doğmasından itibaren bir sene içinde kullanılmıyan geri alma hakkı düşer.

MADDE 2. — 6785 sayılı Kanuna aşağıdaki ek maddeler eklenmiştir :

EK MADDE 2. — Kapıcı dairesi ayrılması mecburiyeti olan binalarda, bu dairelerin fen ve sağlık şartlarına uygun olması, talimatnamede belirtilen şart ve ölçüleri havi bulunması lâzımdır.

Kapıcı daireleri anabina içinde olabileceği gibi, nizamlara aykırı yapılmamak şartiyle bahçenin her hangi bir yerinde veya müştemilât binaları içerisinde de tertiplenebilir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Bu madde hükümlerine uymadığı belediyece tesbit olunan binaların sahipleri, bu kanunun yürürlüğe girdiği günden itibaren iki yıl içinde yukardaki şartları yerine getirmeye mecburdurlar.

Bekçi, bahçıvan, kaloriferci gibi müstahdemin ikametine yer ayrılması halinde, bu yerlerde de aynı şartlar aranır.

16 ve 18 nci maddelerdeki hükümler bu maddede sözü geçen daireler hakkında da tatbik olunur.

Nerelerde ve hangi binalarda kapıcı dairesi ayrılması gerektiği imar talimatnamelerinde gösterilir.

EK MADDE 6. — Tarihî veya mimari değeri bulunan han, hamam, kervansaray, konak, yalı, ev, imarethane, ibadet yeri ve benzerleri gibi eski eser veya tarihî sanat yapılarının ve bunlarla bir bütünlük teşkil etmek üzere muhafazası gerekli çeşme, eski sokak ve meydancıkların muhafazasına dair esaslar, Gayrimenkul Eski Eser ve Anıtlar Yüksek Kurulunun mütalâası da alınarak, Kültür, Turizm ve Tanıtma, İmar - İskân ve Maliye bakanlıklariyle Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından müştereken tesbit olunur. Adı geçen Genel Müdürlük ve ilgili bakanlıklar bu yerlerden lüzumlu görülenlerini istimlâke veya istimlâk etmeksizin bakım ve onarımını temin etmek üzere sahiplerine veya diğer ilgililere gereken hallerde bedel ödemeye veya bu hizmeti bizzat yapmaya salâhiyetlidirler.

Muhafazası gereken eski eserlerin etrafında imar plânında gösterilen veya plânı olmıyan yerlerde İmar Nizammamesinde veya Talimatnamede belirtilen veya Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunca tesbit edilen mesafe içinde bulunup da istimlâki gereken özel mülkiyetteki binalı ve binasız arazi ve arsaların istimlâki, belediye hudutları içinde veya mücavir sahalarda ise ilgili belediyelere, bu sahaların dışında ise özel idarelere veya ilgili bakanlıklara veya Vakıflar İdaresine, eski eserlerin altında, içinde veya bitişiğinde olup da, onların bakım ve onarımı için alınması gereken veya eski eserle bir bütünlük teşkil etmek üzere muhafazası istenen gayrimenkullerin istimlâki ise, bu eserlere bakmakla vazifeli âmme müesseselerine aittir. Bu fıkra şümulüne giren yerlerdeki âmme müesseselerine ait gayrimenkuller veya bu müesseselerin idaresinde bulunan yerler özel mülkiyete intikal ettirilemez.

Her hangi bir belediyenin hududu veya mücavir sahası içinde kalan ve yukardaki fıkrada sözü geçen koruma mesafesine rastlıyan âmme müesseselerine ait arazi ve arsalar hakkında da 31 nci madde hükümleri tatbik olunur.

EK MADDE 7. — Deniz, göl ve nehir kenarlarında 10 metreden az olmamak üzere İmar - İskân Bakanlığınca tesbit edilecek mesafe dâhilinde hususi şahıslarca umumun istifadesine ayrılmıyan bina inşa edilemez, mevcutlara ilâve yapılamaz.

Deniz, göl ve nehir kenarlarında, bölgenin şartlarına ve mahallin özelliğine göre, İmar - İskân Bakanlığınca teklif ve Bakanlar Kurulu kararı ile tesbit ve ilân olunan sahalara ait imar plânları öncelikle hazırlanır.

Bu saha şeriti içerisinde kalan bilûmum arazi ve arsaların kullanılması, ifraz ve tevhidi, bunlar üzerinde her türlü yapı yapılması, mevcutların genişletilmesi, bunlara kat ilâvesi ve bu binaların kullanma şekillerine dair esaslar İmar ve İskân Bakanlığınca hazırlanacak talimatnamede belirtilir.

Bu şerit içerisinde kalan yerlerde, yukarda sözü geçen imar plânı esaslarına ve talimatname hükümlerine aykırı tatbikat yapılamaz.

Bu şerit içinde bulunan âmmeye ait binalı ve binasız arazi ve arsalar özel mülkiyete intikal ettirilemiyeceği gibi, bu yerlerde denizden doldurma ve bataklık kurutma suretiyle özel mülkiyet adına arazi ve arsa da kazanılamaz.

Bekçi, bahçivan, kaloriferci gibi müstahdemin ikâmetine yer ayrılması halinde, bu yerlerde de aynı şartlar aranır.

16 ve 18 nci maddelerdeki hükümler bu madde de sözü geçen daireler hakkında da tatbik olunur.

Nerelerde ve hangi binalarda kapıcı dairesi ayrılması gerektiği imar talimatnamelerinde gösterilir.

EK MADDE 6. — Tarihî veya mimari değeri bulunan han, hamam, kervansaray, konak, yalı, ve imarethane, ibadet yeri ve benzerleri gibi eski eser veya tarihî sanat yapılarının ve bunlarla bir bütünlük teşkil etmek üzere muhafazası gerekli çeşme, eski sokak ve meydancıkların muhafazasına dair esaslar, Gayrimenkul Eski Eser ve Anıtlar Yüksek Kurulunun mütalâası da alınarak, Millî Eğitim, Turizm ve Tanıtma, İmar ve İskân ve Maliye bakanlıklariyle Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından müştereken tesbit olunur. Adı geçen Genel Müdürlük ve ilgili bakanlıklar bu yerlerden lüzumlu görülenlerini istimlâke veya istimlâk etmeksizin bakım ve onarımını temin etmek üzere sahiplerine veya diğer ilgililere gereken hallerde bedel ödemeye veya bu hizmeti bizzat yapmaya, salâhiyetlidirler.

Muhafazası gereken eski eserlerin etrafında imar plânında gösterilen veya plânı olmıyan yerlerde İmar Nizamnamesinde veya Talimatnamede belirtilen veya Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunca tesbit edilen mesafe içinde bulunup da istimlâki gereken özel mülkiyetteki binalı ve binasız arazi ve arsaların istimlâki, belediye hudutları içinde veya mücavir sahalarda ise ilgili belediyelere, bu sahaların dışında ise özel idarelere veya ilgili bakanlıklara veya Vakıflar İdaresine, eski eserlerin altında, içinde veya bitişiğinde olup da, onların bakım ve onarımı için alınması gereken veya eski eserle bir bütünlük teşkil etmek üzere muhafazası istenen gayrimenkullerin istimlâki ise, bu eserlere bakmakla vazifeli âmme müesseselerine aittir. Bu fıkra şümulüne giren yerlerdeki âmme müesseselerine ait gayrimenkuller veya bu müesseselerin idaresinde bulunan yerler özel mülkiyete intikal ettirilemez.

Her hangi bir belediyenin hududu veya mücavir sahası içinde kalan ve yukardaki fıkrada sözü geçen koruma mesafesine raslıyan âmme müesseselerine ait arazi ve arsalar hakkında da 31 nci madde hükümleri tatbik olunur.

EK MADDE 7. — Deniz, göl ve nehir kenarlarında 10 metreden az olmamak üzere İmar ve İskân Bakanlığınca tesbit edilecek mesafe dâhilinde hususi şahıslarca umumun istifadesine ayrılmıyan bina inşa edilemez, mevcutlara ilâve yapılamaz.

Deniz, göl ve nehir kenarlarında, bölgenin şartlarına ve mahallin özelliklerine göre, İmar ve İskân Bakanlığınca teklif ve Bakanlar Kurulu kararı ile tesbit ve ilân olunan sahalara ait imar plânları öncelikle hazırlanır.

Bu saha şeridi içerisinde kalan bilûmum arazi ve arsaların kullanılması, ifraz ve tevhidi, bunlar üzerinde her türlü yapı yapılması, mevcutların genişletilmesi, bunlara kat ilâvesi ve bu binaların kullanma şekillerine dair esaslar, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının olumlu görüşü alınmak suretiyle İmar ve İskân Bakanlığınca hazırlanacak talimatnamede belirtilir.

Bu şerit içerisinde kalan yerlerde, yukarda sözü geçen imar plânı esaslarına ve talimatname hükümlerine aykırı tatbikat yapılamaz.

Bu şerit içinde bulunan âmmeye ait binalı ve binasız arazi ve arsalar özel mülkiyete intikal ettirilemiyeceği gibi, bu yerlerde denizden doldurma ve bataklık kurutmak suretiyle özel mülkiyet adına arazi ve arsa da kazanılamaz.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

EK MADDE 8. — Belediye hudutları ve mücavir sahalar dışında bulunup da bölge plânlaması veya sınai veya turistik ehemmiyeti bakımından veya ulaşım yolları ve bunların emniyeti veya civarının yerleşme nizamı dolayısiyle İmar ve İskân Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile belli edilecek yerlerde, adı geçen bakanlıkça hazırlanacak talimatname esasları dairesinde aşağıdaki hükümler tatbik olunur.

a) Bu yerlerde talimatnamede belirtilen şartlara uymıyan ifraz ve tevhit muameleleri yapılamaz ve tapuya tescil edilemez.

b) Bu yerlerde bulunan arazi, arsa ve yapılar, varsa plânda, yoksa talimatnamede belli edilen maksatlar dışında kullanılamaz.

c) Bu yerlerde yapılacak yapıların, plânda veya talimatnamede belirtilen ölçü ve şartlara uyması mecburidir.

d) Bu gibi yerlerde yapı yapılabilmesi için ilgili valiliğe bir dilekçe ile müracaat edilmesi ve bu dilekçeye talimatnamede belirtilen vesikaların eklenmesi suretiyle izin alınması lâzımdır. Valiler bu müracaatları plân ve talimatname esaslarına göre incelettirip, 30 gün içerisinde cevaplandırılmasını temin ederler.

Fen ve sağlık bakımından mahzurlu görülen veya bu kanunun yürürlüğe girdiği günden sonra yapılıp da yukarda sözü geçen plân ve talimatname hükümlerine uymıyan yapılar, valiliklerce yapılacak tebligat üzerine, sahipleri tarafından en geç bir ay içinde mümkünse düzeltilir, değilse yıktırılır.

e) İkmal olunan yapıların kullanılabilmesi için, valiliğe dilekçe ile müracaat olunması ve kullanma izni alınması lâzımdır.

f) Valiler bu sahalar içinde talimatname esaslarına uygunluğu temine, müddeti içerisinde sahiplerince düzeltilmiyen tatbikatı veya yıktırılmıyan yapıları, düzeltme veya yıkım gideri sonradan yüzde on fazlasiyle sahibinden alınmak üzere, düzelttirmeye veya yıktırmaya ve bu maksatla yapılacak harcamaları özel idare bütçesinden karşılamaya salâhiyetlidirler.

g) Valiler, bu maddenin tatbikinde, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun kendilerine vermiş olduğu salâhiyetlerden faydalanırlar.

h) Bu madde hükümlerine aykırı hareket edenler 6785 sayılı Kanunun ilgili maddelerine mütemazır olarak cezalandırılırlar.

i) Ek madde 7 de sözü geçen yerlerden belediye hududu ve mücavir sahalar dışında bulunanları hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

EK MADDE 9. — Bursa merkez ilçesindeki gedik ve zeminlerin tasfiyesine dair 11 Ocak 1963 günlü ve 141 sayılı Kanun hükümleri, Türkiye'deki bütün belediye hudutları ve 6785 sayılı Kanunun 47 nci maddesi gereğince tesbit ve kabul olunan mücavir sahalar dâhilinde bulunan binalı ve binasız arsalar hakkında da tatbik edilir.

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

EK MADDE 8. — Belediye hudutları ve mücavir sahalar dışında bulunup da bölge plânlaması veya sınai veya turistik ehemmiyeti bakımından veya ulaşım yolları ve bunların emniyeti veya civarının yerleşme nizamı dolayısiyle İmar ve İskân Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile belli edilecek yerlerde, adı geçen bakanlıkça hazırlanacak talimatname esasları dairesinde aşağıdaki hükümler tatbik olunur.

a) Bu yerlerde talimatnamede belirtilen şartlara uymıyan ifraz ve tevhit muameleleri yapılamaz ve tapuya tescil edilemez.

b) Bu yerlerde bulunan arazi, arsa ve yapılar, varsa plânda, yoksa taminatnamede belli edilen maksatlar dışında kullanılamaz.

c) Bu yerlerde yapılacak yapıların, plânda veya talimatnamede belirtilen ölçü ve şartlara uyması mecburidir.

d) Bu gibi yerlerde yapı yapılabilmesi için ilgili valiliğe dilekçe ile müracat edilmesi ve bu dilekçeye talimatnamede belirtilen vesikaların eklenmesi suretiyle izin alınması lâzımdır. Valiler bu müracaatları plân ve talimatname esaslarına göre incelettirip, 30 gün içerisinde cevaplandırılmasını temin ederler.

Fen ve sağlık bakımından mahzurlu görülen veya bu kanunun yürürlüğe girdiği günden sonra yapılıp da yukarda sözü geçen plân ve talimatname hükümlerine uymıyan yapılır, valiliklerce yapılacak tebligat üzerine, sahipleri tarafından en geç bir ay içinde mümkünse düzeltilir, değilse yıktırılır.

e) İkmal olunan yapıların kullanılabilmesi için, valiliğe dilekçe ile müracaat olunması ve kullanma izni alınması lâzımdır.

f) Valiler bu sahalar içinde talimatname esaslarına uygunluğu temine, müddeti içerisinde sahiplerince düzeltilmiyen tatbikatı veya yıktırılmıyan yapıları, düzeltme veya yıkım gideri sonradan yüzde on fazlasiyle sahibinden alınmak üzere, düzelttirmeye veya yıktırmaya ve bu maksatla yapılacak harcamaları özel idare bütçesinden karşılamaya salâhiyetlidirler.

g) Valiler, bu maddenin tatbikinde, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun kendilerine vermiş olduğu salâhiyetlerden faydalanırlar.

h) Bu madde hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında 6785 sayılı İmar Kanununun ilgili ceza hükümleri uygulanır.

i) Ek madde 7 de sözü geçen yerlerden belediye hududu ve mücavir sahalar dışında bulunanları hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

(Ek madde 9. — C. Senatosunca çıkarılmıştır.)

İMAR VE İSKÂN KOMİSYONUNUN TAVSİYELERİ

6785 sayılı İmar Kanununda bâzı değişiklikler yapılması hakkında Kanun

MADDE 1. — Cumhuriyet Senatosunun 1 nci maddesi benimsenmemiş, Millet Meclisi metninin benimsenmesi uygun görülmüştür.

MADDE 4. — Cumhuriyet Senatosunun 4 ncü maddesi benimsenmemiş, Millet Meclisi metninin benimsenmesi uygun görülmüştür.

MADDE 6. — Kesinleşmiştir.

MADDE 7. — Kesinleşmiştir.

MADDE 8. — Kesinleşmiştir.

MADDE 11. — Kesinleşmiştir.

MADDE 16. — Cumhuriyet Senatosunun 16 ncı maddesi benimsenmemiş, Millet Meclisi metninin benimsenmesi uygun görülmüştür.

MADDE 18. — Cumhuriyet Senatosunun 18 nci maddesi benimsenmiştir.

MADDE 25. — Cumhuriyet Senatosunun 25 nci maddesi benimsenmemiş bu maddenin metinden çıkarılması uygun görülmüştür.

MADDE 26. — Cumhuriyet Senatosunun 26 ncı maddesi benimsenmemiş, Millet Meclisi Metninin benimsenmesi uygun görülmüştür.

MADDE 27. — Kesinleşmiştir.

MADDE 28. — Kesinleşmiştir.

MADDE 29. — Cumhuriyet Senatosunun 29 ncu maddesi benimsenmemiş, Millet Meclisi metninin benimsenmesi uygun görülmüştür.

MADDE 30. — Kesinleşmiştir.

MADDE 32. — Kesinleşmiştir.

MADDE 33. — Kesinleşmiştir.

MADDE 34. — Kesinleşmiştir.

MADDE 35. — Cumhuriyet Senatosunun 35 nci maddesi benimsenmemiş, Millet Meclisi metninin benimsenmesi uygun görülmüştür.

MADDE 37. — Kesinleşmiştir.

MADDE 39. — Cumhuriyet Senatosunun 39 ncu maddesi benimsenmemiş, Millet Meclisi metninin benimsenmesi uygun görülmüştür.

MADDE 41. — Kesinleşmiştir.

MADDE 42. — Kesinleşmiştir.

MADDE 45. — Cumhuriyet Senatosunun 45 nci maddesi benimsenmemiş, Millet Meclisi metninin benimsenmesi uygun görülmüştür.

MADDE 47. — Kesinleşmiştir.

MADDE 48. — Cumhuriyet Senatosunun 48 nci maddesi benimsenmiştir.

MADDE 57. — Kesinleşmiştir.

MADDE 58. — Kesinleşmiştir.

MADDE 2. — Cumhuriyet Senatosunun 2 nci maddesi benimsenmiştir.

EK MADDE 1. — Kesinleşmiştir.

EK MADDE 2. — Cumhuriyet Senatosunun ek madde 2 si benimsenmiştir.

EK MADDE 3. — Kesinleşmiştir.

EK MADDE 4. — Kesinleşmiştir.

EK MADDE 5. — Kesinleşmiştir.

EK MADDE 6. — Cumhuriyet Senatosunun ek madde 6 sı benimsenmiştir.

EK MADDE 7. — Cumhuriyet Senatosunun ek madde 7 si benimsenmemiş, Millet Meclisi metninin benimsenmesi uygun görülmüştür.

EK MADDE 8. — Cumhuriyet Senatosunun ek madde 8 i benimsenmemiş, Millet Meclisi metninin benimsenmesi uygun görülmüştür.

EK MADDE 9. — Cumhuriyet Senatosunca metinden çıkarılan ek madde 9 un Millet Meclisince kabul olunan şekli ile benimsenmesi uygun görülmüştür.

MADDE 3. — Kesinleşmiştir.

MADDE 4. — Kesinleşmiştir.

MADDE 5. — Kesinleşmiştir.

Dönem : 3
Toplantı : 3

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 363 e 1 nci ek

Nüfus kanunu tasarısı hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca değiştirilen maddeler hakkında Millet Meclisi 30 numaralı Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi : 1/93; C. Senatosu : 1/50)

(Not : C. Senatosu S. Sayısı : 75)

Cumhuriyet Senatosu
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 250 - 1/50

15 . 3 . 1972

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 17 . 1 . 1972 gün ve 462 sayılı yazınız :

Nüfus kanunu tasarısının, Millet Meclisince kabul olunan metni, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 14 . 3 . 1972 tarihli 41 nci Birleşiminde değiştirilerek ve açık oyla kabul edilmiş. dosya ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Saygılarımla.

Tekin Arıburun
Cumhuriyet Senatosu Başkanı

Açık oy neticesi :	139
Kabul	: 137
Ret	: 2

Not : Değiştirilen maddeler :
Madde : 1, 37, 57, 66,
Bu tasarı Genel Kurulun 9, 14 . 3 . 1972 tarihli 39 ve 41 nci birleşimlerinde görüşülmüştür.

30 Numaralı Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi
30 Numaralı Geçici Komisyonu *24 . 4 . 1972*
Esas No. : 1/93
Karar No. : 4

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 14 . 3 . 1972 tarihli 41 nci Birleşiminde değiştirilerek kabul edilmiş bulunan, Nüfus kanunu tasarısı, yapılan değişiklik sebebiyle yeniden Geçici Komisyonumuza havale buyurulmakla mezkûr tasarı, ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda görüşüldü.

Tümü üzerinde cereyan eden müzakere neticesinde, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda değiştirilerek kabul edilen, 1, 37, 57 ve 66 ncı maddeler Komisyonumuzca da uygun görülerek, değişikliklerin benimsenmesine karar verilmiştir.

Genel Kurula arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Geçici Komisyon Başkanı yerine

Sözcü	Kâtip	
Eskişehir	Kütahya	Adana
Ş. Asbuzoğlu	*A. F. Azmioğlu*	*A. R. Güllüoğlu*

Afyon K.	Ankara	Eskişehir	İzmir
H. Hamamcıoğlu	*O. Alp*	*İ. Angı*	*Ş. Adalan*
	Kırşehir	Sinop	
	C. Eroğlu	*H. Biçer*	

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Nüfus kanunu tasarısı

KISIM — 1

Teşkilât

BÖLÜM : 1

Merkez

MADDE 1. — Nüfus işleri, İçişleri Bakanlığına bağlı ayrı bütçeli bir genel müdürlük tarafından yürütülür. Bu genel müdürlük bir genel müdür, bir müşavir ve iki genel müdür yardımcısı ile aşağıdaki şubelerden teşekkül eder.

1. Nüfus Şubesi :

Yurt dışında oturanlar da dâhil bütün vatandaşların nüfus hareketlerine ve şahsi hallerine ilişkin işlemlerle kanun, tüzük, yönetmelikle genel emirlerin hazırlanması nüfus yazımı işlerinin yürütülmesi, teftiş lâyihalarının incelenip sonuçlandırılması ve nüfus artış ve eksilişlerini gösterir istatistiklerin düzenleme ve özetlemesi ile nüfusa ait taşradan yapılacak danışmalara cevap vermekle görevlidir.

2. Vatandaşlık Şubesi :

Vatandaşlık Kanununun uygulanması, vatandaşlığa alınma, çıkma, kayıp ve çıkarılma işlemleriyle, göçmen ve mültecilerin tescil işleri, anlaşma ve protokollere uygun vatandaşlık tetkik ve tasdiki; vatandaşlık konuları ile ilgili bütün işleri görür ve anlaşmazlıkları mevzuat dairesinde çözer.

3. Arşiv Şubesi :

Aile kütüklerinin iller itibariyle ikinci nüshalarını tutar ve nüfus dairelerinden gönderilecek şahsi hal tutanaklarını kütüklerine işleyip özel yerlerinde saklar ve taşrada her hangi bir sebeple kaybolan şahsi hal ve aile kütüklerinin tasdikli örneklerini istiyen resmî makamlara ve ilgililere verir.

CUMHURİYET SENATOSUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Nüfus kanunu tasarısı

KISIM - 1

Teşkilât

BÖLÜM : 1

Merkez

MADDE 1. — Nüfus işleri, İçişleri Bakanlığına bağlı bir Genel Müdürlük tarafından yürütülür. Bu Genel Müdürlük bir Genel Müdür, bir Müşavir ve iki Genel Müdür Yardımcısı ile aşağıdaki şubelerden teşekkül eder ve bu Genel Müdürlüğün giderleri İçişleri Bakanlığı Bütçesinin ilgili tertiplerinde ayrı olarak gösterilir.

1. Nüfus şubesi :

Yurt dışında oturanlar da dâhil bütün vatandaşların nüfus hareketlerine ve şahsi hallerine ilişkin işlemlerle kanun, tüzük, yönetmelikle genel emirlerin hazırlanması nüfus yazımı işlerinin yürütülmesi, teftiş lâyihalarının incelenip sonuçlandırılması ve nüfus artış ve eksilişlerini gösterir istatistiklerin düzenleme ve özetlemesi ile nüfusa ait taşradan yapılacak danışmalara cevap vermekle görevlidir.

2. Vatandaşlık şubesi :

Vatandaşlık Kanununun uygulanması, vatandaşlığa alınma, çıkma, kayıp ve çıkarılma işlemleriyle, göçmen ve mültecilerin tescil işleri, anlaşma ve protokollere uygun vatandaşlık tetkik ve tasdiki; vatandaşlık konuları ile ilgili bütün işleri görür ve anlaşmazlıkları mevzuat dairesinde çözer.

3. Arşiv şubesi :

Aile kütüklerinin iller itibariyle ikinci nüshalarını tutar ve nüfus dairelerinden gönderilecek şahsi hal tutanaklarını kütüklerine işleyip özel yerlerinde saklar ve taşrada her hangi bir sebeple kaybolan şahsi hal ve aile kütüklerinin tasdikli örneklerini istiyen resmî makamlara ve ilgililere verir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

4. Personel ve Gereç Şubesi :

Genel müdürlüğün merkez ve iller teşkilâtında çalışan memur ve hizmetlilerin bütün özlük işleriyle teşkilâtın bütçe, ayniyat, levazım ve hesap işlerini yürütür.

5. Evrak ve Dosya Şubesi :

Genel müdürlüğün haberleşme, dosya, evrak işleriyle diğer şubelerin çalışma konuları dışında kalan ve genel müdürlükçe verilen işleri yapar.

MADDE 37. — Sel, yer sarsıntısı, yer çöküntüsü, hava, deniz, tren trafik ve maden kazaları, yangın gibi toplu ölümler meydana getiren olaylar vali ve kaymakamın görevlendireceği memurlar tarafından incelenip, iki nüsha tutanak ile tesbit olunur. Ondan sonra olay yerindeki ölülerin kimlikleri belirtilip her şahıs için ayrı ayrı ve örneğine uygun üçer nüsha tutanak yapılır. Birinci tutanağın bir nüshası, nüfus başmemurluğunda saklanır. Şahıslar için ayrı ayrı yapılan ölüm tutanakları da nüfus memurluğuna verilir. Tutanak yapılması mümkün olmıyan hallerde yetkili makamların ölümü bildirilen belge veya resmî yazıları ölüm tesciline yeter görülür.

MADDE 57. — Nüfus cüzdanları ancak doğum tutanağı aile kütüğüne işlendikten sonra nüfus memuru tarafından bu kayıtlara uygun olarak doldurulup kendilerine, reşidolmıyanların veli, vasi veya resmî vekillerine imza karşılığında, okur - yazar olmıyanların sağ elinin işaret parmağı cüzdan kayıt defterine bastırılmak suretiyle verilir.

Nüfus cüzdanlarının bir örneği, okul veya daire gibi resmî yerlerde çıkarılıp onaylanarak dosyalarında saklanabilirse de asılları hiçbir suretle alıkonamaz.

Nüfus cüzdanlarına her ne sebeple olursa olsun bu kanunla diğer kanunlar gerekleri dışında bir kayıt ve işaret yapılamaz. Resmî belgelerden olan nüfus cüzdanlarının sayfalarının damgalı olması ve her sayfasının aynı seri numarasını taşıması şarttır. Aile ve nüfus cüzdan-

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

4. Personel ve gereç şubesi :

Genel müdürlüğün merkez ve iller teşkilâtında çalışan memur ve hizmetlilerin bütün özlük işleriyle teşkilâtın bütçe, ayniyat, levazım ve hesap işlerini yürütür.

5. Evrak ve dosya şubesi :

Genel müdürlüğün haberleşme, dosya, evrak işleriyle diğer şubelerin çalışma konuları dışında kalan ve genel müdürlükçe verilen işleri yapar.

MADDE 37. — Sel, yer sarsıntısı, yer çöküntüsü, hava, deniz, tren trafik ve maden kazaları, yangın gibi toplu ölümler meydana getiren olaylar vali ve kaymakamın görevlendireceği memurlar tarafından incelenip, iki nüsha tutanak ile tesbit olunur. Ondan sonra olay yerindeki ölülerin kimlikleri belirtilip her şahıs için ayrı ayrı ve örneğine uygun üçer nüsha tutanak yapılır. Birinci tutanağın bir nüshası, nüfus başmemurluğunda saklanır. Şahıslar için ayrı ayrı yapılan ölüm tutanakları da nüfus memurluğuna verilir. Tutanak yapılması mümkün olmıyan hallerde yetkili makamların ölümü bildiren belge veya resmî yazıları ölüm tesciline yeter görülür.

MADDE 57. — Nüfus cüzdanları ancak doğum tutanağı aile kütüğüne işlendikten sonra nüfus memuru tarafından bu kayıtlara uygun olarak doldurulup kendilerine, reşidolmıyanların veli, vasi veya resmî vekillerine imza karşılığında, okur - yazar olmıyanların sağ elinin işaret parmağı cüzdan kayıt defterine bastırılmak suretiyle verilir.

Nüfus cüzdanlarının bir örneği, okul veya daire gibi resmî yerlerde çıkarılıp onaylanarak dosyalarında saklanabilirse de asılları hiçbir suretle alıkonamaz.

Nüfus cüzdanlarına her ne sebeple olursa olsun bu kanunla diğer kanunlar gerekleri dışında bir kayıt ve işaret yapılamaz. Resmî belgelerden olan nüfus cüzdanlarının sayfalarının damgalı olması ve her sayfasının aynı seri numarasını taşıması şarttır. Aile ve nüfus cüzdan-

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

ları İçişleri Bakanlığınca tesbit edilecek şekil ve örneklere uygun olarak Maliye Bakanlığınca bastırılır. Ve mal sandıklarına gönderilir. Mal sandıklarınca il ve ilçe nüfus memurlarına bir defaya mahsus olmak üzere ikiyüzer adet aile ve nüfus cüzdanı parasız, mütaakıp partiler peşin para ile verilir.

MADDE 66. — Bu kanun, 62 nci maddesi gereğince nüfus yazımı yapılan illerde yazımın bitimi tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

ları İçişleri Bakanlığınca tesbit edilecek şekil ve örneklere uygun olarak Maliye Bakanlığınca bastırılır. Ve Maliye saymanlıklarınca gönderilir. Maliye saymanlıklarınca il ve ilçe nüfus memurlarına bir defaya mahsus olmak üzere ikiyüzer adet aile ve nüfus cüzdanı parasız, mütaakıp partiler peşin para ile verilir.

MADDE 66. — Bu kanun, 1 Eylül 1974 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

30 NUMARALI GEÇİCİ KOMİSYONUN TAVSİYELERİ

Nüfus kanunu tasarısı

KISIM — 1

Teşkilât

BÖLÜM : 1

Merkez

MADDE 1. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

MADDE 2. — Kesinleşmiştir.

MADDE 3. — Kesinleşmiştir.

KISIM — 2

Anahükümler

BÖLÜM : 1

Kütüğe geçirme

MADDE 4. — Kesinleşmiştir.

MADDE 5. — Kesinleşmiştir.

MADDE 6. — Kesinleşmiştir.

MADDE 7. — Kesinleşmiştir.

MADDE 8. — Kesinleşmiştir.

MADDE 9. — Kesinleşmiştir.

MADDE 10. — Kesinleşmiştir.

MADDE 11. — Kesinleşmiştir.

MADDE 12. — Kesinleşmiştir.

MADDE 13. — Kesinleşmiştir.

MADDE 14. — Kesinleşmiştir.

MADDE 15. — Kesinleşmiştir.

BÖLÜM : 2

Doğumlar

MADDE 16. — Kesinleşmiştir.
MADDE 17. — Kesinleşmiştir.
MADDE 18. — Kesinleşmiştir.
MADDE 19. — Kesinleşmiştir.
MADDE 20. — Kesinleşmiştir.
MADDE 21. — Kesinleşmiştir.
MADDE 22. — Kesinleşmiştir.

BÖLÜM : 3

Evlenmeler

MADDE 23. — Kesinleşmiştir.
MADDE 24. — Kesinleşmiştir.
MADDE 25. — Kesinleşmiştir.
MADDE 26. — Kesinleşmiştir.
MADDE 27. — Kesinleşmiştir.

BÖLÜM : 4

Yer değiştirme

MADDE 28. — Kesinleşmiştir.

BÖLÜM : 5

Evlât edinme ve tanıma

MADDE 29. — Kesinleşmiştir.
MADDE 30. — Kesinleşmiştir.

BÖLÜM : 6

Boşanmalar

MADDE 31. — Kesinleşmiştir.
MADDE 32. — Kesinleşmiştir.

BÖLÜM : 7

Ölümler

MADDE 33. — Kesinleşmiştir.
MADDE 34. — Kesinleşmiştir.
MADDE 35. — Kesinleşmiştir.
MADDE 36. — Kesinleşmiştir.

MADDE 37. — Cumhuriyt Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

MADDE 38. — Kesinleşmiştir.
MADDE 39. — Kesinleşmiştir.
MADDE 40. — Kesinleşmiştir.

BÖLÜM : 8

Aile kütükleri

MADDE 41. — Kesinleşmiştir.
MADDE 42. — Kesinleşmiştir.
MADDE 43. — Kesinleşmiştir.
MADDE 44. — Kesinleşmiştir.
MADDE 45. — Kesinleşmiştir.

(30 Numaralı Geçici Komisyonun tavsiyeleri)

BÖLÜM : 9

Kayıt düzeltmeleri

MADDE 46. — Kesinleşmiştir.

MADDE 47. — Kesinleşmiştir.

MADDE 48. — Kesinleşmiştir.

KISIM — 3

İdare

BÖLÜM : 1

Yükümlülük

MADDE 49. — Kesinleşmiştir.

MADDE 50. — Kesinleşmiştir.

BÖLÜM : 2

Teftiş ve denetleme

MADDE 51. — Kesinleşmiştir.

BÖLÜM : 3

Ceza hükümleri

MADDE 52. — Kesinleşmiştir.

MADDE 53. — Kesinleşmiştir.

MADDE 54. — Kesinleşmiştir.

BÖLÜM : 4

Türlü hükümler

MADDE 55. — Kesinleşmiştir.

MADDE 56. — Kesinleşmiştir.

MADDE 57. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

MADDE 58. — Kesinleşmiştir.

MADDE 59. — Kesinleşmiştir.

MADDE 60. — Kesinleşmiştir.

MADDE 61. — Kesinleşmiştir.

MADDE 62. — Kesinleşmiştir.

MADDE 63. — Kesinleşmiştir.

MADDE 64. — Kesinleşmiştir.

MADDE 65. — Kesinleşmiştir.

MADDE 66. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

MADDE 67. — Kesinleşmiştir.

Dönem : 3
Toplantı : 3

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 508

24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bâzı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 ve 53 ncü maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve Adalet komisyonu raporu (1/589, 2/617, 618)

24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bâzı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine; dair kanun tasarısı (1/589)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi Başkanlığı
Sayı : 71 - 358/299

12 . 1 . 1972

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 10 . 1 . 1972 tarihinde kararlaştırılan «24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bâzı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı» ile gerekçesi ve ekleri ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygı ile arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

GEREKÇE

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve yeniden geçici maddeler eklenmesi maksadiyle hazırlanmış bulunan kanun tasarısı, yasama organlarınca kabul edilerek 22 . 9 . 1971 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmış bulunmaktadır.

22 . 9 . 1971 tarihli ve 1488 sayılı Kanunla yapılmış bulunan bu değişiklikler yürürlükte bulunan bir kısım kanunun yeniden gözden geçirilmesini ve gerekli değişikliklerin yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Anayasasının yargı başlığını taşıyan 3 ncü bölümünün 134, 137, 139, 143 ve 144 ncü maddelerinin son değişiklikle almış olduğu yeni şekilleri ve bunlarla ilgili 13, 15, 18 ve 19 ncu yeni geçici maddelerin getirdiği hükümlerin icabı olarak ele alınması gereken kanunlardan biri de 24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla değişik 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunudur.

İşte bu sebeple anılan 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununda yapılması gereken değiş-

şikliklerin Anayasaya uygun olarak tanzimi gayesiyle bu kanun tasarısı hazırlanmış bulunmaktadır.

Anayasanın yargı bölümünde yapılan değişikliklerin büyük bir çoğunluğu Yüksek Hâkimler Kurulunun bünyesiyle yeniden kurulacak olan Yüksek Savcılar Kurulunun teşkiline hasredilmiştir. Bu nedenle de yeni eklenen geçici maddeler bu kuruluşların faaliyete geçmesine kadar hizmet aksamasını önlemek üzere eski kuruluş ve organların göreve devamını en çok altı aylık bir süre için mümkün kılmıştır.

Bu sürenin dolmasından önce gerekli değişikliklerin yapılması Anayasaya aykırı durumların doğmasını önlemek bakımından lüzumlu olduğu kadar, faaliyette bulunan kuruluş ve organlar yeterli görülmiyerek, Anayasa değişikliğine kadar gidilmesini zorunlu kılan sebepler nazara alınarak eski uygulamaya en kısa süre içerisinde son verilmesi Anayasanın ruhuna ve maksadına uygun düşeceğinden, altı aylık sürenin beklenmemesinde ve tasarının derhal kanunlaşmasında Anayasa gereğinin biran evvel uygulamaya konulması yönünden zorunluk bulunmaktadır.

Diğer taraftan 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun iki temel yapısı olan Yüksek Hâkimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulu bugün uygulamada güç çalışır durumdadır. Geçici tedbirlerle ve kanunların, Anayasanın hükümlerinin zorlanması ile yürütülmesine çalışılması bu organların tasarruflarının eleştirilmesine, ilgililerin bu tasarrufları şüphe ile karşılamalarına yol açabileceği düşüncesi de, bu tasarıyı biran evvel yürürlüğe koymayı zorunlu kılan sebeplerden bulunmaktadır.

Nitekim, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 6 ncı maddesine göre üyelerin görev süresi 4 yıldır. İki yılda bir yarısı yenilenir. Bu yenileme işlemi yasama organlarına Yargıtaya, ve birinci sınıf hâkimlere mensubolmak üzere üç gurupta yapılır. Bu guruplardan birinin seçtiği üyelerin işe başlaması halinde 6 ncı maddenin 3 ncü fıkrası gereğince yerine seçim yapılmamış grupun üyelerinin de görevleri sona erer. Onların yerine yedek üyeler katılır.

45 sayılı Kanunun 868 sayılı Kanunla değişik geçici 2 nci maddesi hükmüne göre Yüksek Hâkimler Kurulunun 10 . 6 . 1967 tarihinde işe başlıyan üyelerinden yarısının süresi 10 . 6 . 1969 tarihinde ve diğer yarısının süresi de 10 . 6 . 1971 tarihinde sona ermiştir.

Şu duruma göre 10 . 6 . 1971 tarihinden sonraki kurulun üyelerinin tamamen yeni üyelerden teşekkül etmiş olması icabetmektedir. Halbuki yasama organlarının 6 asıl ve 2 yedek üye kontenjanından 3 asıl ve 2 yedek üye olmak üzere beş ve Yargıtay kontenjanından da bir asıl üyenin hâlâ seçilememiş bulunması sebebiyle kurulun altı üyesi noksandır. Asıl ve yedek üye sayısı 23 olduğuna göre 6 noksanı ile hukukan 17 üye mevcudolduğundan, genel kurulun nisap sayısı olan 18 üyenin bulunmaması nedeniyle bugün kurulun fiilen çalışması mümkün değildir.

Hizmet aksamaması düşüncesiyle Yüksek Hâkimler Kurulu seçim kurulu birinci sınıf hâkimler ile Yargıtayın 10 . 6 . 1971 tarihinde süresi biten üyelerin yerine seçilmiş olan yeni üyeleri göreve başlatmadığı ve bu suretle eski üyelerin göreve devamını sağladığı öğrenilmiştir. Kanunda Seçim Kurulunun böyle bir görevi bulunmadığı gibi bilâkis 45 sayılı Hâkimler Kanununun 14 ncü maddesinde aynen «Kanunen göreve başlamalarının zorunlu olduğu tarihe kadar bir kısım üyelerin seçimleri tamamlanamadığı takdirde, seçilmiş bulunan Yüksek Hâkimler Kurulunda derhal göreve başlatırlar» hükmü mevcuttur.

Buna göre seçilenlerin başlaması ve 6 ncı maddeye göre eski üyelerin çekilmesi zorunlu bulunmaktadır.

1488 sayılı Kanunun 22 . 9 . 1971 tarihinde yürürlüğe girmesi üzerine Anayasaya yeniden eklenmiş bulunan geçici 19 ncu maddenin 2 nci fıkrasında «Yüksek Hâkimler Kurulunun mevcut üyelerinin görev süresi 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun değişik şekline göre yapılacak seçim sonuçlarının kesinleşmesi tarihine kadar devam eder.» hükmü hiç şüphe yok ki, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce mer'i olan hükümlere göre seçilmiş ve görev başında bulunan üyeleri kastetmektedir. Bugün kurulun bu geçici 19 ncu maddeye müsteniden 10.6.1971 tarihinde ayrılması gereken üyelerinin göreve devam etmeleri Anayasa hükmü icabı ise de, görevi asıl sahiplerine biran evvel tevdi etmek zorunluğu da inkâr edilemez.

Yüksek Savcılar Kurulu içinde, değişik yönüne rağmen sonuç aynıdır. Cumhuriyet Savcılarının sürekli veya geçici olarak atanmalarına im'kân veren 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun ilgili hükümleri Anayasa Mahkemesince 15 . 4 . 1971 tarihinde iptal edilmiş ve iptal hükmünün 15 . 10 . 1971 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. Her ne kadar Anayasaya 1488 sayılı Kanunla eklenen geçici 18 nci madde hükmünün 15 . 10 . 1971 tarihinden önce ve 22 . 9 . 1971 tarihinde yürürlüğe girmesi ile 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun değişik hükümleri de dâhil olmak üzere 6 aylık süre için uygulanmasına devam olunması imkânı sağlanmışsa da yukarda temas olunduğu üzere Anayasanın metnine, ruhuna ve maksadına uygun uygulamaya biran evvel geçilmesinde büyük fayda vardır.

Bu sebeplerle de tasarının süratle kanunlaşması gerekmektedir.

Anayasa bu defa eklenen geçici maddelerden 15 nci madde Yargıtayın bünyesine Anayasal üyeler katmaktadır. Bunlar 15 nci maddenin birinci fıkrası hükmü uyarınca değişikliğin yürürlük tarihi olan 22 . 9 . 1971 tarihinde hukukan Yargıtay üyesi oldukları halde, gene geçici 15 nci maddenin son fıkrası icabı, eski görevlerine devam etmek suretiyle Yargıtayda yapılan ve kendileri için bir hak ve görev teşkil eden muhtelif seçme ve seçilme işlemlerine katılamıyacaklarından tasarının biran önce kanunlaşması uygulamada ihtilâtlara yol açabilecek tutumlara son verecektir.

Anayasanın değişik 114 ncü maddesi Hâkimlerin denetimi yönünden yenilik getirmiş bulunmaktadır. Yüksek Hâkimler Kurulu fiilen göreve başladığı 22 . 12 . 1962 tarihinden bu yana geçmiş bulunan 10 yıla yakın sürenin uygulaması göstermiştir ki, hâkimlerin denetimi bekleneni vermemiş ve denetimin yetersizliği de hizmeti esaslı surette etkilemiştir.

Hâkim teminatının özelliği göz önünde tutularak, değişik 144 ncü maddeden önce (hâkimlerin denetimi belli konular için Yüksek Hâkimler Kurulunca görevlendirilecek üst dereceli hâkimler eli ile yapılır) şeklindeki eski hükmün uygulanması denetim işlerinde bekleneni vermemiştir.

Bu metinde görüldüğü üzere denetimin belli konulara inhisar ettirilmiş olması, sayıları az da olsa bir kısım hâkimlerin yeni sistemin getirdiği yüksek görev anlayış ve bağımsızlık telâkkisinde hataya düşerek, göreve müessir olacak şekilde devamsızlıkta bulundukları, gereği derecede göreve bağlı kalmadıkları, kararlarını vaktinde yazmadıkları, özel ve meslekî hayatlarında sıfat ve vazifeleri icaplarına uymıyan hal ve hareketlerinin tevali ettiği görülmesine rağmen bir ilgili veya iş sahibi tarafından şikâyet konusu yapılmadıkça incelenememiştir.

Keza bu denetimin üst dereceli hâkimler eli ile yaptırılması kaydının bulunması da çok defa üst rededeli hâkim bulmakta güçlük doğurmuş veya çok uzak mahallerden hâkim gönderilmesi zorunluğunu ortaya çıkarmıştır. İhbar ve şikâyetlerin tahkikinin uzun sürmesi hallerinde de görev alan üst dereceli hâkimin asıl görevinin aksaması gibi neticeler ortaya çıkmıştır.

Bunun yanında hâkimi hâkime denetletmek, bilhassa mahallinde üst dereceli hâkim bulunduğu zamanlarda vatandaşa veya şikâyetçiye itimat vermemiş birbirinin arkadaşı olan bu iki kimseden biri diğerini himaye edeceği kanaati adaleteolan itimadı sarsmıştır.

İşte değişen 144 ncü maddenin bu sakıncaları gidermek maksadiyle müfettiş tâkimlik müessesesini ihdas etmiş olması ve belli konu ile üst dereceli hâkim hususlarını kaldırarak denetim ve soruşturmanın devamlı olarak görev ifa eden müfettiş hâkimler eliyle yapılmasına imkân vermiş olması, bundan uygulamada biran evvel faydalanılması ile yukarıdaki mahzurların giderilmesi bakımından tasarının süratle kanunlaşması zorunludur.

Tasarının biran önce kanunlaşması ve 6 aylık sürenin beklenmemesi yönünden gerekli sebeplerin en önemlileri ve anahatları ile ifade edilenleri yukarıda açıklanmış olup, maddelerin izahına geçmeden evvel tasarının tanzim şeklinde de açıklamada bulunmak faydalı olacaktır.

Bu tasarı ile 868 sayılı Kanunla değişik 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı, bâzı maddeleri değiştirilmekte; bâzı maddeleri kaldırılmakta ve değişikliklerin uygulanması gayesi ile yeni geçici maddeler eklenmektedir. Değişiklikler ve yeniden eklenen maddelerin gerekçeleri ilgili maddelere ait bölümde etraflıca açıklanmıştır.

Tasarının 3 ncü maddesi ile kaldırılmakta olan hükümler 1488 sayılı Kanunla Anayasanın yargı bölümünde yapılan değişikliklerin sonucu olarak, Yüksek Hâkimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulunun yeni bünyesinde artık lüzumu kalmıyan kuruluş organ ve şahıslarla bunların seçimine, çalışmalarına ve görevlerine değinen maddelerden ibarettir. Bu maddelerin bundan sonra uygulanması imkânı kalmaması nedeniyle kaldırılması zorunlu görülmüştür.

MADDELERE AİT GEREKÇE

1 nci madde : Bu madde ile 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı (Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu Kanunu) olarak değiştirilmektedir. Bilindiği üzere Anayasanın 1488 sayılı Kanunla değişen 137 nci maddesinde Yüksek Savcılar Kurulu kurulması bu defa getirilmiş yeni bir hüküm bulunmaktadır. Anayasanın bu değişikliğine uygun olarak kanunun adının da muhtevasına uygun olması gayesi ile birinci madde tanzim edilmiştir.

2 nci madde : Bu madde ile 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun Anayasada yapılan değişikliklere paralel olarak değişmesi gereken maddeleri ele alınmıştır. 2 nci madde metninde birer birer gösterilmiş bulunan bu maddeleri sırasiyle incelersek;

Kanunun 1 nci maddesinde Yüksek Hâkimler Kurulunun asıl ve yedek üye sayısı Anayasanın 143 ncü maddesine uygun olarak gösterilmiştir. Evvelce 18 asıl ve 5 yedekten ibaret olan kurul üye sayısı değişik 143 ncü madde gereğince 11 asıl ve 3 yedek üye olarak tesbit edilmiştir.

İkinci maddede yapılan değişiklik 1 numaralı bende aittir. Evvelce «Hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında karar vermek» şeklinde olan bu bent Anayasanın değişen 144 ncü maddesine uygun olarak «Adliye Mahkemeleri hâkimlerinin bütün özlük işleri hakkında karar vermek» şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Anayasa koyucu Yüksek Hâkimler Kurulu kararlarının kesin olacağına işaret ettiği cihetle madde metnine vuzuh verilmiş ayrıca Yüksek Hâkimler Kurulunun ilgilendiği hâkimlerin askerî kaza ile idari kaza hâkimlerinin dışında kalan hâkimleri yani Adliye mahkemelerindeki hâkimlerin olduğu göz önünde tutularak Anayasanın 144 ncü maddesine bu deyimin getirmiş olması bakımından madde buna göre düzenlenmiştir.

Burada Adliye mahkemeleri deyiminin yukarıda da işaret edildiği üzere askerî ve idari kazanın dışındaki mahkemeleri kapsaması bakımından Yargıtay hâkimlerini de içine aldığından şüphe edilmemelidir. Nitekim Anayasa 139 ncu maddesi ile Yargıtay hâkimlerini seçmek görevini Yüksek Hâkimler Kuruluna vermiş bulunmaktadır. Aynı maddede son fıkrada Yargıtayın kuruluşu, işleyişi Başkan ve üyelerinin nitelikleri ve başkanların seçim usullerinin kanunla düzenlenmesine işaret edildiği halde Yargıtay hâkimlerinin özlük işleri konusunda bir açıklık bulunmaması da bu görüşü kuvvetlendirmektedir.

4 ncü madde : Bu madde ikinci fıkrasının değiştirilmesi ve bir üçüncü fıkra eklenmesi suretiyle yeniden tanzim edilmiştir. Bilindiği üzere eski 4 ncü madde gereğince Adalet Bakanı Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına katılabilir. Ancak oylamaya katılamazdı. Anayasanın değişik 143 ncü maddesi son fıkrası ile Adalet Bakanının gerekli gördüğü hallerde Yüksek Hâkimler Kuruluna toplantılarda başkanlık edebileceği imkânını tanımış ve eski 143 ncü maddede mevcut oylamaya katılamaz ibaresini çıkarmış bulunmaktadır. Bu itibarla maddenin ikinci fıkrasında Adalet Bakanının katıldığı toplantılarda başkanlık edeceğine ve oylamaya katılacağına dair bir hüküm tesis edilmiştir. Ayrıca bu hükmün icabı olarak 3 ncü fıkra eklenmiş ve kurul toplantılarının gündeminin zamanında Adalet Bakanının eline geçmesi sağlanmıştır.

5 nci madde : Eski 5 nci madde Yüksek Hâkimler Kurulu bünyesinde bulunan Yasama organlarınca ve birinci sınıfa ayrılmış hâkimlerce seçilmiş üyelere dair hüküm taşıdığından madde metninden bunlara ait hükümler Anayasanın 143 ncü maddesine uygun olarak çıkarılmış ve kurulun bütün üyelerinin Yargıtay Genel Kurulunca ve kendi üyeleri arasından ne şekilde seçeceğine dair hüküm getirilmiştir.

6 ncı madde : Bu maddede 143 ncü maddenin getirmiş bulunduğu değişiklik nazara alınarak Yargıtaydan seçilecek üyeler dışındaki kurul üyelerine ait hükümler çıkarılmış ve üyelerin

görev süresi 4 yıl olarak tesbit edilmiş eskiden olduğu gibi 2 yılda bir üye sayısının yarısının yenilenmesine dair hüküm de madde metninden çıkarılmış bulunmaktadır.

14 ncü madde : Bu madde kurul üyelerinin göreve başlıyacakları tarihi tesbit etmektedir. Evvelce Yargıtayın dışında seçim yapan organlar mevcudolduğu cihetle ona göre tanzim edilmiş bulunan madde metni sadece Yargıtaydan seçilecek üyelerin göreve başlamaları bakımından yeniden tanzim edilmiştir.

22 nci madde : Bu madde, 14 ncü madde haricolmak üzere 6 - 22 maddeler arasında kalan ve bu defa kaldırılmış bulunan maddelerle tanzim edilmiş olan Yüksek Hâkimler Kuruluna üye seçilmesinin usulünü ve şartlarını tesbit eden maddelerin yerine kaim olmak üzere tanzim edilmiştir. Eskisi gibi Yasama organlarının ve birinci sınıfa ayrılmış hâkimlerin kurula üye seçmeleri bahse konu olmadığı cihetle bu maddede sadece Yargıtayın seçimleri ne şekilde yapacağına dair hükümler Anayasanın 143 ncü maddesinin gereği olarak tanzim edilmiştir. Buna göre Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin görev süresinin bitmesinden beş ay önce keyfiyeti, seçimin yapılmasında görevli kılınan Yargıtay Birinci Başkanlığına bildirilecektir. Uzunca bir süre bırakılmasının sebebi, gerek seçim işlerinin lâyıkı veçhile hazırlanabilmesini sağlamak ve gerekse seçimle ilgili işlemlerin itirazların bu süre içerisinde sonuçlanması suretiyle yani üyelerin, eski üyelerin görev sürelerinin bittiği tarihte ihtilâfsız olarak görevlerine başlamalarını temin etmektir.

Anayasanın 143 ncü maddesinin 4 ncü fıkrası gereği olarak Yüksek Hâkimler Kurulu üyeliğine seçilmiş bulunan üyelerin başka bir iş ve görev almamalarını sağlamak üzere bu hüküm madde metnine aktarılmıştır. Ayrıca kurul üyeliğine seçildikten sonra bir üyenin kurul üyeliğinden çekilmek istemesi halinde asli görevi olan Yargıtay üyeliğinden de çekilmiş sayılması esası getirilmiştir. Yüksek Hâkimler Kurulu Hâkimlerin bütün özlük işlerine ait işlemleri ifa edebilmek için devamlı çalışmak zorunda olan bir müessesedir. Nitekim Anayasa 143 ncü maddesinde kurulun bölümlere ayrılmasını da derpiş etmek suretiyle bir görev taksimi yapılacağına işaret etmiştir. Bu devamlı hizmetin aksamadan ifası kurulun üye tamsayısı ile çalışması ile mümkün olacaktır. Bu itibarla özel sebeplerle kurulda çalışmayı arzu etmiyen bir üye, kurul çalışmasını önlemek veya kurulun teşekkülüne mâni olmak bakımından problem çıkarmamak için kuruldan istifa etmeden öce düşünecek ve asıl görevinden ayrılmayı da göze aldığı takdirde istifa edebilecektir. Bu hususun kurul üyeliğine seçilecek olanlar bakımından önceden bilinmesini ve arzu etmiyenlerin kurul üyeliğine seçilmekten çekilebileceklerini tesbit eden hükme de madde metninde yer verilmiştir. Bu sayede kurulun son on yıllık süre içerisinde üye yokluğundan nısap sağlanmaması yönünden düştüğü güç durumların tekrarına meydan verilmemek gayesiyle hareket edilmiştir.

23 ncü madde : Yargıtayda yapılacak Yüksek Hâkimler Kurulu üye seçimlerine ve seçim işlemlerine karşı olabilecek itiraz ve şikâyetlerin incelenmesine imkân vermek üzere eski 22 nci maddenin karşılığı olarak bu madde tanzim edilmiştir.

26 ncı madde : Eski 26 ncı madde sadece kurul başkanı ile başkan yardımcısının Genel Kurul tarafından seçileceğine işaret etmiştir. Anayasanın 143 ncü maddesinin 2 nci fıkrasında yapılan değişiklikle bölüm başkanlarının da Genel Kurul tarafından seçilmesi esası getirilmiş bulunduğundan 26 ncı madde buna uygun olarak yeniden düzenlenmiştir.

27 nci madde : Meri 27 nci madde hükümleri aynen muhafaza edilmiş olup, sadece son fıkra bu defa ilâve edilmiştir. Başkanın görev ve yetkilerinin kullanılmasında, kendisinin bulunmadığı zamanlarda hizmet aksamasını önlemek üzere bu görevin kimler tarafından ifa edileceği izah edilmiştir.

28 nci madde : 28 nci madde bölümlerin teşekkülünü ve üye sayısını tanzim eden bir maddedir. Kurulun üye sayısı 23 ten 14 de indirilmiş bu arada asıl üye sayısı da 18 den 11 e inmiş bulunduğundan bölümlerin üye sayısında da bir azalma olması zorunluğu nedeniyle bu madde yeniden tanzim edilmiş ve bölümler bir başkan ile ikişer üyeden teşkil edilmiştir. Bu suretle mevcut üç bölümde dokuz üye görev alacak iki üye de başkan ve başkan yardımcısı olarak çalışacaklardır.

29 ncu madde : 29 ncu madde birinci bölümün görevlerini gösteren bir maddedir. Bu maddede Yüksek Hâkimler Kurulunun tesbiti üzerine 2 nci ve 7 nci fıkralarda değişiklik yapılmıştır. Meri 29 ncu maddenin 2 nci fıkrasından Yargıtay başkanları ile ilgili hüküm çıkarılmıştır. Zira Yargıtay başkanlarının atanma ile değil seçimle işbaşına gelecekleri Anayasada yapılan son değişiklikle tesbit edilmiştir. Yedinci fıkrada ise izine ait işlerle birlikte hâkimlerin nöbet işlerinin de kurulun birinci bölümü tarafından tanzim edilmesine imkân veren bir hüküm ilâve edilmiş bulunmaktadır.

30 ncu madde : Bu maddede yapılan değişiklik üçüncü bende aittir. Anayasanın 144 ncü maddesinin son fıkrası ile hâkimlerin denetimi üst dereceli hâkimlerden alınarak müfettiş hâkimlere tevdi edilmiş bulunduğundan buna uygun olarak üç numaralı bentteki (üst derecedeki hâkimlerin görevlendirilmesi) ibaresi çıkarılmış bunun yerine müfettiş hâkimlerin görevlendirilmesini, müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanlığından istemek şeklinde bir değiştirme yapılmış ayrıca sadece inceleme işlemleri için üst dereceli hâkim görevlendirmek görevi de bu bölüme verilmiştir. Filhakika Anayasanın 144 ncü maddesinin son fıkrasında hâkimlerin denetimi ve haklarındaki soruşturma görevi müfettiş hâkimlere verilmiş bulunduğundan inceleme konusunun üst dereceli hâkimlere yaptırılmasında Anayasaya aykırı düşecek her hangi bir cihet görülmemiştir.

32 nci madde : Bu maddede Genel Kurulun genel görevleri aynen muhafaza edilmiştir. Değişiklik maddenin birinci fıkrasındadır. Bu fıkrada evvelce Genel Kurulun 18 üyeden teşekkül edeceğine dair olan kayıt kurulun asıl üye sayısının 11 e indirilmiş bulunması göz önünde tutularak buna göre yeniden tanzim edilmiş ve Genel Kurulun 11 üyeden meydana geleceği belirtilmiştir.

33 ncü madde : Bu maddeye altıncı fıkra olarak yeni bir fıkra ilâve edilmiş eski 6 ncı fıkra 7 ve eski 7 nci fıkrada 8 nci fıkra olarak tekrar muhafaza edilmiştir. İlâve edilen fıkrada Genel Kurula yeni bir özel görev verilmiştir. Bu özel görev disiplin cezalarına itiraza yetkili olanların taleplerinin bir defa daha incelenmesi hususundan ibarettir. Bilindiği üzere Anayasamızın son defa değişen 144 ncü maddesinin birinci fıkrası ile Yüksek Hâkimler Kurulunca verilecek kararların kesin olduğu esası getirilmiş ve bu kararlar aleyhine hiçbir mercie başvurulamıyacağına dair hüküm tesis edilmiştir. Gene bu maddede disiplin ve meslekten çıkarma cezalarına karşı yapılacak itiraz üzerine kurulun bir defa daha incelemeye yetkisi bulunduğu gösterilmiştir. Meslekten çıkarılma konusunu incelemek görevi beşinci bent ile Genel Kurula özel görev olarak eskiden de verilmiş bulunduğundan, bu defa ilâve edilen altıncı bent ile disiplin cezalarının bir kere daha incelenmesi görevi de ilâveten verilmiş bulunmaktadır.

35 nci madde : Bu maddede yapılan değişiklik eski 35 nci madde metninde geçen raportör unvanlarının tetkik hâkimi olarak değiştirilmesinden ibarettir.

Yüksek Hâkimler Kurulu raportörleri hâkimlik ve savcılık mesleklerinden alınan ve kurulda geçirdikleri süreleri hâkimlik meslekine geçmiş sayılan kimseler bulunduğu cihetle bunların unvanlarının da raportör yerine «tetkik hâkimi» olarak gösterilmesi hizmete daha uygun düşecektir. Nitekim bölümlerin bütün hazırlıklı çalışmalarını yapmak ve gerekli mütalâaları hazırlamak görevleri göz önünde tutulursa, ifa ettikleri hizmetin raportörlükten daha ileri olduğu da ortaya çıkar.

38 nci madde : Anayasanın 139 ncu maddesinde yapılan değişiklik bu maddede de değişiklik yapılmasını gerektirmiş bulunmaktadır. Bilindiği üzere mer'i 38 nci maddede Yargıtay üyeliği açıklığında yeni üyenin birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasından seçilmesi gerekeceğine dair hüküm mevcut bulunmaktadır. Halbuki değişen Anayasanın 139 ncu maddesinin ikinci fıkrası Yargıtay üyelerinin birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu mesleklerden sayılanlar arasından seçilmesini öngörümş bulunduğundan 38 nci maddenin birinci fıkrası buna uygun olarak yeniden düzenlenmiştir.

Bugün hâkimlik mesleğinde bulunanlarla savcılık mesleğinde bulunanların sayısı göz önünde tutularak birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılar arasından seçim yapılırken bir nisbet

dairesinde Yargıtaya üye seçilmesi, sadece hâkimlik veya sadece savcılık sınıfından devamlı olarak üye alınmaması ve Anayasanın bu değişiklikle arzuladığı neticenin uygulamada da sağlanabilmesi düşüncesiyle maddeye eklenen ikinci fıkrada Yargıtaya seçilecek üç hâkime karşılık bir de savcının seçilmesini mümkün kılacak hüküm tesbit edilmiştir. Zira bugün Yargıtay ve idari kadrolar dışında çalışan hâkim ve savcı sayısı 4 463 olup; bunun 3 022 si hâkim 1 441 adedi de savcı bulunmaktadır. Bu itabarla takribi olarak üçte bir nisbeti esas tutulmuştur.

39 ncu madde : Mer'i 39 ncu maddenin hükmüne göre Yargıtay üyeliği açıldığında yapılacak seçimin hazırlıkları geçici olarak teşkil eden bir komisyona gördürülmektedir. Uygulamada geçici komisyon kurmanın muhtelif sakıncaları göz önünde tutularak Yüksek Hâkimler Kurulunun bir dönem mensuplarının görevi süresince çalışabilecek devamlı bir komisyonun Yatgrıya üye seçiminin hazırlık işlerini ifa etmesi maksadiyle 39 ncu maddede de gerekli değişiklik yapılmış bulunmaktadır.

40 ncı madde : 38 nci maddede yapılmış bulunan değişikliğe paralel olarak birinci sınıfa ayrılmış Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanların da listeye girebilmesini teminen 40 ncı maddede gerekli değişiklik yapılmıştır. Buna göre birinci sınıfa ayrılmış Cumhuriyet savcıları ile bu sınıftan sayılanlarla ilgili bilgi Adalet Bakanlığından celbedildikten sonra birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcıların müşterek listeleri tanzim edilebilecektir.

41 nci madde : Mer'i maddede listede adları yazılı hâkimler arasından Yargıtay üyesi seçildiğine işaret edilmiştir : Yukarıda açıklanan 38 ve 40 ncı maddelerde gösterilen sebeplere binaen bu madde metnindeki hâkimler tâbiri çıkarılmış ve onun yerine (olanlar) kelimesi eklenerek Cumhuriyet savcılarının da oylamaya girmeleri sağlanmış bulunmaktadır.

42 nci madde : 42 nci madde tamamen yeniden düzenlenmiştir. Başlığından da anlaşılacağı üzere Müfettiş Hâkimler Kurulu ve müfettiş hâkimler hakkındaki hükümler bu maddede yer almış bulunmaktadır. Anayasanın değişmiş bulunan 144 ncü maddesinin son fıkrası «hâkimlerin denetimi ve haklarındaki soruşturma Yüksek Hâkimler Kuruluna bağlı ve sürekli olarak görevli müfettiş hâkimdir eli ile yapılır. Müfettiş hâkimler hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu mesleklerden sayılanlar arasından Yüksek Hâkimler Kurulunca atanır. Müfettiş hâkimlerin nitelikleri ile atanma usulleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulaması, hâkimlik teminatı esasları na göre kanunla düzenlenir.» hükmünü taşımaktadır. İşte 42 nci madde ile Anayasanın müfettiş hâkimlerle ilgili olarak işaret ettiği bu hususlara ait hükümler tanzim edilmiştir.

Eskiden olduğu gibi bir hâkim soruşturma veya denetim için belli bir konuda ve bir defaya mahsus olarak görevlendirilmiyerek kurulda bu işleri görmek üzere sürekli olarak çalışacak müfettiş hâkimlerin bulunması esası getirilmiş bulunduğundan bu hâkimlerle ilgili olarak kurul bünyesinde bir Müfettiş Hâkimler Kurulu kurulması zorunlu görülmüştür. Maddenin ilk fıkraları ile bu kurul kurulmakta ve kurulun yeteri kadar müfettiş hâkimle bir de kalem kadrosunun bulunacağına işaret edilmektedir. Anayasaya uygun olarak Müfettiş Hâkimler Kuruluna atanacakların hâkimlik ve savcılık mesleklerinden seçilmesini mümkün kılacak gerekli hüküm getirilmiştir. Bunların hakları, ödevleri, ödenek ve yolluk ları ve sair özlük işleri ile ilgili hususların ne şekilde görüleceği de Anayasaya uygun olarak konulmuş bulunan hükümlerle tesbit edilmiştir. Maddenin son fıkrasında 30 ncu madde ile ikinci bölüme müfettiş hâkimlerle ilgili olarak verilen görevin nasıl uygulanacağı da gösterilmiş bulunmaktadır. Hâkimlik teminatının zedelenmemesi yönünden Müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanı denetim görevini vermede ve düzenlemede tek başına bırakılmamış, bu konuda da Genel Kurulun onayının alınması esası getirilmiştir.

43 ncü madde : Meri 43 ncü maddede tamamen değiştirilmektedir. Bu 42 nci maddede yapılan değişikliğin tabiî bir neticesi olmakla birlikte denetim, inceleme ve soruşturmanın esasları da

bu madde içerisinde tesbit edilmiştir. Bu suretle hâkimlik teminatını zedelemeden müfettiş hâkimlerin çalışabilmesi ve bu çalışma esnasında Adalet Bakanlığı müfettişleri ile vazifelerin tedahül etmemesi hususlarını sağlıyacak hükümler 43 ncü madde içerisinde yer almıştır.

Maddenin ilk fıkrasından anlaşılacağı üzere müfettiş hâkimler kanun, tüzük, yönetmelik, idari konulara ait tamim ve tavsiyelere uygun olarak görev ifa edip etmedikleri hususunda hâkimlerin ve hâkim yardımcılarının denetim ve soruşturmalarını yapacaklardır.

Sayıları ne kadar artırılırsa artırılsın Yüksek Hâkimler Kurulu nezdinde toplanacak müfettiş hâkimin bütün denetim, soruşturma ve inceleme işlemlerini yapabilmeleri, takibedebilmeleri imkânsızdır. Bu maksatla Anayasanın inceleme işlerinde müfettiş hâkimlerin görev alması zorunluluğuna dair bir hüküm taşımadığından üst dereceli hâkimlere sadece inceleme işlerinde görev verilmesi bu maddeye eklenen fıkra ile mümkün kılınmıştır. Elbette ki, üst dereceli hâkimlerden istifade edilmesi esas olmayıp, istisna olacaktır. Kurulun ilgili bölümü olayın mahiyetine kadro imkânlarına ve tahkik edilecek konunun merkezden bir müfettiş hâkim gönderilmesini gerektirip gerektirmiyeceğini takdir ederek görevi bir üst dereceli hâkime verebilecektir. Bu arada o mahaldedeki iş ve kadro durumunun da hizmeti aksatmamak yönünden göz önünde tutulması tabiîdir.

Hâkimlerin genel olarak denetlenmesinin hâkimlik teminatı göz önünde tutularak bir plâna bağlanması ve bu plânın Yüksek Hâkimler Genel Kurulunca tasvibedilmiş bir plân olması esası da madde metnine dâhil edilmiştir. Keza denetim esnasında veya inceleme ve soruşturma esnasında hâkim ve hâkim yardımcısı hakkında inceleme ve soruşturma yapılmasını gerektiren yeni bir konunun ortaya çıkması halinde müfettiş hâkimin bu konuyu inceliyebilmek için Yüksek Hâkimler Kurulundan yeniden tahkik veya soruşturma izni alması gerektiğine dair hüküm de tesis edilmiştir. Bu suretle müfettiş hâkimlerin hâkimlik teminatını zedeleyici, keyfî ve kendi takdirlerine kalmış görev ifa etmeleri önlenmiş bulunmaktadır.

Müfettiş Hâkimler denetim veya incbeleme ve soruşturma sırasında hâkim ve hâkim yardımcılarının dışında kalan ve Adalet dairelerinde görevli ilgililer hakkında her hangi bir konuya rasladıkları takdirde keyfiyeti Yüksek Hâkimler Kurulu aracılığı ile Adalet Bakanlığına bildirerek görevleri dışında kalan bu konunun Adalet Bakanlığı ilgililerince takibedilmesine imkân vereceklerdir. Bu sayede bakanlıkla kurul denetim görevlilerinin görev hudutları da tesbit edilmiş olmaktadır.

Müfettiş hâkimlerin görevlerini ne şekilde ifa edecekleri genel denetim plânının dışında hazırlanacak bir yönetmelikte teferruatı ile gösterilecektir. Hizmetin gerektirdiği konuları ihtiva edecek olan bu yönetmelik Yüksek Hâkimler Kurulu Genel Kurulunca tasvip gördüğü takdirde uygulanacaktır. Ancak hazırlanması müfettiş hâkimler kuruluna bırakılmak suretiyle tatbikatçıların uygulamadan doğan ihtiyaçlarını yönetmelikte gösterebilmeleri mümkün olacaktır.

Son 10 senelik uygulamada hâkimlerin çalışmalarını ve başarılarını tesbit edebilmek yönünden Yargıtaydan aldıkları notların dışında başka bir kıstas bulunamamıştır. Bu itibarla denetim neticesini gösterecek ve hâkimin çalışmasını, başarısını tesbit edecek hal kâğıdının Yüksek Hâkimler Kurulunun kuruluşundan evvelki uygulamada olduğu gibi düzenlenmesi ve bunların hâkimlerin sicilline konulması da bu maddedeki hükümlerle sağlanmış bulunmaktadır.

45 nci madde : Madde metnine sadece müfettiş hâkim kelimelerinin ilâvesi suretiyle bir değişiklik yapılmış bulunmaktadır.

46 ncı madde : Bu maddede de değişiklik müfettiş hâkim kelimelerinin ilâvesine inhisar etmiş bulunmaktadır.

50 nci madde : 50 nci madde hükümleri aynen muhafaza edilmiştir. Yapılan değişiklik ihtar ve aylık kesme cezalarının da itirazı imkânının sağlanmasından ibarettir. Anayasanın son değişikliği bütün disiplin cezalarının inceleme işini Genel Kurula vermiş bulunduğundan bu cezalar için de genel kurul nezdinde itiraz edilebilecektir.

51 nci madde : Bu maddede yapılan değişiklik madde metnindeki 50 nci maddenin âtıf yaptığı fıkra numaralarının düzeltilmesinden ibarettir. Madde metni aynen muhafaza edilmiştir.

55 nci madde : Yüksek Hâkimler Kurulunda görev almış bulunan ilgililere özlük işleri yönünden uygulanacak hükümlerin yer aldığı bu maddede yapılan değişiklik madde metnine müfettiş hâkimlerin dâhil edilmesi ve 35 nci maddede yapılan değişikliğe paralel olarak raportör unvanının da tetkik hâkimi olarak değiştirilmesinden ibarettir.

58 nci madde : Bu maddede raportör unvanları tetkik hâkimi olarak değiştirilmiştir. Bunun dışında da bu görevlere atanacakların müktesep hakları olan kadro ve maaşları ile atanmaları esası getirilmiştir. Bu sayede kurulda mevcut kadroya göre eleman aranması değil, kurulda faydalı olacak elemanın atanabilmesi sağlanmış olacaktır.

Bunun dışında maddeye son bir fıkra ilâve edilmiştir. Kurulda çalışan üyeler dışında kalan ilgililerin terfilerinde haklarında tanzim edilecek raporların kim tarafından tanzim edileceği ve ne şekilde nazara alınacağı hususunda kanunda kesin bir hüküm bulunmadığından uygulamada çıkan uyuşmazlıkları önlemek üzere gerekli hüküm bu fıkraya derecedilmiştir.

59 ncu madde : Kurul bünyesinde mevcut ve kurulun memur ve hizmetlilerin özlük işlerini yürütmekte olan yönetim kurulunun teşkili itiraz işlemlerinin incelenmesi yönünden uygulamada çıkan aksaklıkları gidermek maksadiyle yönetim kurulunun teşkili ve çalışması yeni baştan bu maddede gösterildiği üzere tanzim edilmiştir.

61 nci madde : Yüksek Hâkimler Kurulunun bünyesinde evvelce yasama organlarınca seçilen üyelerin de mevcudolması sebebiyle bunların kadro ve aylıklarına ilişkin hükümler de 61 nci maddede yer almıştır. Anayasanın son değişikliği neticesi olarak kurul üyesinden yasama organlarınca seçilecek üyeler çıkarılmış bulunduğundan bunlarla ilgili hükümler madde metninden çıkarılmış sadece kurul bünyesinde kalanların kadro ve aylıklarına ilişkin daha açık bir metin tesbit edilmiştir. İlâve edilen son fıkra ile de Kurulda çalışan genel sekreter, müfettiş hâkimler ve tetkik hâkimlerinin sabit kadroda bulunmamaları sebebiyle Hâkimler Kanununun 58 nci maddesi gereğince sıraları geldiğinde kadro alabilmelerine mâni bulunmadığına işaret edilmiş bulunmaktadır.

64 ncü madde : Bu maddenin 2 nci fıkrası yeniden ilâve edilmiştir. Şöyle ki, 63 ncü madde gereğince Adalet Bakanının isteği üzerine verilen kararların kendisine tebliğ edilmesi neticesi olarak 50 nci madde gereğince bu kararları itiraz edebilme hakkına sahip bulunduğu halde, 50 nci maddenin dışında kalan ve Adalet Bakanının Kanunun 2 nci maddesi gereğince bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki talebinin ilgili bölümce kabul edilmemesi halinde bu bölüm kararının Genel Kurulda incelenmesini sağlıyacak hüküm mevcut bulunmadığından, bölüm kararı ile Adalet Bakanlığının talebi reddedilmiş bulunmakta idi. Bu konuda da kesin kararı Genel Kurulun vermesini sağlamak maksadiyle madde metnine 2 nci fıkra bu defa ilâve edilmiştir. Keza Anayasanın 144 ncü maddesine uygun olarak kararların kesin bulunduğuna işaret edilmiş ve Danıştay yolunun açık olduğuna dair hüküm son fıkradan çıkarılmıştır.

65 nci madde : Bu maddede yapılan değişiklik madde metnine son fıkradan önce yeni bir fıkra ilâve edilmesinden ibarettir. Bu fıkra ile Genel Kurul veya bölümlerin toplanmasına engel olacak sayıda Başkan ve üyenin reddedilemiyeceğine dair hüküm getirilmiştir. Aksinin kabulü halinde Yüksek Hâkimler Kurulunun tasarruflarını inceliyecek bir organ bulunmadığından kötü niyetle yapılacak toplu ret talepleri karşısında kurul çalışamaz hale gelecektir. Ayrıca 1 nci fıkradaki raportör unvanı da 35 nci maddedeki değişikliğe uygun olarak tetkik hâkimi şeklinde düzeltilmiştir.

67 nci madde : Bu kanunun 3 ncü maddesi ile kaldırılan 45 sayılı Kanunun 9 ncu maddesi ile teşkil edilmiş bulunan Yüksek Hâkimler Kurulu seçim kurulu kaldırılmış bulunduğundan mer'i 67 nci madde metninden Yüksek Hâkimler seçim kurulu» deyimi çıkarılmış onun yerine «seçim işlemlerinin giderleri» deyimi ilâve edilmek suretiyle 67 nci madde yeniden tanzim edilmiştir.

69 ncu madde : Anayasanın 1488 sayılı Kanunla değişik 137 nci maddesinin getirmiş bulunduğu büyük yenilik Anayasaca kabul edilmiş bir Yüksek Savcılar Kurulunun, savcıların bütün özlük haklarında söz sahibi olmasını sağlamıştır. Bu madde ile Anayasanın 137 nci maddesinin tesbit ettiği esaslar dairesinde Yüksek Savcılar Kurulunun teşekkülü üyeleri, başkanlık görevini ifa edecekler, üyelerin görev süreleri ve kurulun kalem teşkilâtı ile ilgili hükümler yeniden düzenlenmiştir.

70 nci madde : Anayasanın 137 nci ve 45 sayılı Kanunun 69 ncu maddeleri hükmüne göre teşekkül edecek olan Yüksek Savcılar Kurulunun üyeleri iki grupta toplanmıştır. Bunlardan Adalet Bakanı, Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdürü hukukan ve fiilen bu görevleri ifa eden kimseler olarak kurula katılacaklardır. Bunun dışında kalan üç üye ise Yargıtay Ceza Genel Kurulunun seçeceği Yargıtay üyelerinden olacağı cihetle, bunların tesbiti işlemi yapılacak bir seçimle mümkün olacaktır. Bu itibarla ve Anayasanın 137 nci maddesi bu hususların kanunla düzenleneceğini emretmiş bulunduğundan 70 nci madde ile Yargıtaydan seçilecek üyelerin seçilmesinde uygulanacak hükümler tesbit edilmiş bulunmaktadır.

70 nci maddenin tanziminde de Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin seçim işlemleri ile ilgili 22 nci maddede belirtilen esaslar göz önünde tutulmuştur. Buna uygun ve 137 nci maddenin tesbit ettiği şartlar dairesinde yeni hükümler tesbit edilmiştir. 22 nci madde sebebiyle gerekli açıklamalar yapılmış bulunduğundan burada aynı konular tekrar edilmemiştir. Sadece Hâkimler Kurulu üyelerinde olduğu gibi Savcılar Kurulu üyelerinin de asıl görevleri ile ilgisinin kesileceğine dair Anayasanın 137 nci maddesinde bir hüküm mevcudolmadığından, Savcılar Kurulu üyeliğinden çekilme halinde aslî görevden de çekilme hususu burada yer almamıştır.

71 nci madde : 70 nci maddede belirtilen seçim işlemine ve seçim sonuçlarına ilgililerin veya şikâyetçilerin yapacağı itirazların ne şekilde incelenerek sonuca bağlanacağı hususu 23 ncü maddede tesbit edilmiş olan Yüksek Hâkimler Kurulu üye seçimine vâki olacak itirazlara uygulanacak hükümlere parelel olmak üzere, tesbit edilen esaslar 71 nci maddede yeniden tanzim olunmuştur.

73 ncü madde : 1488 sayılı Kanunla değişik Anayasanın 137 nci maddesi ile bu defa tesis olunmuş bulunan ve 69 ncu maddede kuruluş hükümleri tesbit edilen Yüksek Savcılar Kurulunun görevleri bu madde ile tesbit edilmiştir. 137 nci maddede Cumhuriyet Savcılarının idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlılığı belirtildikten sonra onların bütün özlük işlerinin ve disiplin cezaları ile meslekten çıkarılmalarının gerektirdiği kararları verme yetkisi Yüksek Savcılar Kuruluna tevdi edilmiştir.

Bu itibarla Kurulun görevlerinin 137 nci maddenin tesbit ettiği bu esaslar dairesinde düşünülmesi zorunlu bulunmaktadır.

Burada halledilecek problem Yüksek Savcılar Kurulunun ne şekilde çalışması gerektiğidir. Yani Yüksek Savcılar Kurulu sadece bir karar organı mı olacaktır? Yoksa karar ve icra organı olarak görev mi ifa edecektir? 137 nci maddeyi incelediğimiz zaman bu kurula tevdi edilecek görev maddede belirtilen konularda karar vermek yetkisinden ibarettir. Bu kurulun ayrıca bir icra organı olarak çalışacağına dair madde metninde her hangi bir kayıt olmadığı gibi aşağıda açıklanacağı üzere 137 nci maddenin tanzim şekline nazaran Anayasa koyucu icra görevi yönünden her hangi bir düşünceye sahibolmamıştır. Bilhassa Yüksek Hâkimler Kuruluna ait 143 ncü madde ile 137 nci maddenin birlikte mütalâa edilmesi halinde başka türlü düşünmek mümkün olamamaktadır.

Anayasanın 143 ncü maddesinde Yüksek Hâkimler Kurulu devamlı olarak çalışacak ve Hâkimlerin bütün özlük işlerinde karar verecek aynı zamanda icra işlerini de ifa edecek bir organ olarak kurulmuştur. Bu sebepledir ki, üyelerin devamlı olarak kurulda çalışması mecburiyeti, başka bir iş veya görev almamaları hususu madde metnine dercedilmiştir. Ayrıca kurul bünyesinde bölümlerin bulunması ve bu bölümlere görev tevdi edilmesi hususu da Anayasada yer almıştır.

Halbuki Anayasanın savcılarla ilgili 137 nci maddesinde Yüksek Savcılar Kurulunun bir karar organı olduğuna işaret edilmiş, icrai faaliyette bulunacağına delâlet eden her hangi bir hüküm tesbit edilmemiştir. Kurul üyelerinin Yüksek Hâkimler Kurulunda olduğu gibi devamlı görev ifa edeceğine işaret edilmediği gibi bu kurulda görev ifa ettikleri sürece başka bir görev alamıyacaklarına dair hüküm de konulmamıştır. Üyelerin asli görevlerine bu suretle devam edebilmeleri imkânının sağlanmış olması bunların muayyen zamanlarda toplanarak kendilerine tevdi edilen konularda karar vermeleri gerektiğinin delilidir.

Nitekim 137 nci maddenin dördüncü fıkrasında «Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Adalet Bakanlığı Cumhuriyet savcılarını geçici yetki ile görevlendirerek bu kararın ilk toplantısında kurulaun onanmasına sunar.» demek suretiyle Yüksek Savcılar Kurulunun Yüksek Hâkimler Kurulunda olduğu gibi devamlı çalışan ve toplantı halinde bulunan bir kurul olmadığını da kabul etmiştir. Keza bütün özlük işleri hakkında karar vermek yetkisini kurula tanıdığı halde beşinci fıkrada denetim ve soruşturma işleminin Bakanlık müfettişleri eli ile yapılacağına da işaret etmiştir. Esasen Kurula katılan üyelerden Adalet Bakanı, Cumhuriyet Başsavcısı, Bakanlık Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdürünün asli görevlerinin devamlılık arz etmesi karşısında mesailerini devamlı olarak Kurula hasredemiyecekleri de düşünülürse, Yüksek Hâkimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulu arasındaki bünye farkı kendiliğinden ortaya çıkar.

Bu nedenlerle Yüksek Savcılar Kurulunun görevini düzenliyen 73 ncü maddenin tanziminde bu Kurulun bir karar organı olarak çalışacağı kabul edilmiş ve madde metni bu esas dairesinde tanzim edilmiştir. Buna göre maddenin birinci fıkrasında Kurulun görevlerine giren konularda hizmetin veya ilgililerin durumunun icabettirdiği kararın alınması gerektiği zaman böyle bir karar alınması talebini Adalet Bakanlığı yapacaktır. İdari görevleri itibariyle Adalet Bakanlığına bağlı bulunan Cumhuriyet Savcılarının Özlük İşleri ile idari görev ifa etmelerinin biribiri ile bağlılığı düşünülürse, ayrıca özlük işlerinin tanzimi sırasında hizmetin zarar görmemesi de asıl olarak ele alınacağından, hizmetin tanzimi ise bir idari görev olarak Bakanlıkça yerine getirileceğinden, Yüksek Savcılar Kurulunun karar vereceği konularda talep sahibinin Adalet Bakanlığından başka bir organ olarak düşünülmesi mümkün değildir. Her iki konunun başka bir hal şekli ile telif edilebilmesi mümkün değildir.

Maddenin 2 nci fıkrasında Adalet Bakanlığının hangi hallerde karar almadan icra işlemleri yapamıyacağı tesbit edilmiştir. Bunun dışındaki işler günlük ve hizmetin aksamadan ifası için derhal yapılacak hizmetler olacaktır. Meselâ bir savcıya izin verilmesi; hastalığı sebebiyle muayeneye sevk edilmesi, alacağı rapora müsteniden izinli sayılması, talebedeceği her hangi bir konu ile ilgili ödeneğinin gönderilmesi gibi pek çok ahval adiyeden olan işlerde önceden kurul kararı alınmasının hiçbir gereği bulunmadığı gibi kurulun toplantı günlerinin beklenmesi halinde bu işlerdeki gecikmenin ilgilileri mütazarrır edeceği düşüncesi ile bu işlerin Adalet Bakanlığınca doğrudan doğruya yerine getirilmesi esası madde metninde yer almış bulunmaktadır. Ancak netice itibariyle özlük işine taallûk eden bu konulardan birine karşı ilgilinin Bakanlığın icrai işleri yönünden bir itiraz veya şikâyeti olduğu takdirde bu konuyu kesin olarak halletmek yetkisi gene Yüksek Savcılar Kuruluna bırakılarak Anayasanın 137 nci maddesinin metnine ve ruhuna sadık kalınmıştır.

Maddenin üçüncü fıkrasında Adalet Bakanlığının uygulıyacağı icrai işlerde gerekli prensip kararlarını ve mütalâaları Yüksek Savcılar Kurulundan alabileceğine işaret edilmiş böylece hizmetin ifasında Yüksek Savcılar Kurulu daima söz sahibi kılınmış bulunmaktadır.

Maddenin son fıkrası ise Anayasanın Yüksek Savcılar Kurulu kararlarının kesin bulunduğuna işaret etmiş olmasının bir neticesi olarak tanzim edilmiştir:

74 ncü madde : Anayasanın 137 nci maddesi Yüksek Savcılar Kurulunun kanunla düzenlenecek konularını tesbit etmiş bulunduğundan bu meyanda bulunan toplantı ve karar yeter sayısına ait hükümler bu maddede yer almış bulunmaktadır.

75 nci madde : Yüksek Savcılar Kurulunun hâkimlik mesleki mensuplarına uygulanacak olan hükümlerden; savcılık meslekinde olanlara da uygulanabilecekleri uygulanması bakımından bu madde tanzim edilmiş ve hâkimlerle ilgili olarak yazılan hükümlerin tekrarından kaçınılmıştır.

77 nci madde : 77 nci madde ile Cumhuriyet Savcılarının, yardımcılarının ve Cumhuriyet Başsavcı yardımcılarının Yargıtay üyeliğine seçilerek atanmalar dışında kalan ve bir özlük işi olan atama ve nakil işlemlerine uygulanacak hükümler tesbit edilmiştir.

Savcılık meslekinde bulunanların veya Hâkimler Kanunu özel hükümlerine göre bu meslekе atanacak olanların atanma ve nakilleri Adalet Bakanı, Başbakan ve Cumhurbaşkanının ortak kararnamesi ile yapılacaktır.

Yüksek Savcılar Kurulu atanma ve nakillerde uygulanacak objektif esasları tesbit eden bir yönetmeliği önceden hazırlıyacak ve bu yönetmelik gerek ilgilileri gerekse organları bağlıyacaktır.

73 ncü madde ile ilgili gerekçede açıklanan sebepler tahtında atanma ve nakil işleminin hazırlık çalışmaları Adalet Bakanlığınca ve dolayısiyle Özlük İşleri Genel Müdürlüğünce yapılacaktır. Bu konu ilgililer bakımından bir özlük işi olmakla beraber münhallerin doldurulması, ifa edilecek hizmete yeterli elemanın seçilmesi bunun için de Özlük İşleri Genel Müdürlüğünde toplanmakta olan gerek teşkilâta ait ve gerekse ilgililere ait bilgilerin değerlendirilmesi bunun sonucuna göre ve atama ve nakil yönetmeliği esasları dairesinde bir kararname taslâğının ortaya çıkarılması elbetteki bir icrai hizmet olacak ve bunun uzun bir süre içerisinde devamlı çalışma sonunda meydana getirilmesi bakımından sırf bu işle görevli bir organın bulunmasını zaruri kılacaktır. Bu nedenle görev Özlük İşleri Genel Müdürlüğünce yerine getirilecek ve son kararı Yüksek Savcılar Kurulu verecektir. Yüksek Savcılar Kurulu kararname taslağını incelerken taslakta yer alan ilgililerin özlük hakları bakımından gerekli gördüğü değişiklikleri yaparak kararname taslağına müdahale etmesi imkânı da maddenin 4 ncü fıkrası ile getirilen hüküm muvacehesinde mümkün bulunmaktadır. Bu itibarla kurulun huzuruna gelen kararı tasdik etmek gibi bir formalitenin yerine getirilmesi, bir şeklî işlemin tamamlanması bahse konu değildir. Bu arada kurul kendi kabul ettiği yönetmeliğe uygun görmediği tasarrufları da elbetteki kabul etmiyebilecektir.

89 ncu madde : Bu madde ile, savcılık meslekinde bulunanların görev yerlerinin geçici olarak değiştirilmesine dair işlemlerde uygulanacak hükümler tesbit edilmiştir. Bu konuda da karar vermek yetkisi Yüksek Savcılar Kuruluna ait bulunmaktadır. Ancak hizmetin gerektirmesi halinde, Yüksek Savcılar Kurulunun toplanmasına kadar Bakanlığın da yetki verebilmesi ve bunun bilâhara kurulun onayına götürmesi hususu Anayasanın 137 nci maddesi ile Bakanlığa verilmiş bir yetkidir. Vefat, hastalık, görevi ve görev yerini terk, gibi bir sebeple, bir kaza çevresinin savcısız kalması veya yapılmakta olan bir tahkikatın selâmeti yönünden ilgilinin geçici olarak o yerden uzaklaştırılmasının âcil olarak gerekmesi hallerinde, kurul toplanıncaya kadar tedbir alınması mümkün olacaktır.

90 ncı madde : Bu maddede yapılan değişiklik maddenin 2 nci fıkrasına inhisar etmektedir. 868 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 90 ncı maddenin 2 nci fıkrasına göre staj süresini ikmal etmiş bulunan hâkim adaylarının atanmalarından önce hâkimlik ve savcılık mesleklerine ayrılma işlemlerinin yapılması Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar kurullarının ilgili bölümleri arasında birlikte kararlaştırılmakta idi.

Hâkim adaylarına ait bütün görevlilerin Adalet Bakanlığına aidolması stajiyerlerin kanunda yazılı şartlar dairesinde hâkimlik veya savcılığa ayrılmasında kurulların uygulamada yaptığı sadece münhal sayısına göre bir nisbet tesbitinden ibaret kaldığı cihetle ve bunun hâkim teminatı ile de bir ilgisi olmayıp idari bir işlem bulunması göz önünde tutularak yeni metinde bu görev de Adalet Bakanlığına bırakılmıştır.

Uygulamada her iki bölümü bir araya toplamak çok defa mümkün olmamakta, bölümlerin çalışma günleri birbiri ile tedahül etmekte ayrıca Yüksek Savcılar Kurulunun eskiden olduğu

gibi bölümleri mevcudolmayıp Anayasa son değişikliği ile Yüksek Savcılar Kurulunun müstakil bir kurul olarak teşkil ettiği cihetle ve bu kurulun da devamlı çalışan bir kurul olmaması nazara alınarak 2 nci fıkradaki bölümlerin bir araya gelmesine dair kaydın uygulanmasına gerek hizmet icabı gerekse fiilî durum neticesi lüzum kalmamıştır. Esasen Adalet Bakanlığı ilgililerinin taleplerini ve staj sırasındaki fişlerini toplayıp tanzim etmekte olduğundan bunların münhallerin nisbetine göre sınıflara ayrılmasını tesbit etmekte her hangi bir güçlük çekmiyecektir.

94 ncü madde : Bu maddenin sadece son fıkrası değiştirilmiştir. Hâkimlerin kadrolarının ve savcıların kadrolarının şahsi olması ve bu kadroların ilgililerle birlikte nakli mümkün bulunması sebebiyle uygulamada ortaya çıkan ve kadro zorunluğu sebebiyle istifade edilmesi gerekli bir ilgilinin hizmetinden vazgeçilmemesini temin etmek maksadiyle gerekli değişiklik yapılmış ve Bakanlık hizmetlerine alınacakların kadro ve maaşları ile bu görevlere geleceklerine dair hüküm tesis edilmiştir.

95 nci madde : Bu madde Anayasa Mahkemesince 77 nci maddeye atıf yapması nedeni ile iptal edilmiştir. 77 nci madde yeniden tanzim edildiği cihetle, bu madde de yeniden ihya edilmiştir.

98 nci madde : Bu madde ile Hâkimler Kanununa bağlı cetvelde değişiklik yapılmaktadır. 884 sayılı Kanunla değişmiş bulunan 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 18 nci maddesine bağlı bulunan 2 sayılı savcılık meslekine ait cetvelin birinci sınıf savcılar bölümünde Yargıtay Cumhuriyet Savcıları ile Cumhuriyet İkinci Başsavcıları unvanları mevcut bulunmaktadır. Anayasaya 1488 sayılı Kanunla eklenen geçici 15 nci madde Yargıtay İkinci Cumhuriyet Başsavcıları ile Yargıtay Cumhuriyet Savcılarını Yargıtay üyesi yapmıştır. Yargıtay üyeleri ise Hâkimler Kanununun 18 nci maddesine bağlı (1) sayılı cetvelde dâhil bulunmaktadırlar. Bu itibarla ve bu unvanda bir görevin ortadan kaldırılmış olmasının neticesi olarak ilgili cetvelden bu unvanlar çıkarılmıştır. Ayrıca birinci sınıf savcılık olarak gösterilen görevler meyanında bulunan Adalet Bakanlığı hizmetlerinden bugüne kadar mevcudolmıyan Müsteşar yardımcılığı görevinin ve unvanının ihdas edilmiş bulunması ve bu görev için de 1971 yılı Bütçe Kanununun 9 ncu maddesi ile verilen kadrolar meyanında birinci dereceden ve hâkimlik ve savcılık mesleklerine aidolmak üzere kadro verilmiş bulunduğundan bunun neticesi olarak Müsteşar yardımcılığı unvanı (2) sayılı cetvele dâhil edilmiştir. İdari hiyerarşik yeri itibariyle Müsteşarla Genel Müdürler arasında bulunan Müsteşar Yardımcısının bu haktan faydalanması daha doğrusu meslekin birinci sınıfına dâhil olması bir zaruretin ifadesi bulunmaktadır.

101 nci madde : Bu madde ile Adalet Bakanlığına ait kadrolarda bâzı değişiklikler yapılmaktadır. Bunlar Anayasanın getirdiği hükümlerin neticesi olarak ihdas edilen müfettiş hâkimlerin ve bu defa kurulan Müfettiş Hâkimler Kurulunun kalem kadrosuna ait kadrolar olarak yeniden ilâve edilmektedir. Ayrıca (2) sayılı cetvelde gösterilen birinci dereceden 8 adet kadro ise Adalet Bakanlığı bünyesinden çıkarılmaktadır. Bu kadrolar 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun mer'i hükümlerine göre Yasama Organları tarafından seçilecek Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin istihdamları için verilmiş kadrolardır. Anayasanın son değişikliğinde Yasama Organlarının bu şekilde üye seçmesine dair hükümler kaldırılmış bulunduğundan ihtiyaç kalmıyan bu kadrolar iade edilmektedir.

102 nci madde : Bu madde ile mer'i Noterlik Kanununun 60 ncı maddesi değiştirilmektedir. Noterlere verilecek disiplin cezalarını uygulıyacak olan Disiplin İtiraz Kuruluna Yargıtay Cumhuriyet Savcılarından da üye katılmakta idi. Anayasanın yeni geçici 15 nci maddesi ile Yargıtay Savcılığı görevi ve unvanı kaldırılmış bulunduğundan buna paralel olarak madde metninde değişiklik yapılmış ve Yargıtay Savcısı yerine Yargıtay üyesi dâhil edilmiştir.

Geçici 2 nci madde : 1488 sayılı Kanunla Anayasaya eklenmiş bulunan geçici 19 ncu maddenin 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun değişmesine kadar eski Yüksek Hâkimler Kurulunun görevine devam etmesini öngörmüş bulunması sebebiyle geçici 2 nci madde bu şekilde yeniden tanzim edilmiştir.

Geçici madde 7 : Anayasanın değişen 137 nci maddesi gereğince yeni kurulacak olan Yüksek Savcılar Kurulunun göreve başladığı tarihte eski Yüksek Savcılar Kurulu ile bölümlerinin görevlerine giren ve henüz karara bağlanmamış olan veya karara bağlanmış da kesinleşmemiş bulunan işlerin hangi kurul tarafından sonuçlandırılacağı hususunu tanzim eden hükümler geçici 7 nci maddede yapılan değişiklikle sağlanmış bulunmaktadır.

Kanun tasarısının 3 ncü maddesi :

Bu madde ile mer'i 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun Anayasada yapılan değişikliklerin sonucu olarak uygulama kabiliyeti kalmıyan maddelerinin kaldırılması sağlanmaktadır. Kaldırılan maddeler madde metninde numaraları gösterilen asıl ve geçici maddeler olarak birer birer tesbit edilmiştir.

Kanun tasarısının 4 ncü maddesi :

Bu madde ile 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun Anayasa hükümleri uyarınca değiştirilen maddelerinin gerekli kıldığı yeni geçici maddelerin 45 sayılı Kanuna eklenmesi sağlanmaktadır. Bu cümleden olarak 9 ncu, 10 ncu, 11 nci ve 12 nci geçici maddeler ile 13 ncü geçici madde yeniden tanzim ve ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Bunlardan :

Geçici madde 9

1488 sayılı Kanunla Anayasaya eklenmiş bulunan geçici 15 nci maddenin 2 nci fıkrası Yüksek Savcılar Kurulunun teşekkül edip göreve başlamasına kadar Cumhuriyet Başsavcılığı bölümleri ile Yüksek Savcılar Genel Kurulu ve bölümleri ve bunlara mensubolanların görevlerine devamlarını öngörmüş bulunduğundan bu husus geçici 9 ncu madde ile sağlanmaktadır.

Geçici madde 10

Yüksek Hâkimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulunun teşekkül edebilmesi için değiştirilen 22 nci madde ile 70 nci maddede tesbit edilen esasların uygulanması halinde geçecek sürelerin uzunluğu nazara alınarak her iki kurulun biran önce faaliyetini sağlamak bakımından geçici 10 ncu madde ile kuruluşa aidolmak üzere üye seçimlerinin ne şekilde ve nasıl yapılacağı tesbit edilmiştir. Bu suretle Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar kurulları biran önce göreve başlıyacak ve eski kurulların görevleri de biran önce sona erecektir.

Geçici Madde 11

Yüksek Hâkimler Kurulunda halen görevli bulunan raportörlerin unvanları değişik 35 nci maddede tetkik hâkimi olarak değiştirilmiş bulunduğundan bunların görevlerine devam edebilmeleri ve bu unvan değişikliği sebebiyle yeniden bir atanmaya meydan verilmemesi bu madde ile sağlanmış bulunmaktadır.

Geçici madde 12

Mer'i 45 sayılı Kanunun bu tasarı ile değiştirilen 102 nci maddesinin temas ettiği Noterlik Kanununun 60 ncı maddesinde yapılan değişiklik sebebiyle Noterlik Disiplin İtiraz Kurulunun çalışmasını sağlıyabilmek üzere bu geçici madde tanzim edilmiş bulunmaktadır.

Geçici Madde 13

Anayasaya 1488 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile eklenmiş bulunan geçici 15 nci madde hükmüne göre Yargıtay üyesi olan Yargıtay İkinci Cumhuriyet Başsavcıları ile Yargıtay Cumhuriyet savcılarının Yargıtay üyeliğindeki kıdemlerinin başlangıç tarihinin nasıl tesbit edileceği bu madde ile tanzim edilmiştir.

Cumhuriyet İkinci Başsavcıları ile Yargıtay savcıları Hâkimler Kanununun 18 nci maddesine bağlı ve 884 sayılı Kanunla değişik 2 sayılı cetvele göre birinci sınıf savcılardır. Bunun karşılığı olan hâkimlere ait 1 sayılı cetvelde ise aynı yerde Yargıtay Başkan ve üyeleri gösterilmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan Yargıtay üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet İkinci Başsavcıları ve Yargıtay Savcılarının aralarında bir fark yoktur. Nitekim 1488 sayılı kanunun Anayasaya eklediği geçici 15 nci maddesinin gerekçesinde de aynen «gerek menşeleri ve ge-

rekse yetişme tarzları bakımından hâkimlerle bir olan ve ayrıca nitelikleri, kadroları ve yaptıkları görev bakımından Yargıtay üyeliği ile eşit durumda bulunan Yargıtay İkinci Cumhuriyet Başsavcıları ile Yargıtay Cumhuriyet Savcıları» denilmek suretiyle bunların birbirine eşit görevler olduğu da kabul edilmiştir.

Bu itibarla bu geçici madde bir zaruretin ve uygulamada doğabilecek anlaşmazlıkların halledilmesi yönünden getirilmiş bulunmaktadır.

Kanun tasarısının 5 nci maddesi :

Bu madde ile 7163 sayılı Türkiye ve Orta - Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü Teşkilât Kanununun 15 nci maddesine bir fıkra eklenmektedir. Mezkûr 15 nci maddenin 2 nci fıkrasında «yukardaki evsafı haiz olup da Devlet dairelerinde, mahallî idarelerde, İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışanlardan müsabaka imtihanını kazananlara tahsil süresince izin verilir» kaydı bulunmaktadır.

Hâkim ve Cumhuriyet Savcıları önceden Bakanlığa veya Yüksek Hâkimler Kuruluna müracaat etmeden bu imtihana girip kazanmak suretiyle mezkûr fıkra hükmünden faydalanıp emrivaki ile enstitüye devam imkânını sağlamaktadırlar. Çok defa tek savcılı veya tek hâkimli kazanın ilgilisinin bu problemi çıkarması bir sene süre ile o yerin hâkimsiz veya savcısız kalmasını intacetmektedir. Bunların yerlerinin geçici yetki verilmek suretiyle doldurulmasına çalışılmakta güçlük çekilmekte ve esasen yetkinin âzami 4 ay süre ile devam etmesi yetkili kılınanların bu süreler sonunda değişmesini gerektirdiğinden hizmet de esaslı surette aksamaktadır. Yeni gelenin işleri yeniden ele alması, dosya tetkiki için yeniden zamana ihtiyaç duyması vatandaşı huzursuz etmektedir. Bu itibarla mezkûr 15 nci maddeye bir son fıkra eklenerek hâkimlik ve savcılık meslek lerinde bulunanların imtihana girmeden önce ve imtihanı kazandıktan sonra enstitüye devam edebilmek için Yüksek Hâkimler veya Yüksek Savcılar Kurulundan izin almaları şartı getirilmektedir. Bu sayede kurullar birinci derecede hizmeti düşünerek bir hizmet aksaması bahse konu olmıyacağı ve kadronun müsaidolması hallerinde müsaade vereceklerinden, yukarıda açıklanan sakınca giderilmiş olacaktır.

Kanun tasarısının 6 nci maddesi :

Bu madde ile 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 69 ve 80 nci maddeleri değiştirilmektedir.

Anayasanın Hâkimlik teminatı başlığını taşıyan 133 ncü maddesi hükmü ile hâkimlerin, meslekten çıkartmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olmadıkça veya meslekte kalmalarının caiz olmadığına karar verilmedikçe azlolunamıyacakları, mahkemenin veya kadronun kaldırılması halinde dahi maaşlarından yoksun kılınamıyacakları gibi esaslar tesbit edilmek suretiyle hâkimlik teminatının anahatları belirtilmiş bulunmaktadır. Bu maddede coğrafi teminatla diğer bir deyimle yer teminatı ile ilgili herhangi bir hüküm mevcut değildir. Mer'i Hâkimler Kanununun 79 ncu maddesinin B bendi ile 3 cü sınıf hâkimlik 7 nci derecesine geçmiş olan hâkimlerin muvafakatları olmaksızın terfi suretiyle dahi olsa mevki ve memuriyetleri değiştirilemiyeceği esası kabul edilmiş olmasına rağmen, Anayasa koyucunun ne sebeble bu konuda bir hüküm sevk etmemiş olduğu, Anayasanın yapısı ve getirdiği yeni hükümler muvacahesinde açıkca ortaya çıkmaktadır.

Gerçekten, genel şekilde memur statüsüne dâhil olan hâkimlerin diğer memurlardan farklı olarak coğrafi teminata sahip bulunmaları, yürütme organının hâkimlere baskı ve nüfuz imkânını elinde bulundurması gerekçesine dayanmaktadır. 1961 Anayasasından önce Hâkimlerin atama yetkisi yürütme organında olduğundan, hâkimler lehine coğrafi teminat sağlıyan bir hükmün mevcudiyeti tabiî bir zaruret olarak kendisini göstermekte idi. Yeni Anayasamız muvacehesinde durum farklıdır. Anayasa, Hâkimlik teminatını, kuvvetler ayrılığı prensibine göre kesin ve tafsilâtlı hükümlere bağlamış ve teminatın temel dayanağı olarak (Yüksek Hâkimler Kurulu) nun teşkilini öngörmüştür. 133 ncü maddenin gerekçesinde belirtildiği üzere «..... hâkimlik meslekinin ve hâkimlerin özlük işlerini düzenliyecek olan kanundaki bütün konularda karar vermek yetkisi

yalnız ve yalnız Yüksek Hâkimler Kuruluna verilmiştir. Bu suretle, yürütme organının, hâkimlerin atanması, meslekte yükseltilmeleri, görev yerlerinin değiştirilmesi veya görevlerine kanunda belli edilen hallerde son verilmesi konularında veya hâkimin meslek hayatı ile ilgili sair konularda herhangi bir tasarrufta bulunabilme yolu kapatılmıştır.» Bu teminat hükmünün sonucu olarak Anayasa koyucu, hâkimlere ayrıca bir coğrafi teminat tanınmasına mahal bulunmadığı sonucuna varmış ve bu konuda bir hüküm sevkine lüzum görmemiştir.

Yüksek Hâkimler Kurulunun bünyesinde 1961 Anayasasının getirdiği esaslara uygun olarak yasama organlarından seçilen üyelerin de görev almasının, son 10 yıllık uygulama sırasında mâruz kaldığı tenkitler, Anayasanın son defa 1488 sayılı Kanunla yapılmış bulunan değişikliği ile bertaraf edilmiştir. Bugün artık Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri sadece Yargıtay mensuplarından seçileceğinden hâkimlerin atanması yönünden teminatları da kurul olacaktır. Artık bir yer teminatına lüzum kalmamıştır.

Nitekim Anayasanın Kurucu Meclisteki müzakereleri sırasında 133 ncü madde ile ilgili olarak söz alanlara cevap veren komisyon sözcüsü Nurettin Ardıçoğlu; «Komisyonumuzca yer bakımından teminat meselesinin nasıl bir sisteme tabi tutulacağı konusu tartışılmış ve nihayet Anayasaya konmaması üzerinde görüş birliğine varılmıştır. Yer bakımından teminat sisteminin Anayasaya konması hususu çok münakaşalı ve uzun sürecek bir konudur. Yapılacak Hâkimler Kanununda, hâkimlerin yer bakımından teminatlarının ne suretle tanzim edileceği orada daha geniş olarak ele alınmış olacaktır. Binnetice Hâkimlerin yer bakımından mazhar olacakları teminatın yerine getirilmesini Yüksek Hâkimler Kurulu sağlıyacaktır. Bu suretle yer bakımından teminatın Anayasada tanzim edilmesini istiyen fikirlere de ilerdeki mevzuat cevap vermiş olacaktır.» demek suretiyle Anayasanın bu konunun ilerde tanzimini tasarlamış olduğunu açıkca ifade etmiştir.

Keza Anayasa Mahkemesinin 13 . 4 . 1967 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan 4 . 11 . 1966 tarihli ve 1963/81 esas 1966/40 karar sayılı kararında; 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 79 ncu maddesindeki yer teminatının 7 nci dereceden yukarı hâkimlere tatbik edildiği, bütün hâkimlere şâmil olmadığı cihetle Anayasanın 133 ncü maddesine aykırı bulunduğundan iptali için açılan dâvaya : «Hâkimlerin görevlerinin ve görev yerlerinin değiştirilememesi Anayasanın öngördüğü bir teminat değildir. Nitekim Anayasanın hâkimlere doğrudan doğruya tanıdığı teminatı bir arada toplıyan 133 ncü maddesinde böyle bir hükme yer verilmemiştir. Tam tersine Anayasa, 134 ncü maddesi ile, hâkimlerin görevlerinin veya görev yerlerinin geçici ve sürekli olarak değiştirilmesini caiz görmekte; ancak bu konunun bir kanunla düzenlenmesini ve düzenlemede mahkemelerin bağımsızlığı esasının göz önünde bulundurulmasını zorunlu kılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, çeşitli yollarla mahkemelerin bağımsızlığını koruma tedbirlerini almıştır. Bu tedbirlerin başında kişisel hâkimlik teminatı yer alır. Hâkimlerin azledilmezliği; kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye çıkarılmamaları ve bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması nedeni ile de olsa aylıklarından yoksun bırakılamamaları gibi ilkelere elbetteki dolayısiyle mahkemelerin bağımsızlığını korumaktadır. Öte yandan yine Anayasa (Madde 132) yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat verilmesini, genelge gönderilmesini tavsiye ve telkinde bulunulmasını; görülmekte olan bir dâva hakkında yasama meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulmasını, görüşme yapılmasını, beyanda bulunulmasını yasaklamış ve hâkimleri yalnızca Anayasaya, kanuna, hukuka ve kendi vicdani kanaatlerine bağlı kılmıştır. Bunlara ek olarak Anayasa, hâkimlerin özlük işlerinde yetkili tek merci olmak üzere yeni bir müessese getirmiştir ki bu da Yüksek Hâkimler Kuruludur. Böylece yürütme organının ve idarenin mahkemelere müdahale için yararlanabileceği son yol da sımsıkı kapatılmış olmaktadır. İşte bu Anayasa tedbirleri, hele hâkimlerin özlük işlerinin idareden alınarak Yüksek Hâkimler Kuruluna verilişi karşısında görevleri değişmezliği teminatının eski önemi ve mahkemelerin bağımsızlığına etkisi artık kalmamıştır.» gerekçesiyle reddetmiştir.

Diğer taraftan mer'i yasada 79/B maddesi ile sadece 3 ncü sınıfın 7 nci derecesine veya daha yukarı sınıf ve derecede bulunan hâkimlere tanınmış olan yer teminatı, 7 nci derecenin altındaki hâkimlere uygulanamadığından hâkimler arasındaki eşitlik ilkesine de aykırı düşmekte ve Anayasanın 133 ncü maddesinde hâkim teminatı hâkimler arasından da aykırılık teşkil etmektedir. Yapılan değişiklik bu aykırılığı da bertaraf etmektedir. Bugün mevzuatımızda hâkimler için ayrık hükümlere rastlamak mümkün değildir. Hâkim yardımcısından, her sınıf ve derecedeki hâkimine kadar bütün hâkimlerin her yerde, her türlü mahkemede çalışması ve dâvalara bakması mümkün bulunduğu halde, bunların atanmaları sırasında muayyen bir derecedeki hâkimlere yer teminatı tanınması, hizmetin ifası ile bağdaşmıyan ve teminata sahip hâkimlere tanınmış bir imtiyazdan başka bir şey olamamktadır. Buna sahibolanların yurdumuzun coğrafi, sosyal ve ekonomik şartları iyi olan bölgelerinde devamlı hizmet görmelerine karşılık, diğerlerinin bu imkânlardan faydalanmalarına mâni olması da, eşitliği bozan ve arzusu yerine getirilemiyen hâkimi üzen ve dolayısiyle onun hizmete faydalı olmasına engel olan en büyük âmil ve eşitsizliktir.

79 ncu maddenin yeni 4 numaralı bendi ile de Yüksek Hâkimler Kurulunun tanzim edip uygulıyacağı atama ve nakil yönetmeliğinde kaldırılan coğrafi teminat başlığında bulunması gereken ilkeler gösterilmiştir.

Bu itibarla 2556 sayılı Kanunun 79 ncu maddesi ve bununla ilgili olarak 80 nci maddesi değiştirilmiş bulunmaktadır.

Kanun tasarısının 7 nci maddesi:

Bu madde tasarısının yürürlük tarihini göstermektedir.

Kanun tasarısının 8 nci maddesi:

Bu madde tasarıyı yürütecek organı göstermektedir.

İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in, 25 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarih ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/617)

Yüksek Başkanlığa

25 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 nci maddesinin değiştirilmesi ile ilgili teklif saygıyla sunulmuştur.

7 . 2 . 1972
İ. H. Tekinel
İstanbul Milletvekili

GEREKÇE

1/589 esas No. da kayıtlı ve halen Adalet Komisyonunda görüşülmekte olan tasarının 29 ncu maddesinde Komisyonumuzca değişiklik yapılmış ve bu değişikliğin halen yürürlükte bulunan ve tasarı kapsamı dışında tutulan 31 nci maddeye de sirayeti zaruri görülmüş bulunduğundan mükerrer hükümlerin yürürlükte kalmamasını teminen işbu teklif hazırlanmıştır.

Yürürlükte bulunan 31 nci maddenin 5 No. lu bendindeki hüküm komisyonumuzda kabul edilen 29 ncu maddeye 11 nci fıkra olarak eklenmiştir. Teklifin süratle Millet Meclisi Adalet Komisyonuna gönderilmesini saygıyla arz ve teklif ederim.

25 . 5 . 1971 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — «Madde 31. — 25 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 nci maddesinin 5 nci fıkrası madde metninden çıkartılmıştır.»

MADDE 2. — Bu kanun hükümleri yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

25 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 53 ncü maddesine bir fıkra eklenmesi suretiyle değiştirilmesine dair kanun teklifi (2/618)

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

25 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 .1962 tarihli ve 45 sayılı Kanunun 53 ncü maddesine bir fıkra eklenmesi suretiyle değiştirilmesine dair kanun teklifi saygiyle sunulmuştur. 8 2 . 1972

Gereğinin yapılması rica olunur.

İstanbul Milletvekili
İsmail Hakkı Tekinel

GEREKÇE

1/589 esas No. da kayıtlı 22 . 4 . 1962 günlü ve 45 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ile ilgili kanun tasarısının Millet Meclisi Adalet Komisyonunda görüşülmesi sırasında tasarı kapsamı dışında kalan ve halen yürürlükte bulunan 53 ncü maddeye bir fıkra ilâvesi uygun görülmüş ve bu maksatla madde yeniden düzenlenmiştir. İçtüzüğe uygunluk sağlamak amaciyle işbu kanun teklifinin hazırlanması zarureti hâsıl olmuştur.

25 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4. 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 53 ncü maddesine bir fıkra eklenmesi suretiyle değiştirilmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — «İşten el çektirme ve soruşturma sebebiyle geçici yetki verme :

Madde 53. — Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından, hakkında soruşturma yapılmasına karar verilen hâkim veya hâkim yardımcısının görevinde devamının soruşturmanın selâmetine yahut yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar vereceğine kanaat getirilirse, geçici bir tedbir olarak işten el çektirilebilir veya; soruşturmanın sonuçlanmasına kadar, geçici yetki ile bir başka kaza çevresinde görevlendirilmesine karar verebilir.»

MADDE 2. — Bu kanun hükümleri yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Adalet Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Adalet Komisyonu *3 . 3 . 1972*
Esas No. : 1/589, 2/617, 2/618
Karar No. : 33

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisine arz edilmiş bulunan 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilen 22 . 4 . 1962 günlü ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısiyle 2/617 ve 2/618 esasta kayıtlı İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in 25 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı kanunlarla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 günlü ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 nci maddesinin değiştirilmesine ve 53 ncü maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifleri birleştirilerek Hükümetçe hazırlanan tasarı esas alınmak suretiyle Komisyonumuzda Adalet Bakanlığı yetkilileri Yüksek Hâkimler Kurulu Yargıtay ve Yüksek Savcılar Kurulu temsilcileri de olduğu halde tetkik ve müzakere edildi.

Millet Meclisi Başkanlığınca Komisyonumuza tevdi edilen tasarı ve tekliflerle 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununda yapılması öngörülen değişiklikler başlıca üç grupta toplanmaktadır.

Bunlar sırasiyle;

a) Değiştirilen hükümler,
b) Kaldırılan hükümler,
c) Yeniden tanzim edilen hükümler olarak takdim edilmiştir.

Ayrıca değiştirme esaslarına paralel olarak tasarıda yer alan diğer hükümler ve geçici maddelere yer verilmiş bulunmaktadır.

Bilindiği üzere Yüksek Hâkimler Kurulunun işe başladığı 22 . 12 . 1962 tarihinden beri 10 seneye yakın bir süre geçmiş bulunmaktadır. Bu süre içersinde Yüksek Hâkimler Kuruluna üye seçilmesine ilişkin hükümlerin uygulamada gerektirdiği değişiklikler 24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiştir. Ancak seçimlerle ilgili hükümlerin dışında kalan bâzı maddelerde de değişiklikler gerekmiş, bilhassa hâkimlerin denetimi konusunda hâsıl olan boşluğun doldurulması önplânda tutularak hazırlanan tasarı Hükümetten yasama organlarında incelenmek üzere sevk edilmiş ve Komisyonumuzca da benimsenmiş bulunuyordu. Bilâhara 1488 sayılı Kanunla Anayasada yapılmış bulunan değişiklikler sebebiyle, bu tasarı Hükümetçe geri alınmış ve yeni baştan tanzim olunarak bu son tasarı hazırlanmış bulunmaktadır.

Bu itibarla tasarının bir kısım hükümleri Komisyonumuzca evvelce de incelenmiş ve benimsenmiş bulunan hükümleri ihtiva etmektedir.

Bunun dışında kalan yeni hükümler ise Anayasada 1448 sayılı Kanunla yapılmış bulunan değişikliklerin, gerektirdiği hükümlerin tasarıya aktarılmasından ibarettir. Yüksek Hâkimler Kurulunun yeni Anayasa hükümlerine göre teşkili, hâkimlerin denetiminin yeni esaslara bağlanması, Yüksek Savcılar Kurulunun ihdası gibi üç temel konu tasarının en önemli bölümlerini teşkil etmektedir.

Komisyonumuzca, tasarının tümü benimsenmiş ancak aşağıda açıklanacak bâzı maddelerde uygulamada kolaylık sağlamak amacı ile bâzı değişiklikler yapılmış bulunmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 2. — Tasarının 2 nci maddesi 24 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimer Kurulu Kanununun değiştirilen maddelerini göstermektedir. Komisyonumuzca 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 101 ve 102 nci maddeleri değiştirilmesine lüzum görülmemiş tasarı ile birleş-

tirilen iki ayrı kanun teklifinde değiştirilmesi istenilen 31 ve 53 ncü maddelere ait değişiklikler kabul edilerek madde metnine ithal edilmiş 101 ve 102 nci maddeler madde metninden tay edilmiştir.

Yapılan bu değişikliklerle 2 nci madde Komisyonumuzca kabul edilmiş ve madde metnine uygun olarak Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu Kanunu olarak değiştirilen 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununda yazılı maddelerin incelenmesine geçilmiştir.

Bu bölümde 45 sayılı Kanun sistematiğine göre yapılan değişiklikler ve benimsenen maddeler bu kanunda yer alan sıra numaralarına uygun olarak takdim edilmiştir.

Tasarının 2 nci maddesinde yazılı esaslara göre 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun bâzı maddelerinde yapılan değişiklikler :

Yüksek Hâkimler Kurulunun üye sayısı :

Madde 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kurulun görev ve yetkileri

Madde 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiş ve ancak tasarıda yer alan bu maddeye ait (burada Adliye mahkemeleri deyiminin yukarda da işaret edildiği üzere Askerî ve idarî kazanın dışındaki mahkemeleri kapsaması bakımından Yargıtay hâkimlerini de içine aldığından şüphe edilmemelidir) şeklindeki gerekçeye Komisyonumuz katılmamıştır.

Gerçekten 1488 sayılı Kanunla Anayasamızda yapılan değişikliklere rağmen Anayasamızın 3 ncü bölümünde 132 nci maddeden 152 nci maddeye kadar yargı bölümüne ait maddelerde yer alan hükümlerin ayrı ayrı ve birlikte incelenmesinde çeşitli konularda ve özellikle 2 nci maddenin birinci bendinde yazılı (Adliye mahkemeleri hâkimleri) deyiminde tasarı gerekçesinde yer aldığı şekilde bu değimin Yargıtay hâkimlerini de içine aldığı görüşünü kesinlikle savunmak mümkün değildir.

Komisyonumuz aşağıda açıklanan nedenlerle Hükümet tasarısında yer alan 2 nci maddeye ait bu gerekçeye katılmamıştır.

a) Yargıtay, Anayasanın 139 ncu maddesinin ilk fıkrasında «Adliye mahkemelerince» verilen karar ve hükümlerin son inceleme mercii olarak tanımlanmıştır. Buradaki «Adliye mahkemelerince verilen karar ve hükümler» ibaresi Yargıtayın adliye mahkemelerinden ayrılığını, farklılığını ve «son inceleme mercii» ibaresinin de Yargıtayın üst dereceli bir «kademe mahkemesi» olduğunu açıkça göstermektedir. Nitekim Yargıtaya ilişkin hükümlere Anayasanın üçüncü bölümünün yüksek mahkemeler kısmında yer verilmiştir.

Yüksek Hâkimler Kurulunun görev ve yetkilerini belirten Anayasanın 144 ncü maddesinin (hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisi Yüksek Hâkimler Kurulunundur.) şeklindeki birinci fıkrası 1488 sayılı Kanunla (Yüksek Hâkimler Kurulu, Adliye mahkemeleri hâkimlerinin özlük işleri hakkında kesin karar verir) olarak değiştirilmiş, Yüksek Hâkimler Kurulunun görev ve yetkileri «Adliye mahkemesi hâkimleri» nin özlük işlerine hasr ve tahsis edilmiştir. Bu itibarla Yargıtayı Yüksek Hâkimler Kuruluna bağlamak Anayasa ile bağdaşmaz.

b) Diğer taraftan Anayasanın 137 ve 139 ncu maddelerinin son fıkraları da yukardaki görüşü teyit ve takviye edici hükümleri muhtevidir.

Gerçekten 139 ncu maddenin son fıkrasında «Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, Başkan ve üyelerinin ve diğer mensuplarının nitelikleri ve ikinci başkanların seçim usulleri kanunla düzenlenir» denilmek suretiyle Yargıtay hakkında 45 sayılı Yüksek Hâkimler ve savcılar kurulu Kanunundan ayrı, özel bir kanun çıkarılacağı belirtilmiştir. Bu itibarla Yargıtayı 45 sayılı Kanunla kurulan Yüksek Hâkimler Kuruluna bağlı olacağını düşünmek bu hükümlerle bağdaşmaz. Burada dikkati çeken bir husus da Anayasa, Yargıtay hâkimlerinden bahsederken «Yargıtay hâkimleri» terimi yerine «Başkan ve üyeleri» terimlerinin kullanılmış olmasıdır.

Bunun gibi, Anayasanın 137 nci maddesinin son fıkrasında (C Başsavcısı, yüksek mahkemeler hâkimleri hakkındaki hükümlere tabidir.) denilmektedir. Sadece bu hükümde yüksek mahkeme hâkimleri ile Adliye mahkemeleri hâkimlerinin ayrı hükümlere tabi olduğunu ispata yeterlidir. Yük-

sek mahkeme hâkimleri hakkında uygulanacak hükümlerle Adliye mahkemeleri hâkimleri hakkında uygulanacak hükümler eşit olsa idi o takdirde maddede de «Yüksek mahkeme hâkimleri deyimi yerine «hâkimer» sözcüsü kullanılırdı. C. Başsavcısının Danıştay ve Askerî Yargıtay gibi diğer yüksek mahkemelerle irtibatı bulunmadığına göre buradaki «yüksek mahkeme hâkimleri» deyiminden maksadı Yargıtay Başkan ve üyeleri olduğu âşikârdır. Bu itibarlada, Yargıtay Başkan ve üyeleri hakkında farklı hükümler tedvin etmek Anayasadan gelen bir zorunluktur.

c) Esasen Anayasanın 144 ncü maddesinin 1488 sayılı Kanunla değiştirilen son fıkrası muvacehesinde Yargıtay Başkan ve üyelerinin bütün özlük işlerinin hâkimler kurulunca yürütülmesine fiilen imkân yoktur. Zira hâkimlerin denetimi, belli konular için Yüksek Hâkimler Kurulunca görevlendirilecek üst dereceli hâkimler eliyle yapılacağı hakkındaki hüküm değiştirilmiş, yerine hâkimlerin denetimi ve haklarındaki soruşturmanın, Yüksek Hâkimler Kuruluna bağlı ve sürekli olarak görevli müfettiş hâkimler eliyle yapılacağı hükmü getirilmiş, hâkim müfettişlerden başka her hangi bir kimsenin - üst dereceli hâkim dahi olsa hâkimler hakkında denetim ve soruşturma yapmalarına imkân bırakılmamıştır. Yargıtay Başkan ve üyeleri hâkim, Anayasa deyimi ile Adliye mahkemeleri hâkimleri deyiminin kapsamına sokulduğu takdirde onlar hakkındaki denetim ve soruşturmalarıda bu müfettiş hâkimler eliyle yapılması zarureti doğar. Bu tasarıda ise müfettiş hâkimlerin allt dereceleri 5 nci derece olarak tesbit edilmiştir. Bu itibarla Yargıtay birinci Başkanı gibi meslekin en son derecesine çıkmış bir kimseyi ondan çok daha aşağı derecedeki bir hâkime denetletmek gibi garip bir durum hâsılor.

ç) Hükümet tasarısının 55 nci maddesinde aynen (Yüksek Hâkimler Kurulu Başkan, üye ve yedek üyeleri Yargıtay üyelerine ilişkin; Genel Sekreter ve tetkik hâkimleri ile müfettiş hâkimler ise diğer hâkimler hakkındaki hükümlere tabidirler.) denilmektedir. Bu da Yargıtay Hâkimleri ile diğer hâkimler yani (Adliye mahkemeleri hâkimleri) arasında fark olduğunu, Yargıtay Hâkimler hakkında uygulanacak hükümlerle adliye mahkemeleri hâkimleri hakkında uygulanacak hükümlerin aynı olmadığını göstermektedir.

d) Hükümet tasarısının 73 ve 75 nci maddelerinde, Anayasaya uygun olarak, Yüksek savcılar Kurulunun C. savcıları, C. Başsavcı yardımcıları ve C. Savcı yardımcılarının özlük işlerini tetkik edeceği açıklanmış, Yargıtay üyelerine eşit olan C. Başsavcısının özlük işleri bu kurulun dışında bırakılmış, Yüksek Hâkimler Kuruluna da bağlanmamış, bilâkis yukarda açıklandığı üzere, Anayasanın 137 nci maddesinin son fıkrasında, Yüksek Mahkeme hâkimlerinin tabi olacakları hükümlere tabi olduğu belirtilmiştir. Bu da Yüksek Mahkeme hâkimlerinin (seçilmeleri ve emekliye ayrılma işlemleri hariç) «Yargıtay Başkan ve üyeleri» özlük işlerinin Adliye mahkemeleri hâkimlerinin özlük işlerinden ayrı hükümlere tabi olduklarını, Yüksek Hâkimler Kurulunun dışında bırakıldığını gösterir.

e) 45 sayılı Kanunun değiştirilmiyen 63 ncü maddesinin 1 nci bendinde Yüksek Hâkimler Kurulunun hâkim ve hâkim yardımcılarının özlük işleri hakkında verdiği kararların kendilerine tebliğ edileceği yazılı olup, Yargıtay hâkimlerinden söz edilmemiş olmasıda onların özlük işlerini Yüksek Hâkimler Kurulunun görevi dışında olduğunu gösterir. Zira madde metnindeki «Hâkim» sözcüğünün Yargıtay Başkan ve üyelerinide kapsadığı ileri sürülemez. Hâkim sözcüğünün geniş anlamda kullanıldığı, bütün hâkimleri kapsadığı fark olunduğu takdirde ayrıca hâkim muavinlerini zikretmeye lüzum olmaz, hâkim sözcüğü yeterli görülürdü. Yahut ta madde, Yargıtay hâkimleri, hâkimler, hâkim muavinleri veya Anayasa deyimine uygun olarak «Adliye mahkemeleri hâkimlerinin» şeklinde değiştirilmesi gerekirdi.

f) Diğer taraftan Yüksek Hâkimler Kurulunun hâkimler hakkında uygulayacağı cezaları hâkimler Kanununun 86 ncı maddesinde, Yargıtay Başkan ve üyeleri hakkında uygulanacak disiplin cezaları ile bu cezaları uygulayacak merci aynı kanunun 96 ncı maddesinde gösterilmiş, Hükümet tasarısında bu maddelerin kaldırılması veya değiştirilmesi yolunda gidilmemiştir. 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 nci maddesinde üçüncü bölümün görevleri arasında yalnız hâkimler Kanununun 86 ncı maddesindeki cezalardan söz edilmiş, 96 ncı maddede

zikredilen tavsiye ve istifaya davet cezalarından bahsedilmemiştir. Bu itibarla Yargıtay Başkanı ve üyeleri hakkında uygulanacak tavsiye, istifaya davet cezalarını uygulamaya yetkili yargıtay bünyesindeki Haysiyet Divanı Yüksek Hâkimler Kurulunda mevcut değildir. Bu halde Yargıtay Başkan ve üyeleri hakkında disiplin cezası uygulanmaya imkân kalmaz ki bunun kamu görevlilerinin sorumluluğu ilkesine aykırılığı aşikârdır.

Ancak, Anayasa hükümlerine istinaden yapılan bu açıklamalardan Yargıtayın Başkan ve üyelerinin denetimden âzade olduğu sonucuna da varılmamalıdır.

Komisyonumuz yukarda yazılı nedenlerle ikinci maddeye ilişkin gerekçede yer alan bu hususa işaret etmekle Anayasada mevcut yargı erkine ilişkin hükümlerin yeniden gözden geçirilmesi lâzım geldiği lüzumunu hatırlatmak istemiştir.

Özlük işleri kavramı içerisinde denetim işlemlerinin özel ve müstesna bir mevkii olduğunda şüphe edilmemelidir. Bu itibarla Yargıtayında bu denetim içerisinde mütalâa edilmesi lâzımdır.

Komisyonumuz Anayasamızda mevcut hükümlerin ayrı ayrı veya birlikte göz önünde tutulması halinde ayrı ayrı sonuçlara varılmasını mümkün gördüğünden her hangi bir karışıklığa meydan vermemek düşüncesiyle Anayasamızda Yüksek Hâkimler Kuruluna sarahaten tevdi edilmiş Yargıtay üyeliğine seçme ve emekli işlemlerini tekemmül ettirme gibi özlük işlerinden madut hususlar ayrı olmak üzere diğer özlük işlerinin ve denetiminin Yargıtay bünyesinde yapılmasını uygun görmüş ve ancak bu düzenlemenin Yargıtay Teşkilât Kanununda yapılması lâzımgeldiği sonucuna varmıştır.

Esasen Hükümetçe hazırlanan Yargıtay Teşkilât kanunu tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş bulunmaktadır.

Madde 4. — Tasarının Adalet Bakanlığı ile münasebetleri başlığını taşıyan 4 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 5. — Tasarının seçme hakkı başlığını taşıyan 5 nci maddesi Anayasamızda yapılan değişikliğe uygun olarak Komisyonumuzda yeniden düzenlenmiştir.

Anayasamızın 143 ncü maddesinde Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin görev süresinin 4 yıl olduğuna ve süresi bitenlerin yeniden seçilebileceğine işaret edilmiştir. Seçme hakkı bulunan bir kimsenin seçilme hakkı ve keza seçilme hakkı olan bir kimsenin de seçme hakkı sahibi olduğunu özellikle konumuz bakımından kabul etmek zorunludur. Filhakika Anayasamızın 143 ncü maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin Yargıtay Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından seçilmesi gerekmektedir. Yapılan bu değişiklikle Yüksek Hâkimler Kurulu üyeliğine seçilen ve aslî sıfat ve görevleri Yargıtay Başkan veya üyesi olan zevatın seçimlere katılarak oy kullanması sağlanmış ve ishar edilmesi mümkün görülen tereddütlerin izalesi cihetine gidilmiştir.

Madde 6. — Üyelerin görev süresi başlığını taşıyan tasarının 6 ncı maddesinde yazılı (devamlı) kelimesi Anayasamızın 143 ncü maddesinin 4 ncü fıkrasında mevcudolmadığından Anayasaya uygunluk sağlamak üzere bu kelimenin madde metninden çıkartılması kararlaştırılmış ve 6 ncı madde yapılan bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Madde 14. — Üyelerin göreve başlaması başlığını taşıyan tasarının 14 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 22. — Tasarının üyeliklerin açılması ve seçim işlemleri başlığını taşıyan 22 nci maddesi yargı erkini kullanmasına ilişkin kurallara ve Anayasaya aykırılığı sebebiyle benimsenmemiş ve yeni bir 22 nci madde yapılması lüzumu hâsıl olmuştur.

Gerçekten tasarıda yer alan 22 nci madde metninde Yüksek Hâkimler Kurulu üyeliğine seçilmek istemiyenlerin tesbit edilmesini öngören hükümlere yer verdiği gibi mulâk bir seçim sistemi getirmiş bulunmaktadır.

Anayasamız Yargıtay Başkan ve üyelerine Yüksek Hâkimler Kurulunda tesbit ettiği seçim usulleri içerisinde görev vermiş bulunmaktadır. Yargı erkini kullanan hâkimlerin velevki Yargıtayda Başkan ve üye de olsa kanunen verilmiş görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu

itibarla Yargıtay Başkan ve üyeleri kanunen verilmiş bu görevi ifa etmekten kaçınamazlar. Madde de yer alan (seçim gününden 20 gün öncesine kadar seçilmek istemediğini bildirenlerin dışında kalan Yargıtay Başkan ve üyelerinin arasından Yüksek Hâkimler Kurulunun asıl ve yedek üyelerinin seçileceğine dair hükmü Anayasaya aykırıdır. Diğer taraftan bu usulün kabulü halinde hiç kimsenin görev kabul etmemesi veya sadece Yüksek Hâkimler Kurulunun mürettep sayısı kadar üyenin adaylığa talibolması halinde kurulun teşekkül etmemesi veya seçimsiz teşekkül etmesi gibi bir durumla karşılaşılması da muhakkaktır.

Diğer taraftan Komisyonumuz istifanın kanuni bir hak olduğunu ve bunun müeyyideye bağlanmasının mümkün olmadığını kabul etmiş ve sadece istifa halinde kurulan çalışmalarının aksıyabibileceği göz önünde tutularak noksanların ikmaline kadar istifa eden üyenin kurulda görev yapabilmesi imkânını sağlanmıştır.

Madde 23. — Seçim işlemlerine ve sonucuna itiraz başlığını taşıyan tasarının 23 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 26. — Başkanların seçilmesi başlığını taşıyan tasarının 26 ncı maddesinde yazılı başkanvekili deyimi yerine diğer maddelerde yazılı esaslara uygun olarak başkan yardımcısı deyimi kullanılmak suretiyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 27. — Tasarının başkanın görev ve yetkileri başlığını taşıyan 27 nci maddesine 5 nci fıkradan sonra yeni bir 6 ncı fıkra ilâve edilmek ve 6 ncı fıkra 7 nci fıkra olarak düzeltilmek suretiyle değiştirilmiştir.

Yüksek Hâkimler Kurulunda yeniden ihdas edilen Müfettişler Kurulu Başkanlığının Anayasamıza göre kurulun bir organı olmaması ve mensuplarının kurulun bölümlerine ve Genel Kuruluna katılması hususunda sarahat bulunmaması ve daha doğrusu resmen kurul ve bölüm çalışmalarına katılmalarının mümkün olmaması karşısında uygulamada çıkabilecek güçlükleri gidermek ve koordinasyonu sağlamak amaciyle ilâve edilen yeni 6 ncı fıkra ile Müfettişler Kurulu Başkanlığiyle bölümlerin ve Genel Kurulun çalışmalarını düzenlenmek üzere Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanına görev verilmiştir.

Madde 28. — Tasarının bölümler başlığını taşıyan 28 nci maddesi Komisyonumuzca değişiklik yapılmazsınız kabul edilmiştir.

Madde 29. — Tasarının birinci bölümün görevleri başlığını taşıyan 29 ncu maddesinde yer alan hükümler aynen kabul edilmiş ancak 45 sayılı Kanun 31 nci maddesinin 5 numaralı bendinin bu maddeye 11 nci bent olarak ilâve edilmesi işlerin daha verimli bir şekilde yürütülmesi bakımından kabul edilmiş ve maddenin 11 nci bendinin numarası 12 olarak düzeltilmiştir.

45 sayılı Kanunun 31 nci maddesinin 5 numaralı bendi bir mahkemenin bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi Adalet Bakanlığınca istendiği takdirde bu konuda karar vermek görevini kurulun 3 ncü bölümüne bırakmıştır.

3 ncü bölüm disiplin cezalariyle uğraşan ve teşkilâtla ilgisi olmıyan bir bölümdür. Gerek kadrolar ve gerekse teşkilât yönünden bu konuda bütün görevler birinci bölüme ait bulunduğundan bu görevinde birinci bölüm tarafından ifa edilmesini sağlamak ve işlerin daha verimli bir şekilde yürütülmesini temin etmek üzere bahsedilen değişiklik yapılmış bulunmaktadır.

Madde 30. — Tasarının 2 nci bölümün görevleri başlığını taşıyan 30 ncu maddesi 3 numaralı bentte değişiklik yapılmak suretiyle kabul edilmiştir.

Yukarda açıklandığı üzere 27 nci madde de yapılan değişiklik nedeniyle müfettiş hâkimler kuruluyla ikinci bölümün münasebetlerini kurul başkanı düzenliyebileceğinden bu bentteki (Müfettiş hâkimler kurulu başkanlığından) kelimeleri madde metninden çıkarılmış ve Anayasa yönünden bir aykırılık olduğu intibaı verilmemek üzere müfettiş hâkimler dışında görevlendirilebilecek üst dereceli hâkimlerin hangi işlerde ve nasıl görevlendirilecekleri konusunda madde metnine açıklık verilmiştir.

Madde 31. — 2/617 esasta kayıtlı kanun teklifi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 32. — Genel kurul ve genel görevleri başlığını taşıyan tasarının 32 nci maddesi metne açıklık vermek üzere 5 nci fıkrada yer alan (uygun ve olanların kelimeleri) çıkartılmak suretiyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 33. — Genel kurulun özel görevleri başlığını taşıyan tasarının 33 ncü maddesi aynen kabul edilmiş ancak 1 nci fıkra sonuna (etmek) ikinci fıkra başına (hâkimlik mesleğine) kelimeleri ilâve edilmiş 3 ve 4 ncü fıkraların sonuna da «k» harfi ilâve edilerek nakletme yerine naklet-mek birinci sınıf hâkimliğe ayırma yerine birinci sınıf hâkimliğe ayırmak denmek suretiyle redaksiyona tabi tutulmuştur.

Madde 35. — İşlerin yönetim ve gizliliği başlığını taşıyan tasarının 35 nci maddesinin 3 ncü fıkrasında yazılı gizli olan işlemler ve görüşmelerin bölümlere de şâmil olması zorunluluğu sebebiyle gerekli düzeltme yapılarak kabul edilmiştir.

Madde 38. — Tasarının Yargıtay üyeliğine seçme usulü başlığını taşıyan 38 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 39. — Tasarının komisyon kurulması başlığını taşıyan 39 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 40. — Tasarının liste düzenlenmesi başlığını taşıyan 40 ncı maddesi birinci ve ikinci fıkralarına asıl ve yedek üyeler kelimeleri eklenmek suretiyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

Yüksek Hâkimler Genel Kurulunun asıl üyelerinden birinin bulunmaması halinde 36 ncı madde gereğince yedek üyenin katılmasiyle toplanması gerektiğinden bu madde uyarınca yapılacak işlemlerden toplantı gününden evvel yedek üyelerin de haberdar olması kurulun çalışma sisteminin tabiî bir sonucu olduğundan madde metnine asıl üyelerle birlikte yedek üyeler kelimelerinin eklenmesi maddeye açıklık vermek bakımından zorunlu görülmüştür.

Madde 41. — Tasarının oylama usulü başlığını taşıyan 41 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 42. — Tasarının müfettiş hâkimler kurulu ve müfettiş hâkimler başlığını taşıyan 42 nci maddesinin 4 ncü fıkrasına Müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanlığına Cumhuriyet savcılariyle birlikte bu meslekten sayılanların da atanmasını sağlamak amaciyle (bu meslekten sayılanlardan) kelimeleri eklenmek ve 27 nci maddede yapılan değişikliğe uygunluk sağlamak amaciyle gerekli değişiklikler yapılmak suretiyle yeniden düzenlenmiştir.

Madde 43. — Tasarının denetim inceleme ve soruşturma başlığını taşıyan 43 ncü maddesinin 2 nci fıkrasında 30 ncu maddenin 3 ncü fıkrasında yapılan değişikliğe uygun düzeltme yapılarak komisyonumuzca sadece bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Madde 45. — Tasarının Müfettiş Hâkimlerin ve üst dereceli hâkimlerin yetkileri başlığını taşıyan 45 nci maddesi komisyonumuzca aşağıda yazılı gerekçeye istinaden değiştirilerek kabul edilmiştir.

Maddenin üst dereceli hâkimlere de inceleme sırasında soruşturma ile ilgili işlemleri yapabilmek gibi geniş bir görev vermesi hususunu tanzim eden fıkrası metinden çıkarılmış ve madde başlığı da buna göre düzeltilmiştir.

Ayrıca müfettiş hâkimlerin istinabe ile delil toplamak yetkisi de tanınmıştır. Maddede yapılan değişiklikler bundan ibarettir.

Bilindiği üzere Anayasamızın 144 ncü maddesiyle hâkimlerin denetimi ve haklarındaki soruşturma müfettiş hâkimler marifetiyle yapılacak bu nitelikte olmıyan çok basit bir ihbar ve şikâyetin mahiyetinin araştırılması, ilgilisinin tesbiti ve bir soruşturma konusu yapılıp yapılmaması hususunda kanaat edinilebilmesi için üst dereceli hâkimlere bir inceleme yaptırılması uygun görülmüştür. Bilhassa müfettiş hâkim kadrosunun mahdudoluşu soruşturmalar dışında genel denetimin yapılması devamlı olarak müfettiş hâkimin görev vermeye engel olacağından hizmetin aksamasını önlemek ve ihbar ve şikâyetlerin değerlendirilmesinde gecikmeye meydan vermemek yönünden üst dereceli hâkimin görev alması ve ancak bu görevini ifa ederken bu maddede belirtilen ve müfettiş hâkimlere ait bulunan yetkilerin kullanılmaması hususlarına dikkat edilerek madde metni yeniden düzenlenmiştir.

Madde 46. — Tasarının 46 ncı maddesinin ilk cümlesinde yazılı görevlendirilmiş olan kelimeleri komisyonumuzca fazlalık olarak mütalâa edilmiş ve madde metninden çıkarılmıştır. Ayrıca maddenin 2 nci fıkrası hâkimlerin hangi hallerde ve nasıl disiplin cezasına ait işlemlere tabi olacakları açıklığa kavuşturulmuş ve madde yapılan bu değişikliklerle kabul edilmiştir.

Madde 50. — Tasarının itiraz başlığını taşıyan 50 nci maddesine yeni bir 2 nci fıkra eklenmiş ve bu nedenle maddenin 2, 3 ve 4 ncü fıkralarının numaraları teselsül ettirilerek 3, 4 ve 5 nci fıkralar olarak düzeltilmiştir.

İtiraza aidolan bu madde de hangi konulara nasıl itiraz edilebileceği gösterilmiş olmakla beraber Yüksek Hâkimler Kurulunun ilgili bölümünün bir inceleme veya soruşturma sonunda muamele tâyinine mahal olmadığına karar vermesi halinde bu kararların kesinleştiği ve Genel Kurulda incelenmesinin mümkün olamıyacağı kabul edilmiştir. Aynı şekildeki bir hükme 46 ncı maddede de rastlanmış bulunmaktadır. Bu kabil işlerde konunun Genel Kurula gidebilmesi ve vatandaşın yapmış bulunduğu ihbar ve şikâyetler sonunda verilen takipsizlik kararının bir kere daha incelenmesi komisyonumuzca uygun görüldüğünden maksadı sağlamak üzere tasarının 50 nci maddesine komisyonumuzca yeni bir ikinci fıkra ilâve edilmiş ve bu konuda Adalet Bakaniyle Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanına yetki tanınmıştır.

Madde 51. — Tasarının duruşma başlığını taşıyan 51 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 53. — 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 53 ncü maddesine bir fıkra eklenmek suretiyle değiştirilmesini öngören 2/618 esasta kayıtlı kanun teklifi komisyonumuzca aynen benimsenmiştir.

45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 53 ncü maddesi hâkimler hakkında işten el çektirme ile ilgili hükümleri tanzim etmektedir. Bir soruşturmanın devamı sırasında soruşturmanın selameti veya yargı erkinin nüfuz ve itibarının kırılması bahse konu ise hâkime işten el çektirilebilmektedir. Ancak bâzı ahvalde konu işten el çektirme gibi çok ağır bir uygulamaya tabi olması nedeniyle istenilen fayda temin edilememektedir. Hakkında soruşturma yapılanın icabında o mahalden soruşturma süresince uzaklaşmasında fayda vardır. Komisyonumuz bu nedenle maddede yapılan değişikliği kabul etmiştir. Yüksek Hâkimler Kurulunun ilgili bölümü bu madde hükmüne göre işten el çektirmeye lüzum olmamakla beraber bir süre için geçici olarak ilgilinin görev yerinin değiştirilmesine karar verilebilecektir. Kararı uygulama görevi birinci bölüme verilmiştir.

Madde 55. — Yüksek Hâkimler Kurulu görevlilerine uygulanacak hükümler başlığını taşıyan tasarının 55 nci maddesi maddeye açıklık vermek üzere yeniden düzenlenmiştir.

Madde 58. — Tasarının genel sekreter ve tetkik hâkimlerinin atanması başlığını taşıyan 58 nci madde Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 59. — Tasarının yönetim kurulu başlığını taşıyan 59 ncu maddesinin 4 ncü fıkrasına (Bu takdirde üst kurula o bölümün en yaşlı üyesi katılır) ibaresi eklenmek suretiyle uygulamada hâsıl olması muhtemel bir boşluk doldurulmuş ve madde bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Madde 61. — Tasarının kurul mensuplarının aylıkları başlığını taşıyan 61 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 64. — Genel kurula başvurma başlığını taşıyan tasarının 64 ncü maddesinin 1 nci fıkrasında yazılı (Ancak, 50 nci madde mucibince itilâfı kabil olanlar aleyhinde) kelimeleri çıkartılmak suretiyle genel kurula başvurma imkânları genişletilmek suretiyle yapılan değişiklik Komisyonumuzca uygun mütalâa edilmiştir.

Madde 65. — Tasarının işe bakmaktan yasaklık, çekilme ve ret başlığını taşıyan 65 nci maddenin 4 numaralı bendinden sonra gelen fıkranın son cümlesi değiştirilmiş ve kurul bünyesine giren müfettiş hâkimler hakkındaki ret işlemlerini kimin inceliyeceği tesbit edilmekle beraber kurulun başkan ve üyeleriyle tetkik hâkimleri hakkında bu konuda bir farklılık tesis edilmek suretiyle değişiklik yapılmış ve uygulamada kolaylık tesis edilmek suretiyle değişiklik yapılmış ve uygulamada kolaylık ve çabukluk sağlanması amacı gerçekleştirilmiştir.

Madde 67. — Tasarının giderler başlığını taşıyan 67 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 69. — Tasarının Yüksek Savcılar Kurulu başlığını taşıyan 69 ncu maddesinin 1 nci fıkrasındaki (müdürlüğünden) kelimesi (müdüründen) olarak düzeltilmiştir. Bu düzeltme Anayasanın 137 nci maddesine uygunluk sağlamıştır.

Madde 70. — Üyelerin seçilmesi başlığını taşıyan tasarının 70 nci maddesi 22 nci maddede yapılan değişikliğe mütenazır olarak ve aynı gerekçeyle yeniden düzenlenmiştir.

Madde 71. — Tasarının seçim işlerine ve seçim sonucuna itiraz başlığını taşıyan 71 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 73. — Tasarının Yüksek Savcılar Kurulunun görevleri başlığını taşıyan 73 ncü maddesi 1 nci fıkrada yazılı (... durumu icabı) kelimelerinden sonra (Kurul tarafından verilmiş ilke kararları da göz önünde tutularak) cümlesi eklenmek suretiyle Adalet Bakanlığının kurula getireceği işlemlerde tabi olacağı esaslar açıklıkla belirtilmiştir. Yine maddenin 2 nci fıkrasında disiplin hükümleriyle ilgili bölümde unutulmuş olan (Cumhuriyet Başsavcı yardımcıları) kelimeleri madde metnine dâhil edilmiş ve yapılan bu değişikliklerle 73 ncü madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Madde 74. — Tasarının toplantı ve karar yeter sayıları başlığını taşıyan 74 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 75. — Tasarının uygulanacak hükümler başlığını taşıyan 75 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 77. — Tasarının C. Savcılığı meslekine atama ve nakil başlığını taşıyan tasarının 5 nci fıkradaki 10 günlük süre 15 gün olarak tesbit edilmek suretiyle maddede değişiklik yapılmıştır.

MADDE 89. — Tasarının geçici yetki başlığını taşıyan 89 ncu maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 90. — Tasarının adaylık başlığını taşıyan 90 ncı maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 94. — Tasarının Bakanlık hizmetlerine atama başlığını taşıyan 94 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 95. — Tasarının bakanlık hizmetlerinden hâkimlik veya savcılık mesleklerine geçme başlığını taşıyan 95 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 98. — Tasarının savcılık meslekine ait cetvelin değiştirilmesi başlığını taşıyan 98 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 101. — Tasarının kadro değişmesi başlığını taşıyan 101 nci maddesi tasarı metninden çıkartılmıştır.

Madde 102. — Tasarının Noterlik Kanununun 60 ncı maddesinin değiştirilmesini öngören 102 nci maddesi tasarı metninden çıkartılmıştır.

Maddede 3456 sayılı Noterlik Kanununun 60 ncı maddesinin değiştirilmesi istenmektedir. Oysaki 3456 sayılı Kanunun tümü yürürlükten kalkmış ve 18 . 1 . 1972 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen 1512 sayılı Noterlik Kanunu 5 . 2 . 1972 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir. Bu sebeple 102 nci madde tay edilmiştir.

Geçici madde 2. — Yüksek Hâkimler Kurulu eski üyelerinin görev süresi başlığını taşıyan tasarının geçici 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Gekici madde 7. — Kesinleşmiş işlere ait evrakın devri başlığını taşıyan tasarının geçici 7 nci maddesi 2 nci bir fıkra ilâve edilmek suretiyle müfettiş hâkimlerin göreve başlıyarak işleri devralmasına kadar üst dereceli hâkimlerin ellerindeki soruşturmaya dair işlemlere devam etmeleri sağlanmıştır. Bu sayede kanunun yürürlüğe girdiği tarihte üst dereceli hâkimlerin ellerindeki soruşturma evrakını Kurula iade ederek soruşturmaların sürüncemede kalmasına meydan verilmemesi temin edilmiştir.

Madde 3. — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Madde 4. — Tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Geçici madde 9. — Yüksek Savcılar Kurulu ve bölümlerinin görev süresi başlığını taşıyan tasarının geçici 9 ncu maddesinde yazılı (C. Başsavcılığı bölümleriyle) ibaresi madde metninden çıkartılmıştır. Bu şekilde Anayasanın geçici 15 nci maddesine uygun hale getirilmiş ve Yargıtay üyesi olmuş bulunan Cumhuriyet İkinci Başsavcıları ile Yargıtay Savcılarının bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte geçici 15 nci maddenin son fıkrası gereğince yargı görevlerinin sona ermesi sağlanmıştır.

Geçici madde 10. — Tasarının Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu seçimleri başlığını taşıyan geçici 10 ncu maddesinin 1 nci fıkrası Komisyonumuzca değiştirilmiş ve 1488 sayılı Kanunla yürürlüğe girmiş bulunan Anayasanın geçici 15 nci maddesi gereğince Yargıtay üyesi olmuş bulunanların Yargıtayda yapılacak olan seçimlere seçmek ve seçilmek üzere katılabilmelerine imkân verilmiş ve hukukî statüleri bu şekilde korunmuştur.

Geçici madde 11. — Raportörlerin yeniden atanması başlığını taşıyan tasarının geçici 11 nci maddesinin başlığı (raportörlerin ünvanlarının değişmesi) şeklinde değiştirilmiş ve madde bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Geçici madde 12. — Noterlik Kanununa bir geçici madde eklenmesi hakkındaki tasarının geçici 12 nci maddesi yukarda 102 nci madde hakkında yazılan gerekçeye istinaden tasarı metninden çıkarılmıştır.

Geçici madde 13. — Tasarının Yargıtay üyesi olanların kıdemi başlığını taşıyan geçici 13 ncü maddesi geçici 12 nci maddenin tasarı metninden çıkartılması sebebiyle geçici 12 nci madde olarak yapılan değişiklikle aynen kabul edilmiştir.

Madde 5. — Tasarının 7163 sayılı Kanunun 15 nci maddesine bir fıkra ilâve edilmesine dair 5 nci maddesi 45 sayılı Kanun ve Hâkimler Kanunu ile ilgili görülmediğinden tasarı metninden çıkartılmıştır. Bunun yerine aşağıda yazılı gerekçeye istinaden yeni bir 4 ncü madde düzenlenmiştir.

Yürürlükte bulunan Hâkimler Kanununun 4 ncü maddesi hükmüne göre hukuk mezunları hâkim adaylığı için başvurduklarında ihtiyaçtan fazla talep varsa bunlar fakültelerden mezuniyet derecelerine göre sıraya konmakta ve bir üst derecede mezun bulunduğu sürece bir alt derecedekine tâyin için sıra gelmemektedir. Halen fakültelerden beş altı sene evvel mezun olanlar sıra beklediği halde yeni mezun olanlardan derecesi daha iyi olanlar ön sıraya geçerek staja başlıyabilmektedirler. Bu sebeplerle bilgi ve ahlâk bakımından hâkimlik meslekine yapılacak atamalarda bir imtihan ve mülâkatın yapılması Komisyonumuzca uygun mütalâa edilmiş ve bu itibarla hâkim adaylığı için başvuranların sayısı istekten çok olması halinde imtihan ve mülâkat esası benimsenmiştir. İmtihan ve mülâkatın nasıl yapılacağı tanzim edilecek bir yönetmelikte gösterilecektir.

Madde 6. — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 79 ve 80 nci maddelerini değiştiren tasarının 6 ncı maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Geçici madde 13. — Tasarının 5 ve 6 ncı maddelerinde yapılan değişiklik ile Hâkimler Kanununun 4 ve 79 ncu maddeleriyle ilgili uygulama değişmektedir. Bu uygulama için yeni bir yönetmelik atama ve nakil plânı yapılması gerektiğinden bunların biran evvel yapılmasını sağlamak üzere kurumları süre ile bağlamak ve bu süreye kadar da eski uygulamaya devam edilmesini temin etmek için geçici 13 ncü maddenin düzenlenmesi mecburiyeti hâsıl olmuştur. Bu nedenle geçici 13 ncü madde komisyonumuzca düzenlenmiştir.

Geçici made 14. — Savcılara ait atama ve nakil hükümlerinin Anayasa Mahkemesince iki defa iptal edilmesi nedeniyle savcılık kadrolarında çok sayıda münhal bulunduğu ayrıca son Emeklilik Kanunun getirdiği hükümler nedeniyle çok sayıda hâkim ve savcının da meslekten ayrıldığı ve bu suretle savcılık kadrolarında halen beşyüzü aşan münhalin mevcudolduğu tesbit edilmiştir. Bu münhallerin kapatılması stajını bitirmiş olan adayların atanmasıyle mümkün olmaktadır. Hizmetin aksamasını önlemek yönünden Adalet Bakanına 2 sene olan stajı 1 sene olarak uygulamak üzere yetki vermiş olan 30 . 7 . 1970 tarihli ve 1320 sayılı Kanun hükmünün 1972 yılı Ağustos

ayında sona ereceği cihetle bahse konu münhallerin kapatılması mümkün olamıyacaktır. Bu itibarla mezkûr kanun hükmünün 2 yıl süreyle daha uygulanması için Adalet Bakanına yetki verilmesi komisyonumuzca uygun görülmüş ve Adalet Bakanına yetki verilmesi başlığını taşıyan geçici 14 ncü madde düzenlenmiştir.

Geçici madde 15. — Yüksek Hâkimler Kurulunun bünyesinde Anayasada yapılan değişiklik sebebiyle halen Kurulda görev ifa eden ve 4 yıllık sürelerini doldurmamış olan Kurulun Yargıtay dışından gelen üyeleriyle ilgili teklif komisyonumuzda müzakere edilmiş ve benimsenerek geçici 15 nci madde olarak istek komisyonumuzca değerlendirilmiştir.

Gerçekten Anayasamızın, 22 . 9 . 1971 tarihinde yayımlanan ve 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 143 ve 144 ncü maddeleri ile geçici 19 ncu maddesi hükümleri icabı, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununda de gerekli değişiklikler yapılması zorunlu bulunmuştur.

Sevk edilen tasarı hükümleri ile Yüksek Hâkimler Kurulu lağvedilmektedir. Kanımızca bu Kurulun lâğvı sırasında dikkate alınması gerekli bulunan bir husus da lâğvedilen kuruluş mensuplarının durumudur. Kanun hükmü ile her hangibir müessesenin lâğvında, o müessese mensuplarının hukukî durumları hakkında hüküm sevki genel bir kural niteliğinde ve kaçınılması olanağı bulunmıyan bir haldir. Huzurunuza getirilmiş bulunan tasarıda ise bu konuda bir hüküm sevk edilmemiştir.

Mevcut Yüksek Hâkimler Kurulunda, Yargıtay dışından gelen asıl ve yedek üyelerin hukukî durum ve statüleri nazara alınarak haklarında hüküm sevki gereklidir.

Nitekim, Yargıtay 2. Başsavcılıkları ile Yargıtay savcılıklarının lâğvı sırasında bu görevlerde bulunan savcıların durumları düşünülmüş ve Anayasanın geçici 15 nci maddesi ile, gerek menşeleri ve gerekse yetişme tarzları bakımından hâkimlerle bir olan ve ayrıca nitelikleri, kadroları ve yaptıkları görev yönünden Yargıtay üyeliği ile eşit durumda bulundukları gerekçesi ile cümlesinin Yargıtay üyeliğine atanacakları hükmü getirilmiştir.

Aslında değiştirilen Anayasanın 137 nci ve 45 sayılı Kanunun 69 ncu ve mütaakıp maddeleri hükümlerine göre savcılar hâkim sınıfından sayılmamakta ve hattâ bu sıfatları ile yüksek mahkemelere üye seçilmek hakları dahi mevcut değildi. Savcılar kanunu hükümlerinin iptaline dair olan Anayasa Mahkemesinin 20 . 4 . 1971 tarih ve 39/44 sayılı Kararı da savcılar hakkındaki Kanun hükümlerine dayanan bu görüşü teyideylemektedir.

Hal böyle iken, vâkı değişiklik ve Yargıtay 2 nci başsavcılıkları ile Yargıtay savcılıklarının lâğvı sebebiyle 42 Yargıtay savcısı Yargıtay üyesi olarak alınmaktadır.

Bu hükümlere mütenazır olarak lâğvedilen Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin de durumlarının dikkate alınarak evleviyetle Yargıtay üyeliğine atanmaları gerekli bulunmuştur.

45 sayılı Kanunun 1 nci maddesine göre, Yüksek Hâkimler Kurulu 6 asıl ve 2 yedek üyesi Yargıtaydan, 6 asıl ve 1 yedek üyesi 1 nci sınıfa ayrılmış hâkimlerden, 6 asıl ve 2 yedek üyesi de Yüce Meclislerden seçilen 23 üyeden teşekkül eder. Anayasadaki son değişiklik nedeni ile 3 üyesi seçilemediği için, halen kurul 20 üye ile çalışmaktadır. 20 üyenin 5 asıl ve 2 yedek olmak üzere 7 üyesi esasen Yargıtay üyesi olduklarından geri kalan 13 üyesi, yüksek mahkemelere üye olma niteliğini kazanmış ve Yüce Meclislerle 1 nci sınıfa ayrılmış hâkimler tarafından kurula seçilmiş olan hâkimlerden ibarettir.

Teklifimiz, mevcut Hâkimler Kurulunun lâğvı dolayısiyle bu 13 üyenin de hukukî durumları ve statüleri icabı Yargıtay üyesi olmaları hükmünü kapsamaktadır.

Yüksek Hâkimler Kurulunun bu 13 üyesi 1 nci sınıfa ayrılmış ve yüksek mahkemelere üye olma hakkını kazanmış hâkimler olup, menşeleri, yetişme tarzları, nitelikleri, kadro ve görevleri bakımından 45 sayılı Kanunun 55 nci maddesi icabı esasen Yargıtay hâkimlerine ilişkin hükümlere tabi bulunmaktadırlar. Bu durum kendileri için müktesep bir hak teşkil eder.

Kurul üyeleri Yargıtaya üye seçmektedirler. Yargıtaya üye seçen bu hâkimler, Yargıtay savcılarına nazaran hukukî durumları ve tabi oldukları statüleri itibariyle evleviyetle Yargıtay üyeliği vasıflarını haiz bulunmaktadırlar. Mevcut kadrolarından maaş aldıklarına göre bu kadroların Yargıtay kadrosuna eklenmesi halinde bütçeye yeniden hiçbir malî külfet de yükleme durumu bahse konu olmıyacaktır.

Bir teşkilât lâğvedilmektedir. Mensuplarının hukukî durumlarının düşünülmesi zaruridir. Bu üyelerin eski görevlerine dönmeleri olanağı kalmamıştır. Çünkü Yüce Meclislerden seçilenlerin bir kısmının vazifeleri olmadığından görevlerine dönmeleri de söz konusu edilemez, açıkta kaldıkları bir gerçektir.

Bu itibarla Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri, mevzuata göre ve her suretle Yargıtay üyeliği mertebesini ihraza hak kazanmış kimselerdir. Yargıtay üyeliğine, Yargıtay Savcılığı müessesesinin lâğvı sebebi ile 42 savcı alındığı gibi, halihazır Yüksek Hâkimler Kurulunun da lâğvı sebebi ile çok daha az miktarda olan 13 birinci sınıf hâkimin de Yargıtay üyeliğine alınmaları, gerek muadelet yönünden ve gerekse bir çeşit hizmete son verme neticesini doğuracak haksızlığı düzeltme bakımından da gerekli görülmüştür.

Madde 7. — Tasarının 7 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 8. — Tasarının 8 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bâzı maddelerinin değiştirilmesine bâzı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı Millet Meclisi Başkanlığınca 1/589 esas numaralı tahtında Adalet ve Plân komisyonlarına 2/617 ve 2/618 sayılı kanun teklifleriyle birlikte havale edilmiştir. sevk edilen kanun tasarısının ihtiva ettiği hükümler itibariyle başlıca aidolduğu ihtısas Komisyonu Adalet Komisyonudur. Plân Komisyonuna havale ediliş sebebi tasarıda kadrolara ilişkin bir hükmün bulunmasından neşet etmiştir. Komisyonumuz bu hükmün tasarı metninden çıkartılmasına karar vermiş bulunmaktadır. Bu nedenle tasarının ve tekliflerin Plân komisyonlarına havalesi gerekçesi kalmamıştır.

Anayasamızda yapılan değişiklikler sebebiyle müessesenin yeniden kurulması icabettiğinden ve bu değişikliğin gerçekleştirilmesi müddetle kayıtlandığından Plân Komisyonuna sevk mevzuu kalmadığından Komisyonumuz işbu raporun gereği yapılmak üzere Genel Kurula sevki için Millet Meclisi Başkanlığına ekleriyle birlikte sunulmasını uygun görmüştür.

Genel Kurulun tasvibine sunulmak ve öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere hazırlanan işbu rapor Yüksek Başkanlığa saygiyle sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı	Sözcü	Kâtip
İstanbul	Sivas	Sinop
İ. H. Tekinel	*T. Koraltan*	*H. Biçer*
Artvin	Bitlis	Çorum
Muhalifim söz hakkım saklıdır	*K. M. Akışık*	*İ. Tombuş*
A. N. Budak		
Elâzığ	Erzurum	Gümüşane
M. Aytuğ	*S. Aras*	*M. Karaman*
İmzada bulunamadı		
İçel	İçel	Kars
M. Arıkan	Söz hakkım muhfuz	*İ. H. Alaca*
İmzada bulunamadı	*T. Özgüner*	

Kırşehir
C. Eroğlu

Konya
Söz hakkım mahfuzdur
Geçici 15 nci maddeye karşıyım
İ. Baran

Konya
Bâzı hususlara muhalifim
Söz hakkım mahfuzdur
K. İmer

Konya
O. Okay

Mardin
Yüksek Hâkimler Kurulu eski üyelerinin Yargıtay üyesi sayılmaları Anayasaya aykırıdır
Söz hakkım mahfuzdur
E. K. Aybar

Siirt
Söz hakkım mahfuz
N. Oktay

Tokat
O. Hacıbaloğlu

Niğde
M. Ocakçıoğlu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bâzı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine; dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı «Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu Kanunu» olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. — 24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 1, 2, 4, 5, 6, 14, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 35, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 50, 51, 55, 58, 59, 61, 64, 65, 67, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 77, 89, 90, 94, 95, 98, 101, 102 nci maddeleri ile geçici 2 ve 7 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu üzere değiştirilmiştir:

Yüksek Hâkimler Kurulunun üye sayısı :

Madde 1. — Yüksek Hâkimler Kurulu, bu kanun hükümleri gereğince seçilen 11 asil ve 3 yedek üyeden teşekkül eder.

Kurulun görev ve yetkileri :

Madde 2. — Yüksek Hâkimler Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır.

1. Adliye mahkemeleri hâkimlerinin bütün özlük işleri hakkında kesin karar vermek,
2. Adalet Bakanının bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi konularındaki tekliflerinin uygun olup olmadığına karar vermek,
3. Kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda kanunların ve ya Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüklerinin veya bunların belirli madde ve hükümlerinin Anayasaya aykırılığı iddiası ile Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal dâvası açmak,
4. Bu kanunda yazılı diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

Adalet Bakanlığı ile münasebetleri :

Madde 4. — Yüksek Hâkimler Kurulunun Adalet Bakanlığı ile münasebetleri bu kanun hükümlerine tabidir.

Adalet Bakanı gerekli gördüğü hallerde Yüksek Hâkimler Kurulu toplantılarına Başkanlık eder ve katıldığı toplantılarda oylamaya katılır.

Bu maksatla Yüksek Hâkimler Kurulu Genel Kurulunun toplantı günü, saati ve yeri ile gündemi toplantı gününden en geç kırksekiz saat önce Adalet Bakanına duyurulur.

Seçme hakkı :

Madde 5. — Yüksek Hâkimler Kurulunun 11 asil ve 3 yedek üyesi Yargıtay Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile gizli oyla seçilir.

Üyelerin görev süresi :

Madde 6. — Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin görev süresi 4 yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir. Üyeler bu görevleri süresince devamlı olarak başka bir iş ve görev alamazlar.

Asil ve yedek yeni üyelerin tamamının 14 ncü madde gereğince göreve başlamalarına kadar eski üyeler görevlerine devam eder.

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adıyla bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bâzı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 1, 2, 4, 5, 6, 14, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 50, 51, 53, 55, 58, 59, 61, 64, 65, 67, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 77, 89, 90, 94, 95, 98 nci maddeleri ile geçici 2 ve 7 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu üzere değiştirilmiştir:

Yüksek Hâkimler Kurulunun üye sayısı :

Madde 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kurulun görev ve yetkileri :

Madde 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Adalet Bakanlığı ile münasebetleri :

Madde 4. — Tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Seçme hakkı :

Madde 5. — Yüksek Hâkimler Kurulu üyeleri, Yüksek Hâkimler Kurulu asıl ve yedek üyelerinin de katıldığı, Yargıtay Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile, gizli oyla seçilir.

Üyelerin görev süresi :

Madde 6. — Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin görev süresi dört yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir. Üyeler bu görevleri süresince başka bir iş ve görev alamazlar.

(Hükümetin teklifi)

Üyelerin göreve başlaması :

Madde 14. — Yüksek Hâkimler Kurulu asıl ve yedek üyeliklerine seçilenlerin tamamı belli olduktan sonra keyfiyet kendilerine tebliğ olunur.

Bu üyeler yerlerine seçildikleri üyelerin sürelerinin bittiği tarihte, bu tarih resmî tatil gününe rasladığı takdirde tatili takibeden ilk iş günü; görevlerine başlarlar.

Üyeliklerin açılması ve seçim işlemleri :

Madde 22. — Yüksek Hâkimler Kurulu asıl ve yedek üyelerinin görev sürelerinin sona ereceği tarihten beş ay evvel, Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı keyfiyeti Yargıtay Birinci Başkanlığına bildirir.

Yargıtay Birinci Başkanlığı 5 nci madde gereğince seçimlerin yapılacağını, seçim günü ile seçilmek istemiyenleri, seçim gününden en az 15 gün evvel uygun bir şekilde Yargıtay Başkan ve üyelerine duyurur.

Asıl ve yedek üyeler, seçim gününden 20 gün öncesine kadar seçilmek istemediğini bildirenlerin dışında kalan Yargıtay Başkan ve üyeleri arasından seçilir.

Asıl ve yedek üyelerin seçiminin tamamlanması işlemlerini, bir önceki dönem için seçilmiş üyelerin 4 yıllık sürelerinin biteceği tarihten 40 gün öncesine kadar bitirilecek şekilde düzenlenir.

Seçimlerin neticelerinin tesbit ve gerek Yargıtayda, gerekse Resmi Gazetede ilânında, ilgililere duyurulmasında, Yargıtayda mutad olan usul uygulanır.

Bu suretle Yüksek Hâkimler Kurulu asıl ve yedek üyelekilerine seçilenler süreleri doluncaya kadar kurul üyeliğinden çekilemezler. Kurul üyeliğinden çekilen üye Yargıtaydaki görevinden de çekilmiş sayılır.

Normal sürenin dolmasından önce emeklilik, vefat, meslekten ayrılma gibi her hangi bir sebeple asıl veya yedek üyeliklerden birinin açılması halinde Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı en geç bir hafta içerisinde keyfiyeti Yargıtay Birinci Başkanlığına bildirir.

Yargıtay Birinci Başkanı bu dönem için yapılan seçimde seçilmiş olan asıl ve yedek üyelerden sonra en çok oy alana, kurulda göreve başlaması için tebligat yapar. Şu kadar ki, asıl ve yedek üye seçilenlerden sonra en çok oy alanlar salt çoğunluğun altında oy almışlarsa noksan üyelik için, yeniden seçim yapılır.

Seçildiği 4 yıllık dönem süresini bitirmeden ayrılan kurul üyelerinin yerine getirilenler veya seçilenler, ayrılan üyelerin süresini tamamlarlar. Seçim süresine 6 ay veya daha az süre kala boşalan üyelikler, ancak Yüksek Hâkimler Genel Kurulu karar verdiği takdirde doldurabilir.

Seçim işlemlerine ve sonucuna itiraz :

Madde 23. — Yüksek Hâkimler Kuruluna üye seçilmesi işlemlerine karşı, işlemin yapıldığı günden ve seçimin sonucuna karşı da seçilenlerin adlarının Resmî Gazetede yayımlanması tarihinden itibaren 15 gün içinde Yargıtay Başkanlar Kuruluna itiraz olunabilir.

İtiraz edenin elinde bulunması mümkün olan delilleri dilekçeye bağlaması şarttır. Kurul, ancak itiraz edenin elinde bulunması mümkün olmıyan delillerden itiraz dilekçesinde yerleri gösterilmiş olanları toplar. Kurul itiraz edenden açıklama veya delil istemek zorunluğunda değildir.

Yargıtay Başkanlar Kurulu itirazı 10 gün içinde inceliyerek kesin karara bağlar.

İtiraz seçim sonucunu değiştirecek nitelikte ise, kurul belli kimselerin seçimini veya bütün seçimi iptale yetkilidir.

Seçimine itiraz edilen, Başkanlık Kuruluna dâhil bir kimse ise, itirazın incelenmesinde kurula katılamaz.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Üyelerin göreve başlaması :

Madde 14. — Tasarının 14 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Üyeliklerin açılması ve seçim işlemleri :

Madde 22. — Görev süresi bitecek asıl ve yedek üyelikler 5 ay önce, bunun dışında her hangi bir sebeple açılan üyelikler en geç bir hafta içinde Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı tarafından Yargıtay Birinci Başkanlığına bildirilir.

Yargıtay Birinci Başkanlığı seçim gününü tesbit eder ve Yargıtay Başkanları ile üyelerine duyurur.

Yargıtay Birinci Başkanlığı seçim işlemlerini dönemin sona ereceği tarihten 40 gün evvel bitirilecek şekilde düzenler.

Seçimlerde, Kurulun asıl ve yedek üyeleri aynı oy pusulasında gösterilerek oy kullanılır.

Seçimlerin yapılması, sevk ve idaresi, bu kanunda yazılı istisnalar dışında Yargıtay Genel Kurulunda yapılan diğer seçim işlemlerinde uygulanan usul dairesinde yapılır.

Seçimlerin sonucu ilgililere duyurulmakla beraber, Resmî Gazetede ilân olunur.

Kurul üyelerinin bu görevden istifaları Yüksek Hâkimler Kurulu Genel Kurulunun kabulüne bağlıdır. Genel Kurul istifayı kabul etmez ve ilgili direnirse Genel Kurulca istifanın kabulü zorunludur.

İstifa eden kurul üyesinin ayrılması halinde, Genel Kurulun ve bölümlerin toplanmasının mümkün olmıyacağı hallerde, istifa eden üyenin yerine gelecek üyenin göreve başlamasına kadar eski üye kurulda görevine devam eder.

Kurul üyeliğinden istifa, Yargıtay üyeliğinden istifayı tazammun etmez.

Yargıtay Birinci Başkanı Yüksek Hâkimler Kurulunda üyelik açıldığını haber alınca ayrılan üyenin seçilmiş bulunduğu dönem için yapılan seçimlerde asıl ve yedek üyelikler için seçilmiş olanlardan sonra en çok oy alanlara sırası ile tebligat yaparak kurulda göreve başlamalarını sağlar. Şu kadar ki, asıl ve yedek üye seçilenlerden sonra en çok oy alanlar, salt çoğunluğu sağlamamışlarsa noksan üyelik için yeniden seçim yapılır.

Seçildiği dört yıllık dönemi bitirmeden ayrılan kurul üyelerinin yerine gelenler veya seçilenler, ayrılan üyenin süresini tamamlar.

Seçim süresinin bitimine altı ay veya daha az süre kalması halinde boşalan üyelikler, ancak Yüksek Hâkimler Kurulunun karar vermesi halinde doldurulabilir.

Seçim işlemlerine ve sonucuna itiraz :

Madde 23. — Tasarının 23 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Başkanların seçilmesi :

Madde 26. — Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı, başkanvekili ve bölüm başkanları üye tam sayısının salt çoğunluğu ile kendi üyeleri arasından Yüksek Hâkimler Kurulunca seçilir.

Başkanın görev ve yetkileri :

Madde 27. — Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının görev ve yetkileri şunlardır :

1. **Genel Kurula başkanlık etmek,**
2. **Genel Kurul ve bölümlerin kararlarını yerine getirmek,**
3. **Genel Kurulun kural niteliğini taşıyan kararları, plânları ve bu kanun gereğince yapılacak yönetmelikleri ile bölümlerin kararları arasında uyuşmazlık görür veya bölümlerden birinin kararını Anayasanın ve diğer kanunların hükümlerine aykırı bulursa işi Genel Kurula götürmek,**
4. **Kurulun bütün yönetim işlerini yürütmek,**
5. **İhtiyacın yedeklerle giderilemiyeceği hallerde bölümlerin üye eksiğini geçici olarak asıl üyelerle tamamlamak,**
6. **Bu kanunla verilen diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,**

Başkan yardımcısı, bu görevlerin yapılmasında başkana yardım ve bulunmadığı zaman ona vekillik eder. Başkan yardımcısının da engeli halinde, bölüm başkanlarından en yaşlısı başkanlık görevlerini yerine getirir.

Bölümler :

Madde 28. — Yüksek Hâkimler Kurulu üç bölüme ayrılır; bölümler bir başkan ile Yüksek Hâkimler Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile seçilen ikişer üyeden meydana gelir.

Bölüm başkanının engeli halinde kendisine o bölümün en yaşlı asıl üyesi vekillik eder.

Birinci bölümün görevleri :

Madde 29. — Birinci bölümün görevleri şunlardır :

1. **Hâkimlik mesleğine kabul etmek,**
2. **Hâkimlik mesleğine atamak,**
3. **Nakletmek,**
4. **Her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma işlerini yapmak,**
5. **Kadro dağıtmak,**
6. **Geçici yetki vermek,**
7. **İzin ve nöbete ait işleri düzenlemek,**
8. **Emeklilik işlerini yapmak,**
9. **Meslekten ayrılma işleri hakkında karar ve başka mesleğe geçme isteği üzerine muvafakat vermek,**
10. **Yukardaki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek,**
11. **Genel Kurul tarafından verilecek işleri görmek,**

İkinci bölümün görevleri :

Madde 30. — İkinci bölümün görevleri şunlardır :

1. **Hâkimler hakkındaki şikâyet ve ihbarları incelemek,**

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Başkanların seçilmesi :

Madde 26. — Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı, Başkan yardımcısı ve bölüm başkanları üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kendi üyeleri arasından, Yüksek Hâkimler Kurulunca seçilir

Başkanın görev ve yetkileri :

Madde 27. — Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının görev ve yetkileri şunlardır :

1. Genel Kurula Başkanlık etmek,
2. Genel Kurul ve bölümlerin kararlarını yerine getirmek,
3. Genel Kurulun kural niteliğini taşıyan kararları, plânları ve bu kanun gereğince yapılacak yönetmelikleri ile bölümlerin kararları arasında uyuşmazlık görür veya bölümlerden birinin kararını Anayasanın ve diğer kanunların hükümlerine aykırı bulursa işi genel kurula götürmek,
4. Kurulun bütün yönetim işlerini yürütmek,
5. İhtiyacın yedeklerle giderilemiyeceği hallerde bölümlerin üye eksiğini geçici olarak asıl üyelerle tamamlamak,
6. Müfettişler Kurulu Başkanlığının Genel Kurul ve bölümlerle ilişkilerini düzenlemek,
7. Bu kanunla verilen diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,

Başkan yardımcısı, bu görevlerin yapılmasında Başkana yardım ve bulunmadığı zaman ona vekillik eder. Başkan yardımcısının da engeli halinde, bölüm başkanlarından en yaşlısı başkanlık görevlerini yerine getirir.

Bölümler :

Madde 28. — Tasarının 28 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Birinci bölümün görevleri :

Madde 29. — Birinci bölümün görevleri şunlardır :

1. Hâkimlik meslekine kabul etmek,
2. Hâkimlik meslekine atamak,
3. Nakletmek,
4. Her türlü yükseltme ve birinci sınıfa ayırma işlerini yapmak,
5. Kadro dağıtmak,
6. Geçici yetki vermek,
7. İzin ve nöbete ait işleri düzenlemek,
8. Emeklilik işlerini yapmak,
9. Meslekten ayrılma işleri hakkında karar ve başka mesleke geçme isteği üzerine muvafakat vermek,
10. Yukardaki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek.
11. Bir mahkemenin veya bir kadronun kaldırılması veya bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi hususlarının uygun olup olmadığına karar vermek,
12. Genel Kurul tarafından verilecek işleri görmek,

İkinci bölümün görevleri :

Madde 30. — İkinci bölümün görevleri şunlardır :

1. Hâkimler hakkındaki şikâyet ve ihbarları incelemek,

2. Hâkimlerin görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında işledikleri suçları ve sıfat ve görevleri icaplarına uymıyan hal ve eylemleri hakkında soruşturma yapılmasına karar vermek,

3. Hâkimler hakkında inceleme ve soruşturma yapmak üzere müfettiş hâkim görevlendirilmesini, Müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanlığından istemek veya sadece inceleme işlemleri için üst dereceli hâkimleri görevlendirmek,

4. Yukardaki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek,

5. Genel Kurul tarafından verilecek diğer işleri görmek.

Genel Kurul ve genel görevleri :

Madde 32. — Genel Kurul, Başkan, başkan yardımcısı, bölüm başkanları ve bölümlerin asıl üyelerinin katılması ile 11 üyeden meydana gelir.

Kurulun genel görevleri şunlardır :

1. Bölümlerin kararlarına karşı kanuna dayanılarak yapılan itirazları inceleyip karara bağlamak,

2. Başkanlıkla bölümler arasında veya bölümlerin kendi aralarında çıkacak uyuşmazlıkları çözmek,

3. Yüksek Hâkimler Kuruluna ilişkin yönetmelikleri yapmak ve gerektiğinde bunları değiştirmek,

4. Hâkimlerin atanması, bunlara yetki ve izin verilmesi gibi konuları, mesleğin icaplarına uygun ve ilgililerin haklarını koruyacak şekilde plânlara bağlamak,

5. Mesleğe kabul etmek, birinci sınıf hâkimliğe ayırmak, yükseltmek ve bununla ilgili düşünce bildirmek, hâkimleri denetlemek gibi Yüksek Hâkimler Kurulunun görevlerine giren işlerde veya bu işler dolayısiyle hâkimlerin şahıslarını ilgilendiren konularda kanunlara uygun ve onların uygulanmasına yardımcı kural niteliğinde kararlar vermek,

6. Yüksek Hâkimler Kurulunun görevine giren ve fakat bölümlerin görevleri arasında gösterilmiyen bir iş hakkında hangi bölümün karar vereceğini veya Genel Kurul tarafından karar verilmek üzere hazırlık işlerini tamamlıyacağını tâyin etmek,

7. Bölümlerden birine gelen işler mutad çalışmalar ile karşılanamıyacak kadar olursa, bu işlerden bir kısmını diğer bir bölüme vermek,

8. Bu kanunla verilen diğer görevleri yapmak.

Genel Kurulun özel görevleri :

Madde 33. — Genel Kurulun özel görevleri, aşağıda yazılı konularda bölümlerin verdikleri kararları, dayanakları ve gerekçeleri ile birlikte inceliyerek onamak yahut kısmen veya tamamen değiştirerek yeni bir karar vermek veya belli yönlerden işlemin tamamlanması veya incelemenin genişletilmesi için ilgili bölüme geri çevirmek :

1. Hâkimlik mesleğine kabul,

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

2. Hâkimlerin görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında işledikleri suçları ve sıfat ve görevleri icaplarına uymıyan hal ve eylemleri hakkında soruşturma yapılmasına karar vermek,

3. Hâkimler hakkında inceleme ve soruşturma yapmak üzere müfettiş hâkim görevlendirilmesini istemek, müfettiş hâkim görevlendirilmesine lüzum görülmiyen hallerde ihbar ve şikâyetlerin incelenmesini sağlamak maksadiyle üst dereceli bir hâkim görevlendirmek,

4. Yukardaki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek,

5. Genel Kurul tarafından verilecek diğer işleri görmek,

Üçüncü bölümün görevleri :

Madde 31. — Üçüncü bölümün görevleri şunlardır:

1. İşten el çektirmek,

2. Hâkimler hakkında kovuşturma izni vermek,

3. Disiplin cezası vermek,

4. Bir hâkimin meslekten çıkarılmasına veya meslekte kalmasının caiz olmadığına karar vermek,

5. Yukardaki bentlerde yazılı işlemlere ilişkin diğer kararları vermek,

6. Genel Kurul tarafından verilecek diğer işleri görmek.

Genel Kurul ve genel görevleri :

Madde 32. — Genel Kurul; Başkan, Başkan yardımcısı, bölüm başkanları ve bölümlerin asıl üyelerinin katılması ile 11 üyeden meydana gelir.

Kurulun genel görevleri şunlardır :

1. Bölümlerin kararlarına karşı kanuna dayanılarak yapılan itirazları inceleyip karara bağlamak,

2. Başkanlıkla bölümler arasında veya bölümlerin kendi aralarında çıkacak uyuşmazlıkları çözmek,

3. Yüksek Hâkimler Kuruluna ilişkin yönetmelikleri yapmak ve gerektiğinde bunları değiştirmek,

4. Hâkimlerin atanması, bunlara yetki ve izin verilmesi gibi konuları, meslekin icaplarına uygun ve ilgililerin haklarını koruyacak şekilde plânlara bağlamak,

5. Mesleke kabul etmek, birinci sınıf hâkimliğe ayırmak, yükseltmek ve bununla ilgili düşünce bildirmek, hâkimleri denetlemek gibi Yüksek Hâkimler Kurulunun görevlerine giren işlerde veya bu işler dolayısiyle hâkimlerin şahıslarını ilgilendiren konulardaki kanunların uygulanmasına yardımcı kural niteliğinde kararlar vermek,

6. Yüksek Hâkimler Kurulunun görevine giren ve fakat bölümlerin görevleri arasında gösterilmiyen bir iş hakkında hangi bölümün karar vereceğini veya Genel Kurul tarafından karar verilmek üzere hazırlık işlerini tamamlıyacağını tâyin etmek,

7. Bölümlerden birine gelen işler mutat çalışmalar ile karşılanamıyacak kadar olursa, bu işlerden bir kısmını diğer bir bölüme vermek,

8. Bu kanunda verilen diğer görevleri yapmak.

Genel Kurulun özel görevleri :

Madde 33. — Genel Kurulun özel görevleri, aşağıda yazılı konularda bölümlerin verdikleri kararları, dayanakları ve gerekçeleri ile birlikte inceliyerek onamak yahut kısmen veya tamamen değiştirerek yeni bir karar vermek veya belli yönlerden işlemin tamamlanması veya incelemenin genişletilmesi için ilgili bölüme geri çevirmek :

1. Hâkimlik meslekine kabul etmek,

2. Atama,
3. Nakletme,
4. Birinci sınıf hâkimliğe ayırma,
5. Bir hâkimin meslekten çıkarılmasına veya meslekte kalmasının caiz olmadığına karar vermek,
6. Adalet Bakanının veya ilgili hâkimin bir defa daha incelenmesini talebettiği disiplin cezalarını inceleyip karar vermek,
7. Bir mahkeme veya bir kadroyu kaldırmak veya bir mahkemenin yargı çevresini değiştirmek,
8. Hâkimler hakkında kovuşturma izni vermek.

İşlerin yönetimi ve gizliliği :

Madde 35. — Genel Kurulun işlerinin Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı, bölümlerin işlerini kendi başkanları yönetir. Bölümlerin vereceği kararlara hazırlık olmak üzere üyeler arasında iş bölümü yapılır.

Gerek başkanlıkta, gerek bölümlerde hazırlık çalışmalarına yardımcı olarak yeter sayıda tetkik hâkimi ve başkanlık emrinde bir genel sekreter ile bir kalem, bölümlerin her biri emrinde de birer kalem bulunur. Kalemlerde yeteri kadar memur ve hizmetli çalışır.

Yüksek Hâkimler Kurulunda yapılan işlemler ve bunlarla ilgili görüşmeler ve yazılar gizlidir.

Kurul adına beyanda bulunmak yetkisi, Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı ile onun uygun göreceği bölüm başkanlarından birine veya genel sekretere aittir.

Evrak örneklerinin verilmesi, ilgisine göre Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının veya bölüm başkanlarının iznine bağlıdır.

Yargıtay üyeliğine seçme usulü :

Madde 38. — Yargıtay üyeliği açıldığında yeni üye birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve Cumhuriyet Savcıları ile bu mesleklerden sayılanlar arasında Yüksek Hâkimler Genel Kurulunca aşağıdaki maddeler hükümlerine göre seçilir.

Bir veya birbirini izliyen seçmenler de hâkimlik mesleğinden seçilecek her üç üyeye karşı bir üyenin de savcılarla bu mesleklerden sayılanlar arasından seçilmesi zorunludur.

Komisyon kurulması :

Madde 39. — Yargıtay üyeliği seçiminin hazırlık işlemlerini yürütmek üzere 5 kişilik bir komisyon kurulur.

Komisyona bölüm başkanlarından biri başkanlık eder. Ayrıca her bölümden birer asıl üye ile kurulun bir yedek üyesi de komisyona katılır. Gerektiğinde kurulun üye noksanının tamamlamak üzere her bölümden birer de yedek üye tesbit edilir.

Başkan ve asıl üyelerle yedek üyeler Genel Kurulda ad çekilerek belli edilir.

Başkanın engeli halinde asıl üyelerden en yaşlısı komisyona başkanlık eder. Asıl üyelerin engeli halinde noksan, yedek üyelerden tamamlanır.

Adı çekilen başkan asıl ve yedek üyeler görev sürelerince komisyona katılırlar.

Liste düzenlenmesi :

Madde 40. — Yukardaki madde gereğince kurulan komisyon, Yüksek Hâkimler Kurulu ilgili bölümünden ve Adalet Bakanlığından birinci sınıfa ayrılmış olan hâkim, Cumhuriyet Savcısı ve bu sınıflardan sayılanların, adını, soyadını, doğum tarihini, görevini ve görev yerini gösteren listeleri

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

2. Hâkimlik meslekine atamak,
3. Nakletmek,
4. Birinci sınıf hâkimliğe ayırmak,
5. Bir hâkimin meslekten çıkarılmasına veya meslekte kalmasının caiz olmadığına karar vermek,
6. Adalet Bakanının veya ilgili hâkimin bir defa daha incelenmesini talebettiği disiplin cezalarını inceleyip karar vermek,
7. Bir mahkeme veya bir kadroyu kaldırmak veya bir mahkemenin yargı çevresini değiştirmek,
8. Hâkimler hakkında kovuşturma izni vermek.

İşlerin yönetimi ve gizliliği :

Madde 35. — Genel Kurulun işlerini Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı, bölümlerin işlerini kendi başkanları yönetir. Bölümlerin vereceği kararlara karşı hazırlık olmak üzere üyeler arasında iş bölümü yapılır.

Gerek Başkanlıkta, gerek bölümlerde hazırlık çalışmalarına yardımcı olarak yeter sayıda tetkik hâkimi ve başkanlık emrinde bir genel sekreter ile bir kalem, bölümlerin her biri emrinde de birer kalem bulunur. Kalemlerde yeteri kadar memur ve hizmetli çalışır.

Genel Kurulda ve bölümlerde yapılan işlemler ve bunlarla ilgili görüşmeler ve yazılar gizlidir.

Kurul adına beyanda bulunmak yetkisi, Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı ile onun uygun göreceği bölüm başkanlarından birine veya genel sekretere aittir.

Evrak örneklerinin verilmesi, ilgisine göre Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının veya bölüm başkanlarının iznine bağlıdır.

Yargıtay üyeliğine seçme usulü :

Madde 38. — Tasarının 38 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Komisyon kurulması :

Madde 39. — Tasarının 39 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Liste düzenlenmesi :

Madde 40. — Yukardaki madde gereğince kurulan komisyon, Yüksek Hâkimler Kurulu ilgili bölümünden ve Adalet Bakanlığından birinci sınıfa ayrılmış olan hâkim, Cumhuriyet savcısı ve bu sınıflardan sayılanların, adını, soyadını, doğum tarihini, görevini ve görev yerini gösteren

talebeder. Bunları soyadı alfabe sırasına göre düzenliyerek seçim gününden en az bir hafta önce Genel Kurul üyelerine dağıtır.

Bu listelerde yazılı bulunanların sicil ve gizli sicilleri de, Genel Kurul üyelerinin incelemek üzere talebetmelerinde kendilerine verilecek şekil le komisyon nezdinde hazır bulundurulur.

Oylama usulü :

Madde 41. — Yargıtay üyesi 40 ncı maddeye göre düzenlenen listede adları yazılı olanlar arasından Genel Kurulca üye tam sayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla seçilir.

Oylarda eşitlik halinde ad çekme yoluna gidilir.

Birden ziyade üye seçilmesi gereken hallerde her üye seçimi için ayrı oylama yapılır.

Müfettiş Hâkimler Kurulu ve müfettiş hâkimler :

Madde 42. — Hâkimlerin denetimi, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması Yüksek Hâkimler Kuruluna bağlı müfettiş hâkimler eliyle yapılır.

Bu maksatla Yüksek Hâkimler Kurulu nezdinde müfettiş hâkimler kurulu bulunur. Müfettiş hâkimler kurulu sürekli olarak atanmış bir müfettiş hâkimler kurulu başkanı ile yeteri kadar müfettiş hâkim ve yeteri kadar memur ve hizmetlisi bulunan bir kalemden meydana gelir.

Müfettiş hâkimliğe atanacakların hâkimlik ve savcılık mesleğinin 5 nci derecesini iktisabetmiş olmaları şarttır.

Müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanı ile müfettiş hâkimler hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından birinci bölümün teklifi üzerine Yüksek Hâkimler Kurulunca atanır.

Savcıların veya bu meslekten sayılanların müfettiş hâkimliğe atanmasında kendilerinin istedikleri Adalet Bakanının muvaffakatinin alınması; Müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanının, birinci dereceden kadro ve maaşa müstehak bulunan hâkim veya savcılardan atanması zorunludur.

Müfettiş hâkimliğe atananların bu hizmetlerinde geçirecekleri süreler hâkimlik mesleğinde geçmiş sayılır ve her türlü özlük işleri ile haklarında Hâkimler Kanununun uygulanmasına devam olunur.

Müfettiş hâkimliğe atananlar hâkimlik, savcılık veya bu meslekten sayılan görevlerde iktisabettikleri kadro ve maaşları ile kurul nezdinde göreve başlarlar ve Hâkimler Kanunu hükümleri dairesinde kadro iktisabına ve yükselmeye devam ederler. Bunların hâkimlik veya savcılık mesleğine atanmalarında iktisabettikleri hakları saklıdır.

Müfettiş hâkimler bu görevleri süresince harcırah Kanununun müfettişlere uygulanan hükümleri dairesinde yolluk ve gündelik alırlar.

Müfettiş hâkimlerin 43 ncü madde gereğince inceleme ve soruşturma işlerinde görevlendirilmeri 2 nci bölümün takibi üzerine, Müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanı tarafından yapılır.Denetim görevini vermek ve düzenlemek yetkisi Yüksek Hâkimler Genel Kurulunun onayı alınmak şartiyle, Müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanına aittir.

Denetim, inceleme ve soruşturma :

Madde 43. — Hâkimlerin, hâkim yardımcılarının görevleri ile ilgili konuları kanun, tüzük, yönetmelik, idari konulara ait tamim ve tavsiyelere uygun olarak ifa edip etmediklerini kontrol, bunların görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında işledikleri suçları, sıfat ve görevleri icaplarına uymıyan hal veya eylemlerini tesbit ve gerektiğinde inceleme ve soruşturma yapmak görevi müfettiş hâkimlere aittir.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

listeleri talebeder. Bunları soyadı alfabe sırasına göre düzenliyerek seçim gününden en az bir hafta önce kurul asıl ve yedek üyelerine dağıtır.

Bu listelerde yazılı bulunanların sicil ve gizli sicillleri de, kurul asıl ve yedek üyelerinin incelemek üzere talebetmelerinde kendilerine verilecek şekilde komisyon nezdinde hazır bulundurulur.»

Oylama usulü :

Madde 41. — Tasarının 41 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Müfettiş Hâkimler Kurulu ve müfettiş hâkimler :

Madde 42. — Hâkimlerin denetimi, hakların da inceleme ve soruşturma yapılması Yüksek Hâkimler Kuruluna bağlı müfettiş hâkimler eliyle yapılır.

Bu maksatla Yüksek Hâkimler Kurulu nezdinde müfettiş hâkimler kurulu bulunur. Müfettiş hâkimler kurulu sürekli olarak atanmış bir müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanı ile yeteri kadar müfettiş hâkim ve yeteri kadar memur ve hizmetlisi bulunan bir kalemden meydana gelir.

Müfettiş hâkimliğe atanacakların hâkimlik ve savcılık meslekinin 6 ncı derecesini iktisabetmiş olmaları şarttır.

Müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanı ile müfettiş hâkimler, hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından birinci bölümün teklifi üzerine Yüksek Hâkimler Kurulunca atanır.

Savcıların veya bu mesleklerden sayılanların müfettiş hâkimliğe atanmasında kendilerinin istekleri, Adalet Bakanının muvafakatinin alınması; müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanının birinci dereceden kadro ve maaşa müstehak bulunan hâkim ve savcılarla bu meslekten sayılanlardan atanması zorunludur.

Müfettiş hâkimliğe atananların bu hizmetlerde geçirecekleri süreler hâkimlik meslekinde geçmiş sayılır. Ve her türlü özlük işleri ile haklarında Hâkimler Kanununun uygulanmasına devam olunur.

Müfettiş hâkimliğe atananlar hâkimlik, savcılık veya bu meslekten sayılan görevlerde iktisabettikleri kadro ve maaşları ile kurul nezdinde göreve başlarlar ve Hâkimler Kanunu hükümleri dairesinde kadro iktisabına ve yükselmeye devam ederler. Bunların hâkimlik veya savcılık meslekine atanmalarında iktisabettikleri hakları saklıdır.

Müfettiş hâkimler bu görevleri süresince harcırah Kanununun müfettişlere uygulanan hükümleri dairesinde yolluk ve gündelik alırlar.

Müfettiş hâkimlerin 43 ncü madde gereğince inceleme ve soruşturma işlerinde görevlendirilmeleri, ikinci bölümün teklifi üzerine Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanınca, müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanından istenir. Denetim görevini vermek ve düzenlemek yetkisi Yüksek Hâkimler Genel Kurulunun onayı alınmak şartiyle, müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanına aittir.

Denetim, inceleme ve soruşturma :

Madde 43. — Hâkimlerin, hâkim yardımcılarının görevleri ile ilgili konuları kanun, tüzük, yönetmelik, idari konulara ait tamim ve tavsiyelere uygun olarak ifa edip etmediklerini kontrol, bunların görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında işledikleri suçları, sıfat ve görevleri icaplarına uymıyan hal veya eylemlerini tesbit ve gerektiğinde inceleme ve soruşturma yapmak görevi müfettiş hâkimlere aittir.

Sadece inceleme işlerinde üst dereceli hâkimlerin görevlendirilmesi de caizdir.

Genel denetimin muayyen süreli plânlar dairesinde bütün kaza çevrelerinde uygulanmasının esasları, Müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanlığınca hazırlanarak Genel Kurulun tasvibine sunulur. Yüksek Hâkimler Genel Kurulu bu plânda gerekli gördüğü değişiklikleri yapmaya yetkilidir.

Genel denetim sırasında veya inceleme ve soruşturma esnasında hâkim ve hâkim yardımcıları hakkında inceleme veya soruşturma yapılmasını gerektiren yeni bir kanunun ortaya çıkması halinde keyfiyet Yüksek Hâkimler Kuruluna bildirilir.

Hâkimlerin denetimi sırasında o yer adalet daireleri ile ilgilileri hakkında inceleme ve soruşturma yapılmasını gerektiren konulara rastlanması halinde keyfiyet Yüksek Hâkimler Kurulu aracılığı ile Adalet Bakanlığına bildirilir.

Müfettiş hâkimlerin görevlerini nasıl ifa edecekleri, denetimin, inceleme ve soruşturmanın esasları, nasıl yapılacağı, Yüksek Hâkimler Genel Kurulunun uygun göreceği Müfettiş Hâkimler Kurulunca hazırlanacak bir yönetmelikle tesbit olunur.

Denetim, inceleme ve soruşturma sonunda müfettiş hâkimlerin tanzim edecekleri raporlar Müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanlığınca ikinci bölüme ve ilgililer hakkında tanzim edilecek hal kâğıtları ise gizli sicillerine konulmak üzere birinci bölüme gönderilir.

İkinci bölüm müfettiş hâkimler tarafından tanzim olunan denetim veya inceleme sonucunu gösteren raporlar üzerine ilgili hâkim veya hâkim yardımcısı hakkında soruşturma yapılmasına lüzum olup olmadığını takdir eder.

Hâkim ve hâkim yardımcıları hakkında yapılacak ihbar veya şikâyet, soruşturmayı gerektiren belli bir sebebi ihtiva etmez veya gerçek kimlik veya doğru adres gösterilerek yapılmazsa soruşturmaya yer olmadığına karar verilir.

Ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinde hazırlık soruşturması ve ilk soruşturma genel hükümlere göre yapılır. Bu halde durum, yetkili merci tarafından hemen ve doğrudan doğruya Yüksek Hâkimler Kuruluna bildirilir.

Müfettiş hâkimlerin ve üst dereceli hâkimlerin yetkileri :

Madde 45. — Müfettiş hâkimler ile inceleme işleri için Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından görevlendirilecek üst dereceli hâkimler lüzum gördükleri kimseleri andla dinler, gerekirse arama yapar. Sübut delillerini, gereken bilgileri bütün daire ve müesseselerden doğrudan doğruya toplar. Bu görevlilerce yukarda yazılı yetkilerine dayanılarak yapılacak bütün işlemlerde, Devlet organları ve müesseseleri ile diğer gerçek ve tüzel kişiler yönetilen sorulara hemen karşılık vermek ve istekleri derhal yerine getirmek zorundadırlar.

Soruşturmanın sonucu :

Madde 46. — Yüksek Hâkimler Kurulunun ilgili bölümü, görevlendirilmiş olan müfettiş hâkimin düşüncesini de kapsıyan soruşturma evrakını inceler, gerekirse soruşturmanın derinleştirilmesine veya genişletilmesine karar verir. Bu bölüm, delil durumuna, yükletilen eylemin niteliğine göre evrakın işlemden kaldırılmasına veya ceza veya disiplin yönünden bir işlem yapılması gerektiği kanısına varırsa, dosyanın görevli bölüme gönderilmesine karar verir.

Bir suçtan dolayı yapılacak ceza kovuşturması disiplin işlemi uygulanmasına engel teşkil etmez.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Müfettiş hâkim görevlendirilmesine lüzum görülmiyen hallerde ihbar ve şikâyetlerin incelenmesini sağlamak maksadı ile üst dereceli bir hâkimin görevlendirilmesi de caizdir.

Genel denetimin muayyen süreli plânlar dairesinde bütün kaza çevrelerinde uygulanmasının esasları, müfettiş hâkimler kurulu başkanlığınca hazırlanarak Genel Kurulun tasvibine sunulur. Yüksek Hâkimler Genel Kurulu bu plânda gerekli gördüğü değişiklikleri yapmaya yetkilidir.

Genel denetim sırasında veya inceleme ve soruşturma esnasında hâkim ve hâkim yardımcıları hakkında inceleme veya soruşturma yapılmasını gerektiren yeni bir konunun ortaya çıkması halinde keyfiyet Yüksek Hâkimler Kuruluna bildirilir.

Hâkimlerin denetimi sırasında o yer adalet dairesi ile ilgilileri hakkında inceleme ve soruşturma yapılmasını gerektiren konulara rastlanması halinde keyfiyet Yüksek Hâkimler Kurulu aracılığı ile Adalet Bakanlığına bildirilir.

Müfettiş hâkimlerin görevlerini nasıl ifa edeceklerini, denetimin, inceleme ve soruşturmanın esasları, nasıl yapılacağı Yüksek Hâkimler Genel Kurulunun uygun göreceği müfettiş hâkimler kurulunca hazırlanacak bir yönetmelikle tesbit olunur.

Denetim, inceleme ve soruşturma sonunda müfettiş hâkimlerin tanzim edecekleri raporlar müfettiş hâkimler kurulu Başkanlığınca ikinci bölüme ve ilgililer hakkında tanzim edilecek hal kâğıtları ise, gizli sicillerine konulmak üzere birinci bölüme gönderilir.

İkinci bölüm müfettiş hâkimler tarafından tanzim olunan denetim veya inceleme sonucunu gösteren raporlar üzerine ilgili hâkim veya hâkim yardımcısı hakkında soruşturma yapılmasına lüzum olup olmadığını takdir eder.

Hâkim ve hâkim yardımcıları hakkında yapılacak ihbar veya şikâyet soruşturmayı gerektiren belli bir sebebi ihtiva etmez, veya gerçek kimlik veya doğru adres gösterilerek yapılmazsa soruşturmaya yer olmadığına karar verilir.

Ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinde hazırlık soruşturması ve ilk soruşturma genel hükümlere göre yapılır. Bu halde durum yetkili merci tarafından hemen ve doğrudan doğruya Yüksek Hâkimler Kuruluna bildirilir.

Müfettiş hâkimlerin yetkileri :

Madde 45. — Müfettiş hâkimler lüzum gördükleri kimseleri lüzumunda istinabe yolu ile de andla dinler, gerekirse arama yapar, subut delillerini, gereken bilgileri bütün daire ve müesseselerden doğrudan doğruya toplar. Bu görevlilerce yukarda yazılı yetkilerine dayanılarak yapılacak bütün işlemlerde, Devlet organları ve müesseseleri ile diğer gerçek ve tüzel kişiler yönetilen sorulara hemen karşılık vermek ve istekleri derhal yerine getirmek zorundadırlar.

Soruşturmanın sonucu :

Madde 46. — Yüksek Hâkimler Kurulunun ilgili bölümü müfettiş hâkimin düşüncesini de kapsıyan soruşturma evrakını inceler, gerekirse soruşturmanın derinleştirilmesine veya genişletilmesine karar verir. Bu bölüm, delil durumuna, yükletilen eylemin niteliğine göre evrakın işlemden kaldırılmasına veya ceza veya disiplin yönünden bir işlem yapılması gerektiği kanısına varırsa, dosyanın görevli bölüme gönderilmesine karar verir.

Aynı olaydan dolayı hâkim hakkında ceza mahkemesinde kovuşturmaya başlanmış olması, disiplin kovuşturmasını geciktirmez.

Hâkimin Ceza Kanununa göre mahkûm olması veya olmaması halleri, ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel olmaz.

İtiraz :

Madde 50. — 1. Disiplin cezalarına karşı Genel Kurula itiraz edilebilir, süresi içinde itiraz edilmiyen bölüm kararları kesindir.

2. İtirazın dilekçe ile ileri sürülmesi ve dilekçede itirazın dayandığı bütün maddi ve hukukî sebeplerin gayet açık ve eksiksiz olarak ayrı ayrı gösterilmesi ve itiraz edenin elinde bulunan belgelerin asıl veya tasdikli örneklerinin dilekçeye eklenmesi ve elinde bulunmıyanların nerede olduklarının açık ve kesin şekilde dilekçede belirtilmesi şarttır.

3. Genel Kurula vâkı itirazın reddi suretiyle kesinleşen disiplin ve meslekten çıkarma cezasına ilişkin kararların bir defa daha incelenmesi, tebliğinden itibaren bir ay içinde, Adalet Bakanı veya ilgili hâkim tarafından Genel Kurul'dan istenebilir.

4. Kurul, açıklama istemek veya eksikleri tamamlatmak zorunda değildir.

İtiraz evrak üzerinde incelenir.

Duruşma :

Madde 51. — Yüksek Hâkimler Kurulunun ilgili bölümünden verilen; bir hâkimin meslekten çıkarılması veya meslekte kalmasının caiz olmadığı hakkındaki kararın 33 ncü madde gereğince Genel Kurul tarafından incelenmesinden önce, bölüm kararı, Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanlığı tarafından ilgili hâkime tebliğ olunur.

Hâkim tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde bölüm kararına karşı savunmasını bir dilekçe ile yapar, yukarıki maddenin 2 ve 4 ncü fıkraları hükümleri bu halde de uygulanır.

Hâkim savunmasına ilişkin dilekçesinde talebettiği veya Genel Kurul tarafından lüzum görüldüğü takdirde inceleme, duruşma icrası suretiyle yapılır. Duruşmada raportörlük görevini, disiplin işlemine karar veren bölümün başkanı veya uygun göreceği o bölüm üyelerinden biri yapar.

Savunma vekâletnameyi haiz bir avukat marifeti ile de yaptırılabilir. İlgili hâkim veya vekili duruşmadan önce soruşturma dosyasını tetkik edebilirler.

Duruşmaya raportörün izahatı ile başlanır. Raportörün duruşmadan önce raporunu tanzim ve imza ederek dosyaya koymuş olması şarttır. Bundan sonra ilgili veya yetkili savunmalarını yaparlar. Son söz hâkimindir.

Tebligata rağmen ilgili hâkim veya vekili her ne sebeple olursa olsun duruşmaya gelmezse, inceleme evrak üzerinde yapılabilir.

Yüksek Hâkimler Kurulu görevlilerine uygulanacak hükümler :

Madde 55. — Yüksek Hâkimler Kurulunun başkan, üye ve yedek üyeleri Yargıtay hâkimlerine ilişkin; genel sekreter ve tetkik hâkimleri ile müfettiş hâkimleri ise diğer hâkimler hakkındaki hükümlere tabidirler.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

İtiraz :

Madde 50. — 1. Disiplin cezalarına karşı Genel Kurula itiraz edilebilir, süresi içinde itiraz edilmiyen bölüm kararları kesindir.

2. İkinci bölümce 46 ncı madde gereğince evrakın işlemden kaldırılmasına dair verilen kararlara muttali olan Adalet Bakanı ile Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı, gerekli görürse, bu kararlara karşı bir ay içinde Genel Kurula itiraz edebilirler.

3. İtirazın dilekçe ile ileri sürülmesi ve dilekçede itirazın dayandığı bütün maddi ve hukukî sebeplerin gayet açık ve eksiksiz olarak ayrı ayrı gösterilmesi ve itiraz edenin elinde bulunan belgelerin asıl veya tasdikli örneklerinin dilekçeye eklenmesi ve elinde bulunmıyanların nerede olduklarının açık ve kesin şekilde dilekçede belirtilmesi şarttır.

4. Genel Kurula vâkı itirazın reddi suretiyle kesinleşen disiplin ve meslekten çıkarma cezasına ilişkin kararların bir defa daha incelenmesi, tebliğinden itibaren bir ay içinde Adalet Bakanı veya ilgili hâkim tarafından Genel Kuruldan istenebilir.

5. Kurul, açıklama istemek ve eksikleri tamamlatmak zorunda değildir.

İtiraz evrak üzerinde incelenir.

İşten el çektirme :

Madde 53. — Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından, hakkında soruşturma yapılmasına karar verilen hâkim veya hâkim yardımcısının görevinde devamını soruşturmanın selâmetine yahut yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar vereceğine kanaat getirilirse, geçici bir tedbir olarak işten el çektirilebilir, veya; soruşturmanın sonuçlanmasına kadar, geçici yetki ile bir başka kaza çevresinde görevlendirilmesine karar verilebilir.

Yüksek Hâkimler Kurulu görevlilerine uygulanacak hükümler :

Madde 55. — Yüksek Hâkimler Kurulunun Başkan, üye ve yedek üyeleri Yargıtay hâkimlerine ilişkin hükümlere, genel sekreter ve tetkik hâkimleri ile müfettiş hâkimleri ise diğer hâkimler hakkındaki hükümlere tâbidirler.

(Hükümetin teklifi)

Genel Sekreter ve tetkik hâkimlerinin atanması :

Madde 58. — Genel sekreter ve tetkik hâkimleri, Yüksek Hâkimler Genel Kurulu tarafından hâkimlik ve savcılık mesleklerinde bulunanlar arasından Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının teklifi üzerine müktesep hakları olan kadro ve maaşları ile atanırlar.

Şu kadarki, genel sekreterliğe atanabilmek için en az (3), tetkik hâkimliğine atanabilmek için en az (6) ncı derecelerin iktisabedilmiş olması şarttır.

Tetkik hâkimlerinin görev yerlerini Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı belli eder.

Genel Sekreter ve tetkik hâkimlerinin hâkimlik veya savcılık mesleklerinde bir göreve atanmaları halinde, Yüksek Hâkimler Kurulundaki görevlerinde kazanmış oldukları haklar göz önünde tutulur.

Bunların yükselmelerinde, kurulda en az 6 ay çalışmış olmaları kaydı ile Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının veya bulunmadığı takdirde bu görevi fiilen ifa eden vekilinin yükselme devresinde düzenliyeceği rapor göz önünde tutulur.

Müfettiş hâkimlerin yükselme devresinde düzenlenecek raporlarını müfettiş Hâkimler Kurulu Başkanı tanzim eder.

Yönetim Kurulu :

Madde 59. — Yüksek Hâkimler Kurulu memur ve hizmetlerinin özlük işlerini yürütmek üzere Başkan yardımcısının başkanlığında yedek üyeler arasından ad çekme ile ayrılacak bir yedek üye ve genel sekreterin katılması ile bir yönetim kurulu kurulur. Bu kurulun vereceği disiplin cezalarına karşı tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının başkanlığında bölüm başkanları ile asıl üyeler arasından ad çekme ile ayrılacak bir üyeden teşekkül edecek üst kurula itiraz edilebilir.

Bu kurullar üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile karar verirler.

Ad çekmeler Genel Kurul önünde yapılır ve bir tutanakla tesbit edilir. Ad çekilen üye görev süresince kurula katılır.

Başkan yardımcısının engeli, veya kurul başkanına vekâlet etmesi hallerinde, yönetim kurlu başkanlığını bölüm başkanlarından en yaşlısı yapar.

Yedek üyelerden seçilen ve yönetim kuruluna katılacak olan üye ile asıl üyelerden seçilen ve üst kurula katılacak olan üyenin engelleri halinde yönetim kurulu için bir yedek üye, üst kurul için bir asıl üye kurul başkanı tarafından geçici olarak görevlendirilir.

Genel sekreterin engeli halinde yönetim kurulunun noksanı kurul başkanı tarafından geçici olarak görevlendirilecek bir tetkik hâkimi ile tamamlanır.

Kurul mensuplarının aylıkları :

Madde 61. — Bu kanun gereğince Yüksek Hâkimler Kuruluna seçilen asıl ve yedek üyelerin kendi kadroları ile ilgileri kesilmez, eski aylıkları ile sair ödeneklerinin bu kadrolardan yapılmasına devam olunur.

Kendi kadro ve maaşları ile atanmış bulunan müfettiş hâkimlerin, genel sekreterin ve tetkik hâkimlerinin aylıkları ve sair ödemeleri ise merkeze alınan bu kadrolarından yapılır.

Bunlardan sırası gelenlere Hâkimler Kanunu hükümlerine göre kadro tahsis edilir ve aylık yükseltme işlemleri yapılır.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Genel Sekreter ve tetkik hâkimlerinin atanması :

Madde 58. — Tasarının 58 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yönetim Kurulu :

Madde 59. — Yüksek Hâkimler Kurulu memur ve hizmetlilerinin özlük işlerini yürütmek üzere başkan yardımcısının başkanlığında yedek üyeler arasından ad çekme ile ayrılacak bir yedek üye ve genel sekreterin katılması ile bir yönetim kurulu kurulur. Bu kurulun vereceği disiplin cezalarına karşı tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanının başkanlığında bölüm başkanları ile asıl üyeler arasından ad çekme ile ayrılacak bir üyeden teşekkül edecek üst kurula itiraz edilebilir.

Bu kurullar üye tamsayılarının salt çoğunluğu ile karar verirler.

Ad çekmeler genel kurul önünde yapılır ve bir tutanakla tesbit edilir. Adı çekilen üye görev süresince kurula katılır.

Başkan yardımcısının engeli veya kurul başkanına vekâlet etmesi hallerinde, yönetim kurulu başkanlığını bölüm başkanlarından en yaşlısı yapar. Bu takdirde üst kurula o bölümün en yaşlı üyesi katılır.

Yedek üyelerden seçilen ve yönetim kuruluna katılacak olan üye ile asıl üyelerden seçilen ve üst kurula katılacak olan üyenin engelleri halinde yönetim kurulu için bir yedek üye, üst kurul için bir asıl üye kurul başkanı tarafından geçici olarak görevlendirilir.

Genel sekreterin engeli halinde yönetim kurulunun noksanı kurul başkanı tarafından geçici olarak görevlendirilecek bir tetkik hâkimi ile tamamlanır.

Kurul mensuplarının aylıkları :

Madde 61. — Tasarının 61 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Genel Kurula başvurma :

Madde 64. — Yüksek Hâkimler Kurulu bölümlerinden verilen kararlardan ancak 50 nci madde mucibince itirazı kabul olanlar aleyhinde 63 ncü maddenin 1 ve 3 ncü bentlerinde yazılı ilgililerin, kararın kendilerine tebliğinden itibaren bir ay içinde genel kurula itiraz hakları vardır.

Adalet Bakanı ayrıca 2 nci maddenin 2 numaralı bendinde yazılı konularda, ilgili bölümlerden teklif aleyhine verilecek kararlara karşı kararın kendisine tebliğinden itibaren bir ay içinde Genel Kurula itiraz edebilir.

Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı yukarki fıkralar gereğince yapılan başvurma üzerine itiraz edilen karara katılmış olmıyan üyelerden birini raportör seçer ve itirazı Genel Kurul gündemine alır.

Genel Kurulun itiraz üzerine veya doğrudan doğruya verdiği kararları kesindir. Hiçbir sebep ve şekilde bu kararların yeniden incelenmesi Genel Kuruldan istenemez. Bu yoldaki dilekçeler Genel Kurula bildirilmeden başkan tarafından reddolunur.

İşe bakmaktan yasaklık, çekilme ve ret :

Madde 65. — Yüksek Hâkimler Kurulu Başkan ve başkan yardımcısı ile bölüm başkanları asıl ve yedek üyeleri, tetkik hâkimleri, soruşturma için görevlendirilen müfettiş hâkimler aşağıdaki hallerde karara katılmaktan inceleme ve soruşturma yapmaktan ve her hangi bir şekilde işe bakmaktan yasaklıdırlar.

1. İş kendisi ile ilgili ise,

2. İlgilinin, evlilik bağı kalmasa bile karı veya kocası, nesepten veya sebepten usul veya füruu veya onunla evlât edinme bağı veyahut ilgili ile aralarında üçüncü dereceye kadar (bu derece dâhil) nesepten veya kendisi ile hısımlık meydana getiren evlilik sona ermiş olsa dahi ikinci dereceye kadar (bu derece dâhil) sebepten civar hısımlığı olursa,

3. İlgilinin vekilliğini, vasiliğini veya kayyımlığını yapmış veya aynı işte tanık olarak dinlenmiş, bilirkişilik, hâkimlik veya Cumhuriyet Savcılığı yapmış veyahut daha önce işin incelenmesi veya soruşturması ile görevlendirilmiş ise,

4. İlgili ile aralarında bakılan işe esas olan olaydan önce açılmış bir dâva varsa,

Birinci fıkrada yazılı kimseler, ilgili ile aralarındaki bir düşmanlık ve genel olarak tarafsızlıklarından şüpheyi gerektiren önemli bir sebep bulunması halinde, işi görmekten kendiliklerinden çekinebilecekleri gibi, ilgili tarafından reddolunabilirler. Reddin inceleme başlamadan veya ret sebebi daha sonra meydana gelmiş ise, öğrenilmesinden başlıyarak 15 gün içinde ve her halde karar verilmeden önce yapılması lâzımdır. Ret isteği, reddi istenilen başkan, üye veya tetkik hâkiminin bağlı bulunduğu bölüm veya Genel Kurul, bunların dışında kalan hallerde ilgili bölüm tarafından; kendisi katılmaksızın karara bağlanır.

Genel Kurul veya bölümlerin toplanmasına engel olacak sayıda başkan ve üyenin reddine ilişkin istekler dinlenmez.

Ret isteği üzerine bölümlerin verdiği kararlara esasla birlikte 64 ncü madde gereğince itiraz olunabilir.

Giderler :

Madde 67. — Yüksek Hâkimler Kurulu ve üyelerinin seçimleri ile ilgili her türlü giderler Adalet Bakanlığı Bütçesinden karşılanır.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Genel Kurula başvurma :

Madde 64. — Yüksek Hâkimler Kurulu bölümlerinden verilen itirazı kabil kararlara karşı 63 ncü maddenin 1 ve 3 ncü bentlerinde yazılı ilgililerin, kararın kendilerine tebliğinden itibaren bir ay içinde genel kurula itiraz hakları vardır.

Adalet Bakanı ayrıca 2 nci maddenin 2 numaralı bendinde yazılı konularda, ilgili bölümlerden teklif aleyhine verilecek kararlara karşı kararın kendisine tebliğinden itibaren bir ay içinde genel kurula itiraz edebilir.

Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı yukarıki fıkralar gereğince yapılan başvurma üzerine itiraz edilen karara katılmış olmıyan üyelerden birini raportör seçer ve itirazı genel kurul gündemine alır.

Genel kurulun itiraz üzerine veya doğrudan doğruya verdiği kararlar kesindir. Hiçbir sebep ve şekilde bu kararların yeniden incelenmesi genel kuruldan istenemez. Bu yoldaki dilekçeler genel kurula bildirilmeden başkan tarafından reddolunur.

İşe bakmaktan yasaklık, çekilme ve ret:

Madde 65. — Yüksek Hâkimler Kurulu Başkan ve Başkan Yardımcısı ile bölüm başkanları asıl ve yedek üyeleri, tetkik hâkimleri, soruşturma için görevlendirilen müfettiş hâkimler aşağıdaki hallerde karara katılmaktan inceleme ve soruşturma yapmaktan ve her hangi bir şekilde işe bakmaktan yasaklıdırlar.

1. İş kendisi ile ilgili ise,

2. İlgilinin, evlilik bağı kalmasa bile karı veya kocası, nesepten veya sebepten usul veya füruu veya onunla evlât edinme bağı veyahut ilgili ile aralarında üçüncü dereceye kadar (Bu derece dâhil) mesepten veya kendisi ile hısımlık meydana getiren evlilik sona ermiş olsa dahi ikinci dereceye kadar (bu derece dâhil) sebepten civar hısımlığı olursa,

3. İlgilinin vekilliğini, vasiliğini veya kayyımlığını yapmış veya aynı işte tanık olarak dinlenmiş, bilirkişilik, hâkimlik veya Cumhuriyet Savcılığı yapmış veyahut daha önce işin incelenmesi veya soruşturulması ile görevlendirilmiş ise,

4. İlgili ile aralarında bakılan işe esas olan olaydan önce açılmış bir dâva varsa,

Birinci fıkrada yazılı kimseler, ilgili ile aralarındaki bir düşmanlık ve genel olarak tarafsızlıklarından şüpheyi gerektiren önemli bir sebep bulunması halinde, işi görmekten kendiliklerinden çekilebilecekleri gibi, ilgili tarafından reddolunabilirler. Reddin inceleme başlamadan veya ret sebebi daha sonra meydana gelmiş ise öğrenilmesinden başlıyarak 15 gün içinde ve her halde karar verilmeden önce yapılması lâzımdır. Ret isteği, reddi istenilen kurul başkanı, başkan yardımcısı için genel kurul; bölüm başkanları, üyeler ve tetkik hâkimleri için bağlı bulunduğu bölümlerce kendileri katılmaksızın; müfettiş hâkimler içinde ikinci bölümce karara bağlanır.

Genel kurul veya bölümlerin toplanmasına engel olacak sayıda başkan ve üyenin reddine ilişkin istekler dinlenmez.

Ret isteği üzerine bölümlerin verdiği kararlara esasla birlikte 64 ncü madde gereğince itiraz olunabilir.

Giderler :

Madde 67. — Tasarının 67 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Yüksek Savcılar Kurulu :

Madde 69. — Yüksek Savcılar Kurulu; Adalet Bakanının Başkanlığında Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen üç asıl ve iki yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdürlüğünden kurulur.

Adalet Bakanı bulunmadığı zaman kurula Cumhuriyet Başsavcısı Başkanlık eder. Cumhuriyet Başsavcısının da engeli halinde en yaşlı Yargıtay üyesi kurulun başkanlık görevini ifa eder.

Yedek üyeler kurulun Yargıtaya mensup üyelerinin yokluğunda toplantı yeter sayısının sağlanmasını teminen bunların yerine kurula katılırlar.

Bakanlık Müsteşarı ile Özlük İşleri Genel Müdürü bulunmadığı zaman kendilerine vekâlet etmekte olanlar kurula katılır.

Yargıtay Ceza Kurulundan seçilen asıl ve yedek üyelerin kuruldaki görev süreleri 4 yıl; diğer üyelerin ise asli görevleri süresince devam eder.

Yüksek Savcılar Kurulunun kalem işleri Adalet Bakanlığınca yürütülür.

Üyelerin seçilmesi :

Madde 70. — Yüksek Savcılar Kuruluna katılacak üç asıl ve iki yedek üye, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir,.

Adalet Bakanlığı süreleri dolan ve yerlerine seçim yapılması gereken üç asıl ve iki yedek üyenin yerine seçim yapılabilmesi için bunların sürelerinin biteceği tarihten beş ay evvel keyfiyeti Yargıtay Birinci Başkanlığına bildirir.

Yargıtay Birinci Başkanlığı 69 ncu madde gereğince seçim yapılacağını seçim günü ile seçilmek istemiyenleri seçim gününden en az 15 gün evvel uygun bir şekilde ilgililere duyurur.

Asıl ve yedek üyeler, seçimin yapılacağı günden 20 gün öncesine kadar seçilmek istemediğini bildirenlerin dışında kalan Ceza Genel Kurulu Başkan ve üyeleri arasında seçilir.

Asıl ve yedek üyelerin seçiminin tamamlanması işlemleri bir önceki dönem için seçilmiş bulunan üyelerin 4 yıllık sürelerinin biteceği tarihten 40 gün öncesine kadar bitirilecek şekilde düzenlenir.

Seçimlerin neticelerinin tespit ve gerek Yargıtay'da gerekse Resmî Gazetede ilânında, ilgililere duyurulmasında, Yargıtay'da mutadolan usul uygulanır.

Normal sürenin dolmasından önce, emeklilik vefat, meslekten ayrılma gibi her hangi bir sebeple asıl ve yedek üyeliklerden birinin açılması halinde Adalet Bakanı en geç bir hafta içerisinde keyfiyeti Yargıtay Birinci Başkanlığına bildirir.

Yargıtay Birinci Başkanı bu dönem için yapılan seçimde seçilmiş olan asıl ve yedek üyelerden sonra en çok oy alana, kurulda göreve başlaması için tebligat yapar. Şu kadar ki, asıl ve yedek üye seçilenlerden sonra en çok oy alanlar salt çoğunluğun altında oy almışlarsa noksan üyelik için yeniden seçim yapılır.

Seçildiği 4 yıllık dönem süresini bitirmeden ayrılan kurul üyelerinin yerlerine getirilenler veya seçilenler, ayrılan üyelerin süresini tamamlarlar.

Seçim süresine altı ay veya daha az süre kalan boşalan üyelikler, ancak Yüksek Savcılar Kurulunun karar vermesi halinde doldurabilir.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Yüksek Savcılar Kurulu :

Madde 69. — Yüksek Savcılar Kurulu; Adalet Bakanının başkanlığında Cumhuriyet Başsavcısı Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca seçilen 3 asıl ve 2 yedek üye ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdüründen kurulur.

Adalet Bakanı bulunmadığı zaman kurula Cumhuriyet Başsavcısı başkanlık eder. Cumhuriyet Başsavcısının da engeli halinde en yaşlı Yargıtay üyesi kurulun başkanlık görevini ifa eder.

Yedek üyeler kurulun Yargıtaya mensup üyelerinin yokluğunda toplantı yeter sayısının sağlanmasını teminen bunların yerine kurula katılırlar.

Bakanlık Müsteşarı ile Özlük İşleri Genel Müdürü bulunmadığı zaman kendilerine vekâlet etmekte olanlar kurula katılır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulundan seçilen asıl ve yedek üyelerin kuruldaki görev süreleri 4 yıl; diğer üyelerin ise aslî görevleri süresince devam eder.

Yüksek Savcılar Kurulunun kalem işleri Adalet Bakanlığınca yürütülür.

Üyelerin seçilmesi :

Madde 70. — Yüksek Savcılar Kuruluna katılacak üç asıl ve iki yedek üye, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.

Birinci fıkra gereğince seçilen asıl ve yedek üyelerden görev süresi bitecek olanlar 5 ay önce; bunun dışında her hangi bir sebeple açılan üyelikler açıldığı tarihten en geç bir hafta içinde Adalet Bakanı tarafından Yargıtay Birinci Başkanlığına bildirilir.

Yargıtay Birinci Başkanlığı seçim gününü tesbit eder ve Yargıtay Ceza Genel Kuruluna dâhil başkan ve üyelere duyurur.

Yargıtay Birinci Başkanlığı seçim işlemlerini dönemin sona ereceği tarihten 40 gün evvel bitirecek şekilde düzenler.

Seçimlerde, Yüksek Savcılar Kuruluna seçilecek asıl ve yedek üyeler aynı oy puslasında gösterilmek suretiyle oy kullanılır.

Seçimlerin yapılması, sevk ve idaresi, bu kanunda yazılı istisnalar dışında Yargıtay Genel Kurulunda yapılan diğer seçim işleminde uygulanan usul dairesinde yapılır.

Seçimlerin sonucu ilgililere duyurulmakla beraber, Resmî Gazetede ilân olunur.

Yüksek Savcılar Kurulunun Yargıtay Ceza Genel Kurulundan seçilen asıl ve yedek üyelerinin bu görevlerinden istifaları Yüksek Savcılar Kurulunun kabulüne bağlıdır. Genel Kurul istifayı kabul etmez ve ilgili direnirse, istifanın kabulü zorunludur.

İstifa eden kurul üyesinin ayrılması halinde, Genel Kurulun toplanmasının mümkün olmıyacağı hallerde, istifa eden üyenin yerine gelecek üyenin göreve başlamasına kadar, eski üye kuruldaki görevine devam eder.

Kurul üyeliğinden istifa Yargıtay üyeliğinden istifayı tazammun etmez.

Yargıtay Birinci Başkanı, Yüksek Savcılar Kurulunda üyelik açıldığını haber alınca, ayrılan üyenin seçilmiş bulunduğu dönem için yapılan seçimlerde asıl ve yedek üyelikler için seçilmiş olanlardan sonra en çok oy alanlara sırası ile tebligat yaparak kurulda göreve başlamalarını sağlar. Şu kadar ki asıl ve yedek üye seçilenlerden sonra en çok oy alanlar, salt çoğunluğu sağlamamışlarsa noksan üyelik için yeniden seçim yapılır.

Seçildiği 4 yıllık dönemi bitirmeden ayrılan kurul üyelerinin yerine gelenler veya seçilenler; ayrılan üyenin süresini tamamlar.

Seçim süresinin bitimine 6 ay veya daha az süre kalması halinde boşalan üyelikler, ancak Yüksek Savcılar Kurulunun karar vermesi halinde doldurulabilir.

(Hükümetin teklifi)

Seçim işlemlerine ve seçim sonucuna itiraz :

Madde 71. — Yüksek Savcılar Kuruluna üye seçilmesi işlemlerine karşı, işlemin yapıldığı günden ve seçim sonucuna karşı da seçilenlerin adlarının Resmî Gazetede yayınlandığı tarihten itibaren 15 gün içinde Yargıtay Başkanlar Kuruluna itiraz olunabilir.

İtiraz edenin, elinde bulunması mümkün olan delilleri dilekçeye bağlaması şarttır. Kurul, ancak itiraz edenin elinde bulunması mümkün olmıyan delillerden itiraz dilekçesinde yerleri gösterilmiş olanları toplar, Kurul itiraz edenden açıklama veya delil istemek zorunluluğunda değildir.

Yargıtay Başkanlar Kurulu itirazı 10 gün içinde kesin karara bağlar.

İtiraz seçim sonucunun değiştirecek nitelikte ise, kurul belli kimselerin seçimini veya bütün seçimi iptale yetkilidir.

Seçimine itiraz edilen Başkanlar Kuruluna dâhil bir kimse ise, itirazın incelenmesinde kurula katılamaz.

Yüksek Savcılar Kurulunun görevleri :

Madde 73. — Yüksek Savcılar Kurulu, Cumhuriyet Savcıları, Cumhuriyet Başsavcı yardımcıları ve Cumhuriyet Savcı yardımcılarının bütün özlük işleri, disiplin cezaları ve meslekten çıkarılmaları ile ilgili olarak hizmetin veya ilgililerin durumu icabı Adalet Bakanlığınca getirilecek konularda gerekli kararları verir.

Savcılık meslekine kabul etmek, Savcılık meslekine atamak, nakil, geçici yetki vermek, her türlü yükselme ve birinci sınıfa ayırma işlemlerini yapmak, kadro dağıtmak, savcılık meslekinde kalmanın caiz olmadığına karar vermek, savcı ve yardımcıları hakkında disiplin cezası vermek, gerektiğinde işten el çektirmek dışında kalan özlük haklarına ait işler ve işlemler Adalet Bakanlığınca yerine getirilir. Ancak ilgililerin bu tasarruflara ait itiraz ve taleplerinde kesin karar vermek yetkisi Yüksek Savcılar Kuruluna aittir.

Adalet Bakanlığının yukardaki fıkra gereğince ifa edeceği hizmetler sebebiyle uygulanmak üzere tesbitini istiyeceği prensip kararları ile savcılık mesleki ile ilgili konularda mütalâa vermek yetkisi de Yüksek Savcılar Kuruluna aittir.

Yüksek Savcılar Kurulunun görevine giren konularda verdiği kararlar kesin olup, bu kararlar aleyhine başka bir mercie başvurulamaz.

Ancak disiplin ve meslekten çıkarma cezaları ile ilgili kararların bir defa daha incelenmesini Adalet Bakanı kendisine bildirildiği ve hakkında karar verilen ilgili de kararın tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde istiyebilir.

Toplantı ve karar yeter sayıları :

Madde 74. — Yüksek Savcılar Kurulu üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır. Ve toplantıya katılanların çoğunluğu ile karar verir. Oylarda eşitlik halinde, başkanın katıldığı tarafın oyu esas tutulur.

İlgililer 73 ncü maddenin son bendinde gösterilen kararların bir defa daha incelenmesini istedikleri takdirde, bu kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde yazılı taleplerini Adalet Bakanlığı aracılığı ile gönderirler.

Kurulun bütün kararları Adalet Bakanlığınca yerine getirilir.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Seçim işlemlerine ve seçim sonucuna itiraz :

Madde 71. — Tasarının 71 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yüksek Savcılar Kurulunun görevleri :

Madde 73. — Yüksek Savcılar Kurulu, Cumhuriyet savcıları, Cumhuriyet Başsavcı yardımcıları ve Cumhuriyet savcı yardımcılarının bütün özlük işleri, disiplin cezaları ve meslekten çıkarılmaları ile ilgili olarak hizmetin veya ilgililerin durumu icabı kurul tarafından verilmiş ilke kararları da göz önünde tutularak Adalet Bakanlığınca getirilecek konularda gerekli kararları verir.

Savcılık meslekine kabul etmek, savcılık meslekine atamak nakil, geçici yetki vermek, her türlü yüselme ve birinci sınıfa ayırma işlemlerini yapmak, kadro dağıtmak, savcılık meslekinde kalmanın caiz olmadığına karar vermek, savcı, Cumhuriyet başsavcısı yardımcısı ve Cumhuriyet savcı yardımcıları hakkında disiplin cezası vermekı grektiğinde işten el çektirmek dışında kalan özlük haklarına ait işler ve işlemler Adalet Bakanlığınca yerine getirilir. Ancak ilgililerin bu tasarruflara ait ititraz ve tadeplerinde kesin karar vermek yetkisi Yüksek Savcılar Kuruluna aittir.

Adalet Bakanlığının yukardaki fıkra gereğince ifa edeceği hizmetler sebebiyle uygulanmak üzere tesbitini istiyeceği prensip kararları ile savcılık mesleği ile ilgili konularda mütalâa vermek yetkisi de Yüksek Savcılar Kuruluna aittir.

Yüksek Savcılar Kurulunun görevine giren konularda verdiği kararlar kesin olup, bu kararlar aleyhine başka bir mercie başvurulamaz.

Ancak, disiplin ve meslekten çıkarma cezaları ile ilgili kararların bir defa daha incelenmesini Adalet Bakanı kendisine bildirildiği ve hakkında karar verilen ilgili de kararın tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde istiyebilir.

Toplantı ve karar yeter sayıları :

Madde 74. — Tasarının 74 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Uygulanacak hükümler :

Madde 75. — Yüksek Savcılar Kurulu, Cumhuriyet Savcıları ve Cumhuriyet Savcı yardımcıları hakkında bu kanunun hâkimlere dair olan,mesleke kabule, kararlara itiraza, duruşma icrasına, durumun takdirine işe bakmaktan yasaklık, çekilme ve redde ilişkin hükümlerini uygular.

Yüksek Savcılar Kurulu, bu kanunla verilen görevlerini yerine getirirken kurulun çalışma usullerini ve uygulayacağı ilkeleri, alacağı kararlarla belli eder. Bu kararlardan kurulun gerekli gördükleri Resmî Gazetede yayımlanır.

Cumhuriyet Savcılığı mesleğine atama ve nakil:

Madde 77. — Cumhuriyet Savcıları, Cumhuriyet Savcı yardımcıları ve Cumhuriyet Başsavcı yardımcılarının Yargıtay üyeliğine seçilerek atanmaları dışında kalan atama ve nakil işlemleri, Yüksek Savcılar Kurulunca alınacak karar gereğince Adalet Bakanı, Başbakan ve Cumhurbaşkanının ortak kararnamesi ile yapılır.

Yüksek Savcılar Kurulu atanma ve nakillerde uygulanacak objektif esasları kapsıyan bir atama ve nakil yönetmeliği düzenler. Resmî Gazetede yayınlanacak bu yönetmelik, hizmetin gerektirdiği hallerde değiştirilebilir.

Adalet Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürlüğü ilgililerin taleplerini, sicilleri ve tespit edilmiş sair hallerini hizmetin icap ve ihtiyacı ile birlikte inceliyerek kanuna, atama ve nakil yönetmeliğine uygun olarak hazırlıyacağı kararname taslağını Yüksek Savcılar Kuruluna tevdi eder.

Yüksek Savcılar Kurulu en geç on gün içinde incelediği kararname taslağını aynen veya gerekli gördüğü değişiklikleri yaparak kabul ettiği takdirde, bu hususu bir kararla belirtir. Ve kararname taslağı ile birlikte Adalet Bakanlığına gönderir.

Ancak 10 günlük süre içerisinde hiç bir işlem yapılmaz. Ve bir karar verilmez ise, kararname taslağı kabul edilmiş sayılır.

Yukardaki işlemler sonunda kesin hale gelen kararname taslağını Adalet Bakanlığı ortak kararname şeklinde tanzim ederek Yüksek tasdike sunar.

Geçici yetki :

Madde 89. — Yüksek Savcılar Kurulunun kararını alarak, Cumhuriyet Savcılarını, Cumhuriyet Savcı Yardımcılarını, Cumhuriyet Başsavcı Yardımcılarını, hizmetin icabı olarak sürekli görev yerlerinin dışındaki bir yargı çevresinde geçici olarak görevlendirmeye Adalet Bakanlığı yetkilidir.

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kurulun hemen toplanması mümkün olmadığı takdirde, hizmetin aksamaması için Adalet Bakanlığı kadro durumu müsait bulunan bir yargı çevresindeki ilgiliyi, o kaza çevresinde görev ifa etmek üzere geçici yetkili kılabilir. Bu takdirde en kısa süre içerisinde işlemin onanmasını Yüksek Savcılar Kurulundan ister. Bu şekilde geçici yetkili olarak görev ifa eden ilgilinin Yüksek Savcılar Kurulunca değiştirilmesi halinde Kurulun yetkili kılacağı ilgilinin gidip göreve başlamasına kadar önceki yetkilinin yapmış olduğu işlemler geçerli sayılır.

Kendi yargı çevrelerinin dışına geçici yetkili olarak gönderilenler, o yerde dört aydan fazla çalıştırılamazlar. Ancak görevi başında bulunmıyan Cumhuriyet Savcısı veya Savcı Yardımcısının uzun sürecek bir hastalığı söz konusu ise bu süre uzatılabilir.

Birinci fıkrada yazılı olanların gerektiğinde Bakanlık hizmetlerinde geçici olarak görevlendirilmesi, doğrudan doğruya Adalet Bakanlığınca Kurulun kararı olmaksızın yapılır. Ve bunlar hakkında üçüncü fıkrada yazılı süre hükmü uygulanmaz.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Uygulanacak hükümler :

Madde 75. — Tasarının 75 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Cumhuriyet Savcılığı mesleğine atama ve nakil :

Madde 77. — Cumhuriyet savcıları, Cumhuriyet savcı yardımcıları ve Cumhuriyet Başsavcı yardımcılarının Yargıtay üyeliğine seçilerek atanmaları dışında kalan atama ve nakil işlemleri, Yüksek Savcılar Kurulunca alınacak karar gereğince Adalet Bakanı, Başbakan ve Cumhurbaşkanının ortak kararnamesiyle yapılır.

Yüksek Savcılar Kurulu atama ve nakillerde uygulanacak objektif esasları Kapsıyan bir atama ve nakil yönetmeliği düzenler. Resmî Gazetede yayınlanacak bu yönetmelik, hizmetin gerektirdiği hallerde değiştirilebilir. Adalet Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürlüğü ilgililerin taleplerini, sicilleri ve tesbit edilmiş sair hallerini hizmetin icap ve ihtiyacı ile birlikte inceleyerek kanuna, atama ve nakil yönetmeliğine uygun olarak hazırlıyacağı kararname taslağını Yüksek Savcılar Kuruluna tevdi eder.

Yüksek Savcılar Kurulu en geç 15 gün içinde incelediği kararname taslağını aynen veya gerekli gördüğü değişiklikleri yaparak kabul ettiği takdirde, bu hususu bir kararla belirtir ve kararname taslağı ile birlikte Adalet Bakanlığına gönderir.

Ancak 15 günlük süre içinde hiçbir işlem yapılmaz ve bir karar verilmez ise, kararname taslağı kabul edilmiş sayılır.

Yukardaki işlemler sonunda kesin hale gelen kararname taslağını Adalet Bakanlığı ortak kararname şeklinde tanzim ederek yüksek tasdike sunar.

Geçici yetki :

Madde 89. — Tasarının 89 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Adaylık :

Madde 90. — Kanun hükümleri dairesinde adaylığa kabul etmek hâkim ve savcılık meslekle-rinin yardımcılık sınıflarına atanmalarına kadar geçen süre içinde yetiştirilmek, haklarında di-siplin cezası uygulamak, adaylığa son vermek ve sair özlük işlerini yürütmek Adalet Bakanlığına aittir.

Yardımcılık sınıfına geçeceklerin istekleri, adaylık devresinde görülen istidatları ve teşkilâtın hâkim ve savcı ihtiyacı göz önünde tutularak hâkimlik ve savcılık mesleklerinden hangisine alına-cakları Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

İkinci fıkra gereğince meslekleri tesbit edilenlerin görevleri ve görev yerleri ad çekmek suretiy-le tesbit olunur. Bunlardan hâkimlik meslekine ayrılanların ad çekmeleri ve atanmaları Yüksek Hâkimler Kurulunca yapılır. Savcılık meslekine ayrılanlar ise Adalet Bakanlığınca ad çektirme-den sonra Adalet Bakanı, Başbakan ve Cumhurbaşkanının ortak kararı ile atanırlar.

Bakanlık hizmetlerine atama :

Madde 94. — Hâkimlik ve savcılık mesleklerinde bulunanlar, hizmet icaplarına göre Adalet Bakanı tarafından Bakanlık hizmetlerine atanabilirler.

Şu kadar ki, Bakanlık hizmetine atanmada ilgilinin muvafakati ve hâkimlik meslekinde olan-lar hakkında ayrıca Yüksek Hâkimler Kurulunun kabulü şarttır.

92 nci maddenin 2 nci fıkrası hükmü bu halde de uygulanır.

Hâkimlik ve savcılık mesleklerinden Bakanlık hizmetlerine alınarak Hâkimler Kanunu hüküm-leri dairesinde iktisabettikleri kadro ve maaşları ile bu görevlere gelirler ve bu görevlerde geçir-dikleri süreler savcılık meslekinde geçmiş sayılır.

Bakanlık hizmetlerinden Hâkimlik veya Savcılık mesleklerine geçme :

Madde 95. — Hâkimlik ve Savcılık mesleklerinden Bakanlık hizmetlerine alınanlar, Adalet Ba-kanının veya kendilerinin istekleri üzerine Yüksek Hâkimler Kurulunca hâkimlik mesleki içinde veya 77 nci madde gereğince savcılık mesleğinde bir göreve, Bakanlık hizmetlerinde iktisabettik-leri haklar nazara alınmak suretiyle atanabilirler.

Savcılık mesleğine ait cetvelin değiştirilmesi :

Madde 98. — 884 sayılı Kanunla değişik 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 18 nci maddesine ilişkin (2) sayılı cetvelin birinci sınıf savcılık bölümünden (Yargıtay Cumhuriyet Savcılığı), (Cumhuriyet İkinci Başsavcılığı) unvanları çıkarılmış yerine Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardım-cılığı ünvanı eklenmiştir.

Kadro değişmesi :

Madde 101. — 1376 sayılı 1971 malî yılı Bütçe Kanununun 9 ncu maddesi gereğince 1971 yılı içinde geçerli bulunan 1322 sayılı Genel Kadro Kanununun Adalet Bakanlığı bölümüne ilişik (1) sayılı listede sınıf ve dereceleri ile adetleri gösterilen ka drolar ilâve edilmiş ve 1376 sayılı 1971 Ma-lî Yılı Bütçe Kanununun 9 ncu maddesinin son fıkrasına bağlı kadrolardan Adalet Bakanlığına ait ilişik (2) sayılı listede gösterilen kadrolar çıkarılmış ve yerine (3) sayılı listede gösterilen kadrolar eklenmiştir.

Noterlik Kanununun 60 ncı maddesinin değiştirilmesi :

Madde 102. — 3456 sayılı Noterlik Kanununun 22 Nisan 1962 gün ve 45 sayılı Yüksek Hâkim-ler Kurulu Kanununun 102 nci maddesi ile değiştirilen 60 ncı maddesi aşağıda yazılı olduğu şe-kilde değiştirilmiştir.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Adaylık :

Madde 90. — Tasarının 90 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Bakanlık hizmetlerine atama :

Madde 94. — Tasarının 94 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Bakanlık hizmetlerinden hâkimlik veya savcılık mesleklerine geçme :

Madde 95. — Tasarının 95 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Savcılık mesleğine ait cetvelin değiştirilmesi :

Madde 98. — Tasarının 98 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Madde 60. — 59 ncu maddede yazılı disiplin cezaları Adalet Bakanı tarafından verilir. Bunlardan ihtar cezası kesindir. Diğer disiplin cezalarına tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde Noterler Disiplin İtiraz Kuruluna itiraz olunabilir.

Noterler Disiplin İtiraz Kurulu, Yargıtay Hukuk Daireleri Başkanlarından en kıdemlisinin Başkanlığında, Yargıtay üyeleri arasından ad çekme yoliyle seçilecek üç üye ve en kıdemli Ankara Noterinden kurulur. Ayrıca Kurula Yargıtay üyeleri arasından ad çekme yoliyle bir yedek üye seçilir. Kurul Başkanı ile Yargıtaydan seçilen üç asil ve bir yedek üyenin görev süreleri, Yargıtaydaki asli görevleri süresince devam eder.

Kurul Başkanı veya Yargıtay Üyesi olan üyelerinden birinin mâzereti halinde Kuruldaki boşluk, seçilmiş yedek üye ve en kıdemli Ankara Noterinin mâzereti halinde de bunu takibeden kıdemli Ankara Noterinin katılması ile tamamlanır. Başkanın mâzereti sebebiyle Kurula katılamaması halinde Kurul; asil üyelerinden en kıdemli Yargıtay Üyesinin Başkanlığında toplanır.

Bu Kurul itiraz edilen kararı aynen veya verilen disiplin cezasını değiştirerek onaylayabileceği gibi, belli yönlerden soruşturmanın tamamlanması veya genişletilmesi için evrakı Adalet Bakanlığına iade edebilir.

Noterler Disiplin İtiraz Kurulunun vereceği kararlar kesindir.

Yüksek Hâkimler Kurulu eski üyelerinin görev süresi :

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanun hükümleri dairesinde seçilerek teşekkül edecek olan Yüksek Hâkimler Kurulunun göreve başlamasına kadar Yüksek Hâkimler Kurulunun mevcut üyeleri görevlerine devam ederler.

Kesinleşmemiş işlere ait evrakın devri :

GEÇİCİ MADDE 7. — Bu kanunla yeniden kurulan Yüksek Savcılar Kurulunun göreve başladığı tarihte Hâkimler Kanunu ile bu kanunun eski hükümleri dairesinde Yüksek Savcılar Kurulu bölümleri ile Genel Kurulunun görevlerine giren ve henüz karara bağlanmamış veya bağlanmış olup da, kesinleşmemiş bulunan işler, bu kanun hükümleri dairesinde yetkili kurul tarafından incelenerek karara bağlanır.

MADDE 3. — 24.5.1967 tarih ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22.4.1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 7, 8, 9, 10 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 54, 57, 62, 72, 76, 78, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 97, 99 ncu maddeleri ile geçici 1, 3 ve 4 ncü maddeleri kaldırılmıştır.

MADDE 4. — 24.5.1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22.4.1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununa aşağıda yazılı geçici maddeler eklenmiştir.

Yüksek Savcılar Kurulu ve bölümlerinin görev süresi :

GEÇİCİ MADDE 9. — Bu Kanun hükümleri dairesinde seçilerek teşekkül edecek olan Yüksek Savcılar Kurulunun göreve başlamasına kadar, Cumhuriyet Başsavcılığı bölümleri ile Yüksek Savcılar Genel Kurulu ve bölümleri ve bunlara mensup olanlar görevlerine devam ederler.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Yüksek Hâkimler Kurulu eski üyelerinin görev süresi :

Geçici madde 2. — Tasarının geçici 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kesinleşmiş işlere ait evrakın devri :

Geçici madde 7. — Bu kanunla yeniden kurulan Yüksek Savcılar Kurulunun göreve başladığı tarihte Hâkimler Kanunu ile bu kanunun eski hükümleri dairesinde Yüksek Savcılar Kurulu bölümleri ile genel kurulunun görevlerine giren ve henüz karara bağlanmamış veya bağlanmış olup da, kesinleşmemiş bulunan işler, bu kanun hükümleri dairesinde yetkili kurul tarafından incelenerek karara bağlanır.

Müfettiş hâkimlerin göreve başladığı bildirilinceye kadar, üst dereceli hâkimler tarafından yürütülmekte olan soruşturmaya dair işlemlere devam olunur.

MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yüksek Savcılar Kurulu ve bölümlerinin görev süresi :

GEÇİCİ MADDE 9. — Bu kanun hükümleri dairesinde seçilerek teşekkül edecek olan Yüksek Savcılar Kurulunun göreve başlamasına kadar Yüksek Savcılar Genel Kurulu ve bölümleri ve bunlara mensubolanlar görevlerine devam ederler.

(Hükümetin teklifi)

Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu seçimleri :

GEÇİCİ MADDE 10. — Bu kanunda tesbit edilen esaslar dairesinde Yüksek Hâkimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulunun teşekkülünü sağlıyacak ilk seçim işlemleri kanunun yayımlandığı tarihten itibaren en geç 30 gün içinde yapılır. Bu kurullara seçilmek istemiyen ilgililer, taleplerini kanunun yürürlük gününden başlıyarak üç gün içinde Yargıtay Birinci Başkanlığına bildirirler.

Yüksek Hâkimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulu üye seçim işlemlerinin bu ilk kuruluş döneminde birlikte yapılması caizdir. Ancak her iki kurulun oylama işlemleri tesbit edilerek ayrı ayrı günlerde yapılır.

Kuruluşla ilgili ilk seçimler sebebiyle, seçim işlemlerine ve sonucuna itiraz vâkı olduğu takdirde, itirazların sonucu beklenmeksizin üyeler görevlerine başlatılırlar. İtirazların sonucu değişiklik gerektirdiği takdirde, değişecek üyelerin kurulda yapmış oldukları işlemler ve katıldıkları kararlar geçerli sayılır.

Raportörlerin yeniden atanması :

GEÇİCİ MADDE 11. — Hâlen Yüksek Hâkimler Kurlunda görevli bulunan raportörlerin ünvanları, yeniden atanmalarına lüzum olmaksızın, tetkik Hâkimi olarak değiştirilmiştir.

Noterlik Kanununa bir geçici madde eklenmesi :

GEÇİCİ MADDE 12. — 3456 sayılı Noterlik Kanununa aşağıda yazılı geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE : Noterler Disiplin İtiraz Kurulunun Başkan ve Yargıtaydan ad çekme yoluyla seçilen üyelerinin görevleri devam eder.

Bu Kurula, Yargıtay Cumhuriyet Savcıları arasından ad çekme yoliyle seçilmiş üye yerine bir asıl üye ile bir yedek üye, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden ay içerisinde Yargıtay üyeleri arasından ad çekme yoliyle seçilir.

Yargıtay üyesi olanların kıdemi :

GEÇİCİ MADDE 13. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına 1488 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile eklenmiş bulunan Geçici 15 nci madde hükmü gereğince Yargıtay üyesi olan Cumhuriyet İkinci Başsavcıları ile Yargıtay Cumhuriyet savcılarının Yargıtay üyeliğindeki kıdemlerinin başlangıç tarihi, kendilerinin Cumhuriyet İkinci Başsavcılığında veya Yargıtay Cumhuriyet savcılığında ilk defa göreve başladıkları tarihtir.

7163 sayılı Kanunun 15 nci maddesine bir fıkra eklenmesi :

MADDE 5. — 7163 sayılı Türkiye ve Orta Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü Teşkilât Kanununun 15 nci maddesine aşağıda yazılı fıkra eklenmiştir.

«Hâkimlik ve savcılık mesleklerinde bulunanlarla bu mesleklerden sayılan hizmetlerde bulunanların yukardaki fıkralarda yazılı olduğu üzere açılacak imtihana girebilmeleri ve imtihanı başaranların enstitüye devamları Yüksek Hâkimler veya Yüksek Savcılar Kurulunun önceden müsaade etmesine bağlıdır.»

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Yüksek Hâkimler ve Yüksek Savcılar Kurulu seçimleri :

GEÇİCİ MADDE 10. — Bu kanunda tesbit edilen esaslar dairesinde Yüksek Hâkimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulunun teşekkülünü sağlıyacak ilk seçim işlemleri; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına 1488 sayılı Kanunla eklenen geçici 15 nci madde gereğince Yargıtay üyesi olmuş bulunan Yargıtay Cumhuriyet ikinci Başsavcıları ile Yargıtay Cumhuriyet savcılarının çalışacakları daireler önceden belirtilmiş olmak şartiyle, engeç 30 gün içinde yapılır.

Yüksek Hâkimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulu üye seçim işlemlerinin bu ilk kuruluş döneminde birlikte yapılması caizdir. Ancak her iki kurulun oylama işlemleri tesbit edilerek ayrı ayrı günlerde yapılır.

Kuruluşla ilgili ilk seçimler sebebiyle, seçim işlemlerine ve sonucuna itiraz vâkı olduğu takdirde itirazların sonucu beklenmeksizin üyeler görevlerine başlatılırlar. İtirazların sonucu değişiklik gerektirdiği takdirde, değişecek üyelerin kurulda yapmış oldukları işlemler ve katıldıkları kararlar geçerli sayılır.

Raportörlerin ünvanlarının değişmesi :

GEÇİCİ MADDE 11. — Halen Yüksek Hâkimler Kurulunda görevli bulunan raportörlerin ünvanları, yeniden atanmalarına lüzum olmaksızın tetkik hâkimi olarak değiştirilmiştir.

Yargıtay üyesi olanların kıdemi :

GEÇİCİ MADDE 12. — Tasarının geçici 13 ncü maddesi geçici 12 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 5. — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

MADDE 6. — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 79 ve 80 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir.

Madde 79. — **Hâkimlik mesleğinin her sınıf** ve derecesinde bulunanlarla bu meslekten sayılan görevlerde olanlar bu kanundaki hükümler dışında :

1. — Azlonulamaz,

2. — Yaş haddi veya mâlûliyet hali dışında kendileri istemedikçe emekliye sevk olunamaz,

3. — Kadronun daraltılması veya kaldırılması sebeplerine müstenit olsa bile maaş ve ödeneklerinden yoksun kılınamazlar,

4. — Yüksek Hâkimler Kurulu, bütün kaza çevrelerinin, bölgelerini, derecelerini, sair niteliklerini önceden tesbit ederek ilgililerin her bölgede münavebe ile belli sürelerle hizmet etmelerinin esaslarını hazırlıyacağı Atama ve Nâkil Plânında gösterir ve bu esaslar dairesinde uygulama yapar.

Madde 80. — **Bir mahkemenin veya kadronun** kaldırılması sebebiyle görevsiz kalan hâkime açık bulunan yahut ilk açılacak olan aylık ve derecesine eşit en az bulunduğu yer derecesinde bir mahal hâkimliği teklif olunur.

Hâkim birinci ve ikinci teklifi reddedebilir. Üçüncü teklifi kabul etmezse istifa etmiş sayılır.

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

Madde 4. — Her yıl alınacak aday miktarı kadro ve ihtiyaç durumuna göre Bakanlıkça tesbit edilir.

Taliplerden yazılı sınav ve mülâkatta başarı gösterenler başarı derecelerine göre sıraya konulup boşalan adaylık kadrolarına bu sıra gereğince Adalet Bakanı tarafından atanırlar.

Doktora yapanlar yazılı sınavdan ayrık tutularak sadece mülakâta tâbi olurlar.

Adalet Bakanlığına karşı mecburi hizmetle yükümlü bulunanlar hakkında yukarıki fıkralar hükümleri uygulanmaz.

Sınavların ve mülâkatın ne şekilde yapılacağı ve sınav ve mülâkat kurullarının teşekkülü bir yönetmelikle tesbit edilir.

MADDE 6. — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 79 ve 80 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir.

Tasarının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yönetmelik ve plân hazırlanması :

GEÇİCİ MADDE 13. — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 4 ncü maddesinde bahsedilen yönetmelik ile 79 ncu maddesinde yazılı atama ve nakil plânının bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, en geç 6 ay içinde çıkarılmasına kadar, bu konularda eski hükümlerin uygulanmasına devam olunur.

Adalet Bakanına yetki verilmesi :

GEÇİCİ MADDE 14. — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 5457 sayılı Kanunla değişik 5 nci maddesine bir geçici madde eklenmesine dair 30 . 7 . 1970 tarihli ve 1320 sayılı Kanun hükümlerini, bu kanunun yürürlükten kalkacağı tarihten itibaren iki yıl süre ile uygulamaya Adalet Bakanı yetkilidir.

Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin Yargıtay üyeliğine atanması :

GEÇİCİ MADDE 15. — Yüksek Hâkimler Kurulunun Yargıtaydan seçilmiş olan üyeleri dışında kalan üyelerinden, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte görevi başında olan asıl ve yedek üyelerle, usulü dairesinde son dönem için seçilmiş olup da, fiilî durum itibariyle henüz göreve başlamamış olan asıl ve yedek üyeler, Yargıtay üyesi olurlar.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 7. — Bu kanun hükümleri yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 8. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

10 . 1 . 1972

Başbakan *Prof. Dr. N. Erim*	Devlet Bakanı *D. Kitaplı*	Devlet Bakanı *A. İ. Göğüş*	Devlet Bakanı *İ. Karaöz*
Devlet Bakanı *İ. Öztrak*	Adalet Bakanı *S. Bilge*	Millî Sa. Bakanı *F. Melen*	İçişleri Bakanı *F. Kubat*
Dışişleri Bakanı *H. Bayülken*	Maliye Bakanı *S. N. Ergin*	Millî Eğit. Bakanı *İ. Arar*	Bayındırlık Bakanı *M. Öztekin*
Ticaret Bakanı *N. Talû*	Sağ. ve Sos. Yar. Bakanı *C. Aykan*	Güm. ve Tekel Bakanı *H. Özalp*	Tarım Bakanı *O. Dikmen*
Ulaştırma Bakanı *R. Danışman*	Çalışma Bakanı *A. R. Uzuner*	Sanayi ve Tekno. Bakanı *M. Erez*	Enerji ve Ta. Kay. Bakanı *N. Devres*
Turizm ve Tanıt. Bakanı *E. Y. Akçal*	İmar ve İskân Bakanı *S. Bingöl*	Köy İşleri Bakanı *N. Sönmez*	Orman Bakanı *S. İnal*

Gençlik ve Spor Bakanı
A. Karaküçük

(Adalet Komisyonunun değiştirişi)

MADDE 7. — Tasarının 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Tasarının 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hükümetin teklifine bağlı cetveller

(1) SAYILI LİSTE

(1376 sayılı 1971 malî yılı Bütçe Kanununun 9 ncu maddesi gereğince 1971 yılı içinde geçerli bulunan 31 . 7 . 1970 tarihli 1322 sayılı Genel Kadro Kanununa eklenecek kadrolar).

G. 12 Adalet Bakanlığı

Ünite	Sınıf	Derece	Adet
Yüksek Hâkimler Kurulu	Genel İdare Hizmetleri Sınıfı	8	1
» » »	» » » »	10	1
» » »	» » » »	13	4
» » »	» » » »	15	4
» » »	Yardımcı Hizmetler Sınıfı	16	2

(2) SAYILI LİSTE

(1376 sayılı 1971 Malî Yılı Bütçe Kanununun 9 ncu maddesinin son fıkrasına bağlı kadrolardan Adalet Bakanlığı bölümüne ait kaldırılan kadrolar.)

Adalet Bakanlığı

Sınıf	Derece	Adet
Hâkim, Savcı ve bu meslekten sayılan görevlerde bulunanlar	1 (*)	8

(*) Bu kadrolar 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu ile ve Yasama Organı tarafından seçilecek Yüksek Hâkimler Kurulu Üye ve yedek üyeleri için verilmişti.

(3) SAYILI LİSTE

1376 sayılı 1971 Malî Yılı Bütçe Kanununun 9 ncu maddesinin son fıkrasına bağlı kadrolardan Adalet Bakanlığı bölümüne eklenecek kadrolar

Sınıfı	Ünvanı	Derece	Adet
Hâkim, Savcı ve bu mesleklerden sayılan görevlerde bulunanlar	Müfettiş Hâkim	1	10
» » » » » »	» »	2	10
» » » » » »	» »	3	10
» » » » » »	» »	4	20

(Not : Cetvellerin bağlı bulunduğu madde Komisyonca tasarıdan tay edilmiştir.)

Dönem : 3
Toplantı : 3 MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 508 e 1 nci ek

24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı kanunla bâzı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bâzı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 ve 53 ncü maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu hakkında Anayasa Komisyonu raporu (1/589, 2/617, 2/618)

Anayasa Komisyonu Raporu

Millet Meclisi
Anayasa Komisyonu
Esas No: 1/589
Karar No: 11

7 . 4 . 1972

Yüksek Başkanlığa

22 . 4 . 1962 tarih ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bâzı maddelerinin kaldırılmasına ve geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 ve 53 ncü maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri İçtüzük gereğince muhavvel bulunduğu Adalet Komisyonunda müzakere edilerek mezkûr Komisyonca rapora bağlanmak suretiyle Başkanlığınıza gönderilmiş ve ve Millet Meclisinin gündemine 508 sıra sayısı ile girmiştir.

Millet Meclisi gündemine bu suretle girmiş bulunan mezkûr kanun tasarı ve tekliflerinin «Bâzı noktalarının Anayasaya aykırı olduğu ve bilhassa geçici 15 nci maddesinin Anayasanın 139 ncu maddesine aykırı düştüğü» Komisyonumuz üyelerinin bâzıları tarafından Komisyon Başkanlığına bildirilmesi üzerine Komisyon Başkanlığımız Millet Meclisi Başkanlığına 9 . 3 . 1972 gün ve 5501 sayılı bir tezkere yazarak gündeme girmiş bulunan mezkûr tasarı ve tekliflerin Komisyonumuza havalesini talebetmiş ve Meclis Başkanlığınca da Millet Meclisi Umumi Heyetinin 13 . 3 . 1972 günlü oturumunda Umumi Heyette işbu tezkere okunmak suretiyle Komisyonumuza havalesi Umumi Heyet kararına müsteniden tahakkuk etmiştir.

Komisyon Başkanlığımızın yukarıda da belirtildiği veçhile Adalet Komisyonunca kabul edilen metnin bâzı noktalarının Anayasaya aykırı olduğu ve bilhassa geçici 15 nci maddesinin Anayasanın 139 ncu maddesine aykırı düştüğü keyfiyeti :

1. — İlgili kuruluşlar ve Hükümet temsilcisinin de hazır bulunduğu oturumda müzakere edilerek evvelemirde Adalet Komisyonu metninin 15 nci maddesinin Anayasanın 139 ncu maddesine aykırı düşüp düşmediği değil, mezkûr geçici maddenin aynı zamanda Anayasanın diğer maddelerine de aykırı bulunup bulunmadığının müzakeresi yapılmıştır. Müzakere neticesinde İçtüzüğün 37 nci maddesi gereğince komisyonların kendilerine muhavvel tasarı ve tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle mükellef bulundukları da dikkat nazarına alınmak suretiyle Anayasamızın 22 . 9 . 1971 tarih ve 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 143 ve 144 ncü maddeleri ile geçici 19 ncu maddesi hükümleri icabı 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununda da gerekli değişikliklerin yapılmasının zorunlu bulunduğu, mevcut Hâkimler Kurulunun

lâğvı dolayısiyle bu müessesenin yeniden tanzim edilmekte bulunduğu bu durum karşısında mensuplarının hukukî durumlarının tanzim esnasında düşünülmesinin zaruri bulunduğu dolayısiyle Yargıtaya kanunen üye seçmekte bulunan Yüksek Hâkimler Kurulu âzalarının birinci sınıfa ayrılmış ve Yüksek Mahkemelere üye olma hakkını kazanmış hâkimler olup menşeleri, yetişme tarzları, nitelikleri, kadro ve görevleri bakımından 45 sayılı Kanunun 55 nci maddesi icabı esasen Yargıtay hâkimlerine ilişkin hükümlere tabi bulunmakta oldukları ayrıca Yargıtay Savcılığı müessesesinin lâğvı sebebiyle 42 Yargıtay Savcısının Yargıtay Üyesi oldukları da göz önünde bulundurularak yapılan müzakereler sonunda Adalet Komisyonu metninin geçici 15 nci maddesinin Anayasaya aykırı bulunmadığına,

2. — Adalet Komisyonunca kabul edilen metnin hangi noktalarının Anayasaya aykırı olabileceği iddialarının ne olduğu Komisyon âzalarına sorulmuş bu hususun Adalet Komisyonu metninin 5 nci maddesinin Anayasanın 143 ncü maddesine aykırı olabileceği ileri sürülmesini mütaakıp bu hususun müzakeresine geçilmiş ve neticede 5 nci maddenin Anayasanın 143 ncü maddesine aykırı düşmekten ziyade mezkûr 143 ncü maddeyi teyideden ve bu maddeye vuzuh veren bir madde mahiyetinde olduğu görüşünü Komisyonda hâkim kanaat olarak tezahür etmiş ve Adalet Komisyonu metninin 5 nci maddesinde keza Anayasaya aykırı bulunmadığına karar verilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere işbu rapor Yüksek Başkanlığa saygıyle sunulur.

Anayasa Komisyonu Başkanı Y.

Komisyonu Sözcüsü

Denizli	Isparta	Afyon Karahisar	Bitlis
Fuat Avcı	*Yusuf Uysal*	*Hasan Dinçer*	*K. Mümtaz Akışık*
Çanakkale	Erzurum	İçel	İstanbul
Kemal Bağcıoğlu	*Naci Gacıroğlu*	Karşıyım. Açıklıyacağım. *Turhan Özgüner*	*O. Cemal Fersoy*
Ordu	Kastamonu	Eskişehir	İstanbul
2 nci fıkraya katılmıyorum. *Cengiz Ekinci*	Mehmet Seydibeyoğlu İmzada bulunamadı	Söz hakkım mahfuzdur. *Seyfi Öztürk*	Muhalefet şerhim eklidir. *Reşit Ülker*

Muş
Nermin Neftçi
İmzada bulunamadı

Muhalefet şerhi

Adalet Komisyonu tarafından kanun metnine eklenen geçici 15 nci maddenin Anayasanın 139 ncu maddesinin 2 nci fıkrasına aykırı olup olmadığından ibarettir.

Anayasa Komisyonu toplantısında Adalet Bakanlığı temsilcisi, Yargıtay temsilcisi, Yüksek Hâkimler Kurulu temsilcileri de hazır bulunmuşlar ve görüşlerini açıklamışlardır.

Anayasamızın 139 ncu maddesinin 2 nci fıkrası «Yargıtay üyeleri birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu mesleklerden sayılanlar arasından Yüksek Hâkimler Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile gizli oyla seçilirler» hükmü taşımaktadır.

Adalet Komisyonunda kabul edilen geçici 15 nci madde ise «Yüksek Hâkimler Kurulunun Yargıtaydan seçilmiş olan üyeleri dışında kalan üyelerinden, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte görevi başında olan asıl ve yedek üyelerle, usulü dairesinde son dönem için seçilmiş olup da, fiilî durum itibariyle henüz göreve başlamamış olan asıl ve yedek üyeler, Yargıtay üyesi olurlar» hükmü vardır.

«Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından» seçilirler eğer bu kanunun geçici 15 nci maddesinde sayılanlar bu nitelikleri taşıyanlarsa elbette Yargıtay üyesi seçilebileceklerdir. Taşımıyorlarsa gene elbette seçilemiyecek-

lerdir. Eğer bu niteliği taşımış olsalardı. Esasen bir geçici 15 nci madde getirilmesine ve uzun, uzun gerekçe yazılmasına hacet kalmazdı. Demek ki Anayasanın istediği bu niteliğini taşımadıkları için geçici bir madde ile bu düzenlenmek istemektedir. Bu durumu açıkça Anayasaya aykırı bulunmaktadır.

Her ne kadar Anayasamızın geçici 15 nci maddesinde Yargıtay Cumhuriyet savcılarının Yargıtay üyesi olacakları kabul edilmiş ise de bu bir Anayasa hükmüdür. Anayasa geçici bir madde ile açıkça bunu geçici olarak kabul etmiştir. Anayasa Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin de Yargıtay üyesi olmalarını öngörmüş olsa idi şüphesiz orada bu madde içinde yer verirdi. Vermediğine göre bunu öngörmediği anlaşılmaktadır. Esasen açık Anayasa hükmü ortada dururken yorum yapmaya da imkân yoktur. Bu noktada eksiklik olduğu kanısı varsa tutulacak yol bir Anayasa değişikliği istemek olabilir.

Kaldı ki, Yüksek Hâkimler Kuruluna Yargıtay üyeleri dışından seçilen kişiler, seçime bağlı olarak ve bir idari görev yapmak için geçici ve devrî olarak seçilenler ve süreleri sonunda eski görevlerine dönerler. Bu nedenle de müktesep haktan bahsetmeye imkân olamaz. Yüksek Hâkimler Kurulu üyeliği Hâkimler Kanununda sayılmış bir derece ve sıfat değildir. Bundan ötürü de gadre uğradıklarından bahsetmeye imkân yoktur. Bu yere seçilirlerken belli bir süre için seçildiklerini bilmekte idiler. Nitekim daha önce süreleri bitenler görevlerine dönmüşlerdir. Aksi halde eşitliği sağlamak bakımından onlar için de hükümler sevk etmek gerekebilir.

Madde gerekçesinde Yüksek Hâkimler Kurulunun «Lağv» ından bahsedilmekte ve madde buna da dayatılmak istenmektedir. Anayasa Yüksek Hâkimler Kurulunu lâğvetmemiştir. Bu kuruluş yerinde durmakta yalnızca seçim esaslarında değişiklik getirilmektedir.

Bu sebeple iddia ve gerekçelerin hiçbiri yerinde değildir ve geçici 15 nci madde Anayasanın 139 ncu maddesinin ikinci fıkrasına açıkça aykırı bulunmaktadır.

Hükümet temsilcisi gerek Adalet gerekse Anayasa Komisyonunda maddenin Anayasaya aykırı olduğunu belirtmiştir. Yargıtay temsilcisi de aynı görüşü ileri sürmüştür. Yüksek Hâkimler Kurulundan gelen üyelerden biri Anayasaya aykırı olmadığını ileri sürerken bir diğeri Yüksek Hâkimler Kurulunda bu konuda bir karar alınmadığını konuşan üyenin şahsi fikirlerini açıkladığını kendisinin de Yüksek Hâkimler Kurulunun bir üyesi olarak maddeyi Anayasaya aykırı bulduğunu ifade etmiştir. Bu sebeplerle çoğunluk görüşüne muhalifim.

İstanbul Milletvekili
Reşit Ülker

Dönem : 3
Toplantı : 3

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 515

1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Adalet Komisyonları raporları (1/588)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi Başkanlığı
Sayı : 71-1362/175

8 . 1 . 1972

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 7 . 1 . 1972 tarihinde kararlaştırılan «22 Mayıs 1930 tarih ve 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasına saygıyla arz ederim.

Prof Dr. Nihat Erim
Başbakan

1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısı

MADDE GEREKÇELERİ

Kısa genel açıklama :

Askerî Ceza Kanununun yeniden düzenlenmesi yapılmış ve öntasarı Yüksek Askerî Şûranın tasvibinden geçirilmiş ise de; ancak kod kanunu niteliğindeki öntasarının kanunlaşmasının uzun bir zaman alacağı düşünülerek, beliren âcil ihtiyaçlara cevap vermek üzere işbu kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Askerî Ceza Kanunu Madde 95. —

Bu maddenin yürürlükte bulunan şekli, günümüzün sosyal yaşantısında belirgin hale gelmiş birtakım sosyal ve politik gelişmeler nedeniyle, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin kanunlarla belli edilmiş yetkiler çerçevesinde yürütmekte olduğu hizmet ve faaliyetlerini gereği gibi himaye edemez bir duruma gelmiş, bu suretle yetkili askerî şahısların hizmetlerini olumlu bir şekilde yerine getirmeye mâtuf gayret ve çalışmaları, Silâhlı Kuvvetler dışındaki sivil kişiler veya bu kişiler tarafından ancak önceden belli edilmiş amaçlar için kurmuş oldukları cemiyet veya benzeri teşekkülleri amaçlarından saptırmak suretiyle bu örgütleri ve davranışlarını Silâhlı Kuvvetler hizmetleri aleyhine etkileme çabaları gösterilmiştir. Bu nedenle;

1. Maddenin birinci fıkrasında yazılı fiilleri, sivil kişiler de işledikleri takdirde askerî suç sayılarak askerî mahkemelerde yargılanacakları,

2. Birinci fıkrada belirtilen toplantılara bilerek katılanlar ile yazılı beyanat ve şikâyetlere imza koyanların da ayrıca cezalandırılacakları,

3. Bâzı kişilerin hizmet esnasında görev ve sıfatı icabı muttali olduğu bâzı askerî konular hakkında beyanat verdiği veya yazı yazdığı cereyan eden muamelelerden anlaşılmıştır. Bunları önlemek ve bu fiilleri sivil kişilerin de işlemesi halinde askerî mahkemelerde yargılanacakları.

4. Askerî hizmetin ifasında, astlık - üstlük ilişkileri ile âmir veya komutanlara karşı güven hissi önemli bir yer tutmaktadır. Bu ilişkileri zedelemeye ve bu kişilere karşı güven hissini yok etmeğe mâtuf olarak eleman tahkir ve tezyif edici fiil ve hareketle bulunanların da askerî mahkemelerde yargılanacakları,

5. Bu maddede yani yukarıdaki fıkralarda yazılı suçların basın yolu ile işlenmesi halinde cezanın artırılarak verileceği,

6. Maddenin 3 ve 4 ncü fıkralarındaki suçlar hakkında soruşturma icrasının Millî Savunma Bakanının iznine tabi olacağı

Öngörülmüş ve yukarıdaki amaçla madde yeniden düzenlenmiştir.

Ek madde 1. — 1488 sayılı Kanunun 138 nci maddesinin ikinci fıkrasına bir cümle ilâve edilmek suretiyle yapılan Anayasa değişikliğine bağlantılı olarak, asker olmıyan kişilerin, kanunla gösterilen görevlerini ifa ettikleri sırada veya kanunda gösterilen görevlerini ifa sırasında bu kişilere karşı işliyecekleri suçlardan dolayı özel bir teerime tabi tutulmaları hususu öngörülmüştür.

Anayasanın 138 nci maddesinin ikinci fıkrasının değişmemiş eski hükmü ile bu gibi fiillerin özel bir tecrim esasını kapsamamış olmasından, 353 sayılı Kanunun 11 nci maddesinin (B) bendi hükmü delâletiyle askerî disiplin yönünden askerî menfaatleri himaye amaciyle bu gibi eylemleri askerî mahkemelerde yargılamaya mâtuf hüküm, Anayasa Mahkemesinin 16 Mart 1965 gün ve esas; 964/50, karar 965/14 sayılı kararı ile 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 11 nci maddesinin (B) bendini iptal etmiş olmasından uygulama olanağı kalmamıştı.

1488 sayılı Kanunla yeni bir ilkeye bağlanan Anayasanın 138 nci maddesi ikinci fıkrası hükmü paralelinde;

Ek madde 1 de, asker kişilerin mahal göstermek suretiyle bu yerlerde kendilerine karşı işlenecek fiilin taarruz, sövme ve hakaret ile veyahut askerlik görevlerine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet ve tehdide başvuran sivil kişilerin Türk Ceza Kanununun 188, 189, 190, 191, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, ve 273 ncü maddeleri uyarınca askerî mahkemelerce tecrimleri öngörülmüştür.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, asker kişilerin bu fıkrada belirtilmiş görev türlerini ifası sırasında yukardaki fıkrada yazılı suçları işliyenlerin de aynı kanun maddeleri gereğince cezalandırılacaklarını saptamış bulunmaktadır.

Ek madde 2. — Son zamanlarda gerek askerî görevlerin ifası sırasında ve gerekse askerî mahallerde Silâhlı Kuvvetlerin alenen tahkir ve tezyif edildiği görülmüş ve bu kişilerin Türk Ceza Kanununun 159 ncu maddesi gereğince ve askerî mahkemelerde yargılanmaları konusunda hüküm getirilmesi zorunlu görülmüştür. Ayrıca bu suçun basın yolu ile işlenmesi halinde cezanın artırılarak verileceği öngörülmüştür.

Madde 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Şeklinden ibarettir.

Millî Savunma Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Millî Savunma Komisyonu *10 . 2 . 1972*
Esas No. : 1/588
Karar No. : 6

Yüksek Başkanlığa

1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısı ilgili bakanlıklar temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda tetkik ve müzakere olundu.

Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşmelerde :

Gerek tasarının gerekçesinde arz ve izah olunduğu ve gerekse temsilcilerin verdikleri mütemmim malûmata göre; Askerî Ceza Kanununun tümünün yeniden düzenlenmesi yapılmış ve öntasarı Yüksek Askerî Şûranın tasvibinden geçmiş ise de kanunlaşması uzun zaman alacağından Askerî Ceza Kanununun 95 nci maddesi günümüzün sosyal yaşantısındaki sosyal ve politik gelişmeler neticesinde iyi işliyemediğinden Silâhlı Kuvvetlerimizin yürütmekte olduğu hizmet ve faaliyetlerini himaye edemez duruma gelmiş bulunması tasarının Yüce Meclise sevkinde başlıca âmil olmuştur. Maddenin 1 nci fıkrasında hakkı ve görevi olmadığı halde, Askerî muamelât, teşkilât, harekât, tesisat veya tertibata mütaallik işler hakkındaki yazılı fiilleri sivil kişiler işledikleri takdirde Askerî suç sayılarak Askerî Mahkemelerde yargılanacakları hükme bağlanmıştır.

Tasarı kanunlaştığı takdirde Askerî görevlerin ifazı sırasında ve gerekse Askerî mahallerde Silâhlı Kuvvetleri alenen tahkir ve tezyif edildiği hallerde Türk Ceza Kanununun 159 ncu maddesi gereğince bu kişileri Askerî mahkemelerde yargılanmaları sağlanmış olacaktır.

Tasarı prensibolarak Komisyonumuzca kabul edildikten sonra maddelerinin müzakeresine geçilmiş, birinci madde ile değiştirilmek istenen 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun 95 nci maddesinin tadili uygun görülerek aynen kabul edilmiştir.

Komisyonumuzca kabul edilen tasarının 2 nci maddesi ile 1632 sayılı Kanuna iki ek madde eklenmiştir.

Tasarının yürürlük ve yürütme maddeleri olan 3 ncü ve 4 ncü maddeleri komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Tasarının önem ve müstaceliyetine binaen, havale buyurulduğu Adalet Komisyonunda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi temennisiyle Yüksek Başkanlığa saygiyle sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip	
Bursa	Samsun	Kastamonu	Adana
M. Tayyar	*İ. Kılıç*	*H. Tosyalı*	*C. Oral*
Ankara	Çanakkale	Çankırı	Giresun
Söz hakkım saklıdır	Söz hakkım mahfuzdur	H. Dağlı	*H. İpek*
Ş. Özdenoğlu	M. Çalıkoğlu	İmzada bulunamadı	
Hatay	İstanbul	Maraş	Ordu
A. Yılmaz	Söz hakkım mahfuzdur	*Z. Kürşad*	Söz hakkım mahfuzdur
	İ. Sancar		F. Güley
Urfa	Van	Van	
N. Aksoy	K. Kartal	*F. Türkoğlu*	
İmzada bulunamadı	İmzada bulunamadı		

Adalet Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Adalet Komisyonu
Esas No. : 1/588
Karar No. : 42

29 . 3 . 1971

Yüksek Başkanlığa

1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısı Komisyonumuza havale edilmiş olmakla ve Hükümet temsilcileri de hazır bulunduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Tasarının 1 nci maddesinin (a) ve (b) bentlerindeki «ve» kelimeleri «veya» olarak değiştirilmek suretiyle aynen kabul edilmiştir.

2 nci madde ise, getirmiş olduğu prensip bakımından uygun mütalâa edilmiş, ancak maddenin teknik yönden düzenlenmesine ilişkin bulunan ve netice itibariyle de mezkûr madde ile ulaşılmak istenen gayeleri, iltibasa mahal vermiyecek şekilde tedvine mâtuf olarak serd edilen mütalâaları nazara almak zarureti doğmuştur. Bu itibarla, tasarının 2 nci maddesinin ek 1 nci maddesi, Komisyon görüşmeleri sırasında ileri sürülen mütalâaların ışığında yeniden kaleme alınmış bulunmaktadır.

Madde metninde yapılan ilk değişiklik, gerek birinci gerekse ikinci fıkrada yer alan «. . asker kişiler . . » tâbirinin kaldırılarak bunun yerine «askerler» tâbirinin ikâmesi şeklinde olmuştur. Böyle bir değişikliğe mesnet olan mütalâa, Anayasanın askerî yargıya ilişkin 138 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hükümde «askerlere karşı suçlar . . » ın öngörülmüş bulunmasıdır.

Bu sakıncayı gidermek için, tasarı metnindeki «asker kişi» tâbiri çıkartılmış ve bunun yerine Anayasanın ilgili hükmünde yer alan «asker» tâbiri kullanılmıştır.

Komisyon görüşmeleri sırasında ayrıca, ek 1 nci madde hükmünün, Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 1 nci maddesi sarahati karşısında hiçbir sınırlamaya tabi olmaksızın jandarma subay, astsubay, erbaş ve erleri bakımından da kabili tatbik olacağı; oysa ki, jandarmanın askerî görevleri yanında idari ve adlî görevleri de bulunduğu ve bu itibarla askerî yagıya tabi olmak bakımından bir ayırım yapılarak jandarma mensuplarına karşı bunların askerî görevleri ile ilgili olarak suç işliyenlerin, askerî mahkemelerde muhakeme edilmeleri gereğine işaret edilmiştir. Öteyandan, jandarmanın görevleri arasında hiçbir ayırım yapılmaması halinde, bunun, askerî mahkemelerin iş hacimlerini çok artıracağı ve kadroları itibariyle sözü edilen mahkemelerin bu dâvaların hepsine bakmak bakımından maddi imkânsızlık içinde kalacakları ifade edilmiştir. İşte bu mülâhazalar nazara alınarak ek 1 nci maddeye bir üçüncü fıkra eklenmiş bulunmaktadır.

Komisyon görüşmeleri sırasında, ek 1 nci maddenin birinci fıkrasının kaleme alınış şekli üzerinde de tereddütler izhar edilerek, metinde müstakil suç ismi imiş gibi görünen ibarelerle, yine metinde madde numaraları sayılmak sureti ile zikredilen hükümler arasında ilişki kurmanın, yargıçlar bakımından bâzı şüphelerin doğmasına sebebiyet vereceğinden söz edilmiştir. İşte bu tereddüdü bertaraf edebilmek maksadiyle, tasarı metninde ufak bir değişiklik yapılarak «..fiilen taarruzda bulunanlar, sövenler veya hakaret edenler yahut askerlik görevine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet ve tehdide başvuranlar Türk Ceza Kanununun bu fiillere ilişkin...» denilmiştir. Bu suretle, belli yerlerde askere karşı hangi maddi fiillerin T. C. K. da yer alan hangi müşahhas cürmü teşkil ettiği vakit, askerî yargıya tabi olacağı hususu tam bir açıklığa kavuşturulmuş olmaktadır. Böyle bir değişiklik, aynı zamanda, uygulamada gayenin aşılmasını veya gayenin karşılanmaması ihtimalini de bertaraf edecek niteliktedir. Bu madde yeniden yazılırken 189 ve 270 nci maddeler metne alınmamıştır.

Zira, Askerî Ceza Kanununun 1 nci maddesi karşısında, gerektiği halde bu hükümlere müracaat, dâvayı gören yargıç bakımından bir zorunluluk teşkil etmektedir. Nitekim, bu maddeler suç

ve ceza vaz'eden hükümler değillerdir. Bu bakımdan, zikrolunan fiillerin askerî suç sayılıp sayılmamalarında ölçü getirmek bakımından bir önemi haiz olamazlar.

Nihayet komisyon görüşmelerinde bir de ikinci fıkrada sayılan trafik görevi tereddütler doğurmuştur. Bu tereddütler, askerlerin yaptığı trafik görevinin aslında bir zabıta görevi teşkil ettiği, bu itibarla bu hallerde askerî yargının tercih edilmesi için bir gerek olmadığı şeklindei fade edilmiştir. Oysa ki, askerlerin trafik görevlerini yerine getirmeleri tamamen istisnai ve askerî görevle yakından ilgilidir. Gerçekten de mevzuatımızda bu konu ile ilgili iki hüküm mevcuttur ve bunlardan birisi 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 3 ncü maddesinin (j) bendinde, diğeri de Türk Silâhlı Kuvvetleri İçhizmet Kanununun 91 nci maddesinin (a) bendinde yer almış bulunmaktadır. Gerçi uygulamada, bazan, askerlerin normal trafik görevlerini yerine getirdikleri zehabı uyanabilmektedir. Ancak; bu hallerden hepsi İçhizmet Kanununun 91 nci maddesindeki, «... askerî trafik vazifeleri garnizon komutanlarına aittir.» hükmü ile ilgilidir. Yahut da; bazan İl İdaresi Kanununun 11 nci maddesi gereğince askerleri bu gibi görevleri yerine getirmektedir. Öte yandan da bir harekât veya tatbikat sırasında aynı durumla karşılaşılabilmektedir. Bilhassa bu son durumda sanığı yakalıyarak adliye mahkemesine sevk etmekteki zorluk önemlidir. Esasen, tasarı metninde öngörülen «trafik görevleri» bu sınırlı haller ile tahditlidir ve askerî yargılamaya tabi olma ancak bu sayılan hallerle sınırlı olacaktır. İşte bu mütalâalar sonucunda, trafik görevlerinin madde metninden çıkarılmaması uygun görülmüştür.

2 nci maddenin ek 2 nci maddesi uygun bulunarak aynen kabul edilmiştir.

3 ve 4 ncü maddeler uygun mütalâa edilerek aynen kabul edilmiştir.

Komisyonumuzca öncelik ve ivedilikle görüşülmesi kararlaştırılan işbu rapor gereği yapılmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

Adalet Komisyonu

Başkanı	Sözcü	Kâtip	
İstanbul	Sivas	Sinop	Bitlis
İ. H. Tekinel	*T. Koraltan*	*H. Biçer*	K. M. Akışık
			(İmzada bulunamadı.)
Elâzığ	Erzurum	Gümüşane	Kars
M. Aytuğ	*S. Aras*	M. Karaman	*İ. H. Alaca*
		(İmzada bulunamadı.)	
Kırşehir	Konya	Konya	Kütahya
C. Eroğlu	K. İmer	O. Okay	*F. Azmioğlu*
(İmzada bulunamadı.)	(İmzada bulunamadı.)	(İmzada bulunamadı.)	
	Mardin	Niğde	
	E. K. Aybar	*M. Ocakcıoğlu*	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun tasarısı

MADDE 1. — 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun 95 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 95 . — 1. Hakkı ve görevi olmadığı halde, askerî muamelât, teşkilât, harekât, tesisat veya tertibata mütaallik işler hakkında :

a) Müzakere ve istişare için asker kişileri toplıyan,

b) Birlikte beyanat ve şikâyette bulunmak üzere imza toplıyan,

c) Birlikte beyanat veya şikâyette bulunan,

d) Her ne suretle olursa olsun gösteri veya tezahüratta bulunan,

Kim olursa olsun altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.

2. (a) fıkrasında yazılı toplantıya bilerek katılanlar ile (b) fıkrasında yazılı beyanat ve şikâyetlere imza koyanlar altı aya kadar hapsolunur.

3. Kendilsine özel bir mezuniyet verilmediği halde, görevi ve sıfatı icabı muttali olduğu askerî muamelât, teşkilât, harekât, tesisat veya tertibata mütaallik işler hakkında beyanat veren, yazı yazan veya sair surette açıklamada bulunanlar her kim olursa olsun, fiili daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.

4. Astlık - üstlük münasebetlerini zedelemeye, âmir veya komutanlara karşı güven hissini yok etmiye mâtuf olarak alenen tahkir veya tezyif edici fiil ve harekette bulunanlar altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.

5. Bu maddede yazılı suçların basın yolu ile işlenmesi halinde ceza artırılarak verilir.

6. Bu maddenin 3 ve 4 ncü fıkralarında yazılı suçlar hakkındaki soruşturma icrası Millî Savunma Bakanının iznine tabidir.

MADDE 2. — 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir.

EK MADDE 1. — Birinci askerî yasak bölgeler içinde veya nöbet yerlerinde, karakollarda kışla ve karargâhlarda, askerî kurumlarda, yerleşme ve konaklama amacı ile kullanılan bina ve mahaller içinde, asker kişilere fiilen taarruzda bulunanlar, sövenler ve hakaret edenler veyahut askerlik görevine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet ve tehdide başvu-

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONU DEĞİŞTİRİŞİ

1632 sayılı Askerî Ceza Kanunun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

ADALET KOMİSYONU DEĞİŞTİRİŞİ

1632 sayılı Askerî Ceza Kanunun bir maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunun 95 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 95. — 1. Hakkı ve görevi olmadığı halde askerî muamelât, teşkilât, harekât, tesisat veya tertibata mütaallik işler hakkında :

a) Müzakere veya istişare için asker kişileri toplıyan,

b) Birlikte beyanat veya şikâyette bulunmak üzere imza toplıyan,

c) Birlikte beyanat veya şikâyette bulunan,

d) Her ne suretle olursa olsun gösteri veya tezahüratta bulunan,

Kim olursa olsun altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.

2. (a) fıkrasında yazılı toplantıya bilerek katılanlar ile (b) fıkrasında yazılı beyanat ve şikâyetlere imza koyanlar altı aya kadar hapsolunur.

3. Kendisine özel bir mezuniyet verilmediği halde, görevi ve sıfatı icabı muttali olduğu askerî muamelât, teşkilât, harekât, tesisat veya tertibata mütaallik işler hakkında beyanat veren, yazı yazan veya sair surette açıklamada bulunanlar her kim olursa olsun, fiilî daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.

4. Astlık - üstlük münasebetlerini zedelemeye, âmir veya komutanlara karşı güven hissini yok etmeye mâtuf olarak alenen tahkir veya tezyif edici fiil ve harekette bulunanlar altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.

5. Bu maddede yazılı suçların basın yoliyle işlenmesi halinde ceza artırılarak verilir.

6. Bu maddenin 3 ve 4 ncü fıkralarında yazılı suçlar hakkındaki soruşturma icrası Millî Savunma Bakanının iznine tabidir.

MADDE 2. — 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununa aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

EK MADDE 1. — Birinci askerî yasak bölgeler içinde veya nöbet yerlerinde, karakollarda, kıtalarda, karargâhlarda askerî kurumlarda, yerleşme veya konaklama amaciyle kullanılan bina ve-

ranlar Türk Ceza Kanununun 188, 189, 190, 191, 254, 255, 256, 257, 260, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272 ve 273 ncü maddeleri uyarınca cezalandırırlar.

Nöbetçi, devriye, karakol, inzibat, askerî trafik, kolluk veya kurtarma ve yardım görevi yapan asker kişilere karşı bu görevleri yaptıkları sırada yukarıdaki fıkrada yazılı suçları işleyenler aynı kanun maddeleri ile cezalandırılırlar.

EK MADDE 2. — Devletin Askerî Kuvvetlerini alenen tahkir ve tezyif edenler. T. C. K. nunun 159 ncu maddesi gereğince cezalandırılırlar.

Bu maddedeki suçun basın yoliyle işlenmesi halinde ceza artırılarak verilir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

7 . 1 . 1972

Başbakan *N. Erim*	Devlet Bakanı *D. Kitaplı*	Devlet Bakanı *A. İ. Göğüş*	Devlet Bakanı *İ. Karaöz*
Devlet Bakanı *İ. Öztrak*	Adalet Bakanı *S. Bilge*	Millî Savunma Bakanı *F. Melen*	İçişleri Bakanı *F. Kubat*
Dışişleri Bakanı *H. Bayülken*	Maliye Bakanı *S. N. Ergin*	Millî Eğitim Bakanı *İ. Arar*	Bayındırlık Bakanı *M. Öztekin*
Ticaret Bakanı *N. Talû*	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı *C. Aykan*	Güm. ve Tekel Bakanı *H. Özalp*	Tarım Bakanı *M. O. Dikmen*
Ulaştırma Bakanı *R. Danışman*	Çalışma Bakanı *A. R. Uzuner*	Sanayi ve Tek. Bakanı *M. Erez*	En. ve Tab. Kay. Bakanı *N. Devres*
Turizm ve Ta. Bakanı *E. Y. Akçal*	İmar ve İskân Bakanı *S. Bingöl*	Köy İşleri Bakanı *N. Sönmez*	Orman Bakanı *S. İnal*

Gençlik ve Spor Bakanı
A. Karaküçük

Millî Savunma Komisyonu değiştirişi	(Adalet Komisyonunun değiştirişi)
	ya mahaller içinde; askerlere fiilen taarruzda bulunanlar, sövenler, hakaret edenler veya askerlik görevlerine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet veya tehdide başvuranlar Türk Ceza Kanununn bu fiillere ilişkin 188, 190, 191, 254, 155, 156, 157, 258, 260, 266, 267, 268, 269, 271, 272 ve 273 ncü maddeleri uyarınca cezalandırılırlar. Nöbetçi, devriye, karakol, inzibat, askerî trafik, kolluk veya kurtarma ve yardım görevi yapan askerlere karşı bu görevleri yaptıkları sırada yukardaki fıkrada yazılı suçları işliyenler aynı kanun maddeleri ile cezalandırılırlar. Umumi emniyet ve asayişi korumaya ilişkin önleyici ve adlî zabıta görevlerini ifa ettikleri sırada jandarma subay, astsubay, erbaş ve erlerine karşı işlenen suçlarda yukardaki fıkralar hükümleri uygulanmaz.
	EK MADDE 2. — Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.
MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.	**MADDE 3.** — Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.
MADDE 4. — Tasarının 4 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.	**MADDE 4.** — Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.